

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophons griechische Geschichte

Buch V - VII

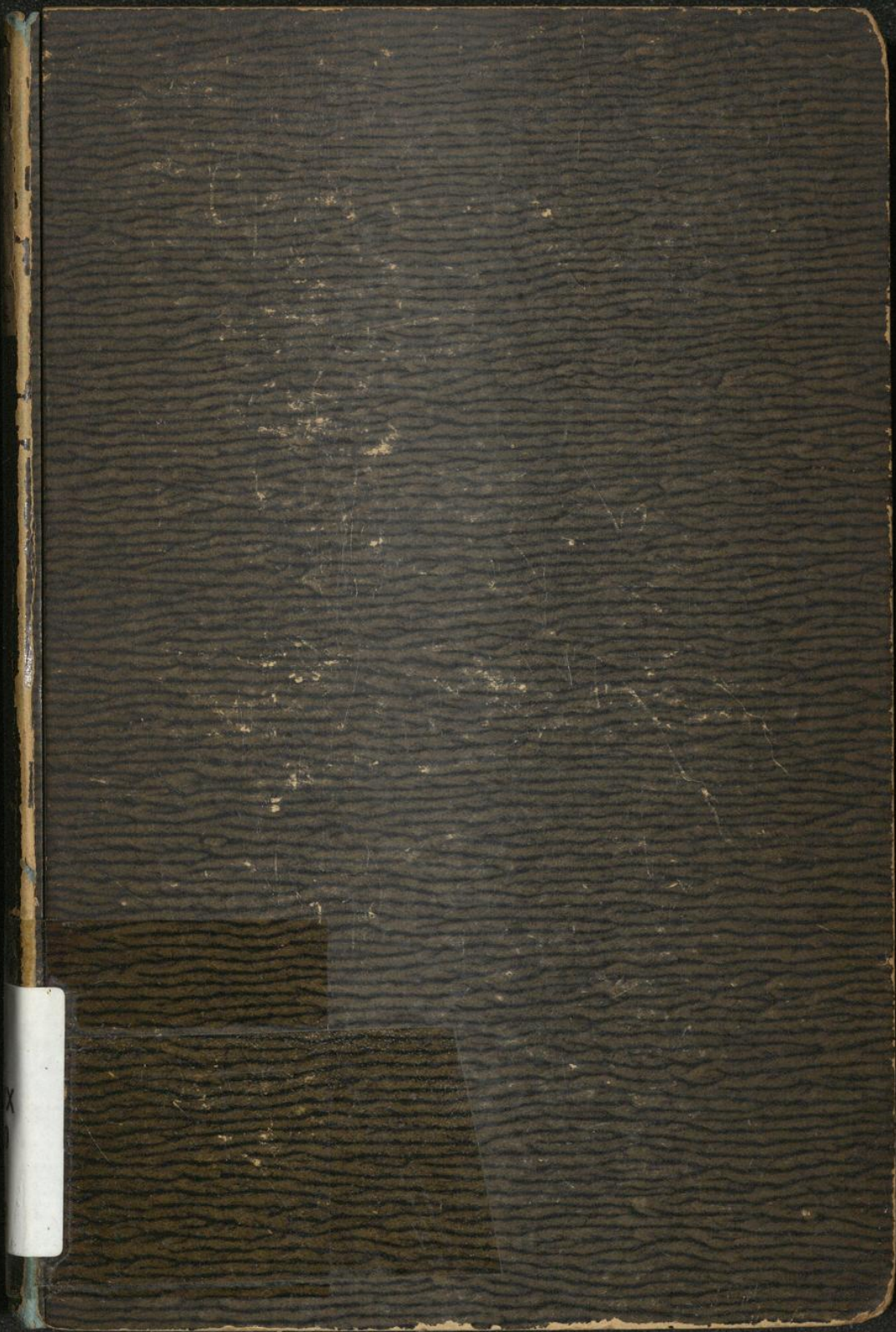
Xenophon

Leipzig, 1880

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-793](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-793)

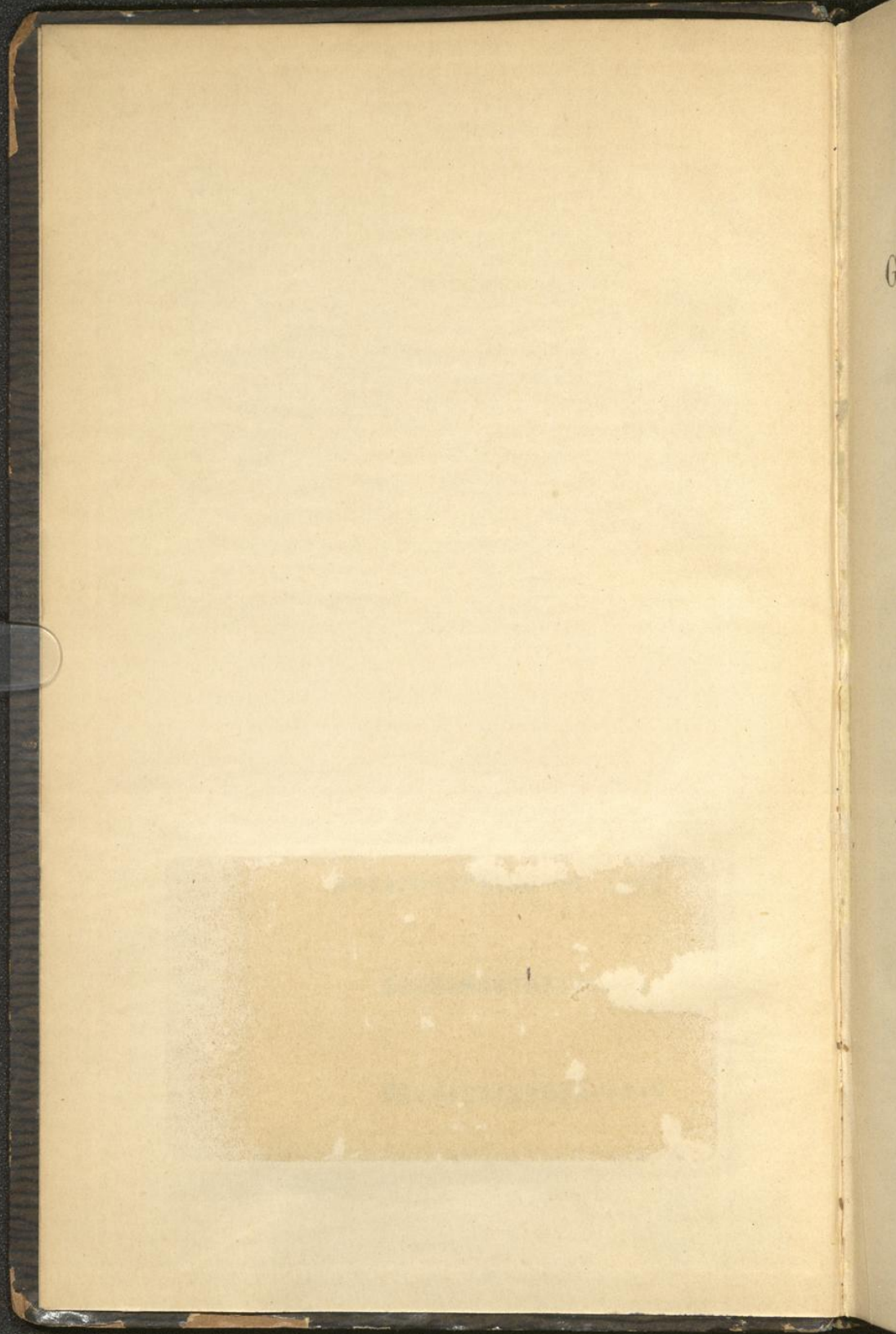

Dieses Buch stammt aus der
Bibliothek Günther Jachmann
Notizen und Randbemerkungen
dürfen nicht verändert oder
entfernt werden!

KOCHLER
ANTIQUE
ZIG C1
STRASSE 10

XENOPHONS
GRIECHISCHE GESCHICHTE.

FÜR DEN SCHULGEBRAUCH

ERKLÄRT VON

DR. B. BÜCHSENSCHÜTZ,

DIREKTOR DES FRIEDRICHS-WERDERSCHEN GYMNASIUMS ZU BERLIN.

ZWEITES HEFT,

BUCH V—VII.

VIERTE VERMEHRTE UND VERBESSERTE AUFLAGE.

LEIPZIG,

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.

1880.

ZENOPHON

GRIECHISCHE GESCHICHTE

04

ZZWX 69201(4)

-2

84. 21677

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ.

E.

Καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον Ἀθηναίους τε καὶ Λακε- I.
 δαιμονίους τοιαῦτα ἦν. ὦν δὲ πάλιν ὁ Ἐτεόνικος ἐν τῇ Αἰγίνῃ,
 καὶ ἐπιμιξία χρωμένων τὸν πρόσθεν χρόνον τῶν Αἰγινήτων
 πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἐπεὶ φανερῶς κατὰ θάλατταν ὁ πό-
 λεμος ἐπολεμεῖτο, συνδόξαν καὶ τοῖς ἐφόροις ἐφήσι λῆξεσθαι
 τὸν βουλούμενον ἐκ τῆς Ἀττικῆς. οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκου- 2
 μενοι ὑπ' αὐτῶν, πέμψαντες εἰς Αἶγινα καὶ ὀπλίτας καὶ
 στρατηγὸν αὐτῶν Πάμφιλον ἐπετείχισαν Αἰγινήταις καὶ ἐπο-
 λόρκουν αὐτοὺς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν δέκα
 τριήρεσιν. ὁ μέντοι Τελευτίας τυχὼν ἐπὶ τῶν νήσων ποι-
 ἀφιγμένος κατὰ χρημάτων πόρον, ἀκούσας ταῦτα περὶ τοῦ
 ἐπιτειχισμοῦ ἐβοήθει τοῖς Αἰγινήταις καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν
 ἀπήλασε, τὸ δ' ἐπιτείχισμα διεφύλαττεν ὁ Πάμφιλος.

I. 1. πάλιν. — Von einem früheren Aufenthalte des Eteonikos auf Aegina finden wir bei Xenophon nichts erwähnt. Man möchte glauben, es sei πάλαι zu lesen, wodurch sich auch das folgende τὸν πρόσθεν χρόνον als die Zeit erklären ließe, wo trotz der Anwesenheit des Eteonikos Verkehr zwischen Aegina und Athen stattfand, während der Satz ἐπεὶ — ἐπολεμεῖτο den Grund der plötzlichen feindseligen Maßregel angiebt. Ob der hier erwähnte Eteonikos dieselbe Person ist wie der früher (I, 1, 32 — II, 2, 5) öfter angeführte, wissen wir nicht, auch ist weder hier noch § 13 genau zu erkennen, welches seine Stellung bei der lakedämonischen Flotte ist. — καὶ ἐπιμιξία χρ. — Zwischen Athenern und Aegineten bestand uralte Feindschaft (s. zu II, 2, 3);

nach der Zurückführung der letzteren in die Heimat (II, 2, 9) scheint ein freundschaftlicher, namentlich Handelsverkehr zwischen beiden Völkern eingetreten zu sein. καί = καίπερ. Vgl. IV, 4, 15. — συνδόξαν — S. zu II, 3, 19.

2. πολιορκούμενοι — S. zu IV, 7, 1. — ἐπετείχισαν — S. zu III, 2, 1. — Τελευτίας — Derselbe war zuletzt in Rhodos gewesen (IV, 8, 25), weshalb auch sein Nachfolger Hierax sich dorthin begiebt (§ 5). — κατὰ χρημάτων πόρον — um Kontributionen einzutreiben, wofür sonst gewöhnlich ἐπ' ἀργυρολογίαν. Vgl. Polyb. XVII, 17 ἐξέπεμψε τὴν γυναικὰ, δούς ἐντολὰς παραγενομένην εἰς Ἄργος περὶ πόρον γίγνεσθαι χρημάτων. Etwas anders I, 6, 12. — ναυτικόν — die blokierende Flotte.

- 3 Ἐκ δὲ τούτου ἀπὸ Λακεδαιμονίων Ἰέραξ ναύαρχος ἀφικνεῖται. κἀκείνος μὲν παραλαμβάνει τὸ ναυτικόν, ὁ δὲ Τελεντίας μακαριώτατα δὴ ἀπέπλευσεν οἴκαδε. ἤνικα γὰρ ἐπὶ θάλατταν κατέβαινον ἐπ' οἴκου ὁρμώμενος, οὐδεὶς ἐκείνων τῶν στρατιωτῶν ὃς οὐκ ἐδεξιώσατο, καὶ ὁ μὲν ἐστεφάνωσεν, ὁ δὲ ἐταινίωσεν, οἱ δ' ὑστερήσαντες ὁμῶς καὶ ἀναγομένου ἔρριπτον εἰς τὴν θάλατταν στεφάνους καὶ εὐχοντο αὐτῷ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ. γιγνώσκω μὲν οὖν, ὅτι ἐν τούτοις οὔτε δαπάνημα οὔτε κίνδυνον οὔτε μηχανήματα ἀξιόλογον οὐδὲν διηγοῦμαι· ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τόδε ἄξιόν μοι δοκεῖ εἶναι ἀνδρῶν ἐννοεῖν, τίποτε ποιῶν ὁ Τελεντίας οὕτω διεθήκε τοὺς ἀρχομένους. τοῦτο γὰρ ἤδη πολλῶν καὶ χροιάτων καὶ κινδύνων ἀξιολογώτατον ἀνδρῶς ἔργον ἐστίν.
- 5 Ὁ δ' αὖ Ἰέραξ τὰς μὲν ἄλλας ναῦς λαβὼν πάλιν ἔπλει εἰς Ῥόδον, ἐν Αἰγίνῃ δὲ τριήρεις δάδεκα κατέλιπε καὶ Γοργώπαν τὸν αὐτοῦ ἐπιστολέα ἀρμοστήν. καὶ ἐκ τούτου ἐπολιορκούντο μᾶλλον οἱ ἐν τῷ ἐπιτειχίσματι τῶν Ἀθηναίων ἢ οἱ ἐν τῇ πόλει· ὥστε ὑπὸ ψηφίσματος Ἀθηναῖοι πληρώσαντες ναῦς πολλὰς ἀπεκομίσαντο ἐξ Αἰγίνης πέμπτω μνηὶ τοὺς

3. οὐδεὶς — ὃς οὐκ — mit Auslassung von ἐστὶ oder ἦν zu einem Begriffe: jeder verbunden, so das auch beide Teile zusammen dekliniert werden. VI, 2, 34. Kyneg. 5, 33 ὥστε οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἐπιλάθοιτ' ἄν. Thukyd. VII, 87 οὐδὲν ὅ,τι οὐκ ἐπεγένετο αὐτοῖς. Kyrop. I, 4, 25 οὐδένα ἔφασαν ὄντιν' οὐ δακρύνοντ' ἀποστρέφεσθαι. Vollständig VII, 5, 26 οὐδεὶς ἦν ὅστις οὐκ ᾔετο. — ὁ μὲν ἐταινίωσεν — Vgl. die dem Brasidas in Skione gewährten Ehrenbezeugungen bei Thukyd. IV, 121 Βρασίδαν — δημοσίᾳ μὲν χρυσῷ στεφάνῳ ἀνέδησαν — ἰδίᾳ δὲ ἐταινίουν. — ὁμῶς καὶ = ὁμῶς καὶ περ. Vgl. III, 5, 2. Kyrop. V, 1, 26 ὦν δ' αὖ οὕτως ἔχομεν, ὡς σὺν μὲν σοὶ ὁμῶς καὶ ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαρροῦμεν. Dieselbe Stellung von ὁμῶς vor dem beschränkenden Satzgliede auch VI, 4, 14. Kyrop. VI, 4, 6; VIII, 2, 21.

4. ἀξιολογώτατον — Der Superlativ ist nicht wohl zu erklären; man erwartet den Komparativ.

5. αὖ — πάλιν — Beide Wörter sind nicht mit einander zu verbinden; αὖ gehört zu Ἰέραξ, und setzt diese Person in Gegensatz zum Telentias, πάλιν gehört zu ἔπλει und ist auf den Umstand zu beziehen, das die Flotte, welche Hierax übernommen, sich ursprünglich in den Gewässern von Rhodos befunden hatte, wo ja auch ein Hauptschauplatz des Krieges war. Vgl. IV, 8, 25. Denn das Hierax von Rhodos gekommen sei, ist nicht anzunehmen. Freilich wissen wir nicht, welchen Ausgang jene Kämpfe in Rhodos genommen haben. Über αὖ πάλιν und πάλιν αὖ vgl. zu VIII, 4, 1. — ἐπιστολέα — S. zu I, 1, 15. — οἱ ἐν τῇ πόλει — d. i. die Aegineten. — ὑπὸ ψηφίσματος — infolge eines Volksbeschlusses. Vgl. Aristoph. Lysistr. 269 ἐμνησθημεν αὐτόχειρες πάσας ὑπὸ ψήφου μιάς. — τοὺς ἐκ τοῦ φρ. — S. zu III, 1, 22. — ναύαρχον — Vgl. zu I, 6, 29. — ἐπ' αὐτὰς — S. zu III, 4, 20.

ἐκ τοῦ φρουρίου. τούτων δὲ γενομένων οἱ Ἀθηναῖοι πάλιν
 αὐτὰ πράγματα εἶχον ὑπὸ τε τῶν ληστῶν καὶ τοῦ Γοργώπα· καὶ
 ἀντιπληροῦσι ναῦς τρισκαίδεκα, καὶ αἰροῦνται Εὐνομον καὶ
 ἀρχον ἐπ' αὐτάς. ὄντος δὲ τοῦ Ἰέρακος ἐν τῇ Ῥόδῳ οἱ Λα- 6
 κεδαιμόνιοι Ἀνταλκίδαυ ναύαρχον ἐκπέμπουσι, νομίζοντες καὶ
 Τριβάζῳ τοῦτο ποιοῦντες μάλιστα ἂν χαρίζεσθαι. ὁ δὲ
 Ἀνταλκίδας ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς Ἀἴγιναν, συμπαραλαβὼν τὰς τοῦ
 Γοργώπα ναῦς ἐπλευσεν εἰς Ἐφέσου, καὶ τὸν μὲν Γοργώπαν
 πάλιν ἀποπέμπει εἰς Ἀἴγιναν σὺν ταῖς δώδεκα ναυσίν, ἐπὶ δὲ
 ταῖς ἄλλαις Νικόλοχον ἐπέστησε τὸν ἐπιστολέα. καὶ ὁ μὲν
 Νικόλοχος βοηθῶν Ἀβυδηνοῖς ἐπλεῖ ἐκεῖσε· παρατρεπόμενος
 δὲ εἰς Τένεδον ἐδήον τὴν χώραν, καὶ χρήματα λαβὼν ἀπέπλευ- 7
 σεν εἰς Ἀβυδον. οἱ δὲ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ ἀθροισθέν-
 τες ἀπὸ Σαμοθράκης τε καὶ Θάσου καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνα
 χωριῶν ἐβοήθουν τοῖς Τενεδίοις. ὡς δ' ἦσθοντο εἰς Ἀβυδον
 καταπεπλευκότα τὸν Νικόλοχον, ὀρμώμενοι ἐκ Χερρονήσου
 ἐπολιόρουν αὐτὸν ἔχοντα ναῦς πέντε καὶ εἰκοσι δύο καὶ
 τριάκοντα ταῖς μεθ' ἑαυτῶν. ὁ μὲντοι Γοργώπας ἀποπλέων
 ἐξ Ἐφέσου περιτυγχάνει Εὐνόμῳ· καὶ τότε μὲν κατέφυγεν εἰς
 Ἀἴγιναν μικρὸν πρὸ ἡλίου δυσμῶν· ἐμβιβάσας δ' εὐθύς ἐδεί-
 πνιξε τοὺς στρατιώτας. ὁ δ' Εὐνομος ὀλίγον χρόνον ὑπο- 8
 μείνας ἀπέπλεε. νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης, φῶς ἔχων, ὥσπερ
 νομίζεται, ἀφηγεῖτο, ὅπως μὴ πλανῶνται αἱ ἐπόμενοι. ὁ δὲ
 Γοργώπας ἐμβιβάσας εὐθύς ἐπηκολούθει κατὰ τὸν λαμπτήρα,
 ὑπολειπόμενος, ὅπως μὴ φανερὸς εἶη μηδ' αἰσθησιν παρέχοι,
 λίθων τε ψόφῳ τῶν κελυστῶν ἀντὶ φωνῆς χρωμένων καὶ

6. Τριβάζῳ — S. IV, 8, 12. —
 σὺν ταῖς δώδεκα ναυσίν —
 mit denen er auch vorher in Aegina
 gewesen war. — ἐπὶ ταῖς ἄλλαις
 — ἐπέστησε — Dagegen II, 1, 12
 ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπ-
 ἔστησε. — Ἀβυδηνοῖς — S. IV, 8
 gegen Ende.

7. οἱ — στρατηγοὶ — unter
 denen sich Iphikrates und Diotimos
 befanden. S. § 25 und IV, 8, 39.
 — κατ' ἐκεῖνα — in jener Ge-
 gend. Vgl. III, 5, 17; V, 4, 64;
 VI, 2, 38. — δύο — nicht dekliniert.
 Vgl. Anab. I, 2, 23.

8. ὥσπερ νομίζεται — wie
 es gebräuchlich ist. Vgl. II,
 4, 36. — αἰσθησιν παρέχοι —

sich bemerklich machte. Anab.
 IV, 6, 13 ἀπελθεῖν τοσοῦτον ὡς μὴ
 αἰσθησιν παρέχειν. Ähnlich Thu-
 kyd. II, 61 τὸ μὲν ἑκατόν ἔχει ἤδη
 τὴν αἰσθησιν ἐκάστο. Vgl. IV, 2,
 13 μὴ κύνωσιν παρέχοιεν. VII, 5,
 21 δόξαν παρεῖχε. — λίθων —
 χρωμένων — Die κελυσταὶ pfleg-
 ten den Ruderern den Takt durch
 eine Art von Gesang anzugeben, in
 welchen jene wohl zuweilen ein-
 stimmten. Vgl. Bekker Charikles I
 S. 212. Unter der παραγωγῆ τῶν
 κωπῶν muß wohl eine eigentüm-
 liche Wendung der Ruder verstan-
 den sein, durch welche ein weit
 hörbares Geräusch derselben ver-
 mieden wurde.

- 9 παραγωγῇ τῶν κωπῶν. ἐπεὶ δὲ ἦσαν αἱ τοῦ Εὐνόμου πρὸς τῆ γῆ περὶ Ζωστήρα τῆς Ἀττικῆς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι ἐπιπλεῖν. τῷ δ' Εὐνόμῳ ἐξ ἐνίων μὲν τῶν νεῶν ἄρτι ἐξέβαινον, οἱ δὲ καὶ ἔτι ὠρμίζοντο, οἱ δὲ καὶ ἔτι κατέπλεον. ναυμαχίας δὲ πρὸς τὴν σελήνην γενομένης, τέτταρας τριήρεις λαμβάνει ὁ Γοργώπας, καὶ ἀναδησάμενος ᾤχετο ἄγων εἰς Αἰγίναν· αἱ δ' ἄλλαι νῆες αἱ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Πειραιᾶ κατέφυγον.
- 10 Μετὰ δὲ ταῦτα Χαβρίας ἐξέπλει εἰς Κύπρον βοηθῶν Εὐαγόρα, πελταστάς τ' ἔχων ὀκτακοσίους καὶ δέκα τριήρεις. προσλαβὼν δὲ καὶ Ἀθήνηθεν ἄλλας τε ναῦς καὶ ὀπλίτας αὐτὸς μὲν τῆς νυκτὸς ἀποβὰς εἰς τὴν Αἰγίαν πορρωτέρω τοῦ Ἡρακλείου ἐν κοίλῳ χωρίῳ ἐνήδρευσεν, ἔχων τοὺς πελταστάς. ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ, ὥσπερ συνέκειτο, ἦκον οἱ τῶν Ἀθηναίων ὀπλίται, Δημαινέτον αὐτῶν ἡγουμένου, καὶ ἀνέβαινον τοῦ Ἡρακλείου ἐπέκεινα ὡς ἐκαίδεκα σταδίου, ἔνθα
- 11 ἡ Τριπυργία καλεῖται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Γοργώπας ἐβόηθει μετὰ τε τῶν Αἰγινήτων καὶ σὺν τοῖς τῶν νεῶν ἐπιβάταις καὶ Σπαρτιατῶν οἱ ἔτυχον αὐτόθι παρόντες ὀκτώ. καὶ ἀπὸ τῶν πληρωμάτων δὲ τῶν ἐν τῶν νεῶν ἐκήρυξε βοηθεῖν ὅσοι

9. Ζωστήρ — Vorgeb. an der Westküste von Attika. — οἱ δὲ — entgegenstehend dem in ἐξέβαινον liegenden allgemeinen Subjekt. — πρὸς τὴν σελήνην — beim Mondschein. πρὸς zum Ausdruck der Begleitung, wie Anab. VI, 1, 5 πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο. — ἀναδησάμενος — S. zu I, 6, 21.

10. Chabrias, der eine Zeit lang in Korinth gewesen war (IV, 8, 34), war vielleicht ebenso wie Iphikrates von den Korinthern entlassen worden. Von wo er mit seinen Schiffen abgefahren, läßt sich nicht bestimmen; daß es nicht von Athen aus geschah, zeigt die Bemerkung, daß er von dort Verstärkungen mitnahm. — Εὐαγόρα — S. zu IV, 8, 24. — αὐτὸς μὲν — S. zu IV, 1, 7. — ἐνθα — καλεῖται — kurz statt: ἐνθα ἔστι τοῦτο ὃ ἡ Τριπυργία καλεῖται. Oekon. 4, 6 πάντας ἅμα συνάγων πλὴν τοὺς ἐν ταῖς ἀκροπόλεσιν, ἐνθα δὲ ὁ σύλλογος καλεῖ-

ται. Platon Phaed. S. 107^c τοῦ χρόνον τοῦτον μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν. Homer. II. 2, 757 Ἀλεισίου ἐνθα κολώνη κέκληται. Pindar. Nem. 9, 41 ἐνθ' Ἀρέας πόρον ἄνθρωποι καλέουσι. Sophokl. Oed. Tyr. 1451 ἐνθα κλήζεται οὐμὸς Κιθαιρών. Trachin. 636 ἐνθ' Ἑλλάνων ἀγοραὶ Πυλατίδες κλέονται. Eurip. Orest. 331 Ἴνα μεσόμαλοι λέγονται μυχολ.

11. ἐπιβάται sind die auf der Flotte befindlichen Soldaten, πληρώματα die Matrosen, § 12 ναῦται genannt. Vgl. auch I, 6, 16 u. 19 u. VII, 1, 12. — καὶ Σπαρτιατῶν — d. i. καὶ σὺν τούτοις Σπαρτιατῶν οἱ ἔτυχον. Vgl. Anab. I, 10, 3 ἐκφεύγει πρὸς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἔτυχον ἐν τοῖς σκευοφόροις ὄπλα ἔχοντες. — Über die Präposition ἀπὸ s. zu 4, 15. — ὅ,τι ἐδύνατο — nämlich λαβεῖν. Vgl. Kyrop. VI, 1, 45 καὶ δύναμιν ὀπίσθη ἀνδύνηται ἔχων παρέσται σοι.

ελεύθεροι εἶεν. ὥστ' ἐβοήθουν καὶ τούτων πολλοί, ὅτι ἐδύ-
νατο ἕκαστος ὄπλον ἔχων. ἐπεὶ δὲ παρήλλαξαν οἱ πρῶτοι τὴν 12
ἐνέδραν, ἐξανίστανται οἱ περὶ τὸν Χαβρίαν, καὶ εὐθύς ἠκόν-
τιζον καὶ ἔβαλλον. ἐπήεσαν δὲ καὶ οἱ ἐκ τῶν νεῶν ἀποβεβη-
κότες ὄπλιται. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι, ἅτε οὐδενὸς ἀθρόου ὄντος,
ταχὺ ἀπέθανον, ὧν ἦν Γοργώπας τε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι·
ἐπεὶ δὲ οὗτοι ἔπεσον, ἐτρόπησαν δὴ καὶ οἱ ἄλλοι. καὶ ἀπέ-
θανον Αἰγυνητῶν μὲν ὡς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ξένοι δὲ
καὶ μέτοικοι καὶ ναῦται καταδεδραμηκότες οὐκ ἐλάττους δια-
κοσιῶν. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ, 13
ἔπλεον τὴν θάλατταν· οὐδὲ γὰρ τῷ Ἐτεονίῳ ἤθελον οἱ
ναῦται κάπερ ἀναγκάζοντι ἐμβάλλειν, ἐπεὶ μισθὸν οὐκ
εἰδίδου.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι Τελευτίαν αὖ [ἐπὶ ταύτῃ]
ἐκπέμπουσιν ἐπὶ ταύτας τὰς ναῦς ναύαρχον. ὡς δὲ εἶδον
αὐτὸν ἦκοντα οἱ ναῦται, ὑπερήσθησαν. ὁ δ' αὐτοὺς συγκα-
λέσας εἶπε τοιαύδε· Ὡ ἄνδρες στρατιῶται, ἐγὼ χρήματα μὲν 14
οὐκ ἔχων ἦκω· ἐὰν μέντοι θεὸς ἐθέλῃ καὶ ὑμεῖς συμποθυ-
μῆσθε, πειράσομαι τὰ ἐπιτήδεια ὑμῖν ὡς πλεῖστα πορῆσαι.
εὔ δ' ἴστε, ἐγὼ ὅταν ὑμῶν ἄρχω, εὐχομαί τε οὐδὲν ἦττον
ζῆν ὑμᾶς ἢ καὶ ἐμαυτὸν, τὰ τ' ἐπιτήδεια θαυμάσατε μὲν ἂν
ἴσως, εἰ φαίην βούλεσθαι ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἔχειν· ἐγὼ δὲ
νῆ τοὺς θεοὺς καὶ δεξαίμην ἂν αὐτὸς μᾶλλον δύο ἡμέρας
ἄσιτος ἢ ὑμᾶς μίαν γενέσθαι· ἢ γε μὴν θύρα ἢ ἐμὴ ἀνέωκτο
μὲν δήπου καὶ πρόσθεν εἰσιέναι τῷ δεομένῳ τι ἐμοῦ, ἀνεώξε-

12. ἅτε — ὄντος — da keine geschlossene Aufstellung war, sondern die Leute einzeln kämpften. So wird ἀθρόον auch IV, 1, 19 gebraucht und Kyrop. VIII, 1, 46 dem ἀσύντακτος entgegengesetzt.

13. ἐμβάλλειν — rudern. Schol. zu Aristoph. Ritter 602 ἰδίως τὸ κρούσαι ναυὸν ἐμβαλεῖν λέγουσι. Der zu ergänzende Dativ κώπαις wird sonst auch hinzugefügt. Homer Od. ι, 488 ἐτάροις δ' ἐποτρύνας ἐκέλευσα ἐμβαλεῖν κώπης. — ἐπὶ ταύτῃ — Die Worte haben keinen genügend zu erklärenden Sinn; der ganze Satz ist wahrscheinlich lückenhaft. Eine venetianische Handschrift bietet statt desselben Folgendes: Ἐκ

δὲ τούτου οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι εἰδότες καὶ πρότερον ὄντα ἀρίστον Τελευτίαν καὶ αὖ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πράξει ἀρμόδιον ἐκπέμπουσιν ναύαρχον ὡς ἠγησόμενον τοῦ ἐν Αἰγίνῃ ναυτικοῦ. τούτων ἰδόντες ἦκοντα πάντες οἱ ναῦται ὑπερήσθησαν. ὁ δ' αὐτοὺς ἀσπασάμενος καὶ συγκαλέσας εἶπε τοιαύδε.

14. εὔ δ' ἴστε — S. zu III, 5, 11. — ἢ καὶ — nach einem Komparativ mit der Negation auch VI, 5, 39. Kyrop. V, 5, 40; VIII, 4, 36. — τὰ ἐπιτήδεια — Objekt zu ἔχειν. — αὐτὸς — ὑμᾶς — S. zu II, 1, 26. — ἀνεώξεται — sonst nicht gebräuchliche Form, wird offen sein.

- 15 ται δὲ καὶ νῦν. ὥστε ὅταν ὑμεῖς πλήρη ἔχητε τὰ ἐπιτήδεια, τότε καὶ ἐμὲ ὄψεσθε ἀφθονώτερον διαιτώμενον· ἦν δὲ ἀνεχόμενόν με ὁρᾶτε καὶ ψύχη καὶ θάλπη καὶ ἀγρυπνίαν, οἴεσθε καὶ ὑμεῖς ταῦτα πάντα καρτερεῖν. οὐδὲν γὰρ ἐγὼ τούτων κελεύω ὑμᾶς ποιεῖν, ἵνα ἀνιᾶσθε, ἀλλ' ἵνα ἐκ τούτων ἀγαθόν
- 16 τι λαμβάνητε. καὶ ἡ πόλις δέ τοι, ἔφη, ὧ ἄνδρες στρατιῶται, ἢ ἡμετέρα, ἢ δοκεῖ εὐδαίμων εἶναι, εὖ ἴστε ὅτι τὰ γαθὰ καὶ τὰ καλὰ ἐκτήσατο οὐ ῥαθυμοῦσα, ἀλλ' ἐθέλουσα καὶ πονεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὅποτε δέοι. καὶ ὑμεῖς οὖν ἦτε μὲν καὶ πρότερον, ὡς ἐγὼ οἶδα, ἄνδρες ἀγαθοί· νῦν δὲ πειραῖσθαι χρὴ ἔτι ἀμείνονας γίγνεσθαι, ἵν' ἠδέως μὲν συμπονώμεν,
- 17 ἠδέως δὲ συνευδαιμονώμεν. τί γὰρ ἦδιον ἢ μηδένα ἀνθρώπων κολακεύειν μήτε Ἕλληνα μήτε βάρβαρον ἕνεκα μισθοῦ, ἀλλ' ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι τὰ ἐπιτήδεια πορίζεσθαι, καὶ ταῦτα ὄθενπερ κάλλιστον; ἢ γὰρ τοι ἐν πολέμῳ ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀφθονία εὖ ἴστε ὅτι ἅμα τροφήν τε καὶ εὐκλειαν ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις παρέχεται.
- 18 Ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν, οἱ δὲ πάντες ἀνεβόησαν παραγγέλλειν ὅτι ἂν δέη, ὡς σφῶν ὑπηρητησόντων. ὁ δὲ τεθυμένος ἐτύγγα-
νεν· εἶπε δέ· Ἄγετε, ὧ ἄνδρες, δειπνήσατε μὲν, ἄπερ καὶ ὡς ἐμέλλετε· προπαράσχεσθε δέ μοι μιᾶς ἡμέρας σίτον. ἔπειτα δὲ ἦκτε ἐπὶ τὰς ναῦς αὐτίκα μάλα, ὅπως πλεύσωμεν ἐνθα
- 19 θεὸς ἐθέλει, ἐν καιρῷ ἀφιζόμενοι. ἐπειδὴ δὲ ἦλθον, ἐμβιβά-
σάμενος αὐτοὺς εἰς τὰς ναῦς ἔπλει τῆς νυκτὸς εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀθηναίων, τοτὲ μὲν ἀναπαύων καὶ παραγγέλλων ἀποκοι-
μᾶσθαι, τοτὲ δὲ κόπαις προσκομιζόμενος. εἰ δέ τις ὑπολαμ-

15. οἴεσθε — καρτερεῖν — S. zu IV, 7, 4.

16. τὰ γαθὰ καὶ τὰ καλὰ — Der Ausdruck scheint eigentümlich spartanisch zu sein. (Platon) Alcib. secund. S. 148^c Λακεδαιμόνιοι — ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἐκαστοτε παραπλησίαν εὐχὴν εὐχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι κελύοντες αὐ σφίσι αὐτοῖς.

17. ἑαυτοῖς ἱκανοὺς εἶναι — sich selbst genügen, d. h. niemandes weiter bedürfen. — ἢ — ἀφθονία — der von den Feinden herrührende, ihnen abgenommene Reichtum.

18. ἀνεβόησαν — S. zu IV, 2,

22. — ἄπερ καὶ ὡς ἐμέλλετε — wie ihr es auch ohnehin im Begriff waret. Dieselbe Bedeutung von καὶ ὡς Kyrop. VI, 1, 17 ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπέπερ καὶ ὡς οἰκόνδεν ἀποδημοῦμεν, φρονησιν ὑμῖν ἀναδεχόμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία. Thukyd. VIII, 51 καὶ οἱ μὲν τὸν τειχισμὸν παρεσκευάζοντο καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου, καὶ ὡς μέλλουσα, Σάμος θάσσον ἐτειχίσθη. — προπαράσχεσθε — haltet für euch in Bereitschaft. μοί ist Dativus ethicus.

19. κόπαις προσκομιζόμενος — indem er zu den Rudern greifen liefs.

βάσει ὡς ἀφρόνως ἐπλεε δώδεκα τριήρεις ἔχων ἐπὶ πολλὰς ναῦς κεκτημένους, ἐννοησάτω τὸν ἀναλογισμὸν αὐτοῦ. ἐκεῖνος 20 γὰρ ἐνόμισεν ἀμελέστερον μὲν ἔχειν τοὺς Ἀθηναίους περὶ τὸ ἐν τῷ λιμένι ναυτικὸν Γοργώπα ἀπολωλότες· εἰ δὲ καὶ εἶεν τριήρεις ὀμοῦσαι, ἀσφαλέστερον ἠγγήσατο ἐπ' εἰκοσι ναῦς Ἀθήνησιν οὐσας πλεῦσαι ἢ ἄλλοθι δέκα. τῶν μὲν γὰρ ἔξω ἦδει ὅτι κατὰ ναῦν ἐμελλον οἱ ναῦται σκηνήσειν, τῶν δὲ Ἀθήνησιν ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ μὲν τριήραρχοι οἴκοι καθευδήσοιεν, οἱ δὲ ναῦται ἄλλος ἄλλη σκηνήσοιεν. ἐπλεε μὲν δὴ 21 ταῦτα διανοηθεὶς· ἐπειδὴ δὲ ἀπέχευε πέντε ἢ ἕξ στάδια τοῦ λιμένος, ἤσυχίαν εἶχε καὶ ἀνέπαυεν. ὡς δὲ ἡμέρα ὑπέφαιεν, ἠγγέτο· οἱ δὲ ἐπηκολούθουν. καὶ καταδύειν μὲν οὐκ εἶα στρογγύλον πλοῖον οὐδὲ λυμαίνεσθαι ταῖς ἐαυτῶν ναυσίν· εἰ δὲ πον τριήρη ἴδοιεν ὀμοῦσαν, ταύτην πειρᾶσθαι ἄπλουν ποιεῖν, τὰ δὲ φορηγικὰ πλοῖα καὶ γέμοντα ἀναδουμένους ἄγειν ἔξω, ἐκ δὲ τῶν μειζόνων ἐμβαίνοντας ὅπου δύναιντο τοὺς ἀνθρώπους λαμβάνειν. ἦσαν δὲ τινες οἱ καὶ ἐκπηδήσαντες εἰς τὸ Δεῖγμα ἐμπόρους τέ τινας καὶ ναυκλήρους συν- 22 ἀρπάσαντες εἰς τὰς ναῦς εἰσήνεγκαν. ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπεποιήκει. τῶν δὲ Ἀθηναίων οἱ μὲν αἰσθόμενοι ἐνδοθεν ἔθεον ἔξω σκεψόμενοι τίς ἢ κραυγή, οἱ δὲ ἔξωθεν οἴκαδε ἐπὶ τὰ

20. ἢ ἄλλοθι δέκα kurz statt ἢ ἐπὶ δέκα ἄλλοθι οὐσας. Dem ἄλλοθι entspricht nachher ἔξω, d. h. in der Fremde, nicht im heimatischen Hafen. — κατὰ ναῦν — d. h. jeder auf oder bei seinem Schiffe.

21. ἀνέπαυεν — ohne Objekt: er liefs Rast machen. Vgl. § 19. — ὑπέφαιεν S. zu III, 4, 16. — στρογγύλον πλοῖον — ein Kaufahrtschiff, so genannt im Gegensatz zur ναῦς μακρά, dem Kriegsschiff, weil ersteres breiter gebaut ist und den zum Stofs bestimmten Schnabel nicht hat. Vgl. Thukyd. II, 97. Demosth. geg. Leptin. 162. — ταῖς ἐαυτῶν ναυσίν — Dativus instrum. — πειρᾶσθαι — abhängig von einem aus οὐκ εἶα zu nehmenden ἐκέλευσε. Herod. VII, 104 οὐκ ἐὼν φεύγειν οὐδὲν πλήθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι. Isaeos v.

Aristarchs Erbsch. 12 ὁ νόμος οὐκ ἔσθ' ἐπὶ τῆς ἐπικλήρου κύριον εἶναι, ἀλλ' ἢ τοὺς παῖδας ἐπὶ δῖετες ἠβήσαντας κρατεῖν τῶν χρημάτων. Zu der Ergänzung des Gegensatzes aus einem negativen Begriffe vgl. Anab. VII, 2, 28 οὐκ ἐφησθα οἷόν τε εἶναι, ἀλλ' ἐς Πέρσινθον ἐλθόντας διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν (nämlich ἐφησθα χρῆναι). Kyrop. II, 4, 23 ἐμποδῶν ἂν γίνονται τοῦ μὴ ὁρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στρατεύμα σου, ἀλλ' ὡς περὶ κλοπῶν βουλευέσθαι (nämlich ποιοῖεν ἂν) und zu I, 1, 29. — ἐκ — μειζόνων — abhängig von λαμβάνειν, und daraus zu ἐμβαίνειν zu ergänzen εἰς αὐτά. — Δεῖγμα — ein Platz am Hafen, wo Waren zum Verkauf ausgestellt wurden.

22. ἐνδοθεν ἔξω aus den Häusern auf die Straßen, Gegensatz zu ἔξωθεν οἴκαδε. — ἀστν — Athen. S. I, 4, 13.

ὄπλα, οἱ δὲ καὶ εἰς ἄστυ ἀγγελοῦντες. πάντες δ' Ἀθηναῖοι τότε ἐβοήθησαν καὶ ὀπλίται καὶ ἵππεις, ὡς τοῦ Πειραιῶς
 23 ἐβαλωκότος. ὁ δὲ τὰ μὲν πλοῖα ἀπέστειλεν εἰς Αἴγιναν, καὶ τῶν τριήρων τρεῖς ἢ τέτταρας συναπαγαγεῖν ἐκέλευσε, ταῖς δὲ ἄλλαις παραπλέων παρὰ τὴν Ἀττικὴν, ἅτε ἐκ τοῦ λιμένος πλέων, πολλὰ καὶ ἀλιευτικὰ ἔλαβε καὶ πορθμεῖα ἀνθρώπων μεστά, καταπλέοντα ἀπὸ νήσων. ἐπὶ δὲ Σούνιον ἔλθων καὶ
 24 ὀλκάδας γεμούσας τὰς μὲν τινὰς σίτου, τὰς δὲ καὶ ἐμπολῆς, ἔλαβε. ταῦτα δὲ ποιήσας ἀπέπλευσεν εἰς Αἴγιναν. καὶ ἀποδόμενος τὰ λάφυρα μηνὸς μισθὸν προέδωκε τοῖς στρατιώταις. καὶ τὸ λοιπὸν δὲ περιπλέων ἐλάμβανεν ὅ,τι ἐδύνατο. καὶ ταῦτα ποιῶν πλήρεις τε τὰς ναῦς ἔτρεφε καὶ τοὺς στρατιώτας εἶχεν ἠδέως καὶ ταχέως ὑπηρετοῦντας.

25 Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου διαπεπραγμένος συμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοισεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ ἢ αὐτὸς ἔλεγεν. ὡς δ' ἤκουσε Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἴφικράτους καὶ Διοτίμου, περὶ ὧν εἰς Ἀβυδὸν. ἐκεῖθεν δὲ λαβὼν τὸ ναυτικὸν νυκτὸς ἀνήγετο, διασπείρας λόγον ὡς μεταπεμπομένων τῶν Καλχηδονίων ὀρμισάμενος δὲ ἐν Περικώτῃ
 26 ἤσυχίαν εἶχεν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ περὶ Δημαίνετον καὶ Διονύσιον καὶ Λέοντιχον καὶ Φανίαν ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ Προί-

23. ἅτε — πλέων — Es soll durch diesen Satz wohl angedeutet werden, weshalb es gelang, jene Fahrzeuge zu überraschen; weil die Schiffer ihn nämlich aus dem Peiraeus kommen sahen, so vermuteten sie durchaus nicht, daß es feindliche Schiffe wären. — ἀπὸ νήσων — mit Auslassung des Artikels. S. zu IV, 8, 7.

24. προέδωκε — S. zu I, 5, 7. — πλήρεις — ἔτρεφε — Er unterhielt die Flotte so, daß die Mannschaft vollzählig blieb. Zu dem Ausdrucke vgl. zu I, 5, 5.

25. Die nächstfolgenden Ereignisse fallen in das Jahr 387 v. Chr. Antalkidas, dessen Ankunft in Ephesos § 6 berichtet worden war, hatte sich von da im Auftrage der Lakädämonier an den Hof des persischen Königs begeben (Plutarch Artaxerx. 22. Ages. 23. Diodor XIV, 110). Ob

er mit dem Tiribazos dahin gereist war oder denselben dort noch antraf (vgl. IV, 8, 16), wissen wir nicht. Die Rückkehr aus Persien zeigt κατέβη an. — διαπεπραγμένος — S. zu IV, 4, 7. — Νικόλοχον — S. § 7. — ὡς — Καλχηδονίων — als hätten ihn die Kalchedonier rufen lassen; Gen. abs. zu verbinden mit λόγον. Vgl. IV, 3, 14. VII, 2, 5. Περικώτῃ — am Hellespont unweit Abydos.

26. Δημαίνετος — war zuletzt § 10 in Aegina erwähnt worden; er muß also wohl zur Unterstützung des Iphikrates nach dem Hellesponte gegangen sein. — τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν ναῦς — Syrakusische Schiffe finden wir auch in früherer wie in späterer Zeit auf Seiten der Spartaner. S. I, 1, 18; IV, 2, 33. — Θρασύβουλος — S. zu IV, 8, 25.

κουνήσου· ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας εἰς Ἄβυδον ἀφίκετο, ἠκηκόει γὰρ ὅτι προσπλέοι Πολύξενος ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως ἀναλάβοι καὶ ταύτας. ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ Κολλυτεὺς ἔχων ναῦς ὀκτώ ἐπλει ἀπὸ Θράκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις Ἀττικαῖς ναυσὶ συμμίζει. ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῶ οἱ σκοποὶ 27 ἐσήμηναν ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τοὺς ναύτας εἰς δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεύσας, καὶ προσπληρώσασθαι κελεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήθρουεν ὡς ἐδύνατο ἀφανέστατα. ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν οἱ δὲ ἰδόντες ἔφρουγον. τὰς μὲν οὖν βραδυτάτα πλεύσας ταῖς ἄριστα πλεύσας ταχὺ κατελήφει· παραγγείλας δὲ τοῖς πρωτόπλοις τῶν μεθ' ἑαυτοῦ μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας. ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἀλισκομένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρόπλους ὑπ' ἀδυναμίας καὶ τῶν βραδυτέρων ἠλίσκοντο· ὥσθ' ἤλωσαν ἅπασαι. ἐπεὶ δὲ 28 ἤλθον αὐτῶ αἱ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἤλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας, ὄσης ἐγκρατῆς ἦν Τριόβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνους, καὶ γὰρ ἦν ξένος ἐκ παλαιοῦ τῶ Ἀριοβαρζάνει, ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἤδη ἀνακεκλημένος ὄχρετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἔργησε τὴν βασιλέως θυγατέρα· ὁ δὲ Ἀνταλκίδας γενομένης ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν ἢ ὀγδοήκοντα ἐκράτει τῆς θαλάττης· ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους

27. τῶν βραδυτέρων — kann kaum noch von ὑπὸ abhängig gemacht werden, da es mit ὑπ' ἀδυναμίας, in Folge der Mutlosigkeit, nicht dem Sinne nach parallel steht. Die Fälle, wo ἀλίσκεσθαι mit dem bloßen Genetiv steht, sind mit Ausnahme von Pausan. VI, 7, 4 ἐς ὃ τριήρων ἀλοῦς Ἀττικῶν ἀνήχθη andrer Art.

28. ἤλθον αἱ τε — ἤλθον δὲ καὶ — Die Partikelverbindung der Sätze ist eigentümlich, insofern τε und δὲ καὶ einander nicht zu entsprechen pflegen und überdies sonst in der Anaphora das erste Glied ohne Partikel, selbst ohne μὲν, in der Regel dann steht, wenn sich in dem zweiten Gliede δὲ καὶ findet, während μὲν gesetzt zu werden pflegt, wenn in dem

zweiten Gliede bloß δὲ steht. Es scheint, als ob die beiden Glieder der Anaphora hier durch δὲ und außerdem die Subjekte noch durch τε — καὶ zu einander in Beziehung gesetzt wären. — Ἀριοβαρζάνους — S. I, 4, 7. — Φαρνάβαζος — der den Spartanern feindlich war. Vgl. IV, 8, 7 u. 33. — ὁ δὲ Ἀνταλκίδας — Statt des Nachsatzes zu ἐπεὶ δὲ ἤλθον wird ein für sich stehender Satz begonnen, in welchem der Inhalt des Vordersatzes kurz durch γενομένης — ὀγδοήκοντα wiederholt ist. Vgl. VI, 1, 13. — τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς — namentlich Getreideschiffe. S. zu I, 1, 35. — ἑαυτῶν — S. zu IV, 8, 24. — κατῆγεν — Er zwang sie, von ihrem Kurse abzugehen und nach den Häfen seiner Bundes-

- 29 κατήγευ. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὄρωντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δὲ μὴ ὡς πρότερον καταπολεμηθεῖσαν, συμμάχου Λακεδαιμονίους βασιλέως γεγενημένου, πολιορκούμενοι δὲ ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ τῶν λησιτῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουροῦντες μόρα μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρα δ' ἐν Ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἷς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιτο, αἷς δὲ ἠπίστανον, μὴ ἀποσταίεν, πράγματα δ' ἔχοντες καὶ παρέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. οἱ γὰρ μὴν Ἀργεῖοι, εἰδότες φρουρὰν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτοῦς καὶ γιννώσκοντες, ὅτι ἢ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι
- 30 σφᾶς ἀφελήσει, καὶ οὗτοι εἰς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. ὥστ' ἐπεὶ παρήγγειλεν ὁ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι ἢν βασιλεὺς εἰρήνην καταπέμποι, ταχέως πάντες παρεγένοντο. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἐπιδειξας ὁ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα ἀνεγίνωσκε τὰ γεγραμμένα. εἶχε δὲ ὧδε.
- 31 Ἀρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσία πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς καὶ Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτόνομους ἀφεῖναι πλὴν Αἴμνον καὶ Ἰμβρον καὶ Σκύρον· ταύτας δὲ ὥσπερ τὸ ἀρχαῖον εἶναι Ἀθηναίων. ὁπότεροι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τούτοις ἐγὼ πολεμήσω μετὰ

genossen ihre Ladung zu bringen. Vgl. IV, 8, 33. Anab. V, 1, 11.

29. διὰ ταῦτα — den Inhalt der vorausgehenden Participien zusammenfassend, ähnlich wie sonst οὕτως. So auch Anab. I, 7, 3; Comment. I, 3, 7. — Vgl. zu III, 2, 9. — ἐν Λεχαίῳ — S. IV, 4, 7ff.; 5, 18. — ἐν Ὀρχομενῷ — S. IV, 3, 15. — χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ — Vgl. III, 4, 9 βαρέως φέρον τῇ αἰμιᾷ. Anab. I, 3, 3 χαλεπῶς φέρω τοῖς παροῦσι πράγμασι. Sonst auch mit ἐπι und dem Dativ konstruiert VII, 4, 21 χαλεπῶς δὲ ἢ πόλις φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ, gewöhnlicher aber mit dem Accusativ wie VII, 1, 44 χαλεπῶς φέρον τὸ φρόνημα. — οἱ γὰρ μὴν — S. zu IV, 2, 17. — ἢ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ S. zu IV, 7, 2.

30. τὰ βασιλέως σημεῖα = τὸ βασιλέως σφράγισμα. S. zu I, 4, 3 und VII, 1, 39.

31. Κλαζομεναί — ursprünglich auf dem Festlande gelegen, war später auf einer gegenüber liegenden Insel neu erbaut worden (Paus. VII, 3, 9), die von Alexander dem Großen durch einen Damm mit dem Festlande verbunden wurde. — Αἴμνον — Σκύρον — S. zu IV, 8, 15. — ὁπότεροι — von den beiden kriegführenden Parteien. — μὴ wegen der hypothetischen Bedeutung des Satztes. — ἐγὼ πολεμήσω — während vorher βασιλεὺς νομίζει. Ein gleicher Wechsel der Person in einem Briefe des Pausanias bei Thukyd. I, 128 Πανσανίας τοῦδε ἀποπέμπει — καὶ γνώμην ποιοῦμαι.

τῶν ταῦτα βουλομένων καὶ πεξῆ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χορήμασιν.

Ἀκούοντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις, ἀπήγ- 32
 γέλλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάν-
 τες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἠξίουσαν ὑπὲρ
 πάντων Βοιωτῶν ὀμνύναι. ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι
 τοὺς ὄρκους, εἰ μὴ ὀμνύωσιν, ὥσπερ τὰ βασιλέως γράμματα
 ἔλεγεν, αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. οἱ
 δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι
 ταῦτα εἶη. Ἴτε νυν, ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, καὶ ἐρωτᾶτε ἄπαγ-
 γέλλετε δ' αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι εἰ μὴ ποιήσουσιν ταῦτα,
 ἔκσπονδοι ἔσονται. οἱ μὲν δὴ ὄχοντο. ὁ δὲ Ἀγησίλαος διὰ 33
 τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν οὐκ ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς
 ἐφόρους εὐθύς ἐθύετο. ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια,
 ἀφικόμενος εἰς τὴν Τεγέαν διέπεμπε τῶν μὲν ἰππέων κατὰ
 τοὺς περιοίκους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξυναγούς εἰς
 τὰς πόλεις. πρὶν δὲ αὐτὸν ὀρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρήσαν
 οἱ Θηβαῖοι λέγοντες, ὅτι ἀφιαῖσι τὰς πόλεις αὐτονόμους. καὶ
 οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δ' εἰς τὰς
 σπονδὰς εἰσελθεῖν ἠναγκάσθησαν, αὐτονόμους ἀφέντες τὰς
 Βοιωτίας πόλεις. οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι οὐκ ἐξέπεμπον τὴν 34
 τῶν Ἀργείων φρουράν. ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος καὶ τοῦτοις προεῖπε,
 τοῖς μὲν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δὲ, εἰ μὴ
 ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἐξοίσει πρὸς αὐτούς.
 ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτῆ

32. οἱ δὲ Θηβαῖοι — S. zu IV, 8, 15. — δέξασθαι — Über den Aorist. s. zu I, 6, 14. — αὐτονόμους εἶναι — In ähnlicher Weise steht das Präsens auch I, 3, 9 ὄρκους ἔδοσαν καὶ ἔλαβον ὑποτελεῖν τὸν φόρον Καλχηδονίου — Ἀθηναίων δὲ μὴ πολεμεῖν Καλχηδονίους. Übrigens erwartet man statt εἶναι ein dem vom Könige gebrauchten ἀφεῖναι entsprechendes Wort; vgl. jedoch VI, 5, 3 ψηφισάμενοι, ὥσπερ βασιλεὺς ἔγραψεν, αὐτονόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας πόλεις. — Ἴτε νυν — S. zu IV, 1, 39. — αὐτοῖς — d. i. euren Mitbürgern in Theben.

33. ἐθύετο — das beim Auszuge

zum Kriege gebräuchliche Opfer; er machte sich nämlich sogleich zu einem Feldzuge gegen Theben bereit. — ἐγένετο S. zu III, 1, 17. — ξυναγούς — S. zu 2, 7. Die Art der Einberufung der Truppen ist dieselbe wie III, 5, 7.

34. αὐτῆ ἐφ' αὐτῆς — für sich, nur von sich selbst abhängig. Thukyd. II, 63 εἰ πον ἐπὶ σφῶν αὐτῶν αὐτόνομοι οἰήσεσιν. Zu dem bei dem Pronom. reflex. zum Subjekt hinzugefügten αὐτός vgl. II, 2, 3 πενθόντες — αὐτοὶ ἑαυτούς; auch I, 2, 17 συνέβησαν αὐτοὶ αὐτοῖς. — οἱ σφαγεῖς — S. IV, 4, 2 ff. — αὐτοὶ γνόντες — aus eignem Entschlusse.

ἐφ' αὐτῆς ἢ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταίτιοι τοῦ ἔργου αὐτοὶ γνόντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἐκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φερόντας.

- 35 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη καὶ ὠμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεύς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ περὶκά, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικά στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ καὶ Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθήνησι
- 36 τειχῶν αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἐπικινδύστεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλουμένης. προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλείᾳ καταπεμφθείσης εἰρήνης καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες, προσέλαβον μὲν σύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίδας πόλεις ἐποίησαν, οὔτερ πάλαι ἐπεθύμουν, ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργεῖους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτούς, εἰ μὴ ἐξίοιεν ἐκ Κορίνθου.

- II. Τούτων δὲ προκεχωρηκότων ὡς ἐβούλονται, ἔδοξεν αὐτοῖς, ὅσοι ἐν τῷ πολέμῳ τῶν συμμάχων ἐπέκειντο καὶ τοῖς πολεμίοις εὐμενέστεροι ἦσαν ἢ τῇ Λακεδαιμονίᾳ, τούτους κολάσαι καὶ κατασκευάσαι ὡς μὴ δύναιτο ἀπιστεῖν. πρῶτον μὲν οὖν πέμψαντες ὡς τοὺς Μαντινέας ἐκέλευσαν αὐτοὺς τὸ τεῖχος

— ἀπῆλθον. — Sie fanden Aufnahme in Athen zum Danke für früher (s. zu IV, 2, 23) geleistete Dienste. Demosth. geg. Leptin. 54. — ἐκόντες. — Dem widerspricht Agesil. 2, 21 Ἀγησίλαος ἀντεῖπε τῇ εἰρήνῃ, ἕως τούτου διὰ Λακεδαιμονίους φρογγόντας Κορινθίων καὶ Θηβαίων ἠνάγκαζε τὰς πόλεις οἰκᾶδε καταδέξασθαι.

35. τῆς καθαιρέσεως — abhängig von ὕστερον. Die Wortstellung wie III, 2, 30 τὴν μεταξὺ πόλιν Ἡραίας καὶ Μανίστου.

36. ἀντιρρόπως. — πράττοντες = ἀντίρροποι ὄντες. — μᾶλλον in Vergleich mit dem Folgenden; im Kriege hatten sie den Gegnern mehr das Gleichgewicht gehalten als dafs sie Vorteile er-

langt hätten, wie dies infolge des Friedens geschah. — ἐπικινδύστεροι. — Das bei Xen. nur hier, bei Polyb. häufig vorkommende Wort ist nur im Komparativ gebräuchlich. — τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης. — der auf Betrieb des Antalkidas geschlossene Friede. Der hier gebrauchte Ausdruck wird überall von den Schriftstellern zur Bezeichnung dieses Friedens angewendet. — προστάται — die für die Vollziehung und Aufrechterhaltung des Friedensschlusses zu sorgen hatten.

II. 1. ἐπέκειντο = feindlich gewesen waren. Vgl. VI, 5, 35; VII, 2, 10. — ἀπιστεῖν = ἀπειθεῖν. — μὴ — γενέσθαι. — Das Subjekt liegt in αὐτοῖς, über den

πειραγε
σὺν τοῖς
ὡς στρο
καὶ ὡ
ἀφῆλθον
ἐπὶ δὲ γ
ἀγῶν
ἐλέγοντο
τοῖς
εἰς γεν
ἐπὶ φαι
πόλεως
παρὸ
τοῖς πο
φρουρα
τος πο
ἐπέβαλ

Infin. A
nach
Infinitiv
wollen ob
in veran
statt mi
VI, 1, 1.
2. 1.
— ἴσ
solcher
IV, 5, 18
den im
Lakedaim
ein Bitt
sucht
Überm
Bündnis
Eleern.
Chalkid
die Bö
Da aber
auschlie
nicht er
den Spa
zwischen
Argives
zu ein
mit Spa
tinea
Bund

περιαιρεῖν, λέγοντες, ὅτι οὐκ ἂν πιστεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς μὴ
 σὺν τοῖς πολεμίοις γενέσθαι. αἰσθάνεσθαι γὰρ ἔφασαν καὶ 2
 ὡς σίτον ἐξέπεμπον τοῖς Ἀργείοις σφῶν αὐτοῖς πολεμούντων,
 καὶ ὡς ἔστι μὲν ὅτε οὐδὲ συστρατεύοιεν ἐκεχειρίαν προφα-
 σιζόμενοι, ὁπότε δὲ καὶ ἀκολουθοῖεν, ὡς κακῶς συστρατεύοιεν.
 ἔτι δὲ γιννώσκων ἔφασαν φθονοῦντας μὲν αὐτούς, εἴ τι σφίσι
 ἀγαθὸν γίγνοιτο, ἐφηδομένους δ', εἴ τις συμφορὰ προσπίπτοι.
 ἐλέγοντο δὲ καὶ αἱ σπονδαὶ ἐξεληλυθῆναι τοῖς Μαντινεῦσι
 τούτῳ τῷ ἔτει αἱ μετὰ τὴν ἐν Μαντινεῖα μάχην τριακοντα-
 εταῖς γενόμεναι. ἐπεὶ δ' οὐκ ἤθελον καθαιρεῖν τὰ τεῖχη, φρου- 3
 ρὰν φαινουσιν ἐπ' αὐτούς. Ἀγησίλαος μὲν οὖν ἐδέηθη τῆς
 πόλεως ἀφεῖναι αὐτὸν ταύτης τῆς στρατηγίας λέγων, ὅτι τῷ
 πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῶν Μαντινεῶν πόλις πολλὰ ὑπηρετήκοι ἐν
 τοῖς πρὸς Μεσσηνίην πολέμοις. Ἀγησίπολις δὲ ἐξήγαγε τὴν
 φρουρὰν καὶ μάλα Πανσανίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φιλικῶς ἔχον-
 τος πρὸς τοὺς ἐν Μαντινεῖα τοῦ δήμου προστάτας. ὡς δὲ
 ἐνέβαλε, πρῶτον μὲν τὴν γῆν ἐδήου. ἐπεὶ δὲ οὐδ' οὕτω 4

Infin. Aorist. s. zu III, 5, 10. Wie nach einem negativen Begriff der Infinitiv mit bejahendem Sinne zuweilen ohne *μη* steht, so ist er hier in verneinendem Sinne mit *μη* statt mit *μη οὐ* gesetzt. Vgl. VI, 1, 1.

2. ἐκεχειρίαν — S. zu IV, 2, 16. — ἐφηδομένους — Ein Beispiel solcher Schadenfreude findet sich IV, 5, 18. — αἱ σπονδαί — Nachdem im J. 421 die Athener und Lakedämonier einen Frieden und ein Bündnis geschlossen hatten, suchten sich die Argiver gegen die Übermacht beider Völker durch Bündnisse mit den Mantineern, Eleern, Korinthern und thrakischen Chalkideern zu schützen und auch die Böoter in diesen Bund zu ziehen. Da aber diese sich an die Spartaner anschlossen und die Athener wegen nicht erfüllter Friedensbedingungen den Spartanern zürnten, so kam es zwischen den Athenern und den Argivern und deren Bundesgenossen zu einem Bund und zu einem Bruch mit Sparta. Die Schlacht bei Mantinea im J. 418 sprengte diesen Bund und nötigte die Argiver zum

Frieden, dem sich dann auch die allein stehenden Mantineer anschließen mußten. Thukyd. V, 28—81. Nach der angeführten Stelle war der Friede zwischen den Spartanern und Mantineern vor dem Frühling 417 abgeschlossen worden; nach Xenophons Angabe, der dreissigjährige Friede sei in diesem Jahre abgelaufen gewesen, fallen die Verhandlungen mit Mantinea in das Jahr 387. Der Krieg selbst beginnt nach Diodor XV, 5 Olymp. 98, 3 = 386 v. Chr. Freilich ist Diodors Angabe, daß die Spartaner den antalkidischen Frieden nicht einmal zwei Jahre gehalten hätten, nicht in genauer Übereinstimmung mit dieser Zeitrechnung.

3. τῷ πατρὶ — dem Archidamos. Der hier erwähnte messenische Krieg ist der dritte, der im J. 466 v. Chr. entstand, als die Heloten und Messenier sich gegen die durch ein Erdbeben in Not gebrachten Spartaner erhoben. Thukyd. I, 101. Diodor XI, 63. — καὶ μάλα — S. zu II, 4, 2. — προστάτας — S. zu I, 7, 2.

4. τοῖς προκαθημένοις —

καθήρουν τὰ τεῖχη, τάφρον ὄρουττε κύκλω περὶ τὴν πόλιν, τοῖς μὲν ἡμίσεσι τῶν στρατιωτῶν προκαθημένοις σὺν τοῖς ὅπλοις τῶν ταφρευόντων, τοῖς δ' ἡμίσεσιν ἐργαζομένοις. ἐπεὶ δὲ ἐξεργαστο ἡ τάφρος, ἀσφαλῶς ἤδη κύκλω τεῖχος περὶ τὴν πόλιν ᾠκοδόμησεν. αἰσθόμενος δέ, ὅτι ὁ σίτος ἐν τῇ πόλει πολὺς ἐνεῖη, εὐετηρίας γενομένης τῷ πρόσθεν ἔτει, καὶ νομίσας χαλεπὸν ἔσεσθαι, εἰ δεήσει πολὺν χρόνον τρῦχειν στρατείας τὴν τε πόλιν καὶ τοὺς συμμάχους, ἀπέχωσε τὸν ῥέοντα ποταμὸν διὰ τῆς πόλεως μάλ' ὄντα εὐμεγέθη. ἐμφραχθεῖσης δὲ τῆς ἀπορροίας ἤρετο τὸ ὕδωρ ὑπὲρ τε τῶν ὑπὸ ταῖς οἰκίαις καὶ ὑπὲρ τῶν ὑπὸ τῷ τείχει θεμελιῶν. βρεχομένων δὲ τῶν κάτω πλίνθων καὶ προδιδουσῶν τὰς ἄνω, τὸ μὲν πρῶτον ἐρρήγνυτο τὸ τεῖχος, ἔπειτα δὲ καὶ ἐκλίνετο. οἱ δὲ χρόνον μὲν τινα ξύλα ἀντήρειδον καὶ ἐμηχανῶντο ὡς μὴ πίπτοι ὁ πύργος· ἐπεὶ δὲ ἤττωντο τοῦ ὕδατος, δεισαντες μὴ πεσόντος πη τοῦ κύκλω τεύχους δοριάλωτοι γένοιτο, ἄμολόγουν περιαρῆσειν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἔφρασαν σπείσεσθαι, εἰ μὴ καὶ διοικιοῖντο κατὰ κώμας. οἱ δ' αὖ νομίσαντες ἀνάγκην εἶναι, συνέφρασαν καὶ ταῦτα ποιήσειν. οἰομένων δὲ ἀποθανεῖσθαι τῶν ἀργολιζόντων καὶ τῶν τοῦ δήμου προστατῶν, διεπράξατο ὁ πατήρ παρὰ τοῦ Ἀγησιπόλιδος ἀσφάλειαν αὐτοῖς γενέσθαι ἀπαλλαττομένοις ἐκ τῆς πόλεως, ἐξήκοντα οὔσι. καὶ ἀμφοτέρωθεν μὲν τῆς ὁδοῦ ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πυλῶν ἔχοντες τὰ δόρατα οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔστασαν, θεώμενοι τοὺς ἐξιόντας. καὶ μισοῦντες αὐτοὺς ὅμως ἀπέιχοντο αὐτῶν ῥᾶον ἢ οἱ βέλτιστοι τῶν Μαντινέων. καὶ τοῦτο μὲν εἰρησθῶ μέγα τεκμήριον πειθαρχίας. ἐκ δὲ τούτου καθηρέθη μὲν τὸ τεῖχος, διω-

ἐργαζομένοις — Der Dativ ist instrumental, wie derselbe zuweilen auch von Personen, namentlich in Ausdrücken, die das Heer oder Teile desselben bezeichnen, gebraucht wird. Anab. VI, 4, 27 φυλαττόμενοι ἱκανοῖς φύλαξι. Kyrop. III, 2, 11 τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν. — πολὺς — ist prädicativ. Vgl. Kyrop. II, 2, 15. — ἀπέχωσε — Dasselbe Verbum auch II, 2, 4. — ποταμὸν — εὐμεγέθη — Er hieß Ophis (Paus. VIII, 8, 4) und war damals durch Regengüsse angeschwollen. Diodor XV, 12. Zur Wortstellung vgl. III, 4, 1.

5. πλίνθων — Die Stadtmauer von Mantinea war nach Pausan. VIII, 8, 7 ein τεῖχος ὁμῆς ᾠκοδομημένον τῆς πλίνθων, während die θεμέλια als aus Steinen bestehend zu denken sind. — ἤττωντο τοῦ ὕδατος — sie konnten der Gewalt des Wassers nicht Widerstand leisten. Der Genetiv wegen der komparativen Bedeutung des Verbums = ἥττους ἦσαν.

6. διεπράξατο — γενέσθαι — S. zu IV, 4, 7. — ὁ πατήρ — Pausanias, der als Verbannter in Tegea lebte, S. § 3 u. III, 5, 25. — οἱ βέλτιστοι — S. zu II, 3, 12.

κίση δ' ἡ
καὶ τὸ μέ
θεῖ καθι
οῦσίας ἐ
τὰς κώμα
τῶν βαρβ
πον μὲν
κώμην ἐκ
πολὺν προ
περὶ Μαν
ταῦτη γε
Οἱ δ'
δαμονίους
ἐν τῷ πολ
θησαν εἰς
ἦσαν, ἐδ
καὶ συνέ

7. τεργ
wurden sie
(Diodor X
Μαντινέων
von Strabo
ursprünglich
auf fünf ang
die Verschie
dadurch aus
man anzu
kleinen Teil
wohnt blieb
mitgebl.
οῦσίας —
die aristokr
Pausan. II
ἔγρητ.
steht in dies
drücken ste
der Besitz
Armen ent
τῶν γωρ
besitz. —
πέριος —
Angabe X
als die Ma
Lenktra get
Mantineer al
auf. S. VI,
einen ein
beit. Vgl. d
ΣΚΥΡΗ. ο

κίσθη δ' ἡ Μαντινεία τετραχῆ, καθάπερ τὸ ἀρχαῖον ᾠκουν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἤχθοντο, ὅτι τὰς μὲν ὑπαρχούσας οἰκίας ἔδει καθαιρεῖν, ἄλλας δὲ οἰκοδομεῖν· ἐπεὶ δὲ οἱ ἔχοντες τὰς οὐσίας ἐγγύτερον μὲν ᾠκουν τῶν χωρίων ὄντων αὐτοῖς περὶ τὰς κώμας, ἀριστοκρατία δ' ἐχρῶντο, ἀπηλλαγμένοι δ' ἦσαν τῶν βαρέων δημαγωγῶν, ἤδοντο τοῖς πεπραγμένοις. καὶ ἔπεμπον μὲν αὐτοῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ καθ' ἕνα, ἀλλὰ κατὰ κώμην ἐκάστην ξιναρόν. συνεστρατεύοντο δ' ἐκ τῶν κωμῶν πολὺ προθυμότερον ἢ ὅτε ἐδημοκρατοῦντο. καὶ τὰ μὲν δὴ περὶ Μαντινείας οὕτω διεπέπρακτο, σοφωτέρων γενομένων ταύτη γε τῶν ἀνθρώπων τὸ μὴ διὰ τειχῶν ποταμὸν ποιεῖσθαι.

Οἱ δ' ἐκ Φλιοῦντος φεύγοντες αἰσθανόμενοι τοὺς Λακε-
8
δαιμονίους ἐπισκοποῦντας τῶν συμμάχων ὅποιοί τινες ἕκαστοι ἐν τῷ πολέμῳ αὐτοῖς ἐγγένηντο, καιρὸν ἠγησάμενοι ἐπορεύθησαν εἰς Λακεδαίμονα καὶ ἐδίδασκον ὡς, ἕως μὲν σφεῖς οἴκοι ἦσαν, ἐδέχετό τε ἡ πόλις τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς τὸ τεῖχος καὶ συνεστρατεύοντο ὅποι ἠγοῦντο· ἐπεὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ἐξέ-

7. τετραχῆ — Nach anderen wurden sie in fünf Dörfer verteilt (Diodor XV, 5. Ephoros bei Harpokr. Μαντινέων διοικισμός), wie auch von Strabo VIII S. 337 die Zahl der ursprünglich vorhandenen Dörfer auf fünf angegeben wird. Man hat die Verschiedenheit dieser Angaben dadurch auszugleichen gesucht, daß man annimmt, Xenophon habe den kleinen Teil der Stadt, welcher bewohnt blieb (Pausan. VIII, 8, 9) nicht mitgezählt. — οἱ ἔχοντες τὰς οὐσίας — die Reichen, zugleich die aristokratische Partei, wie bei Pausan. III, 8, 4 οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες. Der Artikel bei οὐσίας steht in diesem und ähnlichen Ausdrücken stets, wenn die Gesamtheit der Besitzenden im Staate den Armen entgegengesetzt wird. — τῶν χωρίων — d. i. ihr Landbesitz. — ἤδοντο τοῖς πεπραγμένοις — Zuverlässig ist diese Angabe Xenophons nicht; denn als die Macht der Spartaner bei Leuktra gebrochen war, bauten die Mantineer alsbald ihre Stadt wieder auf. S. VI, 5, 3. — καθ' ἕνα — einen einzigen für die Gesamtheit. Vgl. de rep. Laced. 4, 5 χωρὶς

δ' ἑκάτεροι ἀσποῦσιν ὅπως ἀεὶ κράτιστοι ἔσονται, ἐὰν δέ τι δέη, καθ' ἕνα ἀρήξουσι τῇ πόλει παντὶ σθένει und zu III, 4, 27. — ξιναροὶ hießen bei den Spartanern die Anführer der Bundesgenossenstruppen. Vgl. III, 5, 7; V, 1, 33. Thukyd. II, 75. Bei Xenoph. de rep. Laced. 13, 4 werden sie ξένων στρατάρχου genannt. — περὶ Μαντινείας — S. zu VI, 1, 19. — ταύτη γε — wenigstens in dem Punkte, erläutert durch den folgenden Infinitiv. — διὰ τειχῶν — Nach Diodor und Pausan. floß später der Fluß neben der Stadt, so daß man für den Wiederaufbau sich auch aus dem Vorfalle die Lehre gezogen hatte, die Xenophon hier ironisch, wie es scheint, giebt.

8. Οἱ — φεύγοντες — S. IV, 4, 15. Die Eroberung von Mantinea war im Anfang des Winters erfolgt (Diodor XV, 12); die nächsten Ereignisse fallen also wahrscheinlich in das Jahr 385 v. Chr. — ὡς ἐδέχετο — ὡς ἐθέλοιεν — Eine ähnliche Wiederholung von ὡς § 2; III, 5, 5. — συνεστρατεύοντο — Das Subjekt ist aus ἡ πόλις zu nehmen. Vgl. zu IV, 3, 2.

- βαλον, ὡς ἐπεσθαι μὲν οὐδαμοὶ ἐθέλοιεν, μόνους δὲ πάντων ἀνθρώπων Λακεδαιμονίους οὐ δέχοντο εἶσω τῶν πυλῶν.
- 9 ἀκούσασιν οὖν ταῦτα τοῖς ἐφόροις ἄξιον ἔδοξεν ἐπιστροφῆς εἶναι. καὶ πέμψαντες πρὸς τὴν τῶν Φλιασίων πόλιν ἔλεγον ὡς φίλοι μὲν οἱ φρυγάδες τῇ Λακεδαιμονίῳ πόλει εἶεν, ἀδικοῦντες δ' οὐδὲν φεύγοιεν. ἄξιον δ' ἔφασαν μὴ ὑπ' ἀνάγκης, ἀλλὰ παρ' ἐκόντων διαπραχᾶσθαι κατελθεῖν αὐτούς. ἃ δὲ ἀκούσαντες οἱ Φλιάσιοι ἔδεισαν, μὴ εἰ στρατεύσαιντο ἐπ' αὐτούς, τῶν ἔνδοθεν παρείησάν τινες αὐτούς εἰς τὴν πόλιν. καὶ γὰρ συγγενεῖς πολλοὶ ἔνδον ἦσαν τῶν φευγόντων καὶ ἄλλως εὐμενεῖς, καὶ οἷα δὴ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι νεωτέρων τινὲς ἐπιθυμοῦντες πραγμάτων κατάγειν ἐβούλοντο τὴν φυγὴν.
- 10 τοιαῦτα μὲν δὴ φοβηθέντες ἐψηφίσαντο καταδέχεσθαι τοὺς φρυγάδας καὶ ἐκείνοις μὲν ἀποδοῦναι τὰ ἐμφανῆ κτήματα, τοὺς δὲ τὰ ἐκείνων πριαμένους ἐκ δημοσίου τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν· εἰ δέ τι ἀμφίλογον πρὸς ἀλλήλους γίγνοιτο, δίκη διακριθῆναι. καὶ ταῦτα μὲν αὐτὸ περὶ τῶν Φλιασίων φρυγάδων ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐπέπρακτο.
- 11 Ἐξ Ἀκάνθου δὲ καὶ Ἀπολλωνίας, αἵπερ μέγισται τῶν περὶ Ὀλυμπον πόλεων, πρέσβεις ἀφίκοντο εἰς Λακεδαίμονα, ἀκούσαντες δ' οἱ ἔφοροι ὧν ἕνεκα ἦκον, προσήγαγον αὐτούς
- 12 πρὸς τε τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοὺς συμμαχοὺς. ἔνθα δὲ Κλειρένης Ἀκάνθιος ἔλεξεν· Ὡ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι τε καὶ σύμ-

9. ἐπιστροφῆς — Ahndung, Bestrafung. Vgl. Polyb. XXII, 17 ἐπιστροφῆς καὶ κολάσεως. Thukyd. III, 71. — τῶν ἔνδοθεν — S. zu III, 1, 18. Die Attraktion ist hier dadurch zu erklären, daß die gefürchtete Verbindung mit den Feinden draussen eine gewisse Richtung von innen nach aussen andeutet. — καὶ ἄλλως εὐμενεῖς — parallel mit συγγενεῖς, daher τοῖς φεύγουσι zu ergänzen. — οἷα δὴ ἐν — πόλεσι — wie ja in den meisten Städten zu geschehen pflegt. — τὴν φυγὴν = τοὺς φρυγάδας. Thukyd. VIII, 64 φυγὴ αὐτῶν ἔξω ἢ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων παρὰ τοῖς Πελοποννησίοις, καὶ αὕτη μετὰ τῶν ἐν τῇ πόλει ἐπιτηδείων κατὰ κράτος ἔπραττε ναὺς κομισαί. Isokrat. v. Frieden 123 τὰς φυγάς τὰς ἐπὶ

τῶν τυράννων καὶ τὰς ἐπὶ τῶν τριάκοντα γενομένας οὐ διὰ τοὺς συνοφάντας κατελθούσας. Vgl. συμμαχία IV, 8, 24 u. VI, 1, 13.

10. τὰ ἐμφανῆ κτήματα — das nachweislich ihnen gehörende Eigentum. — ἐκ δημοσίου — aus der Staatskasse. Ohne Artikel wie Thukyd. VI, 31 in einigen Hdschr. — αὐ — als andere Begebenheit in Bezug auf die Ereignisse in Mantinea. Vgl. 3, 25. — περὶ τῶν φρυγάδων — S. zu VI, 1, 19.

11. Akanthos und Apollonia Städte auf der Halbinsel Chalkidike. Die Begebenheiten fallen in das Jahr 384 v. Chr.

12. πρᾶγμα μέγα — eine große Gefahr. Das Participium φνόμενον gehört mit λανθάνειν zusammen. — ὅτι μὲν — ohne nachfolgenden Satz mit δέ auch VI,

μαχοι, οϊόμεθα λανθάνειν ὑμᾶς πρᾶγμα μέγα φνόμενον ἐν τῇ Ἑλλάδι. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἐπὶ Θοράκης μεγίστη πόλις Ὀλυνθος σχεδὸν πάντες ἐπίστασθε. οὔτοι τῶν πόλεων προσηγάγοντο ἐφ' ὧτε νόμοις τοῖς αὐτοῖς χρῆσθαι καὶ συμπολιτεύειν· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν μείζονων προσέλαβόν τινας. ἐκ δὲ τούτου ἐπεχείρησαν καὶ τὰς τῆς Μακεδονίας πόλεις ἐλευθεροῦν ἀπὸ Ἀμύντου τοῦ Μακεδόνων βασιλέως. ἐπεὶ δὲ εἰσήκουσαν αἱ 13 ἐγγύτατα αὐτῶν, ταχὺ καὶ ἐπὶ τὰς πόρω καὶ μείζονες ἐπορεύοντο· καὶ κατελίπομεν ἡμεῖς ἔχοντας ἤδη ἄλλας τε πολλὰς καὶ Πέλλαν, ἧπερ μεγίστη τῶν ἐν Μακεδονίᾳ πόλεων· καὶ Ἀμύνταν δὲ ἡσθάνομεθα ἀποχωροῦντά τε ἐκ τῶν πόλεων καὶ ὅσον οὐκ ἐκπεπαιωμένα ἤδη ἐκ πάσης Μακεδονίας. πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς καὶ πρὸς Ἀπολλωνιάτας οἱ Ὀλυνθιοὶ προεῖπον ἡμῖν, ὅτι εἰ μὴ παρεσόμεθα συστρατευσόμενοι, ἐκείνοι ἐφ' ἡμᾶς ἴοιεν. ἡμεῖς δέ, ὡς ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, 14 βουλόμεθα μὲν τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι καὶ αὐτοπολιτῆται εἶναι· εἰ μὲντοι μὴ βοηθήσει τις, ἀνάγκη καὶ ἡμῖν μετ'

3, 15; 4, 20. μέν steht auch hier im Sinne von μήν mit hervorhebender Kraft, etwa so viel wie doch. Vgl. zu III, 4, 9 u. IV, 1, 7. — οὔτοι, d. i. die Olynthier. — τῶν πόλεων — partitiver Genetiv. S. z. IV, 4, 13. — τὰς τῆς Μακεδονίας πόλεις — Die Olynthier hatten es versucht, ihre Bundesgenossenschaft auch auf makedonische Städte auszudehnen und wahrscheinlich mit Glück, so dafs der König Amyntas, als er durch Angriffe der Illyrier und Unruhen im eigenen Reiche genötigt wurde, sein Land zu verlassen, den Olynthiern einen beträchtlichen Teil Makedoniens überliefs, wir wissen nicht, unter welchen Bedingungen; doch scheint es fast, als hätte er sich das Recht der Zurücknahme vorbehalten. Als er jedoch unvermutet in Makedonien wieder die Oberhand erhielt, verweigerten die Olynthier die Herausgabe. Diodor XV, 19. Dies scheint auch Kleigenes mit den Worten: Ἀμύνταν δὲ — πάσης Μακεδονίας zu meinen, die wohl absichtlich der Meinung Raum geben, als hätten die Olynthier den Amyntas aus seinem Lande vertrieben.

13. ὅσον οὐκ — ἤδη — fast schon. Vgl. VI, 2, 16.

14. αὐτοπολιτῆται — Bürger eines selbständigen Staates. So Thukyd. V, 79 αὐτόπολις neben αὐτόνομος. — ὀτακισίων — Die Zahl von 800 Hopliten ist jedenfalls zu gering. Nach Demosth. v. d. Trugges. 263 zählten die Olynthier beim Angriffe der Lakedämonier, noch ehe die sämtlichen Chalkidier vereinigt waren, 400 Reiter und im ganzen 5000 Mann. Vömel berechnet diese nach den hier gemachten Angaben zu 800 Hopliten, 600 Reitern und 3600 Peltasten: allein Kleigenes, der gewifs die Macht der Olynthier nicht zu gering angeben durfte, spricht hier offenbar nicht blofs von den eignen Truppen derselben, sondern auch von denen der Bundesgenossen. Dazu kommt noch das Mißverhältnis gegen die angegebene Reiterei, denn diese pflegte bei den Griechen etwa ein Zehntel des Fußvolkes auszumachen, und der Umstand, dafs nach Diodor XV, 21 die Olynthier den vereinten Truppen des Amyntas und des Eudamidas an Zahl überlegen waren, von denen letzterer allein 3000 Mann führte (vgl. § 24). Mitfords Annahme von 8000 Hopliten

ἐκείνων γίνεσθαι. καίτοι νῦν γ' ἤδη αὐτοῖς εἰσὶν ὀπλίται μὲν οὐκ ἐλάττους ὀκτακοσίων, πελασται δὲ πολὺ πλείους ἢ τοσοῦτοι· ἵππεις γε μέντοι, ἐάν καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν γενώ-
 15 μεθα, ἔσονται πλείους ἢ χίλιοι. κατελίπομεν δὲ καὶ Ἀθηναίαν καὶ Βοιωτῶν πρέσβεις ἤδη αὐτόθι. ἠκούομεν δέ, ὡς καὶ αὐτοῖς Ὀλυνθίοις ἐψηφισμένον εἶη συμπέμπειν πρέσβεις εἰς ταύτας τὰς πόλεις περὶ συμμαχίας. καίτοι εἰ τοσαύτη δύναμις προσγενήσεται τῇ τε Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων ἰσχύι, ὁράτε, ἔφη, ὅπως μὴ οὐκέτι εὐμεταχειρίστα ἔσται ἐκεῖνα ὑμῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ Ποτιδαιαν ἔχουσιν ἐπὶ τῷ Ἰσθμῷ τῆς Παλλήνης οὖσαν, νομίζετε καὶ τὰς ἐντὸς ταύτης πόλεις ὑπηκόους ἔσεσθαι αὐτῶν. τεκμηρίον δ' ἔτι ἔστω ὑμῖν καὶ τοῦτο, ὅτι ἰσχυρῶς αὐταὶ αἱ πόλεις πεφρόβηται· μάλιστα γὰρ μισοῦσαι τοὺς Ὀλυνθίους ὅμως οὐκ ἐτόλμησαν μεθ' ἡμῶν πρεσβείας πέμπειν
 16 διδαξούσας ταῦτα. ἐννοήσατε δὲ καὶ τόδε, πῶς εἰκὸς ὑμᾶς τῆς μὲν Βοιωτίας ἐπιμεληθῆναι ὅπως μὴ καθ' ἓν εἶη, πολὺ δὲ μείζονος ἀθροισζομένης δυνάμεως ἀμελήσαι, καὶ ταύτης οὐ κατὰ γῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ θάλατταν ἰσχυρᾶς γιγνομένης. τί γὰρ δὴ καὶ ἐμποδῶν, ὅπου ξύλα μὲν ναυπηγήσιμα ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἐστί, χρημάτων δὲ πρόσοδοι ἐκ πολλῶν μὲν λιμένων, πολλῶν δ' ἐμποριῶν, πολυανθρωπία γε μὴν διὰ τὴν
 17 πολυσιτίαν ὑπάρχει; ἀλλὰ μὴν καὶ γείτονές γ' εἰσὶν αὐτοῖς Θραῖκες οἱ ἀβασίλευτοι, οἱ θεραπεύουσι μὲν καὶ νῦν ἤδη τοὺς Ὀλυνθίους· εἰ δὲ ὑπ' ἐκείνους ἔσονται, πολλὴ καὶ αὕτη δύνα-

ist zu groß, denn dies würde mit den Peltasten, die noch zahlreicher waren, und den Reitern eine Heeresmacht von mindestens 17000 Mann ergeben, die kaum statthaft erscheint. Ich glaube, daß eine Verwechslung der Zahlzeichen FHHH = 800 und XXXX = 4000 stattgefunden hat, und die letztere Zahl als die richtige anzunehmen ist.

15. ὁράτε — ὅπως μὴ οὐκέτι — Nach den Verben der Besorgnis (ὁρᾶν = φιλᾶτεσθαι) steht zuweilen ὅπως μὴ und ὅπως μὴ οὐ statt μὴ und μὴ οὐ, und dann meist mit dem Indicativ. Futuri. Vgl. Comment. II, 9, 2 εἰ μὴ φοβοίμην, ὅπως μὴ ἐπ' αὐτόν με τράποιτο.

16. καθ' ἓν — S. zu III, 4, 27; zur Sache V, 1, 32. — εἶη — Vgl. zu III, 4, 18. — γε μὴν — S. zu IV, 2, 17.

17. Θραῖκες οἱ ἀβασίλευτοι — Thukyd. II, 29 πολὺ γὰρ μέρος καὶ αὐτόνομόν ἐστι Θρακῶν. — ὑπ' ἐκείνους ἔσονται — So auch Kyrop. I, 5, 3; VI, 2, 11. Dagegen V, 2, 26 ὑπὸ Λακεδαιμονίοις ἔσεσθαι. VI, 2, 4 ὑπ' Ἀθηναίοις εἶναι. Vgl. zu II, 3, 46. — αὕτη δύναμις — so möchte ihnen auch damit eine große Heeresmacht zu fallen. Der Artikel fehlt bei οὗτος, wenn dadurch eine Sache als gegenwärtig bezeichnet werden soll, namentlich wenn man das Substantiv als im prädikativen Verhältnis zu οὗτος stehend ansehen kann, wie 3, 10 τίς ἂν αὕτη δίκη εἶη; was das für ein Gericht wäre? Kyrop. IV, 5, 36 οἷς τοῦτο ἔργον ἦν. VIII, 3, 6. Vgl. VI, 4, 13. — τὰ — χρύσεια — auf dem Festlande

μισ προσγένειοι' ἂν αὐτοῖς. τούτων μὴν ἀκολουθούτων καὶ τὰ ἐν τῷ Παργαίῳ χρούσεια χεῖρα ἂν αὐτοῖς ἦδη ὀρέγοι. καὶ τούτων ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν ὅ,τι οὐ καὶ ἐν τῷ τῶν Ὀλυνθίων δῆμῳ μυριόλεκτόν ἐστι. τό γε μὴν φρόνημα αὐτῶν τί ἂν 18 τις λέγοι; καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἴσως ἐποίησεν ἅμα τῷ δύνασθαι καὶ τὰ φρονήματα αὐξέσθαι τῶν ἀνθρώπων. ἡμεῖς μὲν οὖν, ὡς ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι τε καὶ σύμμαχοι, ἐξαγγέλλομεν ὅτι οὕτως τάκεῖ ἔχει· ὑμεῖς δὲ βουλευέσθε, εἰ δοκεῖ ἄξια ἐπιμελείας εἶναι. δεῖ γε μὴν ὑμᾶς καὶ τόδε εἰδέναί, ὡς ἦν εἰρήκαμεν δύναμιν μεγάλην οὔσαν, οὐπω δυσπάλαιστός ἐστιν· αἱ γὰρ ἄκουσαι τῶν πόλεων τῆς πολιτείας κοινωνοῦσαι, αὐταί, ἂν τι ἰδῶσιν ἀντίπαλον, ταχὺ ἀποστήσονται· εἰ μέντοι 19 συγκλεισθήσονται ταῖς τε ἐπιγαμίαις καὶ ἐγκτήσεσι παρ' ἀλλήλοις, ἃς ἐψηφισμένοι εἰσὶ, καὶ γνώσονται ὅτι μετὰ τῶν κρατούντων ἔπεσθαι κερδαλέον ἐστίν, ὥσπερ Ἀρκάδες, ὅταν μεθ' ὑμῶν ἴωσι, τὰ τε αὐτῶν σώξουσι καὶ τὰ ἀλλότρια ἀρπάζουσιν, ἴσως οὐκέθ' ὁμοίως εὐλύτα ἔσται.

Λεχθέντων δὲ τούτων ἐδίδοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς 20 συμμάχοις λόγον καὶ ἐκέλευον συμβουλευεῖν ὅ,τι γινώσκει τις ἄριστον τῇ Πελοποννήσῳ τε καὶ τοῖς συμμάχοις. ἐκ τούτου μέντοι πολλοὶ μὲν συνηγόρουον στρατιὰν ποιεῖν, μάλιστα δὲ οἱ βουλόμενοι χαρίζεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ ἔδοξε πέμπειν τὸ εἰς τοὺς μυρίους σύνταγμα ἐκάστην πόλιν. λόγοι δὲ 21 ἐγένοντο ἀργυρίον τε ἀντ' ἀνδρῶν ἐξεῖναι διδόναι τῇ βουλόμενῃ τῶν πόλεων, τριώβολον Αἰγίνατον κατ' ἄνδρα, ἱππέας

von Thrakien gegenüber von Thasos. — χεῖρα — ὀρέγοι — würde ihnen die Hand bieten, d. h. zu ihren Hilfsmitteln hinzukommen.

19. ἐπιγαμίαις καὶ ἐγκτήσεσι — Verbündete Staaten gewährten zuweilen einander das Recht, das die Familien des einen sich durch Heirat mit den Familien des andern verbinden und die Bürger des einen Grundbesitz im Gebiete des andern erwerben durften. Vgl. den Beschluss der Byzantier bei Demosth. vom Kranz 91. Hier gilt es als Mittel zur Befestigung des Bündnisses. — μετὰ τῶν κρατούντων ἔπεσθαι — eine nicht seltene Verbindung. Platon Menex. S. 235^b μετ' ἐμοῦ

ξένοι τινὲς ἔπονται. So auch mit σύν Kyrop. V, 2, 13 u. 36; VI, 2, 10.

20. ἐδίδοσαν — λόγον — sie gaben die Erlaubnis zu reden, wie I, 7, 5 προὔτεθη λόγος. — στρατιὰν ποιεῖν — ein Heer ausheben; ungewöhnlicher Ausdruck. — τὸ — σύνταγμα — Diejenige Anzahl Truppen, die nach der verhältnismässigen Verteilung jeder von den Bundesgenossen stellen mußte, um ein Heer von 10000 Mann zu bilden. Vgl. § 37 τὴν εἰς τοὺς μυρίους σύνταξιν. VI, 2, 3 συνετάττοντο εἰς ἐξήκοντα ναῦς.

21. τριώβολον — nämlich für den Tag, als Sold und Verpflegung für den Ersatzmann. Ein τριώβολος

- τε εἰ τις παρέχοι, ἀντὶ τεττάρων ὀπιλιῶν τὸν μισθὸν τῷ
 22 ἵππῃ δίδοσθαι· εἰ δέ τις τῶν πόλεων ἐκλιποὶ τὴν στρατιάν,
 ἐξεῖναι Λακεδαιμονίοις ἐπίζημιοῦν στατήρι κατὰ τὸν ἄνδρα
 23 τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔδοξεν, ἀναστάντες οἱ Ἀκάνθιοι
 πάλιν ἐδίδασκον ὡς ταῦτα καλὰ μὲν εἴη τὰ ψηφίσματα, οὐ
 μέντοι δυνατὰ ταχὺ περανθῆναι. βέλτιον οὖν ἔφασαν εἶναι,
 ἐν ᾧ αὕτη ἢ παρασκευὴ ἀθροίζοιτο, ὡς τάχιστα ἄνδρα ἐξελ-
 θεῖν ἄρχοντα καὶ δύναμιν ἐκ Λακεδαιμονός τε, ὅση ἂν ταχὺ
 ἐξέλθοι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων· τούτου γὰρ γενομένου
 τὰς τε οὐπω προσκεχωρηκίας πόλεις στήναι ἂν καὶ τὰς
 24 βεβιασμένας ἦττον ἂν συμμαχεῖν. δοξάντων δὲ καὶ τούτων
 ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὐδαμίδα, καὶ σὺν αὐτῷ νεο-
 δαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ τῶν Σκιριτῶν ἄνδρας
 ὡς δισχιλλοὺς. ὁ μὲντοι Εὐδαμίδας ἐξῶν Φοιβίδα, τὸν ἀδελ-
 φὸν ἐδεήθη τῶν ἐφόρων τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἐαυτῷ
 προστεταγμένων ἀθροίσαντα μετεῖναι· αὐτὸς δὲ ἐπεὶ ἀφίκετο
 εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων
 φρουροὺς ἔπεμπε, Ποτίδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν ἐνοῦσαν, σύμ-
 μαχον ἤδη ἐκείνων οὔσαν, καὶ ἐντεῦθεν ὀρμώμενος ἐπολέμει
 ὥσπερ εἰκὸς τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν.
 25 Ὁ δὲ Φοιβίδας, ἐπεὶ ἠθροίσθησαν αὐτῷ οἱ ὑπολειφθέν-
 τες τοῦ Εὐδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπορεύετο. ὡς δ' ἐγένοντο
 ἐν Θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως περὶ τὸ
 γυμνάσιον· στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες
 μὲν ἐτύγχανον Ἴσμηρίας τε καὶ Λεοντιάδης, διάφοροι δὲ

ist = 1/2 Drachme: die ägineische Drachme ist = 10 oder nach dem geringeren Münzfuß = 9 attischen Obolen (s. zu I, 5, 4), zwei Drachmen aber sind = einem στατήρι. — ἀντὶ τεττάρων — δίδοσθαι — so solle der Sold für einen Reiter in demselben Werte angerechnet werden, wie die Gestellung von vier Hoplitēn. Dasselbe Verhältniß wurde in der einige Jahre später aufgestellten Heeresverfassung des spartanischen Bundes festgesetzt: der Reiter gleich vier Hoplitēn, der Hoplit gleich zwei Leichtbewaffneten. Diodor XV, 31.

23. ὅση ἂν ταχὺ ἐξέλθοι — so viel in der Geschwindigkeit

keit ausrücken könnte. — στήναι — stehen bleiben; d. h. sich nicht den Olynthiern anschließen.

24. δοξάντων — S. zu I, 1, 36. — νεοδαμώδεις — S. zu I, 3, 15. — Σκιριταί — Gebirgsvolk aus der Skiritis, einer Gegend an der nördlichen Grenze Lakoniens gegen Arkadien. Sie bildeten im spartanischen Heere eine selbständige leichtbewaffnete Schar, die in der Schlachtordnung auf dem linken Flügel ihre Stellung hatte. Thukyd. V, 67. Vgl. Kyrop. IV, 2, 1. Diodor XV, 32. — ἐκείνων — der Olynthier.

25. ἐν Θήβαις — S. zu IV, 4, 15. — τὸ γυμνάσιον — Pausan.

ὄντες ἀλλήλοις καὶ ἀρχηγὸς ἐκάτερος τῶν ἐταιριῶν. ὁ μὲν οὖν Ἴσμηρίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μὲντοι Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτόν, καὶ ἐπεὶ εἰσφωκιάθη, ἔλεγε τάδε· "Ἐξέστί σοι, ὦ Φοιβίδα, τῆδε τῆ ἡμέρα μέγιστα ἀγαθὰ τῆ σεαυτοῦ πατρίδι ὑπορρηῆσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσης ἐμοὶ σὺν τοῖς ὀπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν. τούτου δὲ γενομένου νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν τοῖς ὑμετέροις φίλοις ἔσεσθαι. καίτοι νῦν μὲν, ὡς ὄρας, ἀποκε- 27 κήρονται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' Ὀλυμπίου· ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξης, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ ἰππέας συμπέψομεν· ὥστε πολλῇ δυνάμει βοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ, καὶ ἐν ᾧ μέλλει ἐκείνος Ὀλυμθον καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔση Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύμθου. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ 28 Φοιβίδας, ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ ἦν τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής, οὐ μὲντοι λογιστικός γε οὐδὲ πᾶν φρόνιμος ἐδόκει εἶναι. ἐπεὶ δὲ ὠμολόγησε ταῦτα, προορμῆσαι μὲν αὐτόν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν εἰς τὸ ἀπίενα· ἦνίκα δ' ἂν ἦ καιρὸς, πρὸς σὲ ἦξω ἐγώ, ἔφη ὁ Λεοντιάδης, καὶ αὐτὸς σοι ἠγήσομαι. ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλὴ 29 ἐκάθητο ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾷ διὰ τὸ τὰς γυναικῶν ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θεροῦς δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας πλειστή ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης ἀποστρέφει τε τὸν Φοιβίδαν καὶ ἠγρεῖται

IX, 23, 1 Θηβαίους δὲ πρὸ τῶν πυλῶν ἐστὶ τῶν Προτιδῶν καὶ τοῦ Ἰολάου καλούμενον γυνάσιον. — πολεμαρχοῦντες — Die Polemarchen sind die oberste Regierungsbehörde in Theben. — ἐταιριῶν — Hetären sind politische Verbindungen, namentlich in demokratischen Staaten, ursprünglich zur gegenseitigen Unterstützung der Mitglieder bei Wahlen und vor Gericht bestimmt, dann aber auch als Vereinigungen für politische Parteizwecke benutzt. Sie heißen auch *συνωμοσίαι*. Vgl. II, 4, 21. Thukyd. VIII, 54, 4.

27. ἀποκεκρήρονται — Es hatten auch Unterhandlungen zwischen Theben und Olynth wegen

eines Bündnisses stattgefunden. S. § 15 u. 34.

29. ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾷ — Eine unmittelbare Wiederholung einer Präposition wird nicht durchaus vermieden. VII, 2, 2 ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ. VI, 5, 24; VII, 5, 6. Anab. IV, 4, 14 διασηνητέον εἶναι εἰς τὰς κόμας εἰς στέγας. V, 3, 8 ἐν δὲ τῷ ἐν Σικελόντι χωρίῳ. Kommentar. I, 3, 4 οἰτινες παρὰ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαίνοντα ποιοῦσι τι. — θεσμοφοριάζειν — Die Thesmophorien sind ein mystisches zu Ehren der Demeter von den Frauen allein gefeiertes Fest. S. Preller Griech. Mythol. I S. 607 der zweiten Aufl. — ἀποστρέφει — von dem angeblichen

- εὐθύς εἰς τὴν ἀκρόπολιν. καταστήσας δ' ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ παραδοὺς τὴν βαλανάγραν αὐτῶ τῶν πυλῶν, καὶ εἰπὼν μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὄντινα μὴ αὐτὸς κελεύει, εὐθύς ἐπορεύετο πρὸς τὴν βουλήν.
- 30 ἔλθων δὲ εἶπε τάδε· Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθνυεῖτε· οὐδεὶ γάρ φρασι πολέμιοι ἦκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ· ἐγὼ δὲ τοῦ νόμου κελεύοντος ἐξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἴσμηρίαν, ὡς πολεμοποιούντα. καὶ ὑμεῖς δὲ οἱ λοχαγοί τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε, καὶ λαβόντες ἀπαράγετε τοῦτον ἔνθα εἴρηται.
- 31 οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρήσαν τε καὶ ἐπείθοντο καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδόντων, ἐναντίων δὲ ὄντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφενγον εὐθύς ἔξω τῆς πόλεως, δέισαντες μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἰκαδὲ πρῶτον ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἴσμηρίαν ἦσθοντο ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ταῦτα γινώσκοντες Ἀνδροκλείδα τε καὶ Ἴσμηρίᾳ μάλιστα τριακόσιοι. ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ Ἴσμηρίου ἄλλον εἴλοντο, ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθύς εἰς Λακεδαίμονα ἐπορεύετο. εὖρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τῆς πόλεως τὸ πλῆθος χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει· ὁ μὲντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι εἰ μὲν βλαβερά τῇ Λακεδαίμονι πεπραχῶς εἴη, δίκαιος εἴη ζημιῶσθαι· εἰ δὲ ἀγαθὰ, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν. αὐτὸ οὖν τοῦτ', ἔφη, προσήκει σκοπεῖν, πό-

Weitermarsche. — τὴν βαλανάγραν — den Schlüssel zum Herausziehen eines eisernen Zapfens (βάλανος), der durch die Thür und den vorgeschobenen Riegel gesteckt war.

30. πολεμοποιούντα — Ismenias hatte von dem persischen Gelde genommen, durch welches der korinthische Krieg angestiftet worden war. S. § 35. — οἱ λοχαγοί — Der Nominativ mit dem Artikel wie öfter statt eines Vokativs. — ἔνθα εἴρηται — d. h. ins Gefängnis. Vgl. zu II, 3, 54.

31. Ἀνδροκλείδα — S. III, 5, 1.

32. πολέμαρχον — ἄλλον —

den Archias. S. 4, 2. Plutarch Pelop. 5. — οὐ προσταχθέντα — Dem widerspricht Diodor XV, 20 τοῖς ἡγεμόσιν οἱ Σπαρτιάται παραγγέλλον ἐν ἀπορρήτοις, ἐν' ἑάν ποτε καιρὸν λάβωσι, καταλάβονται τὴν Καδμείαν. — ὁ μὲντοι Ἀγησίλαος κτέ. — Vgl. Plutarch Agesil. 23f., nach welchem auch Agesilaos als der angesehen wurde, welcher dem Phoebidas zu der That geraten habe. Nach Plutarch Pelop. 6 wurde Phoebidas seiner Befehlshaberstelle entsetzt und mit einer Geldstrafe von 10000 Drachmen belegt. Vgl. Diodor XV, 20. Nepos Pelop. 1.

τερον ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐστὶ τὰ πεπραγμένα. ἔπειτα μέντοι ὁ 33
 Λεοντιάδης ἐλθὼν εἰς τοὺς ἐκκλήτους ἔλεγε τοιαύδε· Ἄνδρες
 Λακεδαιμόνιοι, ὡς μὲν πολεμικῶς ὑμῖν εἶχον οἱ Θηβαῖοι, πρὶν
 τὰ νῦν πεπραγμένα γενέσθαι, καὶ ὑμεῖς ἐλέγετε· ἐσώρατε γὰρ
 ἀεὶ τούτους τοῖς μὲν ὑμετέροισι δυσμενέσι φιλικῶς ἔχοντας,
 τοῖς δ' ὑμετέροισι φίλοις ἐχθροὺς ὄντας. οὐκ ἐπὶ μὲν τὸν ἐν
 Πειραιεῖ δῆμον, πολεμιάτατον ὄντα ὑμῖν, οὐκ ἠθέλησαν συ-
 στρατεύειν, Φωκεῦσι δὲ ὅτι ὑμᾶς εὐμενεῖς ὄντας ἐσώρων, ἐπ-
 εστράτεον; ἀλλὰ μὴν καὶ πρὸς Ὀλυνθίους εἰδότες ὑμᾶς πό- 34
 λεμον ἐκφέροντας συμμαχίαν ἐποιοῦντο, καὶ ὑμεῖς γε τότε μὲν
 ἀεὶ προσείχετε τὸν νοῦν, πότε ἀκούσεσθε βιαζομένους αὐτοὺς
 τὴν Βοιωτίαν ὑφ' αὐτοῖς εἶναι· νῦν δ' ἐπεὶ τάδε πέπρακται,
 οὐδὲν ὑμᾶς δεῖ Θηβαίους φοβεῖσθαι· ἀλλ' ἀρκέσει ὑμῖν μικρὰ
 σκυτάλη ὥστε ἐκείθεν πάντα ὑψηρετεῖσθαι ὅσων ἂν δέησθε,
 ἐὰν ὥσπερ ἡμεῖς ὑμῶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐπιμελήσθε.
 ἀκούουσι ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔδοξε τὴν τε ἀκρόπολιν 35
 ὥσπερ κατεῖληπτο φυλάττειν καὶ Ἰσμηνίᾳ κρίσιν ποιῆσαι. ἐκ
 δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ
 δὲ τῶν συμμαχίδων ἓνα ἀφ' ἐκάστης καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης
 πόλεως. ἐπεὶ δὲ συνεκαθέζετο τὸ δικαστήριον, τότε δὴ κατ-
 ηγορεῖτο τοῦ Ἰσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι καὶ ὡς ξένος τῷ
 Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γερευνημένος εἶη καὶ

33. ἐκκλήτους — S. zu II, 4, 38.
 — *δυσμενεῖσι* — wie ein Substantiv
 mit dem Pron. possess. verbunden.
 So IV, 1, 36 *τοὺς σοὺς ὑπηκόους*,
 Apolog. d. Sokrat. 27 *τοῖς ἐμοῖς*
εὐνοῖς. Vgl. Kyrop. VIII, 3, 5.
 — *οὐκ ἐπὶ μὲν* — *συστρατεύειν*
 — S. II, 4, 30 und III, 5, 8. Die
 erste Negation leitet die zu be-
 jahende Frage ein, die zweite
 negiert nur *ἠθέλησαν*. Vgl. Anab.
 III, 1, 29 *οὐ νῦν ἐκείνοι* — *οὐδὲ*
ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται.
 — *Φωκεῦσι* — *ἐπεστράτεον*
 — S. III, 5, 4.

34. *συμμαχίαν ἐποιοῦντο* —
 Imperf. des Versuchs; denn zu
 stande war das Bündnis nicht ge-
 kommen. — *τότε* — von einer nicht
 näher bestimmten früheren Zeit
 im Gegensatze zur Gegenwart ge-
 braucht. Vgl. Kyrop. V, 2, 8. —
σκυτάλη — S. zu III, 3, 8. —
ἐκείθεν — d. h. von Theben aus.

35. *κρίσιν ποιῆειν* — ein ge-
 richtliches Verfahren anord-
 nen. Thukyd. I, 77; VI, 60; mit
 dem Dativ auch Lysias geg. Agorat.
 35, in dem Sinne: jemandem den
 Prozeß machen. Etwas anders
 IV, 2, 6 die Entscheidung über die
 zu verteilenden Preise vornehmen.
 — *καὶ μικρᾶς καὶ μεγάλης πό-*
λεως — um zu bezeichnen, daß
 keine einzige Stadt ausgeschlossen
 und von keiner mehr Richter als
 von der andern genommen wurden.
 Vgl. Thukyd. I, 125 *ψηφον ἐπή-*
γαγον τοῖς ξυμμαχοῖς ἅπασιν ὅσοι
παρήσαν ἐξῆς, καὶ μείζονι καὶ
ἐλάσσονι πόλει. Nach dem Aus-
 drucke *πέμπουσι* scheint es, daß
 das Gericht in Theben gehalten
 wurde, während nach Plutarch
 Pelop. 5 Ismenias nach Sparta ge-
 bracht und dort hingerichtet worden
 sein soll. — *τῶν* — *χορημάτων* —
 S. III, 5, 1.

Plutarch
 ἔθνεα —
 or XV, 20
 αἰται παρ-
 ος, ἐν' ἑν
 ταλάβανται
 ντοι Ἰση-
 Plutarch
 welchem auch
 en wurde,
 as zu der
 ch Plutarch
 idas seiner
 etat und mit
 0000 Drach-
 dor XV, 20.

ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφώς εἴη καὶ ὅτι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἀνδροκλείδας 36 αἰτιώτατοι εἶεν. ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς πάντα ταῦτα, οὐ μέντοι ἐπειθὲ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει· οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν καὶ τοῖς Λακεδαι- 37 μονίοις ἔτι πλείω ὑπηρετούν ἢ προσετίθεται αὐτοῖς. τούτων δὴ πεπραγμένων οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ δὴ προθυμότερον τὴν εἰς τὴν Ὀλυνθον στρατιὰν συναπέστειλλον. καὶ ἐκπέμπουσι Τελετυίαν μὲν ἀρμοστήν, τὴν δ' εἰς τοὺς μυρίους σύνταξιν αὐτοῖ τε ἅπαντες συνεξέπεμπον, καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας πό- λεις σκυτάλας διέπεμπον, κελεύοντες ἀκολουθεῖν Τελετυίᾳ κατὰ τὸ δόγμα τῶν συμάχων. καὶ οἳ τε ἄλλοι προθύμως τῷ Τελετυίᾳ ὑπηρετούν, καὶ γὰρ οὐκ ἀχάριστος ἐδόκει εἶναι τοῖς ὑπουργοῦσί τι, καὶ ἡ τῶν Θηβαίων δὲ πόλις, ἅτε καὶ Ἀγη- σιλάου ὄντος αὐτῷ ἀδελφοῦ, προθύμως συνέπεμπε καὶ ὀπλί- 38 τας καὶ ἵππείας. ὁ δὲ σπεύδων μὲν οὐ μάλα ἐπορεύετο, ἐπιμε- λόμενος δὲ τοῦ τε μὴ ἀδικῶν τοὺς φίλους πορεύεσθαι καὶ τοῦ ὡς πλείστην δύναμιν ἀθροῖζειν. προέπεμπε δὲ καὶ πρὸς Ἀμύνταν, καὶ ἤξιον αὐτὸν καὶ ξένους μισθοῦσθαι καὶ τοῖς πλησίον βασιλεῦσι χρήματα δίδοναι, ὡς συμάχους εἶναι, εἴπερ βούλοιο τὴν ἀρχὴν ἀναλαβεῖν. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Δέρδαν τὸν Ἑλιμίας ἀρχοντα, διδάσκων ὅτι οἱ Ὀλύνθιοι κατ- εστραμμένοι τὴν μεῖζω δύναμιν Μακεδονίας εἶεν, καὶ οὐκ ἀνήσουσι τὴν ἐλάττω, εἰ μὴ τις αὐτοὺς παύσει τῆς ὕβρεως. 39 ταῦτα δὲ ποιῶν, μάλα πολλὴν ἔχων στρατιὰν ἀφίκετο εἰς τὴν

36. τὸ μὴ οὐ — εἶναι — als sachliches Objekt zu πείθειν zu nehmen. Die Negation μὴ οὐ steht, weil das regierende Verbum verneint ist.

37. συναπέστειλλον — Die Präposition συν bezieht sich wohl auf die Gemeinschaft mit den Bundesgenossen. — τὴν — σύνταξιν — S. zu § 20. — ἅπαντες — kann nicht richtig sein, wenn man nicht darunter die peloponnesischen Bundesgenossen, deren Truppen dann als lakedämonische anzusehen wären, mit verstehen und dieselben so als im Gegensatz zu den Bundesgenossen aufserhalb des Peloponnes

stehend ansehen will. — οἳ τε ἄλλοι — καὶ ἡ — δέ — S. zu II, 4, 6. — ἅτε — ἀδελφοῦ — Es läßt dies voraussetzen, daß die Gewalthaber in Theben an dem Agesilaos eine besondere Stütze hatten und ihm deshalb verpflichtet waren.

38. Ἀμύνταν — S. § 12. — ὡς συμάχους εἶναι — Der Infinitiv mit ὡς zum Ausdruck der beachichtigten Folge. Vgl. I, 6, 20; III, 4, 27; VI, 1, 13. Anab. I, 8, 10; III, 4, 25; V, 7, 18. — Ἑλιμία — Landschaft im westlichen Makedonien an der Grenze von Epirus.

39. ἐαντῶν — der Seinigen, der Lakedämonier. S. zu IV, 8, 24. —

ἐαντῶν
συνταξίαν
πόλιν
τοῦτα
καὶ ἀποθνήσκει
ὡς εἰς τὴν
ἀποθνήσκει
στάδια,
συνέβαλλον
μοῖ, ἢ
δεξιῶν.
βαίους καὶ
ξίτων, παρὰ
ὡς εἰς τὴν
διὰ τὸ ὅτι
καὶ οἱ
σοσπαροῦ
κίανος καὶ
ἵππαρχον
πολλὰ
ταὶ τὸ
ἱππέων
ἐκινῶν
ἐαντῶν
ἐπὶ δὲ
δὲ ταῦτα
σθελεν τε
ἐνθα δὴ
ἀπέκταν
τὴν πολ
συνταξίαν
vollständig
fertigem
αὐτὸς δὲ
— ἐπορεύετο
40. ἔπεμπε
das Heer
mache. —
Der Platz
auf dem

ἐαυτῶν συμμαχίδα. ἐπεὶ δ' ἦλθεν εἰς τὴν Ποτίδαιαν, ἐκεῖθεν
 συνταξάμενος ἐπορεύετο εἰς τὴν πολεμίαν. καὶ πρὸς μὲν τὴν
 πόλιν ἰὼν οὐτ' ἔκαεν οὐτ' ἔκοπτε, νομίζων, εἴ τι ποιήσῃ
 τούτων, ἐμποδῶν ἂν αὐτῷ πάντα γίνεσθαι καὶ προσίοντι
 καὶ ἀπίοντι· ὁπότε δὲ ἀναχωροῖ ἀπὸ τῆς πόλεως, τότε ὄρ-
 θῶς ἔχειν κόπτοντα τὰ δένδρα ἐμποδῶν καταβάλλειν, εἴ τις
 ὀπίσθεν ἐπίοι. ὡς δὲ ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς πόλεως οὐδὲ δέκα 40
 στάδια, ἔθετο τὰ ὄπλα, εὐώνυμον μὲν αὐτὸς ἔχων, οὕτω γὰρ
 συνέβαινε αὐτῷ κατὰ τὰς πύλας ἰέναι ἢ ἐξήεσαν οἱ πολέ-
 μοι, ἢ δὲ ἄλλη φάλαγξ τῶν συμμαχῶν ἀπετέτατο πρὸς τὸ
 δεξιόν. καὶ τῶν ἱππέων δὲ τοὺς μὲν Λάκωνας καὶ τοὺς Θη-
 βαίους καὶ ὅσοι τῶν Μακεδόνων παρήσαν ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἐτά-
 ξατο, παρὰ δὲ αὐτῷ εἶχε Δέρδαν τε καὶ τοὺς ἐκείνου ἱππέας
 ὡς εἰς τετρακοσίους διὰ τε τὸ ἀγασθαι τοῦτο τὸ ἱππικὸν καὶ
 διὰ τὸ θεραπεύειν τὸν Δέρδαν, ὡς ἠδόμενος παρεῖν. ἐπεὶ δὲ 41
 καὶ οἱ πολέμοι ἐλθόντες ἀντιπαρετάξαντο ὑπὸ τῷ τείχει,
 συσπειραθέντες αὐτῶν οἱ ἱππεῖς ἐμβάλλουσι κατὰ τοὺς Λά-
 κωνας καὶ Βοιωτούς. καὶ Πολύχαρμόν τε τὸν Λακεδαιμόνιον
 ἵππαρχον καταβάλλουσι ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ κείμενον πάμ-
 πολλα κατέτρωσαν, καὶ ἄλλους ἀπέκτειναν, καὶ τέλος τρέπον-
 ται τὸ ἐπὶ τῷ δεξιῷ κέρατι ἱππικόν. φεγγόντων δὲ τῶν
 ἱππέων ἐνέκλινε καὶ τὸ ἐχόμενον πεζὸν αὐτῶν, καὶ ὄλον δ' ἂν
 ἐκινδύνευσεν ἠττηθῆναι τὸ στράτευμα, εἴ μὴ Δέρδας ἔχων τὸ
 ἐαυτοῦ ἱππικὸν εὐθύς πρὸς τὰς πύλας τῶν Ὀλυνθίων ἤλασεν.
 ἐπήγει δὲ καὶ ὁ Τελευταίος σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐν τάξει. ὡς 42
 δὲ ταῦτα ἤσθοντο οἱ Ὀλυνθιοὶ ἱππεῖς, δεῖσαντες μὴ ἀποκλει-
 σθεῖεν τῶν πυλῶν, ἀναστρέψαντες ἀπεχώρουσι πολλῇ σπουδῇ.
 ἔνθα δὴ ὁ Δέρδας παρελαύνοντας παμπόλλους ἱππέας αὐτῶν
 ἀπέκτεινε. ἀπεχώρησαν δὲ καὶ οἱ πεζοὶ τῶν Ὀλυνθίων εἰς
 τὴν πόλιν· οὐ μὲντοι πολλοὶ αὐτῶν ἀπέθανον, ἅτε ἐγγὺς τοῦ

συνταξάμενος — d. i. mit
 vollständig geordnetem schlag-
 fertigem Heere. Kyrop. II, 4, 32
 αὐτὸς δὲ συνταξάμενος ἢ ἄριστον
 — ἐπορεύετο.

40. ἔθετο τὰ ὄπλα — damit
 das Heer sich zum Kampfe fertig
 mache. — εὐώνυμον — ἔχων —
 Der Platz des Anführers ist sonst
 auf dem rechten Flügel. εὐώνυμον

ohne Artikel auch IV, 4, 9; wie
 δεξιόν IV, 3, 16. — ὡς εἰς —
 ungefähr; eine Zusammenstel-
 lung gleichbedeutender Partikeln.
 Vgl. IV, 1, 18; V, 4, 14 ὡς περὶ
 ἐνατὸν καὶ πεντήκοντα und zu
 VI, 2, 38.

41. αὐτῶν — abhängig von
 ἐχόμενον. Zur Wortstellung vgl.
 zu III, 4, 1.

— οὐτε ἄλλοι
 zu II, 4, 6. —
 Es läßt dies
 Gewalthaber
 Agesilaos eine
 tten und ihm
 waren.
 S. 8, 12. — ὡς
 — Der Infinitiv
 — der beab-
 vgl. I, 6, 20;
 Anab. I, 8, 10;
 — Ἐλιμία —
 tlichen Make-
 ze von Epirus.
 r Seinigen, der
 u IV, 8, 24. —

43 τείχους ὄντος. ἐπεὶ δὲ τρόπαιόν τε ἐστάθη καὶ ἡ νίκη αὕτη τῷ Τελευτίᾳ ἐγεγένητο, ἀπὼν δὴ ἔκοπτε τὰ δένδρα. καὶ τοῦτο μὲν στρατευσάμενος τὸ θέρος διῆκε καὶ τὸ Μακεδονικὸν στράτευμα καὶ τὸ τοῦ Λέρδα πολλὰκις μῆντοι καὶ οἱ Ὀλύνθιοι καταθέοντες εἰς τὰς τῶν Λακεδαιμονίων συμμαχίδας πόλεις ἐλεηλάτουν καὶ ἄνδρας ἀπεικύνουν.

- III. Ἄμα δὲ τῷ ἡρι ὑποφαινομένῳ οἱ μὲν Ὀλύνθιοι ἱππεῖς ὄντες ὡς ἑξακόσιοι κατεδεδραμήκεσαν εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν ἅμα μεσημβρία καὶ διεσπαρμένοι ἐλεηλάτουν· ὁ δὲ Λέρδας ἐτύγχανε ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ἀφιγμένος μετὰ τῶν ἱππέων τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἀριστοποιούμενος ἐν τῇ Ἀπολλωνίᾳ. ὡς δ' εἶδε τὴν καταδρομὴν, ἡσύχῃαν εἶχε, τοὺς δ' ἵππους ἐπεσκευασμένους καὶ τοὺς ἀμβάτας ἐξωπλισμένους ἔχων. ἐπειδὴ δὲ καταφρουνητικῶς οἱ Ὀλύνθιοι καὶ εἰς τὸ προάστειον καὶ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας ἤλαυνον, τότε δὴ συντεταγμένους ἔχων ἐξελαύνει.
- 2 οἱ δὲ ὡς εἶδον, εἰς φυγὴν ᾤρησαν. ὁ δ' ὡς ἄπαξ ἐτρέψατο, οὐκ ἀνῆκεν ἐνενηκόντα στάδια διώκων καὶ ἀποκτινύς, ἕως πρὸς αὐτὸ κατεδίωξε τῶν Ὀλυνθίων τὸ τεῖχος. καὶ ἐλέγετο ὁ Λέρδας ἀποκτεῖναι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ περὶ ὀγδοήκοντα ἱππέας. καὶ ἀπὸ τούτου τειχῆρεις τε μᾶλλον ἦσαν οἱ πολέμιοι
- 3 καὶ τῆς χώρας ὀλίγην παντελῶς εἰργάζοντο. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τοῦ Τελευτίου ἐστρατευμένου πρὸς τὴν τῶν Ὀλυνθίων πόλιν, ὡς εἴ τι δένδρον ὑπόλοιπον ἢ τι εἰργασμένον τοῖς πολεμίοις φθείροι, ἐξελθόντες οἱ Ὀλύνθιοι ἱππεῖς ἡσυχῇ πορευόμενοι διεβήσαν τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποταμόν, καὶ ἐπορεύοντο ἡσυχῇ πρὸς τὸ ἐναντίον στράτευμα. ὡς δ'

III. 1. ὑποφαινομένῳ — Sonst pflegt das Aktiv zu stehen. S. zu III, 4, 16. Es beginnt das Jahr 382 v. Chr. — κατεδεδραμήκεσαν — S. zu IV, 7, 6. — ἀμβάτας — ist die bei Xenophon öfter vorkommende, sonst in der attischen Prosa nicht übliche Form für ἀναβάτης. S. Kommentar. III, 3, 2; de re eq. 3, 12; 5, 7.

2. ἐλέγετο — S. zu III, 5, 21. — ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ — Vgl. zu VII, 2, 19. — τειχῆρεις — ἦσαν — Vgl. Andokid. v. Frieden 21 τειχῆρεις ἐγεγόμεθα. Thukyd. II, 101 τειχῆρεις ποιήσας. IV, 25. — ὀλίγην παντελῶς S. zu IV, 2, 18.

3. εἴ τι — εἰργασμένον — Zuweilen wird ein mit εἴ τις eingeführter Satz als substantivischer Begriff behandelt, wie hier als Objekt zu φθείροι. Dabei wird in demselben bisweilen das Verbum ausgelassen, so daß dasselbe aus dem Hauptsatze zu wiederholen oder eine Form von εἶναι zu ergänzen ist. Vgl. zu IV, 2, 21. Kyrop. V, 2, 5 ἐλαύνοντας βούς, αἶγας, οἷς, σὺς καὶ εἴ τι βρωτόν. — ἡσυχῇ — wie § 4. S. zu VII, 1, 9. — τὸ ἐναντίον στράτευμα = τὸ τῶν ἐναντίων στρατεύμα. Vgl. VII, 5, 25 τῆς ἐναντίας φάλαγγος.

εἶδεν ὁ
μουθῶν
αὐτοῦς
πείλαστα
πάλιν
ὡς φωνή
ἴσπει,
πότες, ἄ
ἐκταναυ
ὁ δὲ Τε
τα ὄπλα
πείλαστα
μὲν οὖν
ἕπαιτες κ
γαν ἐβῆ
καὶ προφ
ἐξελάνου
τέλος δὲ
λαγρ π
νος ἀπο
αὐτοῦ ἐ
οἱ μὲν
λανίαν,
ἐπευγον
πληθεῖ
στρατε
Ἐκ

4. c
von ἐπ
5. πο
Sata en
tenz: e
ander
die Sold
ἐκείνον
wendun
καί πο
6. ἐπ
einem
ὡς δὲ
währen
gewöhn
der Bed

εἶδεν ὁ Τελευτίας, ἀγανακτῆσας τῇ τόλμῃ αὐτῶν εὐθύς Τη-
 μονίδαυ τὸν τῶν πελταστῶν ἄρχοντα δρόμῳ φέρεσθαι εἰς
 αὐτοὺς ἐκέλευσεν. οἱ δὲ Ὀλύμπιοι ὡς εἶδον προθέοντας τοὺς 4
 πελταστὰς, ἀναστρέφαντες ἀπεχώρουν ἦσυχοι, καὶ διεβησαν
 πάλιν τὸν ποταμόν. οἱ δ' ἠκολούθουν μάλα θρασέως, καὶ
 ὡς φεύγουσι διώξαντες ἐπιδιέβαινον. ἔνθα δὴ οἱ Ὀλύμπιοι
 ἱππεῖς, ἠνίκα ἔτι εὐχείρωτοι αὐτοῖς ἐδόκουν εἶναι οἱ διαβεβη-
 κότες, ἀναστρέφαντες ἐμβάλλουσιν αὐτοῖς, καὶ αὐτὸν τε ἀπ-
 ἔκτειναν τὸν Τημονίδαυ καὶ τῶν ἄλλων πλείους ἢ ἑκατόν.
 ὁ δὲ Τελευτίας ὡς εἶδε τὸ γιγνόμενον, ὀργισθεὶς, ἀναλαβὼν 5
 τὰ ὄπλα ἦγε μὲν ταχὺ τοὺς ὀπλίτας, διώκειν δὲ καὶ τοὺς
 πελταστὰς ἐκέλευε καὶ τοὺς ἱππέας καὶ μὴ ἀνιέναι. πολλοὶ
 μὲν οὖν δὴ καὶ ἄλλοι τοῦ καιροῦ ἐγγυτέρῳ τοῦ τείχους διώ-
 ξαντες κακῶς ἀπεχώρησαν, καὶ ἐκεῖνοι δ' ἐπεὶ ἀπὸ τῶν πύρ-
 γων ἐβάλλοντο, ἀποχωρεῖν τε ἠναγκάζοντο τεθορυβημένως
 καὶ προφυλάττεσθαι τὰ βέλη. ἐν τούτῳ δὴ οἱ Ὀλύμπιοι ἐπ- 6
 ἐξελαύνουσι μὲν τοὺς ἱππεῖς, ἐβοήθουν δὲ καὶ οἱ πελτασταί.
 τέλος δὲ καὶ οἱ ὀπλίται ἐπεξέθεον, καὶ τεταραγμένη τῇ φά-
 λαγγι προσπίπτουσι. καὶ ὁ μὲν Τελευτίας ἐνταῦθα μαχόμε-
 νος ἀποθνήσκει. τούτου δὲ γενομένου εὐθύς καὶ οἱ ἀμφ'
 αὐτὸν ἐνέκλιναν, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἴστατο, ἀλλὰ πάντες ἔφενγον,
 οἱ μὲν ἐπὶ Σπαρτάλου, οἱ δὲ ἐπὶ Ἀκάνθου, οἱ δὲ εἰς Ἀπολ-
 λωνίαν, οἱ πλείστοι δὲ εἰς Ποτιδαίαν. ὡς δ' ἄλλος ἄλλη
 ἔφενγον, οὕτω καὶ οἱ πολέμοι ἄλλος ἄλλοσε διώκοντες παμ-
 πληθεῖς ἀπέκτειναν ἀνθρώπους καὶ ὅ,τιπερ ὄφελος ἦν τοῦ
 στρατεύματος.

Ἐκ μέντοι γε τῶν τοιούτων παθῶν ἐγὼ φημι ἀνθρώ- 7

4. φεύγουσι — Dativ abhängig
 von ἐπιδιέβαινον.

5. πολλοὶ μὲν οὖν κτέ. — Der
 Satz enthält eine allgemeine Sen-
 tenz: es ist auch schon vielen
 andern so gegangen, wovon auf
 die Soldaten des Teletias, die durch
 ἐκεῖνον bezeichnet sind, die An-
 wendung gemacht wird. — τοῦ
 καιροῦ — S. zu II, 3, 24.

6. ἐπεξελαύνουσι — hier mit
 einem Objekte wie Herod. VII, 38
 ὡς δὲ ἐξήλωνε τὴν στρατιήν,
 während das Verbum ἐξελαύνειν
 gewöhnlich ohne ein solches mit
 der Bedeutung marschieren steht.

— Man muß annehmen, daß die
 § 3 erwähnten Reiter sich bereits
 in die Stadt zurückgezogen hatten,
 da hier und an jener Stelle der be-
 stimmte Artikel darauf deutet, daß
 die ganze Reiterei der Olynthier
 gemeint sei. — ἴστατο — hielt
 Stand, wie Anab. I, 10, 1 οὐκέτι
 ἴστανται, ἀλλὰ φεύγουσι. — Σπάρ-
 τωλος — makedonische Stadt in
 Bottiaea. — ἄλλος ἄλλη ἔφεν-
 γον — S. zu II, 3, 23. — ὅ,τιπερ
 ὄφελος ἦν — was tüchtig und
 kampffähig war, d. h. hier den
 Kern des Heeres. Vgl. VI,
 2, 23.

πους παιδεύεσθαι μάλιστα μὲν οὖν ὡς οὐδ' οἰκέτας χρῆ ὄργῃ κολάζειν· πολλάκις γὰρ καὶ δεσπόται ὀργιζόμενοι μείζω κακὰ ἔπαθον ἢ ἐποίησαν· ἀτὰρ ἀντιπάλους τὸ μετ' ὄργῆς ἀλλὰ μὴ γνώμη προσφέρεσθαι ὅλον ἀμάρτημα. ἢ μὲν γὰρ ὄργῃ ἀπρονόητον, ἢ δὲ γνώμη σκοπεῖ οὐδὲν ἦττον μὴ τι πάθῃ ἢ ὅπως βλάβῃ τι τοὺς πολεμίους.

- 8 Τοῖς δ' οὖν Λακεδαιμονίοις, ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πρᾶγμα, βουλευομένοις ἐδόκει οὐ φαύλην πεμπτέον δύναμιν εἶναι, ὅπως τὸ τε φρόνημα τῶν νενικηκότων κατασβεσθεῖη καὶ μὴ μάτην τὰ πεποιημένα γένοιτο. οὕτω δὲ γνόντες ἡγεμόνα μὲν Ἀγησίπολιν τὸν βασιλέα ἐκπέμπουσι, μετ' αὐτοῦ δὲ ὄσπερ Ἀγησίπολιν εἰς τὴν Ἀσίαν τριάκοντα Σπαρτιατῶν. πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ τῶν περιοίκων ἐθελονταὶ καλοὶ κἀγαθοὶ ἠκολούθουν, καὶ ξένοι τῶν τροφίμων καλουμένων, καὶ νόθοι τῶν Σπαρτιατῶν, μάλα εὐειδεῖς τε καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει καλῶν οὐκ ἄπειροι. συνεστρατεύοντο δὲ καὶ ἐκ τῶν συμμαχίδων πόλεων ἐθελονταί, καὶ Θετταλῶν γε ἰππεῖς, γνωσθῆναι τῷ Ἀγησιπόλιδι βουλόμενοι, καὶ Ἀμύντας δὲ καὶ Λέρδας ἔτι προθυμότερον ἢ πρόσθεν. Ἀγησίπολις μὲν δὴ ταῦτα πράττων ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ὀλυμπόν.
- 10 Ἡ δὲ τῶν Φλιασίων πόλις, ἐπαινεθεῖσα μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀγησιπόλιδος, ὅτι πολλὰ καὶ ταχέως αὐτῷ χρήματα εἰς τὴν

7. μάλιστα μὲν οὖν — Vgl. zu I, 4, 4. Dem gegenüber steht steigend ἀτὰρ, aber vollends. Vgl. 4, 17. — γνώμη — mit Einsicht. Vgl. Anab. II, 6, 9 ἐκόλαξέ τε ἰσχυρῶς, καὶ ὄργῃ ἐνόησε, ὡς καὶ αὐτῷ μεταμέλειν ἐσθ' ὅτε. καὶ γνώμη δ' ἐκόλαξεν. — ἀπρονόητον — nämlich ἐστὶ, mit aktiver Bedeutung: ist etwas, das nicht vorher überlegt. De re eq. 6, 13 ἀπρονόητον γὰρ ἢ ὄργῃ, ὥστε πολλάκις ἐξεργάζεται ὧν μεταμέλειν ἀνάγκη.

8. ὄσπερ Ἀγησιπόλιν — S. III, 4, 2. Die Präposition wird in Vergleichen mit ὄσπερ gewöhnlich nur dann wiederholt, wenn diese Partikel mit dem zugehörigen Worte vor dem verglichenen Gegenstande steht.

9. ξένοι τῶν τροφίμων καλουμένων — Der Genetiv ist partitiv. Offenbar sind Jünglinge gemeint, die, nicht in Lakedämon einheimisch, dorthin geschickt wur-

den, um an der Erziehung der spartanischen Jugend teilzunehmen. Dies mochte wohl nicht selten geschehen, wie ja auch Xenophons Söhne sich in diesem Falle befanden. Diogen. Laert. II, 54. — νόθοι τῶν Σπαρτιατῶν — deren Mütter Sklavinnen waren. Diese gehörten, sobald sie mit den ebenbürtigen Knaben erzogen wurden, zur Klasse der μύθωνες oder μύθαιες und konnten selbst unter die Bürger aufgenommen werden. — τῶν ἐν τῇ πόλει καλῶν — der den Freien in Sparta zukommenden Erziehung und der dadurch gewonnenen Rechte und eingegangenen Pflichten. Vgl. 4, 32 u. 33. De rep. Laced. 3, 3 ἐπιθεῖς δὲ καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν. Kyrop. I, 2, 15. — ταῦτα πράττων — unter diesen (günstigen) Umständen.

10. εἰς τὴν στρατίαν — Vgl. Anab. I, 2, 27 Στέννεσι μὲν ἔδωκε

στρατίαν
ἀν ἐξελ
ἄμα ἀν
οὐδένα
δὴ φη
οἱ δὲ ἦ
δὲ τῶν
οἱ ἀδικ
ἐρχοντι
πόλεως
οἱ πο
ἐργασ
πάντας
μον.
τες δ'
οἴπερ
δὲ οἱ
οἴτου
τοῦς
τολμή
ὑβρίζ
αὐτοῦς
καὶ γὰ
Ποδάν

Κύρο
στρατι
Nach
es tritt
steht
liche
ἄσπε
ἐλευκ
τόν
Κυρο
ἄσπε
κατε
ἐν τ
einem
getiel
den,
besteh
sätze
ἀν α
und
§ 15

στρατιῶν ἔδοσαν, νομίζουσα δ' ἔξω ὄντος Ἀγησιπόλιδος οὐκ ἂν ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτοὺς Ἀγησίλαον, οὐδ' ἂν γενέσθαι ὥστε ἅμα ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἔξω Σπάρτης εἶναι, θρασέως οὐδὲν τῶν δικαίων ἐποιοῦν τοῖς κατεληλυθόσιν. οἱ μὲν γὰρ δὴ φυγάδες ἤξιλον τὰ ἀμφίλογα ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ κρίνεσθαι· οἱ δὲ ἠνάγκαζον ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαδικάζεσθαι. λεγόντων δὲ τῶν κατεληλυθότων καὶ τίς ἂν αὕτη δίκη εἴη ὅπου αὐτοὶ οἱ ἀδικοῦντες δικάζοιεν, οὐδὲν εἰσήκουον. ἐκ τούτου μέντοι 11 ἔρχονται εἰς Λακεδαίμονα οἱ κατελθόντες κατηγορήσαστες τῆς πόλεως, καὶ ἄλλοι δὲ τῶν οἰκοθεν συνηκολούθουν, λέγοντες ὅτι πολλοῖς καὶ τῶν πολιτῶν οὐ δοκοῦεν δίκαια πάσχειν. ἀρνακτῆσασα δὲ τούτοις τῶν Φλιασίων ἢ πόλις ἐξημίωσε πάντας ὅσοι μὴ πεμπούσης τῆς πόλεως ἦλθον εἰς Λακεδαί- 12 μονα. οἱ δὲ ζημιωθέντες οἴκαδε μὲν ἄκνον ἀπιέναι, μένον- 13 τες δ' ἐδίδασκον ὡς οὗτοι μὲν εἶησαν οἱ βιαζόμενοι ταῦτα, οἵπερ σφᾶς τε ἐξέβαλον καὶ Λακεδαιμονίους ἀπέκλεισαν, οὗτοι δὲ οἱ πριάμενοί τε τὰ σφέτερα καὶ βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι, οὗτοι δὲ καὶ νῦν διαπεπραγμένοι εἰσὶ ζημιωθῆναι σφᾶς αὐ- τοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἐλθόντας, ὅπως τοῦ λοιποῦ μηδεὶς 13 ὑβρίζειν δοκούντων τῶν Φλιασίων φρουρὰν φαίνουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ ἔφοροι. ἦν δὲ οὐ τῷ Ἀγησιλάῳ ἀχθομένῳ ταῦτα· καὶ γὰρ τῷ μὲν πατρὶ αὐτοῦ Ἀρχιδάμῳ ξένοι ἦσαν οἱ περὶ Ποδάμενον, καὶ τότε τῶν κατεληλυθότων ἦσαν· ἑαντῷ δὲ οἱ

Κύρῳ χρήματα πολλὰ εἰς τὴν στρατιάν. — γενέσθαι ὥστε — Nach *γίνεσθαι* in der Bedeutung: es tritt der mögliche Fall ein, steht zuweilen statt des sonst üblichen Infinitivs der Infinitiv mit ὥστε. Anab. V, 6, 30 τοῦτ' ἂν ἐσιόπων ἀφ' οὗ ἂν γένοιτο ὥστε τὸν βουλούμενον ἀπολεῖν ἤδη. Kyrop. VIII, 2, 2 ἐγένετο αὐτῷ ὥστε χρήμασιν εὐεργετῆιν. — τοῖς κατεληλυθόσιν — S. 2, 8—10. — ἐν ἴσῳ δικαστηρίῳ — vor einem unparteiischen Schiedsgerichte, das natürlich aus Fremden, namentlich aus Lakedämoniern bestehen sollte; daher der Gegensatz ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. — καὶ τίς ἂν αὕτη δίκη εἴη — S. zu 2, 17 und über καὶ zu II, 3, 47. Vgl. § 15 ἐρωτώμενος δὲ καὶ τί τοῦτ'

ἂν εἴη; Kyrop. V, 2, 9 ἤρστο· καὶ τί τοῦτ' ἐστίν;

11. τῶν οἰκοθεν — S. zu III, 1, 18.

12. ἀπέκλεισαν — S. IV, 4, 15. — βιαζόμενοι μὴ ἀποδιδόναι — die es mit Gewalt durchzusetzen suchen, das sie nicht zurückgeben. Thukyd. VII, 79 ἐβιάσαντο πρὸς τὸν λόφον ἐλθεῖν. — εἰσὶ statt des zu Anfang stehenden εἶησαν. Vgl. zu III, 5, 25. Über den folgenden Infinitiv s. zu IV, 4, 7.

13. ἦν — ἀχθομένῳ — S. zu IV, 1, 11. — ἑαντῷ weil der begründende Satz aus dem Sinne des Agesilaos genommen und dieser dem Gedanken nach Subjekt des Hauptsatzes ist. Vgl. Anab. II, 3, 25 οὐκ ἄξιόν ἐστι βασιλεῖ ἀρεῖναι τοὺς ἐφ' ἑαντὸν στρατευσαμένους.

- 14 ἀμφὶ Προκλέα τὸν Ἰππονίκου. ὡς δὲ τῶν διαβατηρίων γενομένων οὐκ ἔμελλεν, ἀλλ' ἐπορευέτο, πολλαὶ πρεσβεῖαι ἀπῆντων καὶ χρήματα ἐδίδοσαν, ὥστε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι οὐχ ἵνα ἀδικοίη στρατεύοιτο, ἀλλ' ὅπως τοῖς ἀδικουμένοις βοηθήσειεν. οἱ δὲ τελευτῶντες πάντα ἔφασκον ποιήσειν, ἐδέοντό τε μὴ ἐμβάλλειν. ὁ δὲ πάλιν ἔλεγεν ὡς οὐκ ἂν πιστεύσειε λόγοις, καὶ γὰρ τὸ πρότερον ψεύσασθαι αὐτούς, ἀλλ' ἔργου τινὸς πιστοῦ δεῖν ἔφη. ἐρωτώμενος δὲ καὶ τί τοῦτ' ἂν εἴη; πάλιν ἀπεκρίνατο, Ὅπερ καὶ πρόσθεν, ἔφη, ποιήσαντες οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν ἠδικήθητε. τοῦτο δὲ ἦν τὴν
- 16 ἀκρόπολιν παραδοῦναι. οὐκ ἐθελόντων δὲ αὐτῶν τοῦτο ποιεῖν, ἐνέβαλέ τε εἰς τὴν χώραν καὶ ταχὺ περιτειχίσας ἐπολιόρκει αὐτούς. πολλῶν δὲ λερόντων Λακεδαιμονίων ὡς ὀλίγων ἔνεκον ἀνθρώπων πόλει ἀπεχθάνοντο πλέον πεντακισχιλίων ἀνδρῶν· καὶ γὰρ δὴ ὅπως τοῦτ' ἐνδηλον εἴη, οἱ Φλιάσιοι ἐν τῷ φανερωῷ τοῖς ἔξω ἐξεκλησίαζον· ὁ μέντοι Ἀγησίλαος πρὸς τοῦτο
- 17 ἀντεμνηχανήσατο. ὁπότε γὰρ ἐξίειεν ἢ διὰ φιλίαν ἢ διὰ συγγενεῖαν τῶν φυγάδων, ἐδίδασκε συσσίτιά τε αὐτῶν κατασκευάζειν καὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια ἱκανὸν διδόναι, ὁπόσοι γυμνάζεσθαι ἐθέ-

14. διαβατηρίων γενομένων — S. zu III, 1, 17 u. 4, 3. — ἐδίδοσαν — wollten geben. Vgl. III, 5, 18. — ὥστε — ähnlich wie ἐφ' ὅτε in dem Sinne, unter der Bedingung dafs. Anab. V, 6, 26 ταῦτα δὲ ἔλεγεν εἰδὼς ἃ οἱ Σιναπεῖς ὑπισχυροῦντο ὥστε ἐκπλεῖν.

15. τελευτῶντες — zuletzt. S. § 17; VI, 2, 15. Anab. IV, 5, 16; VI, 3, 8. — ἔργου πιστοῦ — einer Handlung die Sicherheit bietet, im Gegensatz zu den λόγοις. — ὅπερ καὶ πρόσθεν — S. IV, 4, 15.

16. ἐνέβαλε — im J. 381 v. Chr. — πολλῶν λερόντων — Der Satz ist nicht zu Ende geführt, sondern an den unterbrechenden Zwischensatz eine neue Konstruktion mit ὁ μέντοι angeknüpft. — πλέον — S. zu IV, 5, 4. — ἐν φανερωῷ τοῖς ἔξω — an einem für die Belagernden sichtbaren Platze. — πρὸς τοῦτο — nicht blofs gegen diese Schaustellung der großen Bürgerzahl von Phlius, sondern namentlich gegen den Vorwurf, dafs

er einer Anzahl von Flüchtlingen wegen, die geringer als die Zahl der Bürger in der Stadt wäre, den Spartanern Feindschaft mit den Phliasiern bereite.

17. ἐξίειεν — nämlich aus der Stadt; das Subjekt ist allgemein zu denken = τινές. — αὐτῶν — auf das zu ἐδίδασκε zu ergänzende Objekt τοὺς φυγάδας zu beziehen. Wenn die Syssitien nicht blofs Tischgemeinschaften, sondern geschlossene Genossenschaften sind, die auch als Waffenverbrüderungen besonderen Wert haben, so möchte der Sinn sein: Agesilaos wies die Verbannten an, aus ihren Freunden und Verwandten derartige Genossenschaften zu bilden. Vgl. Oncken, Staatslehre des Aristoteles II, S. 326. — καὶ — διδόναι — Der Sinn dieser, wie es scheint, verderbten Worte ist wohl: sie sollten denen, welche beim Heere bleiben und an dessen Übungen und Kämpfen teilnehmen wollten, alles, was sie bedurften, in hinreichendem Mafse geben.

λοιεν' καὶ ὄπλα δὲ ἐκπορίζειν ἅπασιν τούτοις διεκελεύετο, καὶ μὴ ὀκνεῖν εἰς ταῦτα χρήματα δανεῖζεσθαι. οἱ δὲ ταῦτα ὑπηρετοῦντες ἀπέδειξαν πλείους χιλίων ἀνδρῶν ἄριστα μὲν τὰ σώματα ἔχοντας, εὐτάκτους δὲ καὶ εὐοπλοτάτους· ὥστε τελευτῶντες οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔλεγον ὡς τοιούτων δέοιντο συστρατιωτῶν.

Καὶ Ἀγησίλαος μὲν δὴ περὶ ταῦτα ἦν. ὁ δὲ Ἀγησίπολις 18 εὐθύς ἐκ τῆς Μακεδονίας προσιὼν ἔθετο πρὸς τῇ πόλει τῶν Ὀλυνθίων τὰ ὄπλα. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντεξῆει αὐτῷ, τότε τῆς Ὀλυνθίας εἴ τι ὑπόλοιπον ἦν ἐδήγῃ καὶ εἰς τὰς συμμαχίδας ἰὼν αὐτῶν ἐφθείρε τὸν σίτον· Τορώνην δὲ καὶ προσβαλῶν εἴλεε κατὰ κράτος. ἐν δὲ τούτοις ὄντα κατὰ θέρους ἀκμὴν 19 καῦμα πυριφλεγῆς λαμβάνει αὐτόν. ὡς δὲ πρόσθεν ἑωρακότα τὸ ἐν Ἀφύτει τοῦ Διονύσου ἱερὸν ἔρωσ αὐτὸν τότε ἔσχε τῶν τε σκιερῶν σκηνημάτων καὶ τῶν λαμπρῶν καὶ ψυχρῶν ὑδάτων. ἐκομίσθη μὲν οὖν ἐκεῖσε ἔτι ζῶν, ὅμως μέντοι ἐβδομαῖος ἀφ' οὗ ἔκαμεν ἔξω τοῦ ἱεροῦ ἐτελεύτησε. καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐν μέλιτι τεθεῖς καὶ κομισθεὶς οἴκαδε ἔτυχε τῆς βασιλικῆς ταφῆς.

Ἀγησίλαος δὲ τοῦτο ἀκούσας οὐχ ἦ τις ἂν ᾤετο ἐφήσθη 20 ὡς ἀντιπάλῳ, ἀλλὰ καὶ ἐδάκρυσε καὶ ἐπόθησε τὴν συνουσίαν. συσκηνοῦσι μὲν γὰρ δὴ βασιλεῖς ἐν τῷ αὐτῷ, ὅταν οἴκοι ᾤσιν· ὁ δὲ Ἀγησίπολις τῷ Ἀγησίλαῳ ἱκανὸς μὲν ἦν καὶ ἡβητικῶν καὶ θηρευτικῶν καὶ ἵππικῶν καὶ παιδικῶν λόγων μετέχειν· πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὑπηρεῖτο αὐτὸν ἐν τῇ συσκηναίᾳ, ὥσπερ εἰκὸς πρεσβύτερον. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι

— ἄριστα — ist Adverb., τὰ σώματα Accusat. der Beziehung. Oekon. 21, 7 οἱ ἂν αὐτῶν ἄριστα τὸ σῶμα ἔχωσι. Kyrop. I, 6, 18 τὰ σώματα ἄριστα ἔχοντας παρασκευάσειν. Einen anderen Ausdruck für dieselbe Sache s. III, 4, 16. Vgl. VI, 2, 27. — εὐτάκτους καὶ εὐοπλοτάτους — Positiv und Superlativ auch verbunden Kyrop. II, 4, 29 τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων.

18. Ἀγησίπολις — S. § 9.

19. κατὰ θέρους ἀκμὴν — um die Mitte des Sommers. Vgl. Thukyd. II, 19 τοῦ θέρους καὶ

τοῦ σίτου ἀκμάζοντος. — Ἀφύτις — auf der chalkidischen Halbinsel Pallene. — ἐν μέλιτι τεθεῖς — Dasselbe erzählt Diodor XV, 93 und Nepos Agesil. 8 vom Leichname des Agesilaos. Vgl. Stob. Flor. VI, 3 ἀποθνήσκοντας δ' ἐν θυμαίμασι τὸ σῶμα κελεῖν ἀποιθῆσθαι, τοὺς δ' ἐν μέλιτι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ταχέως κατασαπῆναι. — τῆς βασιλικῆς ταφῆς — S. zu III, 3, 1.

20. συσκηνοῦσι — siesspeisen zusammen. Vgl. zu IV, 8, 18. De rep. Laced. 15, 4. — ὥσπερ εἰκὸς πρεσβύτερον — nämlich ὑπαιδεῖσθαι.

- ἀντ' ἐκείνου Πολυβιάδην ἀρμοστήν ἐπὶ τὴν Ὀλυμπιον ἐκπέμ-
πουσιν.
- 21 Ὁ δ' Ἀγησίλαος ἤδη μὲν ὑπερέβαλε τὸν χρόνον, ὅσον
ἐλέγετο ἐν τῷ Φλιοῦντι σῖτος εἶναι· τοσοῦτον γὰρ ἐγκράτεια
γαστροῦ διαφέρει, ὥστε οἱ Φλιαῖοι τὸν ἡμισὺν ψηφισάμενοι
σῖτον τελεῖν ἢ πρόσθεν καὶ ποιῶντες τοῦτο τὸν διπλάσιον
22 τοῦ εἰκότος χρόνον πολιορκούμενοι διήρκεσαν· καὶ τόλμα δὲ
ἀτολμίας ἔσθ' ὅτε τοσοῦτον διαφέρει, ὥστε Δελφίων τις, λαμ-
προς δοκῶν εἶναι, λαβῶν πρὸς αὐτὸν τριακοσίους ἀνδρας
Φλιασίων ἱκανὸς μὲν ἦν καλύειν τοὺς βουλομένους εἰρήνην
ποιεῖσθαι, ἱκανὸς δὲ οἷς ἡπίσται εἰρξας φυλάττειν, ἐδύνατο
δὲ εἰς τε τὰς φυλακὰς ἀναγκάζειν τὸ πλῆθος ἰέναι καὶ τού-
τους ἐφοδεύων πιστοὺς παρέχεσθαι. πολλάκις δὲ μεθ' ὧν
εἶχε περὶ αὐτὸν καὶ ἐκδέων ἀπέκρουε φύλακας ἄλλοτ' ἄλλη
23 τοῦ περιττειχισμένου κύκλου. ἐπεὶ μέντοι οἱ ἐπίλεκτοι οὗτοι
πάντα τρόπον ζητοῦντες οὐχ εὗρισκον σῖτον ἐν τῇ πόλει, ἐκ
τούτου δὴ πέμψαντες πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἐδέοντο σπεισα-
σθαι προσβεία εἰς Λακεδαίμονα ἰούση· δεδόχθαι γὰρ σφίσι
ἔφασαν ἐπιτρέπειν τοῖς τέλεσι τῶν Λακεδαιμονίων χρήσασθαι
24 τῇ πόλει ὅτι βούλονται. ὁ δὲ ὀργισθεὶς ὅτι ἄκυρον αὐτὸν
ἐποίουν, πέμψας μὲν πρὸς τοὺς οἴκοι φίλους διεπράξατο
ἐαυτῷ ἐπιτραπῆναι τὰ περὶ Φλιοῦντος, ἐσπείσατο δὲ τῇ προ-
σβεία. φυλακῇ δὲ ἔτι ἰσχυροτέρα ἢ πρότερον ἐφύλαττεν, ἵνα
μηδεὶς τῶν ἐκ τῆς πόλεως ἐξίη. ὅμως μέντοι ὁ γε Δελφίων
καὶ στιγματίας τις μετ' αὐτοῦ, ὃς πολλὰ ὑφείλετο ὄπλα τῶν
25 πολιορκούντων, ἀπέδρασαν νύκτωρ. ἐπεὶ δὲ ἦγον ἐκ τῆς Λα-
κεδαίμονος ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ἡ πόλις ἐπιτρέποι Ἀγησιλάῳ
διαγνῶναι τὰ ἐν Φλιοῦντι ὅπως αὐτῷ δοκοίη, Ἀγησίλαος δὴ

21. ὅσον — Genetiv des Betrages, abhängig von σῖτος. Thukyd. II, 23 χρόνον ἐμμείναντες ὅσον εἶχον τὰ ἐπιτήδεια. III, 1 ἐμμείναντες χρόνον οὐ εἶχον τὰ σιτία. — γαστροῦ — Völlerei, abhängig von διαφέρει. — τελεῖν — aufzuwenden, zu verbrauchen. Photios: τελεῖν: ἀναλίσκειν, δαπανᾶν. Athen. II S. 40° τελεῖν τὸ δαπανᾶν. Demokrit in Stob. Floril. LXXXIII, 25 ἐν γὰρ τῷ ξυνοῦ τὰ τελευμένα οὐκ ἀνιᾶ ὥσπερ ἰδίη.

22. κύκλου — S. zu IV, 4, 11.

23. οἱ ἐπίλεκτοι — die Mannschaft des Delphion. — σπείσασθαι — um sicher nach Lakedaemon gehen zu können. Vgl. Anab. II, 3, 7. — χρήσασθαι — βούλονται — S. zu II, 4, 37. —

24. τῶν ἐκ τῆς πόλεως — S. zu III, 1, 22.

25. ἀπαγγέλλοντες — nämlich τινές. S. zu VI, 5, 25. — τῶν

οὕτως ἐγ-
πενήκον
ἐν ἐν τῇ
νομος θε-
πρόσθεν
ἴλας. τῶ
πολιτῶν
αὐ ἐπετε-
Καὶ
τοῖς Ὀλυ-
θείαται
καταίμου
φες οὐδὲ
Λακεδαίμων
συμμαχί-
ἦλθον οὐκ
Προσ-
μὲν καὶ τοῖ
Κορινθίους
τῶσδε ὁ
ἐπιφορῶν,
κεκοσμη-
λῆς καὶ ἴσ-
Πολί-
καὶ βαρβα-
ποιούτων
δαίμονι
τῶν ἐν Φλι-
οίαντες —
μένει καὶ
βελήδων
zu 2, 10.
ἐναστώ-
πέμπων γε-
das Jahr 875
36. τῶ
— S. zu II,
S. zu III, 2,
27. προ-
II, 4, 29
ἐν Zustand
Herrschaft

οὕτως ἔγνω, πεντήκοντα μὲν ἄνδρας τῶν κατεληλυθότων, πεντήκοντα δὲ τῶν οἰκοθεν πρῶτον μὲν ἀνακρίναι ὄντινά τε ζῆν ἐν τῇ πόλει καὶ ὄντινα ἀποθανεῖν δίκαιον εἶη· ἔπειτα δὲ νόμους θεῖναι, καθ' οὓς πολιτεύσονται· ἕως δ' ἂν ταῦτα διαπράξωνται, φυλακὴν καὶ μισθὸν τοῖς φρουροῖς ἕξ μηνῶν κατέλιπε. ταῦτα δὲ ποιήσας τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν οἶκαδε ἀπήγαγε. καὶ τὰ μὲν περὶ Φλιοῦντα οὕτως αὐτὸς ἐπετετέλεστο ἐν ὀκτῶ μηνσι καὶ ἑναυτῶ.

Καὶ ὁ Πολυβιάδης δὲ παντάπασι κακῶς ἔχοντας λιμῶν²⁶ τοὺς Ὀλυνθίους διὰ τὸ μήτε ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν μήτε κατὰ θάλατταν εἰσάγεσθαι σίτον αὐτοῖς, ἠνάγκασε πέμψαι εἰς Λακεδαίμονα περὶ εἰρήνης. οἱ δ' ἐλθόντες πρέσβεις αὐτοκράτορες συνθήκας ἐποιήσαντο τὸν αὐτὸν μὲν ἐχθρὸν καὶ φίλον Λακεδαιμονίοις νομίζειν, ἀκολουθεῖν δὲ ὅποι ἂν ἠγῶνται καὶ σύμμαχοι εἶναι. καὶ ὁμόσαντες ταύταις ἐμμενεῖν οὕτως ἀπῆλθον οἶκαδε.

Προκεχωρηκότων δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις ὥστε Θηβαίους²⁷ μὲν καὶ τοὺς ἄλλους Βοιωτοὺς παντάπασιν ἐπ' ἐκείνοις εἶναι, Κορινθίους δὲ πιστοτάτους γεγενῆσθαι, Ἀργείους δὲ τεταπεινωῆσθαι διὰ τὸ μηδὲν ἔτι ὠφελεῖν αὐτοὺς τῶν μηνῶν τὴν ὑποφοράν, Ἀθηναίους δὲ ἠρημῶσθαι, τῶν δ' αὐτῶν συμμάχων κεκολασμένων οὐ δυσμένως εἶχον αὐτοῖς, παντάπασιν ἤδη καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ἢ ἀρχῇ ἐδόκει αὐτοῖς κατεσκευασθαι.

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἑλληνικὰ^{IV}. καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοι τε γὰρ οἱ ὁμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν

οἰκοθεν — S. zu III, 1, 18. Gemeint sind damit die in Phlius befindlichen Bürger. — αὐτὸς — S. zu 2, 10. — ἐν ὀκτῶ μηνσι καὶ ἑναυτῶ — Das Ende der Unternehmung gegen Phlius fällt also in das Jahr 379 v. Chr.

26. τὸν αὐτὸν — νομίζειν — S. zu II, 2, 20. — οὕτως — S. zu III, 2, 9; IV, 7, 5.

27. προκεχωρηκότων — S. zu II, 4, 29. Xenophon faßt nun den Zustand der lakedämonischen Herrschaft nach den bisherigen

Begebenheiten kurz zusammen. — τῶν μηνῶν τὴν ὑποφοράν — S. zu IV, 7, 2. — ἠρημῶσθαι — indem ihre Bundesgenossenschaft aufgelöst war.

IV. 1. Πολλὰ μὲν — Dem μὲν entspricht γε μὴν; s. zu IV, 2, 17. — ἀμελοῦσι — unbestraft lassen, wie sonst auch περιορᾶν. Das Gegenteil ist μέλειν. Vgl. zu VI, 4, 30. — ὁμόσαντες — S. 1, 32. — ὑπ' αὐτῶν μόνων — von den Unterdrückten für sich allein. αὐτός steht zuweilen zur

ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρῶτον οὐδ' ὑφ' ἐνὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τοὺς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ βουλευθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἐπὶ μόνου τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι. ὡς δὲ τοῦτ' ἐγένετο διηγῆσομαι.

- 2 Ἦν τις Φυλλίδας, ὃς ἐγραμμάτευε τοῖς περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοις, καὶ τᾶλλα ὑπηρετεῖ, ὡς ἐδόκει, ἄριστα. τούτῳ δ' ἀφιγμένῳ Ἀθήναζε κατὰ πρᾶξιν τινα καὶ πρόσθεν γνώριμος ὢν Μέλων τῶν Ἀθήναζε πεφευγόντων Θηβαίων συγγίγνεται, καὶ διαπυθόμενος μὲν τὴν περὶ Ἀρχίαν τε τὸν πολεμαρχοῦντα καὶ τὴν περὶ Φίλιππον τυραννίδα, γνούς δὲ μισοῦντα αὐτὸν ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ τὰ οἴκοι, πιστὰ δούς καὶ λαβῶν συνέθετο
- 3 ὡς δεῖ ἕκαστα γίνεσθαι. ἐκ δὲ τούτου προσλαβὼν ὁ Μέλων ἕξ τοὺς ἐπιτηδειοτάτους τῶν φευγόντων ξιφίδια ἔχοντας καὶ

Verstärkung vor μόνος. Kyrop. III, 3, 38 ὁ δὲ τὴν τούτων ὑπόμνησιν αὐτὸς μόνος ἔχων εἰκότως ἂν ἡμιτελῆ αὐτὸν νομίζοι. — πρῶτον — müsste für πρότερον gebraucht sein, wie es sich ähnlich Hiero 4, 2 καὶ τούτων πρὶν ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς τοὺς διακόνοους πρῶτον κελεύουσιν ἀπογεύσασθαι findet, wenn man es nicht lieber mit ἐκολάσθησαν verbinden will: sie, die niemals von irgend jemand überwältigt worden waren, erlitten zum ersten Male eine Züchtigung. — οὐδ' ὑφ' ἐνός = ὑπ' οὐδενός. οὐδεῖς und μηδεῖς werden öfter in ihre Bestandteile zerlegt, indem Präpositionen oder die Partikel ἂν zwischen dieselben treten. Vgl. II, 2, 10 οὐδ' ἐπὶ μᾶ αἰτία. — τῶν πώποτε ἀνθρώπων — Vgl. III, 5, 14 μεγίστους τῶν πώποτε γενέσθαι. Lykurg. geg. Leokr. 134 τῶν πώποτε προδοτῶν. — κρατηθέντες — überwältigt, denn besiegt worden waren die Lakedämonier öfter. — τοὺς εἰσαγαγόντας — καὶ βουλευθέντας — Der Accus. ist gleichsam im voraus als Objekt zum Verbum finitum gesetzt, während dann dafür τὴν τούτων ἀρχὴν eintritt. Vgl. auch zu § 40. — ὡς αὐτοὶ τυραννεῖν — Der Nominativ statt des regelmässigen

Accusativs beim Infinitiv, als ob statt εἰσαγαγόντας ein Relativsatz οἱ εἰσήγαγον stände.

2. τοῖς περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοις — Da nur Archias und Philippos wirklich Polemarchen waren, denn das Leontiades, den Plutarch Agesil. 24 als Polemarchen bezeichnet, nicht zu denselben gehörte, geht aus § 7 hervor, so kann Xenophon mit οἱ περὶ Ἀρχίαν πολεμάρχοι nur diese beiden Personen meinen. So sagt auch Plutarch Caesar 31 οἱ περὶ Λέντιον ὑπατεύοντες und Diodor II, 60 τοὺς περὶ τὸν Ἰαμβούλον vom Iambulos und dessen einzigen Begleiter. — πρόσθεν ὢν — S. zu § 29. — τῶν Ἀθήναζε πεφευγόντων — S. 2, 31. — καὶ τὴν περὶ Φίλιππον — Der Artikel ist wiederholt, obgleich die Tyrannis beider eine gemeinschaftliche ist, um das getrennte Mitwirken beider, welches diese eine Tyrannis hervorbrachte, anzudeuten. Vgl. Anab. III, 1, 17 καὶ τοῦ ὁμομητρῶν καὶ τοῦ ὁμοπατρῶν ἀδελφοῦ καὶ τεθνηκότος ἤδη ἀποτεμῶν τὴν κεφαλὴν. — αὐτοῦ = ἡ αὐτόν.

3. ἕξ — Nach Plutarch Pelop. 8 und de genio Socr. 2 S. 576^c waren es im ganzen zwölf. — οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων ὀψιαίτατοι — erg. ἀπιόντες ἦλθον.

ἀλλο ὅπου
ἔπειτα δὲ
ἦλθον, ὡς
ὄναιτατοι
μὲν ἐκείνοι
δ' ἡμέτεροι
ἐπεμείλιτο
τῆς ἀρχῆς
αὐτοῖς τῶν
ἐπιφύλων
ποροῦντα
μὲνον ἐκεί
τὰς ἐπιφύ
στείας αἰ
νοὺς μὲν
δ' εἰσέλθ
θεῖν αἱ γ
οἱ μὲν τῶ
αἶνον εἰς
τοῦ εἰσόν
δὲ συνθή
οἱ μὲν δ
καρμίστα
πολεμάρ
ἐπὶ τὴν
οἱ παρ
ἐπιγχα

4. ἐπὶ
Besorgn
IV, 1, 4
αὐτοῦ. X
πάντα ἐ
kein Fe
sondern
zur Feier
Amtsführ
selben Na
einer g
fährt zu
Plutarch
Lucull. 1
τῶν πολέ
τε καί γε

ἄλλο ὄπλον οὐδέν, ἔρχεται πρῶτον μὲν εἰς τὴν χώραν νυκτός· ἔπειτα δὲ ἡμερεύσαντες ἐν τινι τόπῳ ἐρήμῳ πρὸς τὰς πύλας ἤλθον, ὡς δὴ ἐξ ἀγροῦ ἀπιόντες, ἡνίκαπερ οἱ ἀπὸ τῶν ἔργων ὀφιαίτατοι. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, διενυκτέρευσαν μὲν ἐκείνην τὴν νύκτα παρὰ Χάρωνί τινι, καὶ τὴν ἐπιούσαν δ' ἡμέραν διημέρευσαν. ὁ μὲν οὖν Φυλλίδας τά τε ἄλλα⁴ ἐπεμελεῖτο τοῖς πολεμάρχοις, ὡς Ἀφροδίσια ἄγουσιν ἐπ' ἐξόδῳ τῆς ἀρχῆς, καὶ δὴ καὶ γυναικας πάλαι ὑπισχνούμενος ἄξιεν αὐτοῖς τὰς σεμνοτάτας καὶ καλλίστας τῶν ἐν Θήβαις τότε ἔφη ἄξιεν. οἱ δέ, ἦσαν γὰρ τοιοῦτοι, μάλα ἠδέως προσεδέχοντο νυκτερεύειν. ἐπεὶ δὲ ἐδείπνησάν τε καὶ συμπροθυμου-⁵ μένου ἐκείνου ταχὺ ἐμεθύσθησαν, πάλαι κελυόντων ἄγειν τὰς ἐταίρας, ἐξελθὼν ἤγαγε τοὺς περὶ Μέλωνα, τρεῖς μὲν στείλας ὡς δεσποίνας, τοὺς δ' ἄλλους ὡς θεραπαίνας. κἀκεῖ-⁶ νους μὲν εἰσῆγαγεν εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ πολεμαρχείου, αὐτὸς δ' εἰσελθὼν εἶπε τοῖς περὶ Ἀρχίαν, ὅτι οὐκ ἂν φασιν εἰσελθεῖν αἱ γυναῖκες, εἴ τις τῶν διακόνων ἔνδον ἔσοιτο. ἐνθεν οἱ μὲν ταχὺ ἐκέλευον πάντα ἐξιέναι, ὁ δὲ Φυλλίδας δούς οἶνον εἰς ἑνὸς τῶν διακόνων ἐξέπεμψεν αὐτούς. ἐκ δὲ τούτου εἰσῆγαγε τὰς ἐταίρας δὴ, καὶ ἐκάθιζε παρ' ἐκάστῳ. ἦν δὲ σύνθημα, ἐπεὶ καθίζουτο, παίειν εὐθύς ἀνακαλυψαμένους. οἱ μὲν δὴ οὕτω λέγουσιν αὐτοὺς ἀποθανεῖν, οἱ δὲ καὶ ὡς⁷ κωμαστὰς εἰσελθόντας τοὺς ἀμφὶ Μέλωνα ἀποκτεῖναι τοὺς πολεμάρχους. λαβὼν δὲ ὁ Φυλλίδας τρεῖς αὐτῶν ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν τοῦ Λεουτιάδου οἰκίαν· κόψας δὲ τὴν θύραν εἶπεν, ὅτι παρὰ τῶν πολεμάρχων ἀπαγγεῖλαι τι βούλοιο. ὁ δὲ ἐτύγγανε μὲν χωρὶς κατακείμενος ἔτι μετὰ δεῖπνον καὶ ἦ

4. ἐπεμελεῖτο — machte die Besorgungen. Der Accus. wie IV, 1, 40 τὰ τ' ἄλλα ἐπεμελεῖτο αὐτοῦ. Komment. II, 9, 4 τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπεμελεῖτο. — Ἀφροδίσια kein Fest zu Ehren der Göttin, sondern ein ausschweifendes Gelage zur Feier der glücklich beendeten Amtsführung, wie es unter demselben Namen die Seelente zur Feier einer glücklich vollbrachten Seefahrt zu halten pflegten. Vgl. Plutarch Vergl. des Kimon und Lucull. I ἤδη λοιπὸν Ἀφροδίσια τῶν πολέμων καὶ στρατηγιῶν ἄγοντα παίξιν. — τοιοῦτοι — nämlich,

dafs ihnen dieses Anerbieten angenehm war. Vgl. Anab. III, 1, 30.

6. εἰς ἑνὸς — nämlich Haus oder Gemach. So stehen oft die Präpositionen ἐν und εἰς neben einem Genetiv mit Auslassung der zugehörigen Lokalitätsbezeichnung. Vgl. VI, 5, 30. — δὴ — mit ironischem Sinne, um anzudeuten, dafs die Bezeichnung als ἐταῖραι nur dem entspricht, was sie zu sein vorgaben. — ἀνακαλυψαμένους — Subjekt zu παίειν.

7. οἱ δὲ καὶ κτέ. — Diese Erzählung giebt Plutarch de genio Socr. 30S. 596^a. — ἐτύγγανε — δεῖπνον

γυνή ἐριουργοῦσα παρεκάθητο. ἐκέλευσε δὲ τὸν Φυλλίδαν πιστὸν νομίζων εἰσιέναι. οἱ δ' ἐπεὶ εἰσῆλθον, τὸν μὲν ἀποκτείναντες, τὴν δὲ γυναικα φροβήσαντες κατεσιώπησαν. ἐξιόντες δὲ εἶπον τὴν θύραν κεκλείσθαι· εἰ δὲ λήφουτο ἀνεσχημένην, ἠπειλήσαν ἀποκτείνειν ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, λαβὼν δύο ὁ Φυλλίδας τῶν ἀνδρῶν ἦλθε πρὸς τὸ ἀναγκαῖον, καὶ εἶπε τῷ εἰργμοφύλακι, ὅτι ἄνδρα ἄγοι παρὰ πολεμάρχων, ὃν εἶρξαι δέοι. ὡς δὲ ἀνέφξε, τοῦτον μὲν εὐθύς ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ δεσμώτας ἔλυσαν. καὶ τούτους μὲν ταχὺ τῶν ἐν τῆς στοᾶς ὄπλων καθελόντες ὄπλισαν καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ Ἀμφείον θέσθαι ἐκέλευον τὰ ὄπλα. ἐκ δὲ τούτου εὐθύς ἐκήρυττον ἐξιέναι πάντας Θηβαίους, ἰππέας τε καὶ ὀπλίτας, ὡς τῶν τυράννων τεθνεώτων. οἱ δὲ πολῖται, ἕως μὲν νῦξ ἦν, ἀπιστοῦντες ἡσυχίαν εἶχον· ἐπεὶ δ' ἡμέρα τ' ἦν καὶ φανερόν ἦν τὸ γεγεννημένον, ταχὺ δὴ καὶ οἱ ὀπλίται καὶ οἱ ἰππεῖς σὺν τοῖς ὄπλοις ἐξεβοήθουν. ἐπεμφαν δ' ἰππέας οἱ κατεληλυθότες καὶ ἐπὶ τοὺς πρὸς τοῖς ὀρίοις Ἀθηναίων δύο τῶν στρατηγῶν. οἱ δ' εἰδότες τὸ πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ ἀπεστάλκεσαν* ὁ μέντοι ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀρομοστῆς ἐπεῖ ἤσθητο τὸ νυκτερινὸν κήρυγμα, εὐθύς ἐπεμφεν εἰς Πλαταιάς καὶ Θεσπιάς ἐπὶ βοήθειαν. καὶ τοὺς μὲν Πλαταιεὺς αἰσθό-

— Er lag nach der Mahlzeit noch auf dem Ruhebetto, auf welchem die Griechen auch bei der Mahlzeit zu liegen pflegten, und zwar hatte er weiter keine Gesellschaft bei sich (*χωρίς*) als seine Gemahlin. — τὸν — κατεσιώπησαν — Die Verbindung mit μὲν — δὲ ist angewendet, als ob beide Objekte zu dem Verbum finitum κατεσιώπησαν gehörten. — In transitiver Bedeutung steht II, 4, 20 das Medium κατασιωπησάμενος. — κελείσθαι — geschlossen zu halten. Das Perfectum steht, um eine Handlung, die alsbald eintreten soll, und den durch dieselbe hervorgebrachten dauernden Zustand zugleich zu bezeichnen. Vgl. VI, 2, 15 ἐκήρυξεν πεπραῶσθαι. VI, 4, 25 παρήγγειλαν συνεσευῶσθαι πάντας. So auch der Imperativ πεποιήσο Kyrop. IV, 2, 7. — ἀποκτείνειν — S. zu I, 6, 14.

8. τὸ ἀναγκαῖον — das Ge-

fängnis, wie § 14. Es scheint dies eine den Böotern eigentümliche Benennung zu sein. — τῶν — ὄπλων — partitiver Genetiv; s. zu IV, 4, 13. Es sind erbeutete Waffen gemeint, die in den öffentlichen Hallen als Siegeszeichen aufgehängt waren. Plutarch de genio Soer. 34 S. 598^d τοῖς δὲ ὄχλοις ὄπλα παρεῖον αἱ στοᾶὶ πλήρεις οὖσαι παντοδαπῶν λαφύρων.

9. ἐξιέναι — nämlich aus den Häusern. — δύο τῶν στρατηγῶν — Vgl. § 19. In dem folgenden lückenhaften und wohl auch sonst verderbten Satze war vielleicht eine Aufklärung darüber gegeben, wie es kam, das zwei athenische Strategen mit einer Heeresabteilung an der Grenze standen. Die Erzählung bei Diodor XV, 25f. von der Beteiligung der Athener weicht wesentlich von Xenophons Angaben ab.

10. Πλαταιάς — S. zu § 14.

μενο πρ
ἀπέκτειναν
πρόβατες
προφύλακ
ἀκροπόλει
ἀπίων
τοῖς πρῶ
ἀπίων
δοδοίαν
καὶ ὄριον
τα, ὄριον
ἀπέκτειναν
τῶν ὀρίων
μέντοι Θη
ῆσαν, λαβ
ἔπει
μοστῆς τὸ
τῆρ βοήθ
Θηβαίους
ἐφ' ἧς
ἀνάγκη

11. ἐκεί
von ἔγωγε
dafs sie in
greifenden
— ἀναβ
ἀκροπόλει
für die an
zuerst ers
τῶν — ὁ
Vorder
Kyrop. I
12. ἐξ
aus dem
zen. V
ἐχθροῖσι
tanische
der the
rannen
Tode d
Burg ge
πρωστ
wegge
οἱ στρα
ἐκείθου

μενοι προσιόντας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἀπαντήσαντες ἀπέκτειναν αὐτῶν πλεόν ἢ εἴκοσιν· ἐπεὶ δὲ εἰσῆλθον ταῦτα πράξαντες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τῶν ὀρίων ἤδη παρήσαν, προσέβαλον πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δὲ ἔγνωσαν οἱ ἐν τῇ 11 ἀκροπόλει ὀλίγοι ὄντες, τὴν τε προθυμίαν τῶν προσιόντων ἀπάντων ἐώρων, καὶ τῶν κηρυγμάτων μεγάλων γιγνομένων τοῖς πρώτοις ἀναβᾶσιν, ἐκ τούτων φοβηθέντες εἶπον, ὅτι ἀπλοῖεν ἄν, εἰ σφίσιν ἀσφάλειαν μετὰ τῶν ὀπλων ἀπιούσι δίδοιεν. οἱ δὲ ἄσμενοί τε ἔδοσαν ἃ ἤτουν καὶ σπεισάμενοι καὶ ὄρκους ὀμόσαντες ἐπὶ τούτοις ἐξέπεμπον. ἐξιόντων μὲν-12 τοι, ὅσους ἐπέγνωσαν τῶν ἐχθρῶν ὄντας, συλλαμβάνοντες ἀπέκτειναν. ἦσαν δὲ τινες οἱ καὶ ὑπὸ Ἀθηναίων τῶν ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐπιβοηθησάντων ἐξεκλάπησαν καὶ διεσώθησαν. οἱ μὲντοι Θηβαῖοι καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀποθανόντων, ὅσοις ἦσαν, λαβόντες ἀπέσφαξαν.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπύθοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι, τὸν μὲν ἀρ-13 μοστὴν τὸν ἐγκαταλιπόντα τὴν ἀκρόπολιν καὶ οὐκ ἀναμεινάντα τὴν βοήθειαν ἀπέκτειναν, φρουρὰν δὲ φαίνουσιν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. καὶ Ἀργεσίλαος μὲν λέγων, ὅτι ὑπὲρ τετραράκοντα ἀπ' ἠβῆς εἶη, καὶ ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τηλικούτοις οὐκέτι ἀνάγκη εἶη τῆς ἑαυτῶν ἕξω στρατεύεσθαι, οὕτω δὴ καὶ βα-

11. ὀλίγοι ὄντες — abhängig von ἔγνωσαν: als sie wahrnahmen, daß sie im Verhältnis zu den Angreifenden zu gering an Zahl waren. — ἀναβᾶσιν — nämlich εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Man hatte große Preise für die ausgesetzt, welche die Burg zuerst ersteigen würden. — ἐκ τούτων — die einzelnen Glieder des Vordersatzes zusammenfassend. Vgl. Kyrop. III, 3, 9.

12. ἐξιόντων — Das Subjekt ist aus dem Vorhergehenden zu ergänzen. Vgl. zu I, 1, 26. — τῶν ἐχθρῶν — die nicht zu der spartanischen Besatzung, sondern zu der thebanischen Partei der Tyrannen gehörten und nach dem Tode der letzteren sich auf die Burg geflüchtet hatten. — ἐξεκλάπησαν — wurden heimlich weggebracht. Anab. IV, 1, 14 οἱ στρατηγοὶ ἀφροῦντο, οἱ δ' ἐπέιθοντο, πλὴν εἰ τις τι ἐκλεψεν.

Thukyd. VII, 85 τὸ μὲν ἀθροισθὲν τοῦ στρατεύματος εἰς τὸ κοινὸν οὐ πολὺ ἐγένετο, τὸ δὲ διακλιπὲν πολὺ. Plutarch Nikias 27 πολλοὶ διεκλάπησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν. Vgl. auch ebend. 29. Perikl. 25. Thukyd. I, 115, 5.

13. τὸν μὲν ἀρμοστὴν — ἀπέκτειναν — Nach Plutarch Pelop. 13 und Diodor XV, 27 wären von den drei spartanischen Befehlshabern in der Kadmeia (Plutarch nennt sie ἀρμοσταί, Diodor ἡγεμόνες) zwei zum Tode verurteilt, einer mit einer hohen Geldstrafe belegt worden. — ὑπὲρ τετραράκοντα — S. zu II, 4, 32 u. III, 4, 23. — τῆς ἑαυτῶν — ihrer Heimat. — εἰ εἰδῶς — παρέχοι — Schon bei der Unternehmung gegen Phlius war ihm von vielen Spartanern derselbe Vorwurf gemacht worden. S. 3, 16. — εἶλα — τούτων — d. h. er nahm auch

Es scheint
entföliche
τῶν —
Genetiv; s.
erbeutete
den öffent-
eichen auf-
de genio
δὲ ὄχλοις
πλήρεις
ῶρων.
aus den
στρατηγῶν
folgenden
auch sonst
leicht eine
eben, wie es
e Strategen
ng an der
ählung bei
der Betei-
ht wesent-
gaben ab-
zu § 14.

- σιλεῦσι τὸν αὐτὸν νόμον ὄντα ἀπεδείκνυε. κἀκείνος μὲν δὴ λέγων ταῦτα οὐκ ἐστρατεύετο. οὐ μέντοι τούτου γε ἕνεκεν κατέμεινε, ἀλλ' εὖ εἰδώς, ὅτι εἰ στρατηγίῃ, λέξοιεν οἱ πολῖται, ὡς Ἀγησίλαος, ὅπως βοηθήσειε τοῖς τυράννοις, πράγματα τῇ πόλει παρέχοι. εἶα οὖν αὐτοὺς βουλευέσθαι ὁποῖόν τι
- 14 βούλονται περὶ τούτων. οἱ δ' ἔφοροι διδασκόμενοι ὑπὸ τῶν μετὰ τὰς ἐν Θήβαις σφαγὰς ἐκπεπτωκότων Κλεόμβροτον ἐκπέμπουσι, πρῶτον τότε ἡγούμενον, μάλα χειμῶνος ὄντος. τὴν μὲν οὖν δι' Ἐλευθερῶν ὁδὸν Χαβρίας ἔχων Ἀθηναίων πελταστὰς ἐφύλαττεν· ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀνέβαινε κατὰ τὴν εἰς Πλαταιὰς φέρουσαν. προϊόντες δὲ οἱ πελτασταὶ περιτυγχάνουσιν ἐπὶ τῷ ἄκρῳ φυλάττουσι τοῖς ἐκ τοῦ ἀναγκαίου λελυμένοις, ὡς περὶ ἑκατὸν καὶ πενήκοντα οὔσι. καὶ τούτους μὲν ἅπαντας, εἰ μὴ τις ἐξέφυγεν, οἱ πελτασταὶ ἀπέκτειναν· αὐτὸς δὲ κατέβαινε πρὸς τὰς Πλαταιὰς, ἔτι φιλίας οὔσας.
- 15 ἐπεὶ δὲ εἰς Θεσπιάς ἀφίκετο, ἐκεῖθεν ὀρηθεὶς εἰς Κυνὸς κεφαλὰς οὔσας Θηβαίων ἐστρατοπεδεύσατο. μείνας δὲ ἐκεῖ περὶ ἑκκαίδεκα ἡμέρας ἀπεχώρησε πάλιν εἰς Θεσπιάς. κἀκεῖ μὲν ἀροσθὴν κατέλιπε Σφοδρίαν καὶ ἀπὸ τῶν συμμάχων τὸ τρίτον μέρος ἐκάστων· παρέδωκε δὲ αὐτῷ καὶ χρήματα, ὅσα ἐτύγχανεν οἰκοθεὴν ἔχων, καὶ ἐκέλευσε ξενικὸν προσμ-
- 16 σθοῦσθαι. καὶ ὁ μὲν Σφοδρίας ταῦτ' ἐπραττεν. ὁ δὲ Κλεόμβροτος ἀπῆγεν ἐπ' οἶκον τὴν διὰ Κρεῦσιος τοὺς μεθ' ἐαυτοῦ στρατιώτας καὶ μάλα ἀποροῦντας πότερὰ ποτε πόλεμος πρὸς Θηβαίους ἢ εἰρήνη εἴη· ἦγαγε μὲν γὰρ εἰς τὴν τῶν Θηβαίων τὸ στρατεύμα, ἀπῆλθε δὲ ὡς ἐδύνατο ἐλάχιστα κα-

an den weiteren Beratungen keinen Teil.

14. Κλεόμβροτον — den Bruder und Nachfolger des verstorbenen Königs Agesipolis. — μάλα χειμῶνος ὄντος — im Anfange des Jahres 378 v. Chr. Über das Adverb. beim Substantiv s. zu II, 4, 2. — τοῖς λελυμένοις — S. § 8. — ὡς περὶ — S. zu 2, 40. — Πλαταιὰς — οὔσας — Plataeae 427 v. Chr. von den Spartanern zerstört (Thukyd. III, 68) wurde nach dem Antalkidischen Frieden von denselben wiederhergestellt (Pausan. IX, 1, 4) und die Platäer, welche in Athen Auf-

nahme gefunden hatten, dort wieder angesiedelt. Seit der Zeit war Plataeae ganz von den Spartanern abhängig geworden. Vgl. Isokr. Plataik. 12 ff.

15. Κυνὸς κεφαλαί — ein böotischer Flecken in der Nähe von Theben. — ἀπὸ τῶν συμμάχων — Die Präposition ἀπὸ zur Bezeichnung der Menge oder des Ganzen, wovon ein Teil genommen ist. 1, 11 ἀπὸ τῶν πληρωμάτων — ἐκήρυξε βοηθεῖν ὅσοι ἐλεύθεροι εἴεν.

16. καὶ μάλα — S. zu II, 4, 2. — ποτε — zur Verstärkung des Fragewortes πότερα: ob denn.

κοινησ
ὄν καὶ οἱ
μὲν γὰρ
αὐτοῦ
δαίτα
σενεσι,
δαίτα
πορευθε
πλήσαν
ἐν Αἰγύ
θόντες ἐκ
ἀπῆσαν
Οἱ μ
ῶν κ
παριόντες
βαλλον,
συνησι
ἐπὶ τῶν
ὑπέμεινε
Οἱ
ἢ αὐτοῖ
μηγάνη
θρίαν, χ
τικὴν,
μονίους,
Παρωαῖ

17. ση
λόνη
desse
wird.
τοῦ
λότων
zu 3,
ῶρος —
— αὐτ
Gepäc
18. ἢ
auch be
Acharn
19. π
wie bis
kidiache
welchen

κουργήσας. ἀπιόντι γε μὴν ἄνεμος αὐτῷ ἐξαίσιος ἐπεγένετο, 17
ὄν καὶ οἰωνίζοντό τινες σημαίνειν πρὸ τῶν μελλόντων. πολλὰ
μὲν γὰρ καὶ ἄλλα βίαια ἐποίησεν, ἀτὰρ καὶ ὑπερβάλλουτος
αὐτοῦ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἐκ τῆς Κρεύσιος τὸ καθῆκον ἐπὶ
θάλατταν ὄρος πολλοὺς μὲν ὄνους κατεκρήμνισεν αὐτοῖς
σκεύεσι, πάμπολλα δὲ ὄπλα ἀφαρπασθέντα ἐξέπνευσεν εἰς τὴν
θάλατταν. τέλος δὲ πολλοὶ οὐ δυνάμενοι σὺν τοῖς ὄπλοις 18
πορεύεσθαι, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ἄκρον κατέλιπον λίθων ἐμ-
πλήσαντες ὑπτίας τὰς ἀσπίδας, καὶ τότε μὲν τῆς Μεγαρικῆς
ἐν Αἰγοσθένεσι ἐδείπνησαν ὡς ἐδύναντο· τῇ δ' ὑστεραῖα ἐλ-
θόντες ἐκομίσαντο τὰ ὄπλα, καὶ ἐκ τούτου οἴκαδε ἦδη ἕκαστοι
ἀπήεσαν· ἀφῆκε γὰρ αὐτοὺς ὁ Κλεόμβροτος.

Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι ὀρώντες τὴν τῶν Λακεδαιμονίων 19
ῥώμην καὶ ὅτι πόλεμος ἐν Κορίνθῳ οὐκέτι ἦν, ἀλλ' ἦδη
παριόντες τὴν Ἀττικὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι εἰς τὰς Θήβας ἐνέ-
βαλλον, οὕτως ἐφοβοῦντο ὥστε καὶ τὸ δύο στρατηγῶ, ᾧ
συνηπιστάσθην τὴν τοῦ Μέλωνος ἐπὶ τοὺς περὶ Λεοντιάδην
ἐπανάστασιν, κρίναντες τὸν μὲν ἀπέκτειναν, τὸν δέ, ἐπεὶ οὐχ
ὑπέμεινεν, ἐφυγάδευσαν.

Οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι καὶ αὐτοὶ φοβούμενοι, εἰ μηδένες ἄλλοι 20
ἢ αὐτοὶ πολεμήσοιεν τοῖς Λακεδαιμονίοις, τοιούδε εὐρίσκουσι
μηχάνημα. πείθουσι τὸν ἐν ταῖς Θεσπιαῖς ἀρμοστὴν Σφο-
δρίαν, χρήματα δόντες, ὡς ὑπαπτεύετο, ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἀτ-
τικὴν, ἵν' ἐκπολεμήσειε τοὺς Ἀθηναίους πρὸς τοὺς Λακεδαι-
μονίους. κάκεινος πειθόμενος αὐτοῖς, προσποισθάμενος τὸν
Πειραιᾶ καταλήψεσθαι, ὅτι δὴ ἀπύλωτος ἦν, ἤγειν ἐκ τῶν

17. σημαίνειν πρὸ τῶν μελλόντων — ein Vorzeichen dessen geben, was geschehen wird. Arrian Anab. VII, 22, 3 τοῦτό τε οὖν αὐτῷ πρὸ τῶν μελλόντων σημῆναι. — ἀτὰρ — S. zu 3, 7. — τὸ καθῆκον — ὄρος — ein Ausläufer des Kithäron. — αὐτοῖς σκεύεσι — samt dem Gepäck. S. zu I, 2, 12.

18. ὑπτίας — von Schilden auch bei Thukyd. VII, 82. Aristoph. Acharn. 583. Lysist. 185.

19. πόλεμος ἐν Κορίνθῳ — wie bis zum Abschluss des Antalkidischen Friedens, ein Krieg, durch welchen die Lakedämonier ge-

hindert waren, über die Grenzen des Peloponnes hinaus zu gehen. — τὸ δύο στρατηγῶ — Vgl. § 9.

20. εἰ μηδένες κτέ. — es möchte niemand anders als sie die Lakedämonier bekämpfen. Die Verba der Furcht haben zuweilen εἰ und εἰ μὴ statt μὴ und μὴ οὐ nach sich. Kyrop. VI, 1, 17 ὁ δὲ ἴσως ἂν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόρρω τῆς ἐαυτῶν φρουρεῖν. — ἐκπολεμήσειε — verfeindete, statt ἐκπολεμώσειε. Die überlieferte Form ist durch das Zeugnis des Harpokration gesichert. Vgl. Thu-

Θεσπιῶν πρῶτῃ δειπνήσαντας τοὺς στρατιῶτας, φάσκων πρὸ
 21 ἡμέρας κατανύσειν εἰς τὸν Πειραιᾶ. Θριᾶσι δ' αὐτῷ ἡμέρα
 ἐπεγένετο, καὶ οὐδὲν ἐντεῦθεν ἐποίησεν ὥστε λαθεῖν, ἀλλ'
 ἐπεὶ ἀπετράπετο, βοσκήματα διήρπασε καὶ οἰκίας ἐπόρθησε.
 τῶν δὲ ἐντυχόντων τινὲς τῆς νυκτὸς φεύγοντες εἰς τὸ ἄστυ
 ἀπήγγελλον τοῖς Ἀθηναίοις, ὅτι στρατεύμα πάμπολυ προσίοι.
 οἱ μὲν δὴ ταχὺ ὀπλισάμενοι καὶ ἱππεῖς καὶ ὀπλίται ἐν φυ-
 22 λακῇ τῆς πόλεως ἦσαν. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων καὶ πρέσβεις
 ἐτύγχανον Ἀθήνησιν ὄντες παρὰ Καλλιᾶ τῷ προξένῳ Ἐτυ-
 μοκλῆς τε καὶ Ἀριστόλοχος καὶ Ὁκυλλος· οὓς οἱ Ἀθηναῖοι,
 ἐπεὶ τὸ πρᾶγμα ἠγγέλθη, συλλαβόντες ἐφύλαττον, ὡς καὶ
 τούτους συνεπιβουλεύοντας. οἱ δὲ ἐκπεπληγμένοι τε ἦσαν τῷ
 πράγματι καὶ ἀπελογοῦντο ὡς οὐκ ἂν ποτε οὕτω μωροὶ ἦσαν
 ὡς, εἰ ἤδεσαν καταλαμβανόμενον τὸν Πειραιᾶ, ἐν τῷ ἄστυ
 ἂν ὑποχειρίους αὐτοὺς παρεῖχον, καὶ ταῦτα παρὰ τῷ προ-
 23 ξένῳ, οὗ τάχιστ' ἂν εὐρέθησαν. ἔτι δ' ἔλεγον, ὡς εὐδηλον
 καὶ τοῖς Ἀθηναίοις ἔσοιτο, ὅτι οὐδ' ἡ πόλις τῶν Λακεδαιμο-
 νίων ταῦτα συνήδει. Σφοδρίαν γὰρ εὖ εἰδέναι ἔφασαν ὅτι
 ἀπολωλότα πεύσονται ὑπὸ τῆς πόλεως. κἀκεῖνοι μὲν κριθέν-
 24 τες μηδὲν συνειδέναί ἀφείθησαν. οἱ δ' ἔφοροι ἀνεκάλεσάν
 τε τὸν Σφοδρίαν καὶ ὑπῆγον θανάτου. ἐκεῖνος μέντοι φο-
 βούμενος οὐχ ὑπήκουσεν· ὁμως δὲ καίπερ οὐχ ὑπακούων εἰς
 τὴν κρίσιν ἀπέφυγε. καὶ πολλοῖς ἔδοξεν αὕτη δὴ ἀδικώ-

kyd. VIII, 57, 1. — ἀπύλωτος — Die von Konon erneuerte Befestigung war demnach auf der Landseite unvollendet geblieben. — κατανύσειν — mit Ergänzung von τὴν ὁδόν, welches sich § 49 hinzugefügt findet, so viel als: dahin gelangen. In derselben Bedeutung VII, 1, 15; διανύτειν Diodor XVI, 68; περαίνειν VI, 2, 30; ἀνύτειν und τελεῖν Thukyd. II, 97 und IV, 78; διατελεῖν Anab. I, 5, 7. Herod. VI, 139 n. 140.

21. Θριᾶσι — Lokativform wie Ἀθήνησι, Πλαταιᾶσι. Thria ist ein attischer Demos unweit Eleusis. — ὥστε λαθεῖν — S. zu VI, 5, 4. — ἐν φυλακῇ τῆς πόλεως ἦσαν — sie bewachten die Stadt. Vgl. Kyneg. 6, 12 τὸν μὲν ἀρκυσσῶρον εἶναι ἐν φυλακῇ.

22. ὡς — παρεῖχον = ὥστε.

S. zu IV, 1, 33. — καὶ ταῦτα — und zwar. Man pflegt mit diesen Worten, die den Inhalt des vorausgehenden Satzes noch einmal andeuten, meistens eine Participialkonstruktion anzuknüpfen. Anab. II, 4, 15 Μέγωνα δὲ οὐκ ἐξήτει καὶ ταῦτα παρ' Ἀριαίου ἄν. Vgl. I, 4, 12.

23. Verbinde εὖ εἰδέναι ἔφασαν ὅτι πεύσονται Σφοδρίαν ἀπολωλότα.

24. ὑπῆγον θανάτου — S. zu I, 3, 19. — εἰς τὴν κρίσιν — wegen des aus ὑπακούειν zu nehmenden Begriffes: sich stellen. Ähnliche Ausdrucksweise auch bei Verben des Befehlens; s. zu II, 3, 20. — ἀπέφυγε — wurde freigesprochen. — τοῦτο — folgendes. Vgl. zu II, 3, 53.

τατα ἐν
 αἰών.
 Ἦν
 ἔσαν
 μάλιστα
 ὁ ἄγγελος
 φοῖ ὄντες
 Ἀθηναίους
 μέσου δι
 Σφοδρίαν
 ὡσαύτω
 ἐμοὶ εἰς
 εἰθεῖν π
 παρὸς
 νημον κ
 ἀπεκρίθη
 παρὸ ο
 πρᾶξασθ
 ὁμος δ'
 ταῦτά ο
 τὸν οἰκί
 λαττε μ
 ξιόντα,
 τους δι
 καὶ τῶ
 25. ἡ
 παίδων
 aus dem H
 — ἀπολ
 ware
 spreche
 συμβατι
 ἀποστα
 Genetiv
 Adjektiv
 ἀναχαρο
 πάντων
 — τοῦ
 zu der de
 nach Pla
 dras ἐκ
 ἰάων. V
 τὸν δια

ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα ἀπιῶν ὁ Ἀγησίλαος εἰσῆλθεν οἰκαδε, ἀπιῶν
 ᾧχετο οὐδὲ προσελθῶν. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ δὲ ταῦτά ταῦτα
 29 ἐποίησεν. ὁ δ' Ἀγησίλαος ὑπώπτευε μὲν ὧν ἔνεκεν ἐφοίτα,
 οὐδὲν μέντοι ἠρώτα, ἀλλ' εἶα αὐτόν. ὁ δ' αὖ Ἀρχίδαμος
 ἐπεθύμει μὲν, ὥσπερ εἰκός, ὄραῖν τὸν Κλεώννυμον· ὅπως μὲν-
 τοι ἔλθοι πρὸς αὐτὸν μὴ διειλεγμένος τῷ πατρὶ περὶ ὧν ἐκεῖ-
 νος ἐδεήθη οὐκ εἶχεν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Σφοδρίαν οὐχ ὄρων-
 τες τὸν Ἀρχίδαμον ἰόντα, πρόσθεν δὲ θαμίζοντα, ἐν παντὶ
 30 ἦσαν, μὴ λειοδορημένος ὑπ' Ἀγησιλάου εἶη, τέλος μέντοι ὁ
 Ἀρχίδαμος ἐτόλμησε προσελθεῖν καὶ εἰπεῖν· ὦ πάτερ, Κλεώ-
 ννυμός με κελεύει σου δεηθῆναι σῶσαι οἱ τὸν πατέρα· καὶ
 ἐγὼ ταῦτά σου δέομαι, εἰ δυνατόν. ὁ δ' ἀπεκρίνατο· Ἀλλὰ
 σοὶ μὲν ἔγωγε συγγνώμην ἔχω· αὐτὸς μέντοι ὅπως ἂν συγ-
 γνώμης τύχοιμι παρὰ τῆς πόλεως ἄνδρα μὴ καταγινώσκων
 31 ἀδικεῖν οἷς ἐχρηματίσατο ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως οὐχ ὄρω. ὁ
 δὲ τότε μὲν πρὸς ταῦτα οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' ἠτήθη εἰς τοῦ δικαίου
 ἀπῆλθεν. ὕστερον δὲ ἢ αὐτὸς νοήσας ἢ διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ
 εἶπεν ἐλθῶν· Ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ πάτερ, εἰ μὴδὲν ἠδίκηει Σφο-
 δρίας, ἀπέλυσας ἂν αὐτὸν οἶδα· νῦν δέ, εἰ ἠδίκημέ τι, ἡμῶν
 ἔνεκα συγγνώμης ὑπὸ σοῦ τυχέτω. ὁ δὲ εἶπεν· Οὐκοῦν ἂν
 μέλλη καλὰ ταῦθ' ἡμῖν εἶναι, οὕτως ἔσται. ὁ μὲν δὴ ταῦτα

29. ἰόντα — S. zu IV, 8, 5. —
 πρόσθεν θαμίζοντα — Das
 Particip. Praesentis, welches an
 und für sich nur die Dauer der
 Handlung ohne Zeitbestimmung
 bezeichnet, erhält durch den Zusatz
 von πρόσθεν oder πρότερον die
 Beziehung auf die Vergangenheit
 und dadurch nur scheinbar den
 Begriff der vollendeten Handlung.
 Vgl. § 45; VII, 4, 6 κρατουμένους
 πρόσθεν. Komment. III, 5, 4 οἱ
 πρόσθεν τολμῶντες. Thukyd. I, 42
 τῆς ὑπαρχούσης πρότερον ὑποψίας.
 — ἐν παντὶ ἦσαν — waren in
 höchster Besorgnis. VI, 1, 12
 εἰς πᾶν ἐρίκετο. Platon Gastm.
 S. 194^a εὐ καὶ μάλ' ἂν φοβοῖο καὶ
 ἐν παντὶ εἶης. Auch in der Be-
 deutung: in der äußersten Gef-
 ahr sein. Demosth. geg. Konon
 13 εἰς πᾶν ἐλθῶν διὰ τὴν ὕβριν
 καὶ τὴν ἀσέλγειαν τὴν τοῦτων.
 Es ist wohl dabei ein Genetiv zu

denken, wie Herod. VII, 118 εἰς
 πᾶν κακοῦ ἀπίκατο. Thukyd. VII,
 55 οἱ Ἀθηναῖοι ἐν παντὶ δὴ
 ἀθνητίας ἦσαν. Pausan. VII, 12, 3
 ἀφικνεῖτο εἰς πᾶν ὁ Μεγακλίδας
 κινδύνον zur genaueren Bestimmung
 gesetzt ist.

30. ἄνδρα — Dem Accus. cum
 Inf. bei καταγινώσκων entsprechend
 die passive Konstruktion I, 7, 20.
 Vgl. auch I, 7, 33. — ἀδικεῖν
 οἷς ἐχρηματίσατο = ἀδικεῖν
 τούτοις οἷς: dafs er darin ein Un-
 recht begangen hat, worin er zum
 Nachteil des Staates für sich Vor-
 teile suchte.

31. ἠτήθη εἰς τοῦ δικαίου —
 nichts gegen die Gerechtig-
 keit einzuwenden im stande.
 S. zu 2, 5. — ἠδίκηει — mit Plus-
 quamperfektbedeutung. S. zu I, 7, 20.
 — ὑπὸ σοῦ — Kyrop. I, 6, 10 ὑπ'
 ἄλλων αἰδοῦς τεύξῃ. Komment.
 IV, 8, 10 ἐπιμελείας τεύξομαι ὑπ'

ἀκούσας μάλα δύσελπις ἂν ἀπήει. τῶν δὲ τοῦ Σφοδρίου 32
φίλων τις διαλεγόμενος Ἐτυμοκλεῖ εἶπεν, Ὑμεῖς μὲν, οἶμαι,
ἔφη, πάντες οἱ Ἀγησίλαου φίλοι ἀποκτενεῖτε τὸν Σφοδρίαν.
καὶ ὁ Ἐτυμοκλῆς, Μὰ Δία οὐκ ἄρα ταῦτ', ἔφη, ποιήσομεν
Ἀγησίλαω, ἐπεὶ ἐκεῖνός γε πρὸς πάντας ὅσοις διέλειπται ταῦτά
λέγει, μὴ ἀδικεῖν μὲν Σφοδρίαν ἀδύνατον εἶναι· ὅστις μὲν-
τοι παῖς τε ἂν καὶ παιδίσκος καὶ ἡβῶν πάντα τὰ καλὰ ποιῶν
διετέλεσε, χαλεπὸν εἶναι τοιοῦτον ἄνδρα ἀποκτινύναι· τὴν
γὰρ Σπάρτην τοιούτων δεῖσθαι στρατιωτῶν. ὁ οὖν ἀκούσας 33
ταῦτα ἀπήγγειλε τῷ Κλεωνύμῳ. ὁ δ' ἠσθεῖς, εὐθύς ἔλθων
πρὸς τὸν Ἀρχίδαμον εἶπεν· Ὅτι μὲν ἡμῶν ἐπιμελῆ ἤδη ἴσμεν·
εὖ δ' ἐπίστω, Ἀρχίδαμε, ὅτι καὶ ἡμεῖς πειρασόμεθα ἐπιμε-
λεῖσθαι ὡς μήποτε σὺ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλίᾳ αἰσχυνθῆς. καὶ
οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλὰ καὶ ζῶν ἅπαντ' ἐποίησε ὅσα καλὰ ἐν τῇ
Σπάρτῃ, καὶ ἐν Λεύκτροις πρὸ τοῦ βασιλέως μαχόμενος σὺν
Λείνωνι τῷ πολεμάρχῳ τρεῖς πεσὼν προῶτος τῶν πολιτῶν ἐν
μέσοις τοῖς πολεμίοις ἀπέθανε. καὶ ἠγίασε μὲν εἰς τὰ ἔσχατα
Ἀρχίδαμον, ὡς δ' ὑπέσχετο, οὐ κατήσχυνεν, ἀλλὰ μᾶλλον
ἐκόσμησε. τοιοῦτῳ μὲν δὴ τρόπῳ Σφοδρίας ἀπέφυγε.

Τῶν μὲντοι Ἀθηναίων οἱ βοιωτιάζοντες ἐδίδασκον τὸν 34
δῆμον ὡς οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐχ ὅπως τιμωρήσαντο, ἀλλὰ
καὶ ἐπανέσειαν τὸν Σφοδρίαν, ὅτι ἐπεβούλευσε ταῖς Ἀθή-
ναις. καὶ ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐπύλωσάν τε τὸν Πειραιᾶ,
ναῦς τε ἐναυπηγοῦντο, τοῖς τε Βοιωτοῖς πάσῃ προθυμίᾳ
ἐβοήθουν. οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι φρουράν τε ἔφηναν ἐπὶ 35
τοὺς Θηβαίους, καὶ τὸν Ἀγησίλαον νομίσαντες φρονιμώτερον
ἂν σφίσι τοῦ Κλεομβρότου ἠγείσθαι ἐδέοντο αὐτοῦ ἄγειν
τὴν στρατιάν. ὁ δὲ εἰπὼν, ὅτι οὐδὲν ἂν ὁ τῇ πόλει δοκοίη

ἀνθρώπων. Kyneg. 1, 11 τσαυτῆς
ἔνχε τιμωρίας ὑπὸ θεῶν.

32. Ἐτυμοκλεῖ — S. § 22. —
τὰ καλὰ — S. zu 3, 9.

33. ἐν Λεύκτροις — S. VI, 4,
14. — τρεῖς πεσὼν — Plutarch
Ages. 28 ἐν οἷς καὶ Κλεωνύμῳ φασὶ
τὸν Σφοδρίαν τὸν καλὸν τρεῖς
πεσόντα πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ
τσαυτάνης ἔξαναστάντα καὶ μαχό-
μενον τοῖς Θηβαίοις ἀποθανεῖν.
— εἰς τὰ ἔσχατα — aufs
äußerste, außerordentlich.

De republ. Laced. 1, 2 τοῦτον καὶ
θανυμάζω καὶ εἰς τὰ ἔσχατα μάλα
σοφὸν ἠγοῦμαι.

34. οὐχ ὅπως — S. zu II, 4, 14.
— καὶ ἐκ τούτου — Von dieser
Zeit an beginnt die Bildung einer
neuen athenischen Bundesgenossen-
schaft, welcher die Thebaner gleich
in der ersten Zeit beitraten. Diodor
XV, 28 ff.

35. σφίσι — S. zu IV, 2, 9. —
ὅτι — ἀντειπεῖν — Über ὅτι
beim Infinitiv s. zu II, 2, 2.

- 36 ἀντειπεῖν παρεσκευάζετο εἰς τὴν ἔξοδον. γιγνώσκων δ', ὅτι εἰ μὴ τις προκαταλήψοιτο τὸν Κιθαιρῶνα, οὐ ῥάδιον ἔσται εἰς τὰς Θήβας ἐμβαλεῖν, μαθὼν πολεμοῦντας τοὺς Κλειτορίους τοῖς Ὀρχομενίοις καὶ ξενικὸν τρέφοντας, ἐκoinολογήσατο
- 37 αὐτοῖς, ὅπως γένοιτο τὸ ξενικὸν αὐτῷ, εἴ τι δεηθεῖη. ἐπεὶ δὲ τὰ διαβατήρια ἐγένετο, πέμψας, πρὶν ἐν Τεγέα αὐτὸς εἶναι, πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν παρὰ τοῖς Κλειτορίοις ξένων καὶ μισθὸν δούς μὴνδὸς ἐκέλευε προκαταλαβεῖν αὐτοὺς τὸν Κιθαιρῶνα. τοῖς δ' Ὀρχομενίοις εἶπεν, ἕως στρατεία εἴη, παύσασθαι τοῦ πολέμου· εἰ δὲ τις πόλις στρατιᾶς οὔσης ἔξω ἐπὶ πόλιν στρατεύσοι, ἐπὶ ταύτην ἔφη πρῶτον ἵεναι κατὰ τὸ
- 38 δόγμα τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ ὑπερέβαλε τὸν Κιθαιρῶνα, ἔλθων εἰς Θεσπιάς ἐκείθεν ὀρηθεῖς ἦει ἐπὶ τὴν τῶν Θηβαίων χώραν. εὐρῶν δὲ ἀποτεταφρευμένον τε καὶ ἀπεσταυρωμένον κύκλω τὸ πεδίον καὶ τὰ πλείστου ἄξια τῆς χώρας, στρατοπεδουόμενος ἄλλοτε ἄλλη καὶ μετ' ἄριστον ἐξάγων ἐδήου τῆς χώρας τὰ πρὸς ἑαυτοῦ τῶν σταυρωμάτων καὶ τῆς τάφρου. οἱ γὰρ πολέμιοι, ὅπου ἐπιφαίνοιτο ὁ Ἀγησίλαος, ἀντιπαρήσαν αὐτῷ ἐντὸς τοῦ χαρακώματος ὡς ἀμννοῦμενοι. καὶ ποτε ἀποχωροῦντος αὐτοῦ ἤδη τὴν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς τέως ἀφανεῖς ὄντες ἐξαίφνης διὰ τῶν ὀδοποιημένων τοῦ χαρακώματος ἐξόδων ἐξελαύνουσι, καὶ οἷα δὴ ἀπιόντων πρὸς δεῖπνον καὶ συσκευαζομένων τῶν πελταστῶν, τῶν δὲ ἱππέων τῶν μὲν ἔτι καταβεβηκότων, τῶν δ' ἀναβαινόντων, ἐπελαύνουσι· καὶ τῶν τε πελταστῶν συχνοὺς κατέβαλον καὶ τῶν ἱππέων Κλέαν καὶ Ἐπικυδίδαν Σπαρτιάτας, καὶ τῶν περιόικων ἕνα, Εὐδικον, καὶ τῶν Θηβαίων τινὰς

36. Κλειτόριοι — Ὀρχομενίοι — in Arkadien. — ὅπως γένοιτο — αὐτῷ — dafs er die Söldner hätte, d. h. dafs sie zu seiner Verfügung gestellt würden.

37. πρῶτον — Das Adverb. steht, weil der Sinn ist: das erste, was er thun werde, werde sein, gegen diese Stadt zu ziehen. Ebenso VII, 1, 36. Komment. III, 11, 18 Χρησον τοῖνυν μοι τὴν Ἰνγγα, ἵνα ἐπὶ σοὶ πρῶτον ἔλκω αὐτήν. Vgl. zu IV, 3, 3.

38. τὰ — τῶν σταυρωμάτων

— das was auf der ihm zugewendeten Seite der Verschanzung lag. Der Genetiv mit πρὸς dient zur Bezeichnung der Richtung, nach der hin etwas liegt, wie § 49 πρὸς ἕω; der Genetiv σταυρωμάτων ist von dem lokalen Begriffe πρὸς ἑαυτοῦ abhängig. Vgl. Herod. II, 32 νέμεται τὴν Σύρτιν τε καὶ τὴν πρὸς ἧδὲ χώραν τῆς Σύρτιος, und IV, 5, 15.

39. οἷα δὴ — zur Bezeichnung des wirklich vorhandenen bekannten Grundes, wofür gewöhnlicher ἄτε. Vgl. IV, 5, 4; VI, 4, 26.

φυγάδας, οὐπω ἀναβεβηκότας ἐπὶ τοὺς ἵππους. ὡς δὲ ἀνα- 40
στρέψας σὺν τοῖς ὀπλίταις ἐβοήθησεν ὁ Ἀγησίλαος, οἱ τε
ἱππεῖς ἤλανον ἐναντίον τοῖς ἱππεῦσι καὶ τὰ δέκα ἀφ' ἧβης
ἐκ τῶν ὀπλιτῶν ἔθει σὺν αὐτοῖς. οἱ μὲντοι τῶν Θηβαίων
ἱππεῖς ἐώκεσαν ὑποπεπωκόσι που ἐν μεσημβρίᾳ· ὑπέμενον
μὲν γὰρ τοῖς ἐπελαύνουσιν ὥστ' ἐξακοντίζειν τὰ δόρατα,
ἐξικνοῦντο δ' οὐ. ἀναστρέφοντες δὲ ἐκ τοσοῦτου ἀπέθανον
αὐτῶν δώδεκα. ὡς δὲ κατέγνω ὁ Ἀγησίλαος, ὅτι αἰε μετ' 41
ἄριστον καὶ οἱ πολέμιοι ἐφαίνοντο, θυσάμενος ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
ἦγεν ὡς οἶόν τε τάχιστα, καὶ παρήλθε δι' ἐρημίας εἰς τῶν
χαρακωμάτων. ἐκ δὲ τούτου τὰ ἐντὸς ἔτευγε καὶ ἔκαε μέχοι
τοῦ ἄστεως. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ πάλιν ἀποχωρήσας εἰς
Θεσπιάς, ἐτείχισε τὸ ἄστυ αὐτοῖς· καὶ ἐκεῖ μὲν Φοιβίδαν
κατέλιπεν ἄρμοστήν, αὐτὸς δ' ὑπερβαλὼν πάλιν εἰς τὰ Μέ-
γαρα τοὺς μὲν συμμαχοὺς διῆκε, τὸ δὲ πολιτικὸν στρατεύμα
ἐπ' οἴκου ἀπήγαγεν.

Ἐκ δὲ τούτου ὁ Φοιβίδας ἐκπέμπων μὲν ληστήρια ἔφερε 42
καὶ ἦγε τοὺς Θηβαίους, καταδρομὰς δὲ ποιούμενος ἐκακουργεῖ
τὴν χώραν. οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ἀντιτιμωρεῖσθαι βουλόμενοι
στρατεύουσι πανδημεὶ ἐπὶ τὴν Θεσπιέων χώραν. ἐπεὶ δ' ἦσαν
ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ Φοιβίδας σὺν τοῖς πελτασταῖς προσκείμενος
οὐδαμοῦ εἶα αὐτοὺς ἀποσκεδάννυσθαι τῆς φάλαγγος· ὥστε
οἱ Θηβαῖοι μάλα ἀχθόμενοι τῇ ἐμβολῇ θάττονα τὴν ἀποχώ-
ρησιν ἐποιοῦντο, καὶ οἱ ὀρεωκόμοι δὲ ἀπορριπτοῦντες ὄν
εἰλήφεσαν καρπὸν ἀπὴλανον οἴκαδε· οὕτω δεινὸς φόβος τῷ

40. τὰ δέκα ἀφ' ἧβης — S. zu III, 4, 23. — ὑποπεπωκόσι ἐν μεσημβρίᾳ — die also auf eine ganz ungewöhnliche Weise aufgeregt und unbesonnen gemacht waren. Vgl. VI, 4, 8 ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων καὶ τὸν οἶνον παροξύναι τι αὐτοὺς ἔλεγον. — τοῖς ἐπελαύνουσιν — ungewöhnliche Konstruktion, da μένειν und dessen Composita in der Bedeutung erwarten sonst den Accusativ bei sich haben. — ἀναστρέφοντες — auf alle bezogen, während als Subjekt des Satzes dann nur ein Teil derselben, δώδεκα αὐτῶν, eintritt. VI, 3, 19 ἀπογραφόμενοι οἱ Θηβαῖοι, προσελθόντες οἱ πρόεβεις αὐτῶν ἐκέλευον.

Vgl. zu IV, 4, 1. — ἐκ τοσοῦτου — S. zu IV, 4, 16.

41. δι' ἐρημίας — d. i. während die Feinde die Zugänge noch nicht besetzt hatten. Vgl. III, 4, 21 δι' ἐρημίας πολεμίαν πορευόμενος. — ὑπερβαλὼν — εἰς τὰ Μέγαρα — nachdem er über das Gebirge gegangen und nach Megara gekommen war. Vgl. § 55 und IV, 4, 19. — Bei dem eben erzählten Vordringen des Agesilaos gegen Theben war es, wo Chabrias durch die bekannte Stellung, die er seine Pelastaten einnehmen liefs, denselben von einem Angriffe zurückschreckte. Diodor XV, 32. Nepos Chabrias 1.

42. θάττονα — schneller, als sie es sonst gethan haben würden.

hm zuge-
er Ver-
Genetiv mit
hnung der
etwas liegt,
er Genetiv
em lokalen
abhängig.
μται τὴν
ἡὼ χώρην
15.
zeichnung
en bekannt-
wöhnlicher
4, 26.

- 43 στρατεύματι ἐνέπεσεν. ὁ δὲ ἐν τούτῳ θρασέως ἐπέκειτο, περὶ αὐτὸν μὲν ἔχων τὸ πελταστικόν, τὸ δ' ὀπλιτικὸν ἐν τάξει ἐπεσθαι κελεύσας. καὶ ἐν ἐλπίδι ἐγένετο τροπὴν τῶν ἀνδρῶν ποιήσασθαι· αὐτὸς τε γὰρ ἐρωμένως ἤγειτο, καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπτεσθαι τῶν ἀνδρῶν παρεκελεύετο, καὶ τοὺς τῶν Θεσ-
- 44 πίων ὀπλίτας ἀκολουθεῖν ἐκέλευεν. ὡς δὲ ἀποχωροῦντες οἱ τῶν Θηβαίων ἱππεῖς ἐπὶ νάπη ἀδιαβάτῳ ἐγίνοντο, πρῶτον μὲν ἠθροίσθησαν, ἔπειτα δὲ ἀνέστρεφον διὰ τὸ ἀπορεῖν ὅπῃ διαβαίεν. οἱ μὲν οὖν πελτασταὶ ὀλίγοι ὄντες οἱ πρῶτοι φοβηθέντες αὐτοὺς ἔφυγον· οἱ δὲ ἱππεῖς αὐτὸ ὡς εἶδον, ἐδι-
- 45 δάχθησαν ὑπὸ τῶν φευγόντων ἐπιθέσθαι αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Φοιβίδας καὶ δύο ἢ τρεῖς μετ' αὐτοῦ μαχόμενοι ἀπέθανον, οἱ δὲ μισθοφόροι τούτου γενομένου πάντες ἔφυγον. ἐπεὶ δὲ φεύγοντες ἀφίκοντο πρὸς τοὺς ὀπλίτας τῶν Θεσπιδίων, κἀκεῖνοι, μάλα πρόσθεν μέγα φρονοῦντες μὴ ὑπέειξεν τοῖς Θηβαίοις, ἔφυγον, οὐδὲν τι πᾶν διωκόμενοι· καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὄψε. καὶ ἀπέθνησκον μὲν οὐ πολλοί, ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἔσθησαν
- 46 οἱ Θεσπιεῖς, πρὶν ἐν τῷ τείχει ἐγένοντο. ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὐτὰ τῶν Θηβαίων ἀνεξωπυρεῖτο, καὶ ἐστρατεύοντο εἰς Θεσπιδίαν καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς περὶοικίδας πόλεις. ὁ μὲντοι δῆμος ἐξ αὐτῶν εἰς τὰς Θήβας ἀπεχώρει· ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πόλεσι δυναστεῖαι καθειστήκεισαν, ὥσπερ ἐν Θήβαις. ὥστε καὶ οἱ ἐν ταύταις ταῖς πόλεσι φίλοι τῶν Λακεδαιμονίων βοηθείας ἐδέοντο. μετὰ δὲ τὸν Φοιβίδα θάνατον πολέμαρχον μὲν καὶ μύραν οἱ Λακεδαιμόνιοι κατὰ θάλατταν πέμψαντες τὰς Θεσπιδίαν ἐφύλαττον.
- 47 Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔαρ ἐπέστη, πάλιν ἔφαινον φρουρὰν οἱ ἔφοροι εἰς τὰς Θήβας, καὶ τοῦ Ἀγησιλάου, ἥπερ τὸ πρόσθεν,

43. ἐν ἐλπίδι ἐγένετο — wie sonst ἦν ἐν ἐλπίδι. Anab. I, 4, 17. Der Infinitiv Aoristi nach ἐλπὶς ἐστὶ auch VI, 3, 20; 5, 35. Anab. II, 1, 19. Kyrop. II, 4, 23; IV, 5, 25.

45. μέγα φρονοῦντες — den prahlerischen Glauben hegend. S. zu IV, 5, 12 und über das Partic. Praes. zu § 29.

46. πάλιν αὐτὰ — S. zu VII, 4, 1. — δῆμος — wie oft, die demokratische Partei; dagegen sind δυναστεῖαι die aus der oligarchischen Partei hervorgegangenen Regierungen, wie in Theben die

Partei des Leontiades, welche den Spartanern die Kadmeia in die Hände geliefert hatte. So sagt auch Andokid. v. d. Rückk. 27 mit Bezug auf die Oligarchie in Athen: ἐκ δημοκρατίας δυναστεῖαν καταστήσαντες.

47. τὸ ἔαρ — des Jahres 377 v. Chr. — ὑπὲρ = περὶ, mit welcher Präposition sonst γινώσκειν in der Bedeutung eine Ansicht haben regelmäßig verbunden wird. Der Gebrauch von ὑπὲρ = περὶ findet sich häufiger erst bei späteren Schriftstellern. Vgl. Demosth. geg. Meid. 152

ἐδέοντο ἡγεῖσθαι. ὁ δ' ὑπὲρ τῆς ἐμβολῆς ταῦτά γινώσκων, πρὶν καὶ τὰ διαβατήρια θύεσθαι, πέμψας πρὸς τὸν ἐν Θεσπιαῖς πολέμαρχον ἐκέλευε προκαταλαβεῖν τὸ ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸν Κιθαιρῶνα ὁδοῦ ἄκρον καὶ φυλάττειν, ἕως ἂν αὐτὸς ἔλθῃ. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ὑπερβαλὼν ἐν ταῖς Πλαταιαῖς ἐγένετο, πάλιν προσεποιήσατο εἰς τὰς Θεσπιάς πρῶτον λέναι, καὶ πέμ- 48 πων ἀγοράν τε ἐκέλευε παρασκευάζειν καὶ τὰς πρεσβείας ἐκεῖ περιμένειν· ὥστε οἱ Θηβαῖοι ἰσχυρῶς τὴν πρὸς Θεσπιῶν ἐμβολὴν ἐφύλαττον. ὁ δὲ Ἀγησίλαος τῇ ὑστεραία ἅμα τῇ ἡμέρᾳ θυσάμενος ἐπορεύετο τὴν ἐπ' Ἐρυθρᾶς· καὶ ὡς στρα- 49 τεύματι δυοῖν ἡμέραιν ὁδὸν ἐν μιᾷ κατανύσας ἐφθασεν ὑπερβὰς τὸ κατὰ Σκῶλον σταύρωμα, πρὶν ἔλθειν τοὺς Θηβαίους ἀπὸ τῆς φυλακῆς, καθ' ἣν τὸ πρόσθεν εἰσῆλθε. τοῦτο δὲ ποιήσας τὰ πρὸς ἕω τῆς τῶν Θηβαίων πόλεως ἐδήγου μέχρι τῆς Ταναγραίων· ἔτι γὰρ τότε καὶ τὴν Τάναγραν οἱ περὶ Ἐπατόδωρον, φίλοι ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, εἶχον· καὶ ἐκ τούτου δὴ ἀπῆει ἐν ἀριστερᾷ ἔχων τὸ τεῖχος. οἱ δὲ Θηβαῖοι ὑπελθόντες ἀντετάξαντο ἐπὶ Γραῶς στήθει, ὅπισθεν ἔχοντες 50 τὴν τε τάφρον καὶ τὸ σταύρωμα, νομίζοντες καλὸν εἶναι ἐν-

ὑπὲρ τῶν τούτων λειτουργιῶν καὶ τριηρασιῶν καὶ τῶν τοιούτων λόγων ὡδὴ γινώσκω. — ταῦτά — dasselbe wie früher; s. § 36.

48. τὰς πρεσβείας — die Gesandtschaften, welche die anderen Griechen schickten. Polyæn. II, 1, 11 Ἀγησίλαος πνθόμενος Θηβαίους τὴν κατὰ Σκῶλον φυλάττειν πάροδον, πάσας τὰς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων πρεσβείας ἐν Θεσπιάς ἀναμένειν συνέταξεν. — ἐμβολὴν — den Paß, wie IV, 3, 10 u. 7, 7. εἰσβολή VI, 2, 1. Anab. I, 2, 21. Thukyð. III, 112.

49. ὡς — κατανύσας — ὡς ist mit στρατεύματι zu verbinden: einen Weg von zwei Tagen, insofern er für ein Heer berechnet wird, wie ihn ein Heer in zwei Tagen zurücklegt. Sophokl. Oed. Kolon. 20 μακρὰν γὰρ ὡς γέροντι προστάλης ὁδόν. Ähnlich Kyrop. II, 1, 6 πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται γίνονται ἂν, ὡς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας, καὶ ἑξακισμύριοι. — Σκῶλος —

ein Ort am Asopos, vierzig Stadien unterhalb der Stelle, wo der Weg von Plataeae nach Theben diesen Fluß kreuzt. Pausan. IX, 4, 4. — ἀπὸ τῆς φυλακῆς, καθ' ἣν — d. h. von der von ihnen besetzten Stelle, wo er das vorige Mal eingedrungen war. — πρὸς ἕω — S. zu § 38.

50. Γραῶς στήθος — ein Hügel bei Tanagra. — Wahrscheinlich lautet der Name Γραῖας ἔδος, denn nach Pausan. IX, 20, 2 wurde Tanagra selbst nach der Gemahlin des Poemandros, des Gründers dieser Stadt, welche eigentlich Tanagra hieß, aber später wegen ihres hohen Alters den Beinamen Γραῖα erhielt, auch Γραῖα benannt, und wahrscheinlich steht auch der hier erwähnte Hügel in irgend welcher Beziehung zu jener Frau. Bei Polyæn. II, 1, 12 heißt er Πέας ἔδος. Vgl. Stephan. Byzant. unter Τάναγρα. Τὴν δὲ Γραῖαν ἔνιοι λέγουσι τὸ νῦν τῆς Θηβαϊκῆς καλούμενον ἔδος.

ταῦθα διακινδυνεύειν· καὶ γὰρ στενὸν ἦν ταύτῃ ἐπιεικῶς καὶ
 δύσβατον τὸ χωρίον. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἰδὼν ταῦτα πρὸς ἐκεί-
 51 νους μὲν οὐκ ἤγεν, ἐπισιμώσας δὲ πρὸς τὴν πόλιν ἦει. οἱ
 δ' αὖ Ὀθηβαῖοι δεισάντες περὶ τῆς πόλεως, ὅτι ἐρήμη ἦν,
 ἀπολιπόντες ἔνθα παρατεταγμένοι ἦσαν δρόμῳ ἔθειον εἰς τὴν
 πόλιν τὴν ἐπὶ Ποτιῆς ὁδόν. ἦν γὰρ αὕτη ἀσφαλεστέρα.
 καὶ μέντοι ἐδόκει καλὸν γενέσθαι τὸ ἐνθύμημα τοῦ Ἀγησι-
 λάου, ὅτι πόρρω ἀπαγαγὼν ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀποχωρεῖν
 δρόμῳ αὐτοὺς ἐποίησεν· ὅμως μέντοι ἐπὶ παραθέουτας ἀ-
 52 τοὺς τῶν πολεμάρχων τινὲς ἐπέδραμον σὺν ταῖς μόραις. οἱ
 μέντοι Ὀθηβαῖοι ἀπὸ τῶν λόφων τὰ δόρατα ἐξηκόντιζον, ὥστε
 καὶ ἀπέθανεν Ἀλύπητος, εἰς τῶν πολεμάρχων, ἀκοντισθεὶς
 δόρατι· ὅμως δὲ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ λόφου ἐτράπησαν οἱ
 Ὀθηβαῖοι· ὥστε ἀναβάντες οἱ Σκιριῖται καὶ τῶν ἱππέων τινὲς
 ἔπαιον τοὺς τελευταίους τῶν Ὀθηβαίων παρελαύνοντας εἰς τὴν
 53 πόλιν. ὡς μέντοι ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ὑποστρέφουσιν
 οἱ Ὀθηβαῖοι· οἱ δὲ Σκιριῖται ἰδόντες αὐτοὺς θάττον ἢ βάδην
 ἀπῆλθον. καὶ ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς αὐτῶν· ὅμως δὲ οἱ Ὀθη-
 54 βαῖοι τρόπαιον ἐστήσαντο, ὅτι ἀπεχώρησαν οἱ ἀναβάντες. ὁ
 μέντοι Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ὥρα ἦν, ἀπελθὼν ἐστρατοπεδεύσατο,
 ἔνθαπερ τοὺς πολεμίους εἶδε παρατεταγμένους· τῇ δ' ὕστε-
 ραία ἀπήγαγε τὴν ἐπὶ Θεσπιάς. θρασέως δὲ παρακολου-
 θούντων τῶν πελταστῶν, οἳ ἦσαν μισθοφόροι τοῖς Ὀθηβαίοις,
 καὶ τὸν Χαβρίαν ἀνακαλούντων, ὅτι οὐκ ἠκολούθει, ὑποστρα-
 φέντες οἱ τῶν Ὀλυνθίων ἱππεῖς, ἤδη γὰρ κατὰ τοὺς ὄρκους
 συνεστρατεύοντο, ἐδίωξάν τε αὐτοὺς πρὸς ὄρθιον, καθάπερ
 ἠκολούθουν, καὶ ἀπέκτειναν αὐτῶν μάλα πολλοὺς· ταχὺ γὰρ
 55 πρὸς ἄναντες εὐήλατον ἀλίσκονται πεζοὶ ὑφ' ἱππέων. ἐπεὶ
 δ' ἐγένετο ὁ Ἀγησίλαος ἐν ταῖς Θεσπιάς, εὐρὼν στασιάζου-
 τας τοὺς πολίτας, καὶ βουλομένων τῶν φασκόντων λακωνίζειν
 ἀποκτεῖναι τοὺς ἐναντίους, ὧν καὶ Μένων ἦν, τοῦτο μὲν οὖν

51. ἔνθα παρατεταγμένοι ἦσαν — Der Relativsatz vertritt die Stelle des Objektes: sie verließen den Ort, wo etc. Vgl. Kommentar, II, 1, 16 κλέπτειν κωλύουσιν ἀποκλείοντες ὅθεν ἂν τι λαβεῖν ἦ. S. auch VI, 1, 2. — Ποτιῆς — südlich von Theben in einer Entfernung von zehn Stadien. Pausan. IX, 8, 1.

52. δόρατα ἐξηκόντιζον — Vgl. II, 4, 15. — οἱ Σκιριῖται — S. zu 2, 24.

54. τὸν Χαβρίαν — S. § 14 und zu § 41. — κατὰ τοὺς ὄρκους — S. 3, 26. — καθάπερ ἠκολούθουν — wie sie gerade hinter ihnen her waren.

55. οὕτως — S. zu III, 2, 9.

οὐκ ἐπέτρψε· διαλλάξας δὲ αὐτοὺς καὶ ὄρκους ὁμοῖαι ἀλλή-
λοις ἀναγκάσας, οὕτως ἀπῆλθε πάλιν διὰ τοῦ Κιθαιρώνα
τὴν ἐπὶ Μέγαρα. καὶ ἐκεῖθεν τοὺς μὲν συμμάχους ἀφῆκε, τὸ
δὲ πολιτικὸν στράτευμα οἴκαδε ἀπήγαγε.

Μάλα δὲ πιεζόμενοι οἱ Θηβαῖοι σπάνει σίτου διὰ τὸ 56
δυοῦν ἔτοιν μὴ εἰληφέναι καρπὸν ἐκ τῆς γῆς πέμπουσιν ἐπὶ
δυοῦν τριήρουν ἄνδρας εἰς Παγασὰς ἐπὶ σίτον δέκα τάλαντα
δόντες. Ἀλκίας δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος φυλάττων Ὁρεῶν, ἐν
ᾧ ἐκείνοι τὸν σίτον συνεινωῦντο, ἐπληρώσατο τρεῖς τριήρεις,
ἐπιμεληθεὶς ὅπως μὴ ἐξαγγελθεῖη. ἐπεὶ δὲ ἀπῆγετο ὁ σίτος,
λαμβάνει ὁ Ἀλκίας τὸν τε σίτον καὶ τὰς τριήρεις, καὶ τοὺς
ἄνδρας ἐξώργησεν οὐκ ἐλάττους ὄντας ἢ τριακοσίους. τού-
τους δὲ εἶρξεν ἐν τῇ ἀκροπόλει, οὐπὲρ αὐτὸς ἐσκήνου. ἀκο- 57
λουθοῦντος δὲ τινος τῶν Ὁρειῶν παιδός, ὡς ἔφασαν, μάλα
καλοῦ τε ἀγαθοῦ, καταβαίνων ἐκ τῆς ἀκροπόλεως περὶ τοῦ-
τον ἦν. καταγρόντες δὲ οἱ αἰχμάλωτοι τὴν ἀμέλειαν, κατα-
λαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἡ πόλις ἀφίσταται· ὥστ' εὐ-
πόρως ἤδη οἱ Θηβαῖοι σίτον παρεκομίζοντο.

Ἐποφαινούτος δὲ πάλιν τοῦ ἦρος ὁ μὲν Ἀγησίλαος κλινο- 58
πετῆς ἦν. ὅτε γὰρ ἀπῆγε τὸ στράτευμα ἐκ τῶν Θηβῶν, ἐν
τοῖς Μεγάρους ἀναβαίνοντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ Ἀφροδισίου εἰς τὸ
ἀρχεῖον δῆγνυται ὁποῖα δὴ φλέψ, καὶ ἐρρῆν τὸ ἐκ τοῦ σώ-
ματος αἷμα εἰς τὸ ὑγιὲς σκέλος. γενομένης δὲ τῆς κνήμης
ὑπερόργκου καὶ ὀδυνῶν ἀφορήτων, Συρακόσιός τις ἰατρός
σχάζει τὴν παρὰ τῷ σφυρῷ φλέβα αὐτοῦ. ὡς δὲ ἄπαξ ἤρ-
ξατο, ἔρρει αὐτῷ νύκτα τε καὶ ἡμέραν τὸ αἷμα, καὶ πάντα
ποιοῦντες οὐκ ἐδύνατο σχεῖν τὸ ζεῦμα πρὶν ἐλιποψύχησε·

56. δυοῖν ἔτοιν — Der Genetiv
eines Substantivs mit einer Kar-
dinalzahl bezeichnet den Betrag
der Zeit: seit zwei Jahren. —
Παγασαί thessalische Hafenstadt,
Hauptausfuhrort für die Landes-
produkte. — Ὁρεῶς — auch
Histiaea genannt, im nördlichen
Euboea. S. II, 2, 3. — ἐν ᾧ —
temporal: während.

57. ἀκολουθοῦντος — er
pflegte ihn zu begleiten und um
ihn zu sein. — περὶ τοῦτον ἦν
— er beschäftigte sich mit
diesem.

58. τοῦ ἦρος — des Jahres 376

v. Chr. — ὁποῖα δὴ — irgend
eine, ich weiß nicht welche.
Der Übergang aus der Bedeutung
eines Relativs in die eines Inde-
finitums erklärt sich durch Aus-
lassung des Verbum finitum, so
daß der Ausdruck = ὁποῖα δὴ ἦν
ist: was es auch für eine sein
mochte. — τὸ ὑγιὲς σκέλος —
Agesilaos war auf einem Fuße
lahm. S. III, 3, 3. — ἀφορήτων
— nämlich γενομένων. Vgl. VI,
1, 8 Φαρσάλου προσγενομένης καὶ
τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρηγμένων πόλεων.
— πάντα ποιοῦντες — trotz
aller Bemühungen.

Χαβρίου ἡγουμένου νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ. καὶ ὁ μὲν σίτος τοῖς Ἀθηναίοις οὕτω παρεκομίσθη, παρασκευαζομένων δὲ 62 τῶν Λακεδαιμονίων στρατεύματα διαβιβάζειν ἐπὶ τοὺς Βοιωτοὺς, ἐδεήθησαν οἱ Θηβαῖοι τῶν Ἀθηναίων περὶ Πελοπόννησον στρατεύματα πέμψαι, νομίσαντες εἰ τοῦτο γένοιτο, οὐ δυνατὸν ἔσεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῶν χώραν φυλάττειν, ἅμα δὲ τὰς περὶ ἐκεῖνα τὰ χωρία συμμαχίδας πόλεις, ἅμα δὲ στρατεύματα διαβιβάζειν ἱκανὸν πρὸς ἑαυτούς. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μέντοι ὀργιζόμενοι τοῖς Λακεδαι- 63 μονίοις διὰ τὸ Σφοδρία ἔργον προθύμως ἐξέπεμψαν περὶ τὴν Πελοπόννησον ναῦς τε ἐξήκοντα πληρώσαντες καὶ στρατηγὸν αὐτῶν Τιμόθεον ἐλόμενοι. ἄτε δὲ εἰς τὰς Θήβας οὐκ ἐμβεβληκότων τῶν πολεμίων οὐτ' ἐν ᾧ Κλεόμβροτος ἤγε τὴν στρατιὰν ἔτι οὐτ' ἐν ᾧ Τιμόθεος περιέπλευσε, θρασέως δὴ ἐστρατεύοντο οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ τὰς περιοικίδας πόλεις καὶ πάλιν αὐτὰς ἀνελάμβανον. ὁ μὲντοι Τιμόθεος περιπλεύσας 64 Κέρκυραν μὲν εὐθύς ὑφ' ἑαυτῷ ἐποίησατο· οὐ μὲντοι ἠνδραποδίσατο οὐδὲ ἄνδρας ἐφυγάδευσεν οὐδὲ νόμους μετέστησεν· ἐξ ὧν τὰς περὶ ἐκεῖνα πόλεις ἀπάσας εὐμενεστέρως ἔσχευ. ἀντεπλήρωσαν δὲ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ναυτικὸν καὶ Νικό- 65 λοχον ναύαρχον, μάλα θρασὺν ἄνδρα, ἐξέπεμψαν· ὃς ἐπειδὴ εἶδε τὰς μετὰ Τιμοθέου ναῦς, οὐκ ἐμέλλησε, καίπερ ἔξ νεῶν αὐτῶ ἀπουσῶν τῶν Ἀμβρακιωτίδων, ἀλλὰ πέντε καὶ πεντήκοντα ἔχων ναῦς ἐξήκοντα οὔσαις ταῖς μετὰ Τιμοθέου ἐναυμάχησε. καὶ τότε μὲν ἠττήθη, καὶ τρόπαιον ὁ Τιμόθεος ἔστησεν ἐν Ἀλυξίᾳ. ὁ δὲ ἀνειλκυσμένων τῶν Τιμοθέου νεῶν 66 καὶ ἐπισκευαζομένων, ἐπεὶ παρεγένοντο αὐτῷ αἱ Ἀμβρακιῶτι-

Naxos am 16. Boedromion (im September) statt. Plutarch Phokion 6; Camill. 19.

62. διαβιβάζειν — d. i. über den korinthischen Meerbusen. Die nächsten Ereignisse fallen in das Jahr 375 v. Chr. — περὶ Πελοπόννησον — d. h. um die Küsten des Peloponnes zu beunruhigen.

63. τὸ Σφοδρία ἔργον — S. § 20. — ἐστρατεύοντο οἱ Θηβαῖοι — Während dieser Kämpfe wurde das berühmte Gefecht bei Tegyra geliefert, in welchem Pe-

lupidas die an Zahl überlegenen Gegner unter Anführung des spartanischen Harmosten aus Orchomenos schlug. Plutarch Pelopid. 17. Diodor XV, 37,

64. ὑφ' ἑαυτῷ — S. zu II, 3, 46. — τὰς περὶ ἐκεῖνα πόλεις — S. zu 1, 7. Nähere Angaben über die Bundesgenossen, die er den Athenern erwarb, bei Diodor XV, 36. Nepos Timoth. 2.

65. Ἀλυξία — in Akarnanien, gegenüber der Insel Leukas.

66. κἀνεῖνος — ebenfalls. Vgl. Kyrop. VII, 3, 15. — πλέων

VI, 5, 41 ἐκ
νηται und zu
— πληρω-
1, 35.
το — S. zu
λε — ver-
haedr. S. 230f.
ἀνδρα οὐδὲν
— αὐτοί — die
nicht Söldner
wie es sonst
ete. — ναυ-
eine genauere
Schlacht bei
Sie fand bei

δες ἕξ τριήρεις, ἐπὶ τὴν Ἀλυζίαν ἐπλευσεν, ἔνθα ἦν ὁ Τιμόθεος. ὡς δ' οὐκ ἀντανῆγε, τροπῆαιον αὐτὸν κάκεινος ἐστήσατο ἐν ταῖς ἐγγυτάτω νήσοις. ὁ δὲ Τιμόθεος ἐπεὶ ἄς τε εἶχεν ἐπεσκευάσει καὶ ἐκ Κερκύρας ἄλλας προσεπληρώσατο, γενομένων αὐτῷ τῶν πασῶν πλέον ἢ ἐβδομήκοντα, πολὺ δὴ ὑπερεῖχε ναυτικῶν χρήματα μέντοι μετεπέμπετο Ἀθήνηθεν· πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο, ἅτε πολλὰς ναῦς ἔχων.

5.

- 1 Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι περὶ ταῦτα ἦσαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπεὶ κατεστρέψαντο τὰς ἐν τῇ Βοιωτίᾳ πόλεις, ἐστράτευσεν καὶ εἰς τὴν Φωκίδα. ὡς δ' αὐτὸν καὶ οἱ Φωκεῖς ἐπρέσβευον εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ ἔλεγον, ὅτι εἰ μὴ βοηθήσοιεν, οὐ δυνήσοιντο μὴ πεῖθεσθαι τοῖς Θηβαίοις, ἐκ τούτου οἱ Λακεδαιμόνιοι διαβιβάξουσιν κατὰ θάλατταν εἰς Φωκέας Κλεόμβροτόν τε τὸν βασιλέα καὶ μετ' αὐτοῦ τέτταρας μόρας καὶ τῶν συμμάχων τὸ μέρος.
- 2 Σχεδὸν δὲ περὶ τούτου τὸν χρόνον καὶ ἐκ Θετταλίας ἀφικνεῖται πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Λακεδαιμονίων Πολυδάμας Φαρσάλιος. οὗτος δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Θετταλίᾳ μάλα εὐδοκίμει, καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ πόλει οὕτως ἐδόκει καλὸς τε κάγαθὸς εἶναι, ὥστε καὶ στασιάσαντες οἱ Φαρσάλιοι παρακατέθεντο αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰς προσόδους ἐπέτρεψαν

ἢ — S. zu IV, 5, 4. — πολλῶν γὰρ ἐδεῖτο — Er hatte beim Beginn der Expedition nur dreizehn Talente von den Athenern erhalten (Isokrat. v. Umtausch 109), eine Summe, die so ungenügend war, daß Isokrates a. a. O. 120 sagen konnte: συνίσασσι (οἱ συνηστρατευμένοι) γὰρ αὐτῷ κατὰ μὲν ἀρχαῖς τῶν πολέμων διὰ τὸ μηδὲν παρὰ τῆς πόλεως λαμβάνειν εἰς τὰς ἐσχάτας ἐνδεῖας καθιστάμενον.

Sechstes Buch,

I. 1. κατεστρέψαντο — S. V,

4, 63. — εἰς τὴν Φωκίδα — Die Phokeer waren schon früher mit den Thebanern in Feindschaft (III, 5, 4) und auch noch in der letzten Zeit Bundesgenossen der Lakedämonier gewesen, worauf auch V, 4, 60 hinzudeuten scheint. Diodor XV, 31. — μὴ πεῖθεσθαι — statt des gewöhnlichen μὴ οὐ. S. zu V, 2, 1. — τὸ μέρος — den Teil, welcher auf vier spartianische Moren kommt. S. IV, 6, 3. Vgl. Anab. V, 3, 4 διέλαβον οἱ στρατηγοὶ τὸ μέρος ἐκάστοις.

2. ὅσα ἐγγράφατο — Der Re-

λαμβάνοντι, ὅσα ἐγγράπτο ἐν τοῖς νόμοις, εἰς τε τὰ ἱερὰ ἀναλίσκεν καὶ εἰς τὴν ἄλλην διοίκησιν. κἀκεῖνος μέντοι ἀπὸ 3 τούτων τῶν χρημάτων τὴν τε ἄκραν φυλάττων διέσωσεν αὐτοῖς καὶ τᾶλλα διοικῶν ἀπελογίζετο κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ὁπότε μὲν ἐνδεὴς εἶη, παρ' ἑαυτοῦ προσετίθει, ὁπότε δὲ περιγένοιτο τῆς προσόδου, ἀπελάμβανεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλως φιλόξενός τε καὶ μεγαλοπρεπῆς τὸν Θετταλικὸν τρόπον. οὗτος οὖν ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, εἶπε τοιαύδε·

Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρόξενος ὑμῶν ὢν καὶ 4 εὐεργέτης ἐκ πάντων ὧν μεμνήμεθα προγόνων ἀξιώ, εἴαν τέ τι ἀπορῶ, πρὸς ὑμᾶς ἵεναι, εἴαν τέ τι χαλεπὸν ὑμῖν ἐν τῇ Θετταλίᾳ συνιστῆται, σημαίνειν. ἀκούετε μὲν οὖν εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ὑμεῖς Ἰάσονος ὄνομα· ὁ γὰρ ἀνὴρ καὶ δύναμιν ἔχει μεγάλην καὶ ὄνομαστός ἐστίν. οὗτος δὲ σπονδὰς ποιησάμενος

lativsatz als Objekt zu ἀναλίσκεν. Vgl. zu V, 4, 51.

3. ἀπὸ τούτων τῶν χρημάτων — indem er dieses Geld dazu verwandte. Vgl. zu IV, 2, 7. — τὴν ἄκραν — d. i. τὴν ἀκρόπολιν wie IV, 4, 15. — ἐνδεὴς εἶη — Man mußte nach dem Folgenden etwa προσόδων ergänzen, wenn man nicht vielleicht nach Dindorfs Vorschlag ἐνδεήσεις, als unpersönliche Form mit der Bedeutung: wenn etwas fehlte, schreiben will. — παρ' ἑαυτοῦ — aus seinen Mitteln. Herod. II, 129 τῶ ἐπιμεφερόμενο ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑαυτοῦ διδόντα ἄλλα ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. VII, 29 τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἑωυτοῦ. VIII, 5 ὡς παρ' ἑωυτοῦ διδούς. — τῆς προσόδου — als partitiver Genitiv ohne hinzugefügtes τι dürfte schwerlich an Stelle des Subjektes zu περιγένοιτο stehen können. — μεγαλοπρεπῆς — τρόπον — Die Thessaler waren im Altertum ihrer Prachtliebe und Verschwendung wegen bekannt, Eigenschaften, die durch den Reichtum ihres fruchtbaren Landes begünstigt wurden. Vgl. Athen. XIV S. 662f. ὁμολογούται δὲ οἱ Θετταλοὶ πολυτελέστατοι τῶν Ἑλλήνων γεγενῆσθαι περὶ τε τὰς

ἐσθῆτας καὶ τὴν διαίταν. Vgl. XII S. 527^a.

4. εὐεργέτης — Ein Ehrentitel, welchen die Staaten anderen ganzen Staaten oder einzelnen Männern erteilten, die sich um sie verdient gemacht hatten, und welcher sich wohl in derselben Familie forterben mochte, wie es auch mit der Proxenie stattfand. Mit diesem Titel sind gewisse Vorteile und Ehrenrechte verbunden, wie sie in inschriftlich erhaltenen Ehrendekreten aufgeführt werden: προξενία, προμαντεία, προεδρία, προδικία, ἀσυλία, ἀτέλεια πάντων καὶ τᾶλλα ὅσα καὶ τοῖς ἄλλοις προξένοις καὶ εὐεργέταις. Vgl. I, 1, 26; v. d. Einkünften 3, 11. Demosth. v. d. Trugges. 330. — τί ἀπορῶ — Der Accusativ auch Thukyd. V, 40 ἀποροῦντες ταῦτα, und von einem Substantiv Herod. III, 4 ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν. IV, 179 ἀπορέοντι τὴν ἑξαγωγήν. — εὖ οἶδ' ὅτι — elliptischer Zwischensatz, zu dem das Verbum des Hauptsatzes in Gedanken zu ergänzen ist. Vgl. § 10. Thukyd. VI, 34 ἀγγελλοίμεθα δ' ἂν εὖ οἶδ' ὅτι ἐπὶ τὸ πλεῖον. So auch VII, 1, 44 εὖ ἴστε ὅτι. — Ἰάσονος — Herrscher in Pherae in Thessalien. S. auch zu § 8. — σπονδὰς ποιησάμενος — denn er hatte

5 συνεγένετό μοι, καὶ εἶπε τάδε· Ὅτι μὲν, ὦ Πολυδάμα, καὶ ἄκουσαν τὴν ὑμετέραν πόλιν δυναίμην ἂν παραστήσασθαι, ἔξεστί σοι ἐκ τῶνδε λογίζεσθαι. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ἔχω μὲν Θεταλίας τὰς πλείστας καὶ μεγίστας πόλεις συμμάχους· κατεστρεψάμην δ' αὐτὰς ὑμῶν σὺν αὐταῖς τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατευομένων. καὶ μὴν οἶσθά γε, ὅτι ξένους ἔχωμισθοφόρους εἰς ἑξακισχιλίους, οἷς, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὐδεμία πόλις δύναται ἂν ὀρθίως μάχεσθαι. ἀριθμὸς μὲν γάρ, ἔφη, καὶ ἄλλοθεν οὐκ ἂν ἐλάττων ἐξέλθοι· ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα τοὺς μὲν προεληλυθότας ἤδη ταῖς ἡλικίαις ἔχει, τοὺς δ' οὐπω ἀκμάζοντας· σωμασχοῦσί γε μὴν μάλα ὀλίγοι τινὲς ἐν ἐκάστη πόλει· παρ' ἐμοὶ δὲ οὐδεὶςμισθοφορεῖ, ὅστις 6 μὴ ἰκανὸς ἔστιν ἐμοὶ ἴσα πνεῖν. αὐτὸς δ' ἔστι, λέγειν γὰρ χρὴ πρὸς ὑμᾶς τάληθῆ, καὶ τὸ σῶμα μάλα εὖρωστος καὶ ἄλλως φιλόπονος. καὶ τοίνυν τῶν παρ' αὐτῷ πείραν λαμβάνει καθ' ἐκάστην ἡμέραν· ἡγεῖται γὰρ σὺν τοῖς ὄπλοις καὶ ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὅταν ποι στρατεύηται. καὶ οὓς μὲν ἂν μαλακοὺς τῶν ξένων αἰσθάνηται, ἐκβάλλει, οὓς δ' ἂν ὀρθὰ φιλοπόνως καὶ φιλοκινδύνως ἔχοντας πρὸς τοὺς πολέμους, τιμᾶ τοὺς μὲν διμοιρίαις, τοὺς δὲ τριμοιρίαις, τοὺς δὲ καὶ τετραμοιρίαις, καὶ ἄλλοις δάροις καὶ νόσων γε θεραπείαις καὶ περὶ ταφᾶς κόσμῳ· ὥστε πάντες ἴσασιν οἱ παρ' ἐκείνων ξένοι, ὅτι ἡ πολεμικὴ αὐτοῖς ἀρετὴ ἐντιμωτάτην τε βίον καὶ 7 ἀφθονώτατον παρέχεται. ἐπεδείκνυε δὲ μοι εἰδότε, ὅτι καὶ

mit den Pharsaliern Krieg geführt, wie gleich nachher die Worte ὑμῶν τὰ ἐναντία ἐμοὶ στρατευομένων zeigen.

5. Πολυδάμα — Der Vokativ der Eigennamen auf ας — αντος, die von dem Verbum δάμνω gebildet sind, wird auch bei den Attikern auf ᾶ statt auf αν gebildet. S. Choerobosk. in Bekker Anecd. Gr. S. 1183. — ξένους —μισθοφόρους — ist keine Tautologie, sondern die ξένοι sind im Gegensatz gegen die Thessaler zu nehmen, über die er außerdem verfügen konnte. — τὰ ἐκ τῶν πόλεων στρατεύματα — die aus den Bürgern selbst bestehenden Heere, die sonst häufig τὰ πολι-

τικά στρατεύματα genannt werden. Vgl. IV, 4, 19; V, 3, 25. — ὅστις μὴ ἰκανὸς ἔστιν — In Relativsätzen, die eine notwendige Bestimmung enthalten, findet sich meistens die Negation οὐ, zuweilen, wenn der Inhalt nur ein gedachter ist, μή. Vgl. VII, 5, 17.

6. διμοιρίαις — d. i. mit doppeltem Solde. — περὶ ταφᾶς κόσμῳ — Mit einem Substantive kann auch ohne dabeistehenden Artikel ein Substantiv mit einer Präposition als Attribut verbunden werden. Thukyd. IV, 10, 4 καὶ οὐκ ἐν γῆ στρατός ἔστιν, es ist nicht ein auf dem Lande befindliches Heer.

7. μοι εἰδότε — mir, der ich

ὕπῃκοι ἤδη αὐτῷ εἶεν Μαρακοὶ καὶ Δόλοπες καὶ Ἀλκέτας ὁ ἐν τῇ Ἠπειρῷ ὑπαρχος· ὥστε, ἔφη, τί ἂν ἐγὼ φοβούμενος οὐ θραδίως ἂν ὑμᾶς οἰοίμην καταστρέφεσθαι; τάχα οὖν ὑπόλαβοι ἂν τις ἐμοῦ ἄπειρος, τί οὖν μέλλεις καὶ οὐκ ἤδη στρατεύεις ἐπὶ τοὺς Φαρσαλίους; ὅτι νῆ Δία τῷ παντὶ κρείττον μοι δοκεῖ εἶναι ἐκόντας ὑμᾶς μᾶλλον ἢ ἄκοντας προσαραγέσθαι. βιασθέντες μὲν γὰρ ὑμεῖς τ' ἂν βουλευοίσθε ὅ,τι δύνασθε κακὸν ἐμοί, ἐγὼ τ' ἂν ὑμᾶς ὡς ἀσθενεστάτους βουλοίμην εἶναι· εἰ δὲ πεισθέντες μετ' ἐμοῦ γένοισθε, δῆλον ὅτι αὐξοίμεν ἂν ὅ,τι δυναίμεθα ἀλλήλους. γινώσκω μὲν οὖν, 8 ὃ Πολυδάμα, ὅτι ἡ σὴ πατρίς εἰς σὲ ἀποβλέπει· ἐὰν δέ μοι φιλικῶς αὐτὴν ἔχειν παρασκευάσης, ὑπισχυοῦμαι σοι, ἔφη, ἐγὼ μέγιστόν σε τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι μετ' ἐμὲ καταστήσειν. οἶαν δὲ πραγμάτων τὰ δευτέρᾳ σοι δίδωμι ἄκουε, καὶ μηδὲν πίστευέ μοι ὅ,τι ἂν μὴ λογιζομένῳ σοι ἀληθὲς φαίνηται. οὐκοῦν τοῦτο μὲν εὐδῆλον ἡμῖν, ὅτι Φαρσάλου προσγενομένης καὶ τῶν ἐξ ὑμῶν ἠρτημένων πόλεων εὐπετῶς ἂν ἐγὼ ταγὸς Θετταλῶν ἀπάντων κατασταίην· ὡς γε μὴν, ὅταν ταγεύηται Θετταλία, εἰς ἑξακισχιλίους μὲν οἱ ἱππεύοντες γίνονται, ὀπλί-

es auch schon so wufste. — Μαρακοὶ καὶ Δόλοπες — ätolische Völkerschaften. — Ἀλκέτας — König der Molosser in Epirus. Vgl. 2, 10. — τί ἂν ἐγὼ φοβούμενος — ἂν οἰοίμην — Die Partikel ἂν ist wiederholt, so daß dieselbe an der ersten Stelle die potentiale Ausdrucksweise des Verbum finitum gleichsam auf das begründete Participium überträgt: Was sollte ich fürchten, so daß ich deshalb meinen sollte? Vgl. VI, 4, 11. — ἤδη — gleich jetzt, wie sonst öfter mit dem Futurum. Vgl. zu IV, 1, 14. — τῷ παντί — S. zu II, 3, 22. — μᾶλλον — verstärkt den komparativen Begriff, indem es denselben noch einmal erneuert. Anab. IV, 6, 11 πολὺ οὖν κρείττον τοῦ ἐξήμου ὄρους καὶ κλέψαι τι πειράσθαι, μᾶλλον ἢ πρὸς ἰσχυρὰ χωρία καὶ ἀνδρας κατασκευασμένων μάχεσθαι. VII, 4, 12. Demosth. Olynth. 3, 12 εἰς τὸ λοιπὸν μᾶλλον ἔτι ἢ νῦν τὸ τὰ βέλτεστα λέγειν φοβερώτερον ποιῆσαι.

8. παρασκευάσης — mit dem Accus. cum. Infin. wie συμπράττειν II, 3, 13. — πόλεων — nämlich — προσγενομένων. Vgl. zu V, 4, 58. — ταγός — Thessalien bestand aus einer Anzahl selbständiger Staaten, die jedoch in einer Art Bundesverhältnis standen, auch wohl im Falle der Not einen gemeinschaftlichen Anführer erwählten, der den Namen ταγός führte. Das Wort ταγός ist eigentümlich thessalisch (Pollux I, 128) und wird auch von den militärischen Befehlshabern einzelner Städte gebraucht. Corp. Inscr. Gr. Nr. 1770 Κυρετιῶν τοῖς ταγοῖς. — ὡς γε μὴν — dem τοῦτο μὲν entsprechend. S. zu IV, 2, 17. — ἑξακισχιλίους — Die im Verhältnis zum Fußvolk starke Zahl der Reiterei erklärt sich aus den eigentümlichen Verhältnissen Thessaliens, wo die herrschenden Stände meist nur zu Pferde dienten. Vgl. IV, 3, 9. Isokrates vom Frieden 118 berechnet die thessalische Reiterei auf mehr als 3000 Mann.

- 9 ται δὲ πλείους ἢ μύριοι καθίστανται. ὧν ἐγὼ καὶ τὰ σώ-
ματα καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ὁρῶν οἶμαι ἂν αὐτῶν εἰ καλῶς
τις ἐπιμελοῖτο, οὐκ εἶναι ἔθνος ὁποῖον ἂν ἀξιώσαιεν ὑπήκοοι
εἶναι Θετταλοί. πλατυτάτης γε μὴν γῆς οὐσης Θετταλίας,
πάντα τὰ κύκλῳ ἔθνη ὑπήκοα μὲν ἔστιν, ὅταν ταγὸς ἐνθάδε
καταστῆ· σχεδὸν δὲ πάντες οἱ ταύτη ἀκοντισταὶ εἰσιν. ὥστε
10 καὶ πελταστικῶ εἰκὸς ὑπερέχειν τὴν ἡμετέραν δύναμιν. καὶ
μὴν Βοιωτοὶ γε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι Λακεδαιμονίοις πο-
λεμοῦντες ὑπάρχουσί μοι σύμμαχοι· καὶ ἀκολουθεῖν τοῖνυν
ἀξιοῦσιν ἐμοί, ἂν μόνον ἀπὸ Λακεδαιμονίων ἐλευθερῶ αὐ-
τούς. καὶ Ἀθηναῖοι δὲ εὖ οἶδ' ὅτι πάντα ποιήσαιεν ἂν ὥστε
σύμμαχοι ἡμῖν γενέσθαι· ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἂν μοι δοκῶ πρὸς
αὐτοὺς φιλίαν ποιήσασθαι. νομίζω γάρ ἐτι ῥᾶον τὴν κατὰ
11 θάλατταν ἢ τὴν κατὰ γῆν ἀρχὴν παραλαβεῖν ἂν. εἰ δὲ
εἰκότα λογιζομαι, σκόπει, ἔφη, καὶ ταῦτα. ἔχοντες μὲν γε
Μακεδονίαν, ἔνθεν καὶ Ἀθηναῖοι τὰ ξύλα ἄγρονται, πολὺ δή-
που πλέονας ἐκείνων ἱκανοὶ ἐσόμεθα ναῦς ποιήσασθαι. ἀν-
δρῶν γε μὴν ταύτας πληροῦν πότερον Ἀθηναίους ἢ ἡμᾶς
εἰκὸς μᾶλλον δύνασθαι, τσοῦτους καὶ τοιοῦτους ἔχοντας
πενέστας; τούς γε μὴν ναύτας τρέφειν πότερον ἡμᾶς ἱκανω-
τέρους εἰκὸς εἶναι τοὺς δι' ἀφθονίαν καὶ ἄλλοσε σίτον ἐκ-
πέμποντας ἢ Ἀθηναίους τοὺς μηδ' αὐτοῖς ἱκανὸν ἔχοντας,
12 ἂν μὴ πρίωνται; καὶ χρήμασί γε εἰκὸς δήπου ἡμᾶς ἀφθονω-

9. οἶμαι ἂν — ἂν gehört zu εἶναι. Vgl. 4, 2. — οἱ ταύτη — d. i. die hier wohnenden.

10. ὅσοι — πολεμοῦντες — Das Particip mit einem zu ergänzenden εἰσί statt des erwarteten Verbum finitum. De re eq. 11, 12 πάντες ὅσοι συμπαραπέμπομενοι ἀξιοῦσιν ἂν φαίνονται. Vgl. auch zu 2, 27. — πάντα ποιήσαιεν ἂν ὥστε — Dieselbe Konstruktion auch Komment. II, 9, 6 πάντ' ἐποίει ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ Ἀρχεδήμου. Sonst pflegt ein Finalsatz mit ὅπως oder ὡς zu folgen: IV, 1, 40; VII, 4, 21. Anab. III, 1, 18 u. 35. Komment. II, 2, 6. Vgl. zu 5, 4.

11. εἰ λογιζομαι — ob meine Berechnung sachgemäß ist.

Über die Konstruktion s. zu II, 3, 27. — τὰ ξύλα — Holz zum Bau der Schiffe wurde von den Athenern damals noch größtenteils aus Makedonien bezogen. Vgl. V, 2, 16. Thukyd. IV, 108. Demosth. geg. Timoth. 26. 29. Diodor. XX, 46. Plutarch. Demetr. 10. — πενέστας — S. zu II, 3, 36. — Ἀθηναίους — πρίωνται — Der nicht sehr fruchtbare Boden Attikas konnte trotz der trefflichen Bebauung der dichten Bevölkerung nicht hinreichend Lebensmittel gewähren, so daß viel Getreide von außerhalb eingeführt werden mußte. Vgl. I, 1, 35; V, 4, 61.

12. νησύδρια — Den größten Teil seiner Einkünfte, in der besten Zeit gegen 1200 Talente, hatte Athen von seinen Bundesgenossen und

τέροις χρό-
ται ἔθνη
φέρει, ὅτα
οἱ καὶ βα-
μενος πλο-
σάσθαι ἐτ-
οἶδα γάρ
δουλείαν
καὶ τῆς μ-
πῶν ἀφίκα-
ἀπεκονάμα-
δαμονίους
δὲν ἔχοντ-
ὁ δ' ἐπαί-
τοῦτος
οἱ διανο-
αίτην οἱ
ἔφη, διδά-
ἐμοὶ πολ-
βαίην ἐκ-
θεῖν, οἱ

Unterhan-
gezogen.
ist in gen-
Gegensat-
setzt. —
wirklich
persische
Isokrat.
sagt: ἐπ-
εἰς τὴν
βασιλεῖ
μεμελε-
26. — α-
V, 4, 29.
dritten H-
13. ἐπ-
straktion
wickelt,
mit τὸ
einfach v-
zu lasse
ἔφη ein-
zuflügung
τοῦτο δε-
behande-

τέροις χοῆσθαι μὴ εἰς νησύδρια ἀποβλέποντας, ἀλλ' ἠπειρω-
 τικὰ ἔθνη καρπουμένους. πάντα γὰρ δήπου τὰ κύκλω φόρον
 φέρει, ὅταν ταγεύηται τὰ κατὰ Θετταλίαν. οἶσθα δὲ δήπου
 ὅτι καὶ βασιλεὺς ὁ Περσῶν οὐ νήσους ἀλλ' ἠπειρον καρπού-
 μενος πλουσιώτατος ἀνθρώπων ἐστίν· ὃν ἐγὼ ὑπήκοον ποιή-
 σασθαι ἐτι εὐκατεργαστότερον ἠγοῦμαι εἶναι ἢ τὴν Ἑλλάδα.
 οἶδα γὰρ πάντας τοὺς ἐκεῖ ἀνθρώπους πλὴν ἐνὸς μᾶλλον
 δουλείαν ἢ ἀλλήν μεμελετηκότας, οἶδα δὲ ὑφ' οἷας δυνάμεως
 καὶ τῆς μετὰ Κύρου ἀναβάσεως καὶ τῆς μετ' Ἀγησιλάου εἰς
 πᾶν ἀφίκετο βασιλεὺς. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ ἐγὼ 13
 ἀπεκρινάμην ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἀξιόσκεπτα λέγει, τὸ δὲ Λακε-
 δαιμονίους ὄντας φίλους ἀποστῆναι πρὸς τοὺς ἐναντίους, μη-
 δὲν ἔχοντας ἐγκαλεῖν, τοῦτ', ἔφη, ἀπορόν μοι δοκεῖ εἶναι·
 ὁ δ' ἐπαινέσας με καὶ εἰπὼν, ὅτι μᾶλλον ἐκτέον μου εἶη, ὅτι
 τοιοῦτος εἶην, ἀφῆκέ μοι ἐλθόντι πρὸς ὑμᾶς λέγειν τάληθῆ,
 ὅτι διανοοῖτο στρατεύειν ἐπὶ Φαρσαλίους, εἰ μὴ πεισοίμεθα.
 αἰτεῖν οὖν ἐκέλευε βοήθειαν παρ' ὑμῶν. καὶ ἐὰν μὲν σοι,
 ἔφη, διδῶσιν ὥστε σε πείθειν ἱκανὴν πέμπειν συμμαχίαν ὡς
 ἐμοὶ πολεμεῖν, ἄγ', ἔφη, καὶ τούτῳ χρώμεθα ὅ,τι ἂν ἀπο-
 βαίνη ἐκ τοῦ πολέμου· ἂν δὲ σοι μὴ δοκῶσιν ἱκανῶς βοη-
 θεῖν, οὐκ ἤδη ἀνέγκλητος ἂν δικαίως εἴης, εἰ τῇ πατρίδι,

Unterthanen, meist Inselbewohnern, gezogen. — Das Deminutiv νησύδρια ist in geringschätzender Weise im Gegensatz zu ἠπειρωτικά ἔθνη gesetzt. — ὃν ἐγὼ κτλ. — Dafs Iason wirklich an einen Angriff auf das persische Reich gedacht, bestätigt Isokrat, Philipp. 119, der von ihm sagt: ἐποίητο γὰρ τοὺς λόγους ὡς εἰς τὴν ἠπειρον διαβησόμενος καὶ βασιλεῖ πολεμήσων. — πάντας — μεμελετηκότας — S. zu III, 1, 26. — εἰς πᾶν ἀφίκετο — S. zu V, 4, 29. Die Thatsachen siehe im dritten Buche.

13. ἐπεὶ δὲ κτλ. — Die Konstruktion ist dadurch etwas verwickelt, dafs, anstatt das zweite mit τὸ δὲ beginnende Satzglied einfach von ἀπεκρινάμην abhängen zu lassen, in dasselbe noch ein ἔφη eingeschaltet, und durch Hinzufügung des zusammenfassenden τοῦτο der Satz wie ein unabhängiger behandelt ist. Eben deshalb ist

auch der Satz, welcher eigentlich grammatisch der Nachsatz sein sollte, mit δὲ eingeführt. Vgl. V, 1, 28. — ἐκτέον μου — Das Adjectiv. verbale steht hier im Sinne des Mediums ἔχεσθαι τινας an etwas festhalten. — διδῶσιν — kann unmöglich das einzig zu denkende Subjekt die Lake- dämonier haben. Dem erwarteten Sinne: wenn es dir glückt gemäfs sind die Vorschläge, zu lesen: ἐὰν μὲν σοι θεοὶ δῶσιν, oder besser als diese zu feierliche Ausdrucksweise: ἐὰν μὲν θεοὶ διδῶσι. — συμμαχίαν — Hilfstuppen. S. IV, 8, 24. Thukyd. VI, 73 πρόσβεις ἀπέστειλαν, ὅπως ξυμμαχία αὐτοῖς παραγένηται. — ὡς ἐμοὶ πολεμεῖν — um mit mir Krieg zu führen Vgl. zu V, 2, 38. Nach ἱκανός steht sonst gewöhnlich der bloise Infinitiv, wie § 14. — τούτῳ χρώμεθα — wir wollen das über

s. zu II, 3,
 lz zum Bau
 en Athenern
 ils aus Ma-
 l. V, 2, 16.
 nosth. geg.
 or. XX, 46.
 πενίστας
 θηναίους
 nicht sehr
 kas konnte
 bauung der
 nicht hin-
 gewähren,
 von aufer-
 en mußte.

en grüßten
 der besten
 hatte Athen
 ossen und

- 14 ἢ σε τιμᾶ, καὶ σὺ πράττοις τὰ κράτιστα; περὶ τούτων δὴ ἐγὼ ἤκω πρὸς ὑμᾶς καὶ λέγω πάντα, ὅσα ἐκεῖ αὐτός τε ὄρω καὶ ἐκείνου ἀκήνοα. καὶ νομίζω οὕτως ἔχειν, ὡς ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὡς εἰ μὲν πέμψετε ἐκεῖσε δύναμιν μὴ ἐμοὶ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις Θετταλοῖς ἱκανὴν δοκοῦσαν εἶναι πρὸς Ἴάσονα πολεμεῖν, ἀποστήσονται αὐτοῦ αἱ πόλεις· πᾶσαι γὰρ φοβοῦνται ὅσοι ποτὲ προβήσεται ἢ τοῦ ἀνδρὸς δύναμις· εἰ δὲ νεοδαμῶδεις καὶ ἄνδρα ἰδιώτην οἴεσθε ἀρκέσειν, συμβουλεύω
- 15 ἡσύχλιαν ἔχειν. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι πρὸς τε μεγάλην ἔσται ῥώμην ὁ πόλεμος καὶ πρὸς ἄνδρα, ὃς φρόνιμος μὲν οὕτω στρατηγὸς ἔστιν, ὡς ὅσα τε λανθάνειν καὶ ὅσα φθάνειν καὶ ὅσα βιάζεσθαι ἐπιχειρεῖ οὐ μάλᾳ ἀφαμαρτάνει. ἱκανὸς γὰρ ἔστι καὶ νυκτὶ ὅσαπερ ἡμέρᾳ χρῆσθαι, καὶ ὅταν σπεύδῃ, ἄριστον καὶ δεῖπνον ποιησάμενος ἅμα πονεῖσθαι. οἴεται δὲ καὶ ἀναπαύεσθαι χρῆναι, ὅταν ἀφίκηται ἐνθ' ἂν ὠρμημένος ἦ καὶ διαπράξῃται ἂ δεῖ· καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ δὲ ταῦτα εἶθικεν. ἐπίσταται δὲ καὶ ὅταν ἐπιπονήσαντες ἀγαθὸν τι πράξωσιν οἱ στρατιῶται, ἐκπλήσῃ τὰς γνώμας αὐτῶν· ὥστε καὶ τοῦτο
- 16 μαλακὰ γίγνεται. καὶ μὴν ἐγκρατέστατός γέ ἐστιν ὧν ἐγὼ οἶδα τῶν περὶ τὸ σῶμα ἡδονῶν· ὥστε οὐδὲ διὰ ταῦτα ἀσχολίαν ἔχει τὸ μὴ πράττειν ἀεὶ τὸ δεόμενον. ὑμεῖς οὖν σκεψάμενοι εἶπατε πρὸς ἐμέ, ὥσπερ ὑμῖν προσήκει, ὅποια δυνήσεσθε τε καὶ μέλλετε ποιήσειν.

uns ergehen lassen. — καὶ σὺ πράττοις τὰ κράτιστα — wenn du für dein Vaterland das Nützlichste zu erreichen suchtest, d. h. wenn du dich mit mir verbindest.

14. ὡς ἀποστήσονται — S. zu IV, 1, 33. — ἰδιώτην — einen Privatmann, nicht einen König selbst.

15. ῥώμην — Heeresmacht, statt des üblichen δύναμις auch VII, 4, 16. Anab. III, 3, 14. — ὡς — ἀφαμαρτάνει — S. zu IV, 1, 33 und vgl. Kyrop. III, 1, 19 ἂ δὲ ὠήθη χρῆναι λαθεῖν ἢ φθάσαι ἢ ἀποβιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γενόμενος διαπράξασθαι. — νυκτὶ ὅσαπερ ἡμέρᾳ χρῆσθαι — von der Nacht wie vom Tage Gebrauch

machen, die Nacht benutzen als ob sie Tag wäre. Agesil. 6, 6. Kyrop. I, 5, 12. De rep. Laced. 5, 7 τῇ ὄρῳ ὅσα ἡμέρα χρῆστέον. Der Accusativ ὅσαπερ dient zur Bestimmung der Art des Gebrauchs. Vgl. II, 1, 2; VI, 2, 27 τοῖς ἀνατίοις ὀλίγα ἐχρήτο. — ἐκπλήσῃ τὰς γνώμας — die Wünsche befriedigen. Anab. I, 7, 8 ὃ δὲ ἐμπιπλᾶς ἀπάντων τὴν γνώμην ἀπέπεμπε.

16. τὸ μὴ πράττειν — abhängig von ἀσχολία als einem negativen Begriffe. S. zu IV, 8, 6. — τὸ δεόμενον — nämlich πράττεσθαι. Vgl. Kyrop. II, 3, 3 οὐδὲν αὐτοῖς ἀργεῖται τῶν πράττεσθαι δεομένων. Oekon. 12, 11 τὸ μεθεῖν λήθην ἐμποιεῖ πάντων τῶν πράττεσθαι δεομένων.

Ὁ μὲν
βαίοντο
ἀφαινο
Λακεδαι
πρὸς τὸ
οὐκ ἂν δ
ἀπόστα
τά τε ἐν
τὴν ἀπό
τῶν Φαρ
περαδοῦ
ἐαυτοῦ π
πόλιν π
στῆσαν α
οἱ Φαρσί
ταρὸς τῶ
διεταξέ
καὶ ὄπλα
μῆγος π
ἐλάττω
ἀνθρώπο
πόλις ἀ
φόρον ὁ
μὲν οὐ
περὶ Ἰ

17. τ
die in d
selbst
die Ang
zu beach
entwede
dafür r
schreib

18. τ
— πε
V, 1, 1
ἐκείνου

19. ἔ
5, 7.
2, 24
nämlich
— κα

Ὁ μὲν ταῦτα εἶπεν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι τότε μὲν ἀνε- 17
βάλλοντο τὴν ἀπόκρισιν· τῇ δ' ὕστεραία καὶ τῇ τρίτῃ λογι-
σάμενοι τὰς τ' ἔξω μόρας ὅσαι αὐτοῖς εἶεν καὶ τὰς περὶ
Λακεδαίμονα πρὸς τὰς ἔξω τῶν Ἀθηναίων τριήρεις καὶ τὸν
πρὸς τοὺς ὁμόρους πόλεμον ἀπεκρίναντο, ὅτι ἐν τῷ παρόντι
οὐκ ἂν δύναντο ἱκανὴν αὐτῷ ἐκπέμψαι ἐπικουρίαν, ἀλλ'
ἀπιόντα συντίθεσθαι αὐτὸν ἐκέλευον ὅπῃ δύναιτο ἄριστα
τά τε ἑαυτοῦ καὶ τὰ τῆς πόλεως. κακείνος μέντοι ἐπαινέσας 18
τὴν ἀπλότητα τῆς πόλεως ἀπῆλθε. καὶ τὴν μὲν ἀκρόπολιν
τῶν Φαρσαλίων ἐδεῖτο τοῦ Ἰάσονος μὴ ἀναγκάσαι αὐτὸν
παραδοῦναι, ὅπως τοῖς παρακαταθεμένοις διασώξῃ· τοὺς δὲ
ἑαυτοῦ παῖδας ἔδωκεν ὁμήρους, ὑποσχόμενος αὐτῷ τὴν τε
πόλιν πείσας ἐκοῦσαν σύμμαχον ποιήσειν καὶ ταγὸν συγκατα-
στήσειν αὐτόν. ὡς δὲ τὰ πιστὰ ἔδοσαν ἀλλήλοις, εὐθύς μὲν
οἱ Φαρσάλιοι εἰρήνην ἤρουν, ταχὺ δὲ ὁ Ἰάσων ὁμολογουμένως
ταγὸς τῶν Θεσσαλῶν καθειστήκει. ἐπεὶ γε μὴν ἐτάγευσε, 19
διέταξεν ἱππικὸν τε ὅσον ἐκάστη πόλις δυνατὴ ἦν παρέχειν
καὶ ὀπλιτικόν. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ ἱππεῖς μὲν σὺν τοῖς συμ-
μάχοις πλείους ἢ ὀκτακισχίλιοι, ὀπλίται δὲ ἐλογίσθησαν οὐκ
ἐλάττους διςμυριάων, πελταστικὸν γε μὴν ἱκανὸν πρὸς πάντας
ἀνθρώπους ἀντιταχθῆναι· ἔργον γὰρ ἐκείνων γε καὶ τὰς
πόλεις ἀριθμῆσαι. προεῖπε δὲ καὶ τοῖς περιοίκους πᾶσι τὸν
φόρον ὥσπερ ἐπὶ Σκόπα τεταγμένος ἦν φέρειν. καὶ ταῦτα
μὲν οὕτως ἐπεραίνετο· ἐγὼ δὲ πάλιν ἐπάνεμι, ὅθεν εἰς τὰς
περὶ Ἰάσονος πράξεις ἐξέβην.

17. τὰς περὶ — τριήρεις —
die in den Meeren bei Lakedämon
selbst waren, um das Land gegen
die Angriffe der athenischen Schiffe
zu beschützen. Das Wort ἔξω ist
entweder ganz zu streichen, oder
dafür nach V, 4, 63 ἐξήμοντα zu
schreiben.

18. τὴν ἀκρόπολιν — S. § 2.
— πείσας ἐκοῦσαν — Vgl. Anab.
V, 1, 14 τὰς δὲ πόλεις ἐκούσας
ἐπεισεν ὁδοποιεῖν.

19. ἐπεὶ γε μὴν — S. zu III,
5, 7. — ἐτάγευσε — S. zu II,
2, 24 ἐνυράνησε. — ἔργον —
nämlich ἐστὶ, es ist schwierig.
— καὶ τὰς πόλεις — auch nur

die Städte. — ἐπὶ Σκόπα —
thessalischer Fürst in Krannon zur
Zeit der Perserkriege. Die Skopa-
den und Aleuaden beherrschten
fast ganz Thessalien, bis Lykophon
von Pherae daselbst eine Herr-
schaft für sich gründete. Vgl. II,
3, 4. — τὰς περὶ Ἰάσονος
πράξεις — Statt περὶ Ἰάσονος
Accusativ steht bei dem Neutrum
des Artikels oder bei Substantiven
diese Präposition mit dem Genetiv
in der Regel nur dann, wenn der
ganze Ausdruck von einem Verbum
abhängig ist, das περὶ mit dem
Genetiv nach sich haben kann. I, 6,
28 ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου.
VI, 2, 31 τὰ περὶ Μνασίππου

II. Οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνελέγοντο εἰς τοὺς Φωκέας, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀναχωρήσαντες εἰς τὴν αὐτῶν ἐφύλαττον τὰς εἰσβολάς. οἱ δ' Ἀθηναῖοι αὐξανομένους μὲν ὀρῶντες διὰ σφᾶς τοὺς Θηβαίους χρήματά τε οὐ συμβαλλομένους εἰς τὸ ναυτικόν, αὐτοὶ δὲ ἀποκναιόμενοι καὶ χρημάτων εἰσφοραῖς καὶ ληστείαις ἐξ Αἰγίνης καὶ φυλακαῖς τῆς χώρας, ἐπεθύμησαν παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πέμψαντες πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα εἰρήνην ἐποίησαντο.

- 2 Εὐθύς δ' ἐκεῖθεν δύο τῶν πρέσβειων πλεύσαντες κατὰ δόγμα τῆς πόλεως εἶπον τῷ Τιμοθέῳ ἀποπλεῖν οἴκαδε ὡς εἰρήνης οὐσῆς· ὁ δ' ἅμα ἀποπλέων τοὺς τῶν Ζακυνθίων φρυγάδας ἀπεβίβασεν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἐκ τῆς πόλεως Ζακύνθιοι πέμψαντες πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἔλεγον, οἷα πεπονθότες εἶεν ὑπὸ τοῦ Τιμοθέου, εὐθύς οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀδικεῖν τε ἠγοῦντο τοὺς Ἀθηναίους καὶ ναυτικὸν πάλιν κατεσκεύαζον καὶ συνετάττοντο εἰς ἐξήκοντα ναῦς ἀπ' αὐτῆς τε τῆς Λακεδαίμονος καὶ Κορίνθου καὶ Λευκάδος καὶ

ἠγκησίου. VII, 3, 4 διατελέσαι βούλομαι τὰ περὶ Εὐφρονος. VII, 4, 18 ἦσθοντο τὰ περὶ Ὀλοῦρον. VII, 4, 1 τὰ περὶ Εὐφρονος εἰρηται. Anab. II, 5, 37 ὅπως μάθοι τὰ περὶ Προξένου. Kyrop. V, 3, 26 ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρονόριον. Dagegen mit dem Accus. I, 6, 36 ἐξηγγεῖλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν. Wie hier findet sich der Genetiv bei dem Substantiv πρᾶξις auch Thukyd. VI, 88 ἐφοβεῖτο γὰρ αὐτοὺς διὰ τὴν περὶ τῶν Μαντινικῶν πρᾶξιν, und nach dem Verbum πράττειν Hellen. V, 2, 7 u. 10; VI, 3, 3. Anab. I, 6, 6, während unten 5, 1 ὅσα περὶ Ἰάσονα ἐπράχθη. I, 4, 1 τὰ περὶ τὸ Βυζάντιον πεπραγμένα steht.

II. 1. Die im vorigen Kapitel § 1 abgebrochene Erzählung wird fortgesetzt. Es fallen diese Begebenheiten in das Jahr 374 v. Chr. — εἰσβολάς — S. zu V, 4, 48. — αὐξανομένους — S. V, 4, 62f. — συμβαλλομένους — wie es die übrigen Mitglieder der neugebildeten athenischen Bundesgenossenschaft thaten (s. zu V, 4,

34). Das Verbum συμβάλλεσθαι erinnert an den Namen σύνταξις, welchen die Athener jetzt den Beiträgen der Bundesgenossen statt des früher gebräuchlichen φόρος gaben. — ληστείαις ἐξ Αἰγίνης — Vgl. V, 1, 1.

2. Τιμοθέῳ — der mit einer Flotte gegen den Peloponnes ausgesandt worden war und sich nun an der akarnanischen Küste befand. S. V, 4, 66. — τῶν Ζακυνθίων — Die Parteiungen waren auch in Zakynthos zum offenen Ausbruch gekommen; die vertriebene, den Spartanern feindliche Partei hatte auf der Flotte des Timotheos Zuflucht gefunden. Diodor XV, 45. — εἰς τὴν χώραν — Diodor a. O. κατελάβοντο χωρίον ὀχυρὸν παρὰ θάλατταν. ἐκ τούτου δὲ ὁρμώμενοι καὶ βοηθὸν ἔχοντες τὸν Τιμοθέον ἐναποκοίονον τοὺς ἐν τῇ πόλει.

3. οἱ ἐκ τῆς πόλεως — S. zu III, 1, 22. — συνετάττοντο — S. zu V, 2, 20. Es folgen die Ereignisse des Jahres 373 v. Chr.

Ἀμβρακίας καὶ Ἥλιδος καὶ Ζακύνθου καὶ Ἀχαΐας καὶ Ἐπι-
 δαύρου καὶ Τροιζήνης καὶ Ἐρμιόνης καὶ Ἀλιέων. ἐπιστήσαν- 4
 τες δὲ ναύαρχον Μνάσιππον ἐκέλευον τῶν τε ἄλλων ἐπιμε-
 λεῖσθαι τῶν κατ' ἐκείνην τὴν θάλατταν καὶ στρατεῦν ἐπὶ
 Κέρκυραν. ἔπεμψαν δὲ καὶ πρὸς Διονύσιον διδάσκοντες, ὡς
 καὶ ἐκείνῳ χρήσιμον εἶη τὴν Κέρκυραν μὴ ὑπ' Ἀθηναίους
 εἶναι. καὶ ὁ μὲν δὴ Μνάσιππος, ἐπεὶ συνελέγη αὐτῷ τὸ ναυ- 5
 τικόν, ἔπλευσεν εἰς τὴν Κέρκυραν· εἶχε δὲ καὶ μισθοφόρους
 σὺν τοῖς ἐκ Λακεδαιμόνος μετ' αὐτοῦ στρατευομένοις οὐκ
 ἐλάττους χιλίων καὶ πεντακοσίων. ἐπεὶ δὲ ἀπέβη, ἐκράτει 6
 τε τῆς γῆς καὶ ἐδήγου ἔξειορασμένην μὲν παγκάλως καὶ πε-
 φτυτεμένην τὴν χώραν, μεγαλοπρεπεῖς δὲ οἰκῆσεις καὶ οἰνωνας
 κατεσκευασμένους ἐπὶ τῶν ἀγρῶν· ὥστ' ἔφασαν τοὺς στρα-
 τιώτας εἰς τοῦτο τρυφῆς ἐλθεῖν, ὥστ' οὐκ ἐθέλειν πίνειν, εἰ
 μὴ ἀνθοσμίας εἶη. καὶ ἀνδράποδα δὲ καὶ βοσκήματα πάμ-
 πολλα ἤλισκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν. ἔπειτα δὲ κατεστρατοπεδεύ- 7
 σατο τῷ μὲν περὶ ἐπὶ λόφῳ ἀπέχοντι τῆς πόλεως ὡς πέντε
 στάδια, πρὸ τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο ἐντεῦθεν, εἰ
 τις ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Κερκυραίων ἐξίει· τὸ δὲ ναυτικὸν
 εἰς τὰ πρὸ θάτερα τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσεν, ἔνθεν ᾗτ'
 ἂν τὰ προσπλέοντα καὶ προαισθάνεσθαι καὶ διακωλύειν. πρὸς 8
 δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῷ λιμένι, ὅποτε μὴ χειμῶν κωλύει, ἐφώρκει
 ἐπολιόρκει μὲν δὴ οὕτω τὴν πόλιν. ἐπεὶ δὲ οἱ Κερκυραῖοι ἐκ
 μὲν τῆς γῆς οὐδὲν ἐλάμβανον διὰ τὸ κρατεῖσθαι κατὰ γῆν,
 κατὰ θάλατταν δὲ οὐδὲν εἰσῆγετο αὐτοῖς διὰ τὸ ναυκρατεῖ-

4. ἐπὶ Κέρκυραν — Die Spar-
 tanner waren nach Diodor XV, 46
 zu dieser Unternehmung von einer
 lakonischen Partei in Kerkyra auf-
 gefordert worden, welche ihre Hille
 zur Unterwerfung dieser wichtigen
 Insel versprach. — πρὸς Διονύ-
 σιον — den Herrscher von Syra-
 kus, den ersten des Namens. —
 χρήσιμον — weil Kerkyra auf
 der Überfahrt nach Sicilien lag
 (§ 9) und auch schon früher bei
 der Expedition nach Sicilien von
 den Athenern als Sammelplatz be-
 nutzt worden war. S. Thukyd.
 VI, 32 u. 42.

6. ἔφασαν — S. zu III, 5, 21.
 — οὐκ ἐθέλειν — Die Negation

ού ist hier bei dem Infinitiv nach
 ὥστε gesetzt, weil derselbe nur in-
 folge der indirekten Rede steht.
 — πίνειν — Das in Gedanken
 vorschwebende Objekt οἶνον er-
 giebt sich aus dem vorangehenden
 οἰνωνας. Dasselbe Wort ist auch
 bei ἀνθοσμίας zu ergänzen. —
 ἤλισκετο ἐκ τῶν ἀγρῶν —
 Vgl. III, 2, 26.

7. εἰς τὰ πρὸ θάτερα — auf
 die andere Seite. Vgl. Anab.
 V, 4, 10 εἰσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐπὶ θά-
 τερα. Ohne Präposition lokal ge-
 braucht VII, 4, 30 οἱ Ἥλειοι τὰ πρὸ
 θάτερα τοῦ ποταμοῦ παρετάξαντο.

8. ναυκρατεῖσθαι — Das Sub-
 jekt sollte αὐτούς sein, ist aber

- 9 σθαι, ἐν πολλῇ ἀπορία ἦσαν· καὶ πέμποντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους βοηθεῖν τε ἐδέοντο καὶ ἐδίδασκον ὡς μέγα μὲν ἀγαθὸν ἀποβάλλειν ἄν, εἰ Κερκύρας στερηθεῖεν, τοῖς δὲ πολεμίοις μεγάλην ἂν ἰσχύν προσβάλλειν· ἐξ οὐδεμιᾶς γὰρ πόλεως πλὴν γε Ἀθηναίων οὔτε ναῦς οὔτε χρήματα πλείονα ἂν γενέσθαι. ἔτι δὲ κείσθαι τὴν Κέρκυραν ἐν καλῷ μὲν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῶν πόλεων, αἶ ἐπὶ τούτῳ καθήκουσιν, ἐν καλῷ δὲ τοῦ τὴν Λακωνικὴν χώραν βλέπειν, ἐν καλλίστῳ δὲ τῆς τε ἀντιπέρας Ἠπείρου καὶ τοῦ εἰς Πελοπόννησον ἀπὸ
- 10 Σικελίας παράπλου. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν ἰσχυρῶς ἐπιμελητέον εἶναι, καὶ στρατηγὸν πέμπουσι
- 11 Στησικλέα εἰς ἑξακοσίους ἔχοντα πελταστάς, Ἀλκίετον δὲ ἐδεήθησαν συνδιαβιβάσαι τούτους. καὶ οὗτοι μὲν νυκτὸς διακομισθέντες πον τῆς χώρας εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. ἐψηφίσαντο δὲ καὶ ἑξήκοντα ναῦς πληροῦν, Τιμόθεον δ' αὐτῶν
- 12 στρατηγὸν ἐχειροτόνησαν. ὁ δ' οὐ δυνάμενος αὐτόθεν τὰς ναῦς πληρῶσαι, ἐπὶ νήσῳ πλεύσας ἐκεῖθεν ἐπειρᾶτο συμπλη-

teils des unmittelbar vorangehenden αὐτοῖς, teils der Parallelität mit κεισθαι wegen fortgeblieben.

9. ἐδίδασκον — Die folgenden Worte sind offenbar mit Rücksicht auf die Rede geschrieben, welche bei Thukyd. I, 32—36 die Kerkyräer bei einer ähnlichen Gelegenheit in Athen hielten. Man vergleiche mit den Worten ὡς μέγα — προσβάλλοιεν 36, 3 τρία μὲν ὄντα λόγον ἀξία τοῖς Ἑλλήσι ναυτικά, τὸ παρ' ὑμῖν καὶ τὸ ἡμέτερον καὶ τὸ Κορινθίων, τούτων δ' εἰ περιόψεσθε τὰ δύο εἰς ταῦτόν ἐλθεῖν καὶ Κορινθιοὶ ἡμᾶς προκαταλήφονται, Κερκυραῖοι τε καὶ Πελοποννησίοις ἅμα ναυμαγήσετε· δεξάμενοι δὲ ἡμᾶς ἕξετε πρὸς αὐτοὺς πλείοσι ναυσὶ ταῖς ἡμετέραις ἀγωνίζεσθαι; mit ἐξ οὐδεμιᾶς — γενέσθαι 33, 1 ναυτικὸν τε κεντημέθρα πλὴν τοῦ παρ' ὑμῖν πλείστον; mit ἔτι δὲ — παράπλου 36, 2 τῆς τε γὰρ Ἰταλίας καὶ Σικελίας καλῶς παράπλου κείται. — ἐν καλῷ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. — Wie von Adverbien (s. zu IV, 5, 15), so hängt hier von dem Neutrum eines Adjektivs mit einer

Präposition verbunden, das gleichfalls mit adverbialer Bedeutung steht, ein Genetiv zur Bestimmung der Beziehung ab: es liege Kerkyra günstig in Bezug auf den korinthischen Meerbusen. Isokrat. vom Umtausch 108 τίς γὰρ οὐκ οἶδε Κέρκυραν μὲν ἐν ἐπικαιροτάτῳ καὶ καλλίστῳ κειμένην τῶν περὶ Πελοπόννησον. Vgl. die oben angeführte Stelle aus Thukyd. I, 36, 2 und über ἐν καλῷ zu IV, 3, 5.

40. Ἀλκίετον — S. 1, 7. — συνδιαβιβάσαι — beim Übersetzen behilflich sein. Die athenischen Truppen gingen zu Lande nach der Küste von Epirus, um von da nach Kerkyra überzusetzen.

11. πον — weil aus dem Verbum διακομίζεσθαι ein Begriff des Landens oder Gelandetseins zu entnehmen ist.

12. αὐτόθεν — d. h. von den in Athen befindlichen zum Seedienst tauglichen Leuten. — ἐπὶ νήσῳ — S. zu IV, 8, 7. — Seine Abfahrt von Athen fand im Munychion (April) d. J. 373 v. Chr. statt. Demosth.

ποιῶν, ο
εἰκῆ πε
τὸν τῆς
αὐτῶν,
θαυρο
ναῖς ἐπ
δὲ παρ
ἐπλε κα
τάξει κ
ἐγένοντ
τῷ χρόν
πλήθος
σθαι ὅστ
τῶν καὶ
δούλους
ἀπέδησ
ἔσον οὐ
ἐκτανού
τοῖς δ'

geg. Tim
hier = l
bedeute
μῖνας
über H
sehene
gehört ei
zu der M
Schiffen.
συγκρο
ἀνεγκο
σθαι.
κερο
13. ἀ
höheren d
Thukyd.
σαντες
in der ge
tersuchun
des lacon
Gunsten
nach Ath
erhielt
Komman
14. ἡ
Bürger A
der Trias
ΞΕΝΟΦ

ροῦν, οὐ φαῦλον ἡγούμενος εἶναι ἐπὶ συγκεροτημένας ναῦς εἰκῆ περιπλεῦσαι. οἱ δ' Ἀθηναῖοι νομίζοντες αὐτὸν ἀναλοῦν 13 τὸν τῆς ὥρας εἰς τὸν περίπλου χρόνον, συγγνώμην οὐκ ἔσχον αὐτῷ, ἀλλὰ παύσαντες αὐτὸν τῆς στρατηγίας Ἰφικράτην ἀνθαιροῦνται. ὁ δ' ἐπεὶ κατέστη στρατηγός, μάλα ὀξέως τὰς 14 ναῦς ἐπληροῦτο καὶ τοὺς τριηράρχους ἠνάγκαζε. προσέλαβε δὲ παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ εἰ ποῦ τις ναῦς περὶ τὴν Ἀττικὴν ἐπλει καὶ τὴν Πάραλον καὶ τὴν Σαλαμινίαν, λέγων, ὡς ἐὰν τάκει καλῶς γένηται, πολλὰς αὐτοῖς ναῦς ἀποπέμφοι. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αἱ ἅπασαι περὶ ἑβδομήκοντα. ἐν δὲ τούτῳ 15 τῷ χρόνῳ οἱ Κερκυραῖοι οὕτω σφόδρα ἐπέινων, ὥστε διὰ τὸ πλῆθος τῶν αὐτομολούντων ἐκήρυξεν ὁ Μνάσιππος πεπραῖσθαι ὅστις αὐτομολοῖη. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἦττον ἠτύμοβλον, τελευτῶν καὶ μαστιγῶν ἀπέπεμπεν. οἱ μέντοι ἔνδοθεν τοὺς γε δούλους οὐκ ἐδέχοντο πάλιν εἰς τὸ τεῖχος, ἀλλὰ πολλοὶ ἔξω ἀπέθνησκον. ὁ δ' αὖ Μνάσιππος ὁρῶν ταῦτα ἐνόμιζε τε 16 ὅσον οὐκ ἦδη ἔχειν τὴν πόλιν καὶ περὶ τοὺς μισθοφόρους ἐκαινούργει καὶ τοὺς μὲν τινὰς αὐτῶν ἀπομίσθους ἐπεποιήκει, τοῖς δ' οὔσι καὶ δυοῖν ἦδη μνηοῖν ὄφειλε τὸν μισθόν, οὐκ

geg. Timoth. 6. — φαῦλον — hier = leicht zu nehmen, unbedeutend. — συγκεροτημένας ναῦς — mit wohlgeübter Rudermannschaft versehene Schiffe. Das Particip gehört eigentlich dem Sinne nach zu der Mannschaft, nicht zu den Schiffen. Polyb. I, 61 πληρώματα συγκεροτημένα. Thukyd. VIII, 95 ἀξυγκροτήτοις πληρώμασι χορήσασθαι. Lukian. Hahn 24 ἵππος συγκεροτημένη.

13. ἀναλοῦν — statt des üblicheren ἀναλίσκεν auch Hiero 11, 1. Thukyd. III, 81; IV, 48. — παύσαντες — Timotheos wurde zwar in der gegen ihn eingeleiteten Untersuchung, wohl auf Verwendung des Iason und Alketas, die zu seinen Gunsten Zeugnis abzulegen selbst nach Athen kamen, freigesprochen, erhielt aber nicht wieder ein Kommando.

14. ἠνάγκαζε — Die reicheren Bürger Athens waren zur Leistung der Trierararchie verpflichtet, d. h.

sie mußten ein vom Staate geliefertes Schiff auf eigene Kosten unterhalten, auch den Befehl desselben als Trierararch führen, in der Regel auf ein Jahr. Bei dem sinkenden Patriotismus der Athener fehlte es nun nicht an Ausflüchten, sich dieser Leistung zu entziehen. — εἰ ποῦ — ἐπλει — d. i. die Schiffe, welche zur Sicherung der attischen Küste dort kreuzten. — τὴν Πάραλον — S. zu II, 1, 28.

15. πεπραῖσθαι — Über das Perfekt s. zu V, 4, 7 und vgl. (Demosth.) geg. Neaera 17 ὁ νόμος — πεπραῖσθαι κελεύει. Lukian. Göttergespr. 24, 2 ἡδέως ἂν ἤλωσα πεπραῖσθαι, ὡπερ οἱ ἐν γῆ κακῶς δουλεύοντες. — τελευτῶν — zuletzt. Vgl. V, 3, 15. — οἱ ἐνδοθεν — S. zu III, 1, 18.

16. ὅσον οὐκ — fast, wie sonst μόνον οὐ. So auch § 24; V, 2, 13. Anab. VII, 2, 5 ἐλέγετο ὅτι Πῶλος ὅσον οὐ παρείη ἦδη. — τοὺς μὲν τινὰς κτέ. — gewöhn-

ἀπορῶν, ὡς ἐλέγετο, χρημάτων· καὶ γὰρ τῶν πόλεων αἱ
 17 πολλαὶ αὐτῷ ἀργύριον ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν ἐπεμπον, ἅτε καὶ
 διαποντίου τῆς στρατείας οὔσης. κατιδόντες δὲ ἀπὸ τῶν
 πύργων οἱ ἐκ τῆς πόλεως τὰς τε φυλακὰς χεῖρον ἢ πρόσθεν
 φυλαττομένας ἐσπαρμένους τε κατὰ τὴν χώραν τοὺς ἀνθρώ-
 18 πους, ἐπεκδραμόντες τοὺς μὲν τινὰς αὐτῶν ἔλαβον, τοὺς δὲ
 κατέκοψαν. αἰσθόμενος δὲ ὁ Μνάσιππος αὐτὸς τε ἐξωπλί-
 ζετο καὶ ὄσους εἶχεν ὀπλίτας ἅπασιν ἐβοήθει καὶ τοὺς λοχα-
 γοὺς καὶ τοὺς ταξίαρχους ἐξάγειν ἐκέλευε τοὺς μισθοφόρους.
 19 ἀποκριναμένων δὲ τινῶν λοχαγῶν, ὅτι οὐ φάδιον εἶη μὴ δι-
 δόντας τὰπιτήδεια πειθόμενους παρέχειν, τὸν μὲν τινα βα-
 κτηρία, τὸν δὲ τῷ στύρακι ἐπάταξεν. οὕτω μὲν δὴ ἀθύμως
 ἔχοντες καὶ μισοῦντες αὐτὸν συνεξῆλθον πάντες· ὅπερ ἤμιστα
 20 εἰς μάχην συμφέρει. ὁ δ' ἐπεὶ παρετάξατο, αὐτὸς μὲν τοὺς
 κατὰ τὰς πύλας τῶν πολεμίων τρεψάμενος ἐπεδίωκεν· οἱ δ'
 ἐπεὶ ἐγγὺς τοῦ τείχους ἐγένοντο, ἀνεστρέφοντό τε καὶ ἀπὸ
 τῶν μνημάτων ἐβαλλον καὶ ἠκόντιζον· ἄλλοι δ' ἐκδραμόντες
 21 καθ' ἑτέρας πύλας ἐπιτίθενται ἀθρόοι τοῖς ἐσχάτοις· οἱ δ'
 ἐπ' ὀκτὼ τεταγμένοι, ἀσθενὲς νομίσαντες τὸ ἄκρον τῆς φά-

lich erklärt: die einen hatte er aus dem Sold entlassen, den andern, die noch blieben, schuldete er den Sold für zwei Monate. Mag nun ἀπόμισθος bedeuten, wer den verdienten Sold nicht erhält (Demosth. Philipp. I, 46 ὅταν ἡγήται ὁ στρατηγὸς ἀθλίων ἀπομισθῶν ξένων u. dazu die Scholien: ἀπόμισθοι καὶ οἱ μὴ πεπληρωμένοι τὸν ὁμολογημένον μισθὸν καὶ οἱ διὰ κακίαν καὶ δειλίαν μὴ ἀξιούμενοι μισθοῦ), oder aus dem Dienst entlassen (Demosth. geg. Aristokr. 154 ἐκείνος ἀπόμισθος γίγνεται παρὰ τοῦ Τιμοθέου τότε. Harpokration u. d. W.), so bildet doch τοῖς δ' οὔσι dazu keinen Gegensatz und kann nicht heißen, die welche noch blieben. Der Sinn wird offenbar der sein: einigen hatte er ganz den Sold entzogen (ob entlassen, mag unentschieden bleiben), anderen (ob den übrigen allen, möchte fraglich sein) war er zweimonatlichen Sold schuldig; so dafs vielleicht τοῖς δὲ τισι

für τοῖς δ' οὔσι zu lesen ist. — ἀργύριον — ἐπεμπον — S. über diese Geldleistungen zu V, 2, 21.

17. ἐσπαρμένους — S. zu III, 4, 22.

18. ἅπασιν — mit allen.

20. ἀνεστρέφοντο — im Medium von denen gesagt, die mit der Flucht einhalten und umkehren; auch Kyrop. II, 1, 9. Anab. I, 10, 12. De re eq. 6, 5. — μνημάτων — S. zu III, 2, 14. Es war allgemein Sitte bei den Griechen, die Verstorbenen ausserhalb der Stadt, namentlich zur Seite der Landstraßen zu bestatten. Vgl. VII, 1, 19. — τοῖς ἐσχάτοις — d. i. denen, die auf dem äussersten Ende des Flügels standen. Da diese angegriffen die Tiefe des Flügels (τὸ ἄκρον) der Phalanx von acht Mann für zu schwach zum Widerstande halten, so wollen sie durch Einschwenken (ἀναστρέφειν) die Tiefe verstärken, und indem zu diesem Zwecke ein Teil der Rotten kehrt macht, erweckt er in den Feinden den Glauben, er fliehe.

λαγος
 πορεῖν,
 ἐκάνετο
 ὁ δὲ Μ
 διὰ τοῦ
 σὺν ἑλπί
 ἐπετίθεν
 καὶ οἱ π
 ἐκείνου
 ἀν καὶ
 διακονε
 πότων
 εἶναι, αἱ
 Κερκυρα
 τουτου
 ἐξω ἐν
 κρήτης
 ὅτι να
 φόρος τ
 ουνεν
 πάντα γ
 στείλει
 θεοὶ τ
 καὶ οὐ
 ἀπέπλε
 ποδα
 γὰρ ἐπ
 νήσφ.
 0
 21. οἱ
 sie führt
 weiter an
 22. ἀ
 verstanden
 23. τὸ
 die Mensc
 Lager H
 und ande
 1, 6, 37.
 S. zu V
 24. ἐ

λαγγος ἔχειν, ἀναστρέφειν ἐπειρῶντο. ὡς δ' ἤρξαντο ἐπανα-
χωρεῖν, οἱ μὲν πολέμοι ὡς φεύγουσιν ἐπέθεντο, οἱ δ' οὐκέτι
ἐπανέστρεψαν· καὶ οἱ ἐχόμενοι δ' αὐτῶν εἰς φυγὴν ὤρμων.
ὁ δὲ Μνάσιππος τοῖς μὲν πιεζομένοις οὐκ ἐδύνατο βοηθεῖν²¹
διὰ τοὺς ἐκ τοῦ κατ' ἀντικρὺ προσκειμένους, ἀεὶ δ' ἐλείπετο
σὺν ἐλάττοσι. τέλος δ' οἱ πολέμοι ἀθρόοι γενόμενοι πάντες
ἐπετίθεντο τοῖς περὶ τὸν Μνάσιππον, ἥδη μάλα ὀλίγοις οὔσι.
καὶ οἱ πολῖται ὀρῶντες τὸ γιγνόμενον ἐπεξήεσαν. ἐπεὶ δ'²³
ἐκείνον ἀπέκτειναν, ἐδίωκον ἥδη ἅπαντες. ἐκινδύνευσαν δ'
ἂν καὶ τὸ στρατόπεδον ἐλεῖν σὺν τῷ χαρακώματι, εἰ μὴ οἱ
διώκοντες τὸν ἀγοραῖόν τε ὄχλον ἰδόντες καὶ τὸν τῶν θερα-
πόντων καὶ τὸν τῶν ἀνδραπόδων, οἰηθέντες ὄφελός τι αὐτῶν
εἶναι, ἀπεστρέφοντο. καὶ τότε μὲν τρόπαιόν τε ἴστασαν οἱ²⁴
Κερκυραῖοι τοὺς τε νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπεδίδοσαν. ἐκ δὲ
τούτου οἱ μὲν ἐν τῇ πόλει ἐρωμενεστεροὶ ἐγεγένητο, οἱ δ'
ἔξω ἐν πάσῃ δὴ ἀθυμία ἦσαν. καὶ γὰρ ἐλέγετο ὅτι Ἴφι-
κράτης τε ὅσον οὐκ ἦδη παρείη, καὶ οἱ Κερκυραῖοι δὲ τῷ
ὄντι ναῦς ἐπλήρουν. Ἐπερμένης δέ, ὅς ἐτύγχανεν ἐπιστολια-²⁵
φόρος τῷ Μνάσιππῳ ὄν, τό τε ναυτικὸν πᾶν ὅσον ἦν ἐκεῖ
συνεπλήρωσε, καὶ περιπλεύσας πρὸς τὸ χαρακώμα τὰ πλοῖα
πάντα γεμίσας τῶν τε ἀνδραπόδων καὶ τῶν χρημάτων ἀπέ-
στελλεν· αὐτὸς δὲ σὺν τε τοῖς ἐπιβάταις καὶ τοῖς περισω-
θεῖσι τῶν στρατιωτῶν διεφυλάττε τὸ χαρακώμα· τέλος δὲ²⁶
καὶ οὗτοι μάλα τεταραγμένοι ἀναβάντες ἐπὶ τὰς τριήρεις
ἀπέπλεον, πολὺν μὲν σίτον, πολὺν δὲ οἶνον, πολλὰ δὲ ἀνδρά-
ποδα καὶ ἀσθενοῦντας στρατιώτας καταλιπόντες· δεινῶς
γὰρ ἐπεφόβητο μὴ καταληφθεῖεν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐν τῇ
νῆσῳ. καὶ ἐκεῖνοι μὲν εἰς Λευκάδα ἀπεσώθησαν.

Ὁ δὲ Ἴφικράτης ἐπεὶ ἤρξατο τοῦ περιήλου, ἄμα μὲν²⁷

21. οὐκέτι ἐπανέστρεψαν — sie führten ihre Schwenkung nicht weiter aus.

22. ἀεὶ — mit ἐλάττοσι zu verbinden.

23. τὸν ἀγοραῖον ὄχλον — die Menge von Leuten, welche im Lager Handel mit Lebensmitteln und anderen Dingen trieben. Vgl. I, 6, 37; VI, 4, 9. — ὄφελος — S. zu V, 3, 6.

24. ἐν πάσῃ δὴ ἀθυμία —

in gänzlicher, äußerster Mutlosigkeit. Vgl. Kyrop. IV, 5, 7 πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπαντο. Die Partikel δὴ zur Hervorhebung nach πάς auch Anab. I, 9, 22; IV, 5, 4.

25. ἐπιστολιαφόρος — der Unterbefehlshaber auf der spartanischen Flotte, sonst ἐπιστολεύς genannt. S. I, 1, 23.

27. ὅσα εἰς ναυμαχίαν — nämlich ἐστὶ; alles was zu einer

ἐπλει, ἅμα δὲ πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν παρεσκευάζετο· εὐ-
 θὺς μὲν γὰρ τὰ μεγάλα ἱστία αὐτοῦ κατέλειπεν, ὡς ἐπὶ ναυ-
 μαχίαν πλέων· καὶ τοῖς ἀκατίοις δέ, καὶ εἰ φορὸν πνεῦμα
 εἶη, ὀλίγα ἐχρῆτο· τῇ δὲ κώπῃ τὸν πλοῦν ποιούμενος ἄμει-
 νόν τε τὰ σώματα ἔχειν τοὺς ἄνδρας καὶ ἄμεινον τὰς ναῦς
 28 πλεῖν ἐποίει. πολλάκις δὲ καὶ ὅπου μέλλοι ἀριστοποιεῖσθαι
 τὸ στρατεύμα ἢ δειπνοποιεῖσθαι, ἐπανήγαγεν ἂν τὸ κέρας
 ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ ταῦτα τὰ χωρία. ἐπεὶ δ' ἐπιστρέψας ἂν
 καὶ ἀντιπρόφους καταστήσας τὰς τριήρεις ἀπὸ σημείου ἀφίει
 ἀνθαμιλλᾶσθαι εἰς τὴν γῆν, μέγα δὲ υἰκητήριον ἦν τὸ πρώ-
 τος καὶ ὕδωρ λαβεῖν καὶ εἴ του ἄλλου ἐδέοντο καὶ πρώτους
 ἀριστῆσαι· τοῖς δ' ὑστάτοις ἀφικόμενοις μεγάλη ζημία ἦν
 τό τε ἐλαττοῦσθαι πᾶσι τούτοις καὶ ὅτι ἀνάγεσθαι ἅμα ἔδει,
 ἐπεὶ σημήναι· συνέβαινε γὰρ τοῖς μὲν πρώτοις ἀφικνουμένοις
 καθ' ἡσυχίαν ἅπαντα ποιεῖν, τοῖς δὲ τελευταίοις διὰ σπουδῆς.
 29 φυλακὰς γε μὴν, εἰ τύχοι ἐν τῇ πολεμίᾳ ἀριστοποιούμενος,
 τὰς μὲν ἐν τῇ γῆ, ὥσπερ προσήκει, καθίστη, ἐν δὲ ταῖς ναυ-
 σὶν αἰρόμενος αὐ τοὺς ἱστίους ἀπὸ τούτων ἐσκοπεῖτο. πολὺ

Seeschlacht erforderlich ist. S. § 30; VII, 2, 21 ὀπλῖται ὅσα εἰς πλεῖν παρεσκευάζοντο. Kyrop. VII, 5, 10 κύβητο διαμετρούσας περὶ τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσοι μεγάλας ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, ὄρυσεν. Vgl. auch zu I, 10. — τὰ μεγάλα ἱστία — Die Trieren führten ausser dem Hauptmast (ἱστὸς μέγας) in der Mitte des Schiffes in der Regel noch einen kleineren (ἱστὸς ἀκάτιος); an jedem von beiden befanden sich zwei Segel, von denen die am Hauptmast μεγάλα ἱστία, die am kleineren ἱστία ἀκάτια oder ἀκάτια hießen. S. Böckh Urkunden über das Seew. S. 139ff. Über das Zurücklassen der Segel s. zu I, 1, 13. — ὀλίγα ἐχρῆτο — S. zu I, 15. — τῇ κώπῃ — kollektiv, das Ruderwerk. Vgl. Resp. Ath. I, 19 μανθάνοντες ἐλεύθειν τῇ κώπῃ. — ἄμεινον τὰ σώματα ἔχειν — S. zu V, 3, 17.

28. ἐπανήγαγεν ἂν — Mit dem Imperfectum und bei Dichtern so auch bei Xenophon mit dem

Indicativ. Aoristi verbunden bezeichnet ἂν die öftere Wiederholung einer Handlung. Anab. I, 9, 19; II, 3, 11; III, 4, 22. Kyrop. VII, 1, 10 u. 14; VIII, 1, 17. Ebenso auch mit dem Particp. Aoristi nachher ἐπιστρέψας ἂν; 4, 11. Kyrop. VIII, 3, 8. Der Sinn der Worte ist: in der Nähe der Orte, wo er landen wollte, zog er den Flügel, welcher die Spitze der κατὰ κέρας (s. zu I, 7, 29) fahrenden Flotte bildete, vom Lande weg, und stellte die Schiffe dann parallel mit dem Lande in einer Linie so auf, daß die Vorderteile dem Lande zugekehrt waren (ἀντιπρόφους). — ἀπὸ σημείου — auf ein Zeichen, wie § 30 ἀπὸ σημείων. Anab. II, 5, 32. De re eq. II, 6. — ἅμα — zu gleicher Zeit mit denen, die früher an das Land gekommen waren. — σημήναι — nämlich der, dessen Amt dies war, ὁ σαλπικτής. Vgl. Anab. III, 4, 4; V, 2, 12.

29. πολὺ — von dem Komparativ getrennt wie Kyrop. VII, 1, 21

οὖν ἐπὶ πλέον οὗτοι καθεώρων ἢ οἱ ἐκ τοῦ ὀμαλοῦ, ἀφ' ὑψηλοτέρου καθορῶντες. ὅπου δὲ δειπνοποιεῖτο καὶ καθεῦδοι, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ νύκτωρ πῦρ οὐκ ἔκαε, πρὸ δὲ τοῦ στρατεύματος φῶς ἐποίει, ἵνα μηδεὶς λάθῃ προσιών. πολλάκις δέ, εἰ εὐδία εἴη, εὐθύς δειπνήσας ἀνήγματο· καὶ εἰ μὲν αὖρα φέροι, θέοντες ἅμα ἀνεπαύοντο· εἰ δὲ ἐλαύνειν δέοι, κατὰ μέρος τοὺς ναύτας ἀνέπαιναν. ἐν δὲ τοῖς μεθ' 30 ἡμέραν πλοῖς ἀπὸ σημείων τοτὲ μὲν ἐπὶ κέρας ἦγε, τοτὲ δ' ἐπὶ φάλαγγος· ὥστε ἅμα μὲν ἐπλεον, ἅμα δὲ πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν καὶ ἡσκηκότες καὶ ἐπιστάμενοι εἰς τὴν ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὡς ᾔοντο, κατεχομένην θάλατταν ἀφικνούντο. καὶ τὰ μὲν πολλά ἐν τῇ πολεμίᾳ καὶ ἡρίστων καὶ ἐδειπνούν· διὰ δὲ τὸ τὰναγκαῖα μόνον πράττειν καὶ τὰς βοηθείας ἐφθάνειν ἀναγόμενος καὶ ταχὺ ἐπέβαινε. περὶ δὲ τὸν Μνασίππου θά- 31 νατον ἐτύγγαθεν ὡν τῆς Λακωνικῆς περὶ τὰς Σφαγίας. εἰς τὴν Ἠλείαν δὲ ἀφικόμενος καὶ παραπλεύσας τὸ τοῦ Ἀλφειοῦ στόμα ὑπὸ τὸν Ἰχθῦν καλούμενον ὠρμίσατο. τῇ δ' ὑστεραία ἐντευθεὺν ἀνήγματο ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας; οὕτω καὶ τεταγμένος καὶ τὸν πλοῦν ποιοῦμενος ὡς, εἰ δέοι, πάντα ὅσα χορῆ παρεσκευασμένους ναυμαχοίη. καὶ γὰρ τὰ περὶ τοῦ Μνασίππου

πολὴ ἐν ἀσφαλεστέῳ. Anab. III, 2, 19 πολὴ ἡμεῖς ἐπ' ἀσφαλεστέρον ὀχήματος ἔσμεν. — ὅπου — προσίων — Zur Sache vgl. Anab. VII, 2, 18 κατέμαθεν, ὅτι τοῦτον ἔνεκα τὰ πρὸ κενανόμενα εἴη τῷ Σεύθῃ πρὸ τῶν νυκτοφυλάκων, ὅπως οἱ μὲν φύλακες μὴ ὀρῶντο ἐν τῷ σκότει ὄντες μήτε ὀπόσοι μήτε ὅπου εἶεν, οἱ δὲ προσιόντες μὴ λανθάνοιεν, ἀλλὰ διὰ τὸ φῶς καταφανεῖς εἶεν. Kyrop. III, 3, 25. — θέοντες — segelnd, im Gegensatz zu ἐλαύνειν rudern. Aristoph. Ekkles. 109 οὐκ μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτε ἐλαύνομεν, wo der Scholiast erklärt: οὔτε ἀνέμοις οὔτε κώπαις πλέομεν. Vgl. auch I, 1, 35. — κατὰ μέρος — S. zu VII, 1, 24.

30. ἐπὶ κέρας — Die Aufstellung eines Heeres oder einer Flotte in der Art, daß die Tiefe der Linienaufstellung (ἐπὶ φάλαγγος) die Spitze des Zuges bildet. Vgl.

I, 7, 29. Kyrop. VI, 3, 34. Ebenso wird auch κατὰ κέρας gebraucht. VII, 4, 23. Kyrop. I, 6, 43, wo demselben auch ἐπὶ φάλαγγος entgegengesetzt ist. Diese Aufstellung ist die gewöhnliche Marschordnung eines Heeres oder einer Flotte. S. VII, 4, 23. — ὅσα εἰς ναυμαχίαν — wie § 27. — τὰς βοηθείας ἐφθάνειν ἀναγόμενος — er stach eher wieder in See, als feindliche Truppen auf die Nachricht von seiner Landung herankommen konnten. — ἐπέβαινε — S. zu V, 4, 20.

31. τὰς Σφαγίας — Drei kleine Inseln vor dem messenischen Pylos. Das Land wird Λακωνική genannt, weil Messenien lange Zeit einen Teil des lakonischen Landes bildete. — τὸν Ἰχθῦν — Vorgebirge in Elis. Vgl. Thukyd. II, 25. — τὰ περὶ τοῦ Μνασίππου — S. zu I, 19. — μή — wegen des in ὑπώπτετε liegenden

αυτότου μὲν οὐδενὸς ἠκηκόει, ὑπόπτειε δὲ μὴ ἀπάτης ἔνεκεν λέγοιτο, καὶ ἐφυλάττετο· ἐπεὶ μέντοι ἀφίκετο εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, ἐνταῦθα δὴ σαφῶς ἐπύθετο καὶ ἀνέπαινε τὸ στρατεύμα.

- 32 Οἶδα μὲν οὖν ὅτι ταῦτα πάντα, ὅταν οἴωνται ναυμαχῆσειν ἄνθρωποι, καὶ ἀσκεῖται καὶ μελετᾶται· ἀλλὰ τοῦτο ἐπανῶ, ὅτι ἐπεὶ ἀφικέσθαι ταχὺ ἔδει ἐνθα τοῖς πολεμίοις ναυμαχῆσειν ᾤετο, εὔρετο ὅπως μῆτε διὰ τὸν πλοῦν ἀνεπιστήμονας εἶναι τῶν εἰς ναυμαχίαν μῆτε διὰ τὸ ταῦτα μελετᾶν βραδύτερόν τι ἀφικέσθαι.
- 33 Καταστρεφάμενος δὲ τὰς ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ πόλεις ἐπλευσεν εἰς Κέρκυραν. ἐκεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἀκούσας ὅτι προσπλέοιεν δέκα τριήρεις παρὰ Διονυσίου βοηθήσουσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, αὐτὸς ἐλθὼν καὶ σκεψάμενος τῆς χώρας ὅθεν τοὺς τε προσπλέοντας δυνατὸν ἦν ὄραϊν καὶ τοὺς σημαίνοντας εἰς τὴν πόλιν καταφανεῖς εἶναι, ἐνταῦθα κατέστησε τοὺς σκο-
- 34 πούς. κἀκείνοις μὲν συνέθετο προσπλεόντων τε καὶ ὁμοούντων ὡς δέοι σημαίνειν· αὐτὸς δὲ τῶν τριηράρχων προσέταξεν εἰκοσιν, οὓς δεήσοι, ἐπεὶ κηρύξειεν, ἀκολουθεῖν· εἰ δὲ τις μὴ ἀκολουθήσοι, προεῖπε μὴ μέμψασθαι τὴν δίκην. ἐπεὶ δ' ἐσημάνθησαν προσπλέονσαι καὶ ἐκηρύχθη, ἀξία ἐγένετο θείας ἢ σπουδῆ· οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐ δρόμῳ τῶν μελλόντων πλεῖν
- 35 εἰσέβη εἰς τὰς ναῦς. πλεύσας δὲ ἐνθα ἦσαν αἱ πολέμιαι τριήρεις, καταλαμβάνει ἀπὸ μὲν τῶν ἄλλων τριήρων εἰς τὴν γῆν τοὺς ἄνδρας ἐκβεβηκότας, Μελάνιππος μὲντοι ὁ Ῥόδιος

Begriffes der Furcht. Anab. III, 1, 5 ὑποπτεύσας μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως ἐπαίτιον εἶη. Kyrop. V, 2, 9 ὑποπτεύσας μὴ τὴν θυνατέρα εἶποι.

32. ὅπως — mit dem Infinitiv auch Oekon. 7, 29 πειρᾶσθαι ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προσήμονα ἐκότερον ἡμῶν διαπραττεσθαι.

33. πρῶτον μὲν — dem entsprechend ἐπεὶ δ' ἐσημάνθησαν § 34. — παρὰ Διονυσίου — S. § 4. — τῆς χώρας — abhängig von ὅθεν. — καὶ τοὺς σημαίνοντας — εἶναι — abhängig von δυνατὸν ἦν: von wo aus die Wachen, wenn sie das Zeichen nach der Stadt hin gäben, in der Stadt sichtbar wären.

34. προσπλεόντων — σημαίνειν — was für ein Zeichen sie geben sollten, wenn die Feinde herankämen und was für eins, wenn sie vor Anker lägen. Über das ausgelassene Subjekt der Participien s. zu I, 1, 29. — μὴ μέμψασθαι τὴν δίκην — er sollte seine Strafe nicht für gering anzusehen haben. Herod. VIII, 106 θεούς, οἳ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμάς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμοῦ σοι ἐσομένην δίκην. Platon Ges. IV S. 716^b ὑποσχῶν τιμωρίαν οὐ μεμπτήν. — οὐδεὶς ὅστις οὐ — S. zu V, 1, 3.

τοῖς τε ἄλλοις συνεβούλευε μὴ μένειν ἐνταῦθα καὶ αὐτὸς πληρωσάμενος τὴν ναῦν ἐξέπλει. ἐκεῖνος μὲν οὖν καίπερ ἀπαντῶν ταῖς ἴφικράτους ναυσὶν ὅμως ἀπέφυγεν· αἱ δὲ ἀπὸ Συρακουσῶν νῆες ἅπασαι ἐάλωσαν αὐτοῖς ἀνδράσιν. ὁ μέντοι 36 Ἰφικράτης τὰς μὲν τριήρεις ἀκρωτηριασάμενος ἔλκων κατηγάγετο εἰς τὸν Κερκυραίων λιμένα, τῶν δὲ ἀνδρῶν συνέβη ἐκάστῳ τακτὸν ἀργύριον ἀποτίσαι, πλὴν Κρινίππου τοῦ ἄρχουτος· τοῦτον δ' ἐφύλαττεν, ὡς ἢ πραξόμενος πάμπολλα χρήματα ἢ ὡς πωλήσων. κάκεινος μὲν ὑπὸ λύπης αὐθαιρέτῳ θανάτῳ ἀποθνήσκει, τοὺς δ' ἄλλους ὁ Ἰφικράτης ἀφῆκε, Κερκυραίους ἐγγυητὰς δεξάμενος τῶν χρημάτων. καὶ τοὺς 37 μὲν ναύτας γεωργοῦντας τοῖς Κερκυραίοις τὸ πλεῖστον διέτρεφε, τοὺς δὲ πελταστὰς καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν νεῶν ὀπλίτας ἔχων διέβαινεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν· καὶ ἐκεῖ ταῖς μὲν φίλαις πόλεσιν ἐπεκούρει, εἴ τις τι δέοιτο, Θυριεῦσι δέ, μάλα καὶ ἀνδράσιν ἀλκίμοις καὶ χωρίον καρτερόν ἔχουσιν, ἐπολέμει· καὶ τὸ ἀπὸ Κερκύρας ναυτικὸν προσλαβών, σχεδὸν περὶ ἐνε- 38 νήμοντα ναῦς, πρῶτον μὲν εἰς Κεφαλληνίαν πλεύσας χρήματα ἐπράξατο, τὰ μὲν παρ' ἐκόντων, τὰ δὲ παρ' ἀκόντων· ἔπειτα δὲ παρεσκευάζετο τὴν τε τῶν Λακεδαιμονίων χώραν κακῶς ποιεῖν καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ἐκεῖνα πόλεων πολέμων οὐσῶν τὰς μὲν ἐθελούσας προσλαμβάνειν, τοῖς δὲ μὴ πειθόμενοις πολεμεῖν.

Ἐγὼ μὲν δὴ ταύτην τὴν στρατηγίαν τῶν Ἰφικράτους 39 οὐχ ἤμιστα ἐπαινῶ, ἔπειτα καὶ τὸ προσελέσθαι κελεύσαι

35. αὐτοῖς ἀνδράσιν — S. zu I, 2, 12.

36. ἀκρωτηριασάμενος — Er nahm die an den Vorderteilen der Schiffe befindlichen Zieraten als Siegeszeichen ab. Vgl. II, 3, 8. Herodot III, 59 τῶν νηῶν καπρίους ἐχουσεῶν τὰς πρόρας ἠκρωτηρίασαν καὶ ἀνέθεσαν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηναίης. — συνέβη — er kam mit ihnen überein. Wenn ἐκάστῳ richtig ist, wird es zu τακτὸν zu ziehen sein. — ὡς ἢ — ἢ ὡς — Eine ähnliche Wiederholung von ὡς s. III, 5, 5 und mit gleicher Stellung Anab. V, 7, 32 πῶς ἢ θεοῖς θύσομεν ἠδέως ποιοῦντες ἔργα ἀσεβῆ, ἢ πολέμοις πῶς μαχομένεθα. Vgl. auch Kyrop. II, 3,

23 καλῶ τοῖνον ὑμᾶς, ὅτι ἅμα μὲν τὰς τάξεις μελετᾶτε καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δὲ ὅτι καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἅμα δὲ ὅτι τὰ τε σώματα περιπατοῦντες ἀσκεῖτε καὶ τὰς ψυχὰς ἀφελεῖτε διδάσκοντες.

37. τὸ πλεῖστον — temporal. — μάλα — mit ἀλκίμοις und mit ἔχουσιν zu verbinden.

38. σχεδὸν περὶ — pleonastisch wie Anab. IV, 8, 15 σχεδὸν εἰς τοὺς ἑκατόν. Kyrop. II, 1, 6 σχεδὸν ἀμφὶ τοὺς ἡμίσεις. Vergl. auch zu V, 2, 40. — κατ' ἐκεῖνα — S. zu V, 1, 7. — τοῖς πειθόμενοις — dem Sinne nach konstruiert, als ob πολίταις voranginge.

ἑαυτῷ Καλλίστρατον τε τὸν δημηγόρον, οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα, καὶ Χαβρίαν, μάλα στρατηγὸν νομιζόμενον. εἴτε γὰρ φρονίμους αὐτοὺς ἡγούμενος εἶναι συμβούλους λαβεῖν ἐβούλετο, σῶφρον μοι δοκεῖ διαπράξασθαι, εἴτε ἀντιπάλους νομίζων, οὕτω θρασέως μῆτε καταρραθνημῶν μῆτε καταμελῶν μηδὲν φαίνεσθαι, μεγάλα φρονοῦντος ἐφ' ἑαυτῷ τοῦτό μοι δοκεῖ ἀνδρὸς εἶναι. κάκεινος μὲν δὴ ταῦτ' ἔπραττεν.

- III. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκπεπτωκότας μὲν ὄρωντες ἐκ τῆς Βοιωτίας Πλαταιέας, φίλους ὄντας, καὶ καταπεφευγότας πρὸς αὐτοὺς, λικετούντας δὲ Θεσπιάς μὴ σφᾶς περιδεῖν ἀπόλιδας γενομένους, οὐκέτι ἐπήνουν τοὺς Θηβαίους, ἀλλὰ πολεμεῖν μὲν αὐτοῖς τὰ μὲν ἠσχύνοντο, τὰ δὲ ἀσυμφόρως ἔχειν ἐλογίζοντο· κοινωνεῖν γε μὴν αὐτοῖς ὧν ἔπραττον οὐκέτι ἤθελον, ἐπεὶ ἐώρων στρατευούτας τε αὐτοὺς ἐπὶ φίλους ἀρχαίους τῇ πόλει

39. Καλλίστρατον — das Haupt der den Thebanern feindlichen Partei in Athen. Er war 377 v. Chr. mit Timotheos und Chabrias Feldherr gewesen. Diodor XV, 29. Den VI, 3, 2 erwähnten Melanopos nennt Plutarch Demosth. 15 als seinen Gegner. — οὐ μάλα ἐπιτήδειον ὄντα — Man könnte mit Bezug auf das gleich folgende ἀντιπάλους erklären: obgleich ernichte eben sein Freund war; allein da dies auch vom Chabrias galt, so war es unnütz, es beim Kallistratos besonders zu erwähnen; oder man könnte übersetzen: der nicht besonders dazu geeignet war, nämlich zur Führung des ihm übertragenen Amtes, allein dies steht mit dem φρονίμους αὐτοὺς ἡγούμενος εἶναι einigermassen im Widerspruch. Man erwartet vielmehr parallel mit dem beim Chabrias hervorgehobenen Vorzug μάλα στρατηγὸν auch hier die Angabe einer bestimmten guten Eigenschaft, wofür auch Böckhs Vorschlag εὐ μάλα ἐπιτήδειον kaum ausreicht. — μάλα στρατηγὸν — S. zu II, 4, 2. — οὕτω θρασέως — φαίνεσθαι — Die Stelle ist offenbar verderbt. Der erste Teil der Periode bietet in dem σῶφρον διαπράξασθαι Schwierigkeiten, insofern σῶφρον seiner Bedeutung nach unmöglich als Objekt genommen und

mit: etwas Weises, eine weise Mafsregel übersetzt werden kann. Ferner erwartet man nicht διαπράττεσθαι, durchsetzen, sondern ein blofses Verbum des Thuns. Der zweite Teil giebt keinen genügenden Sinn, selbst wenn man zu dem Infinitiv φαίνεσθαι das Verbum ἐβούλετο ergänzen und οὕτω in dem zu III, 2, 9 besprochenen Sinne angewendet glauben wollte.

III. 1. Die Bewohner der wieder aufgebauten Stadt Plataeae (s. zu V, 4, 15) hatten, nachdem seit 376 v. Chr. die Spartaner aus Bōtien verdrängt waren, den Thebanern gegenüber ihre Selbständigkeit nicht behaupten können. Sie wendeten sich deshalb an die Athener in der Absicht, sich dem Bunde derselben anzuschließen; die Thebaner aber überfielen die Stadt, vertrieben die Bewohner und schleiften alles mit Ausnahme der Heiligtümer. Die vertriebenen Platäer fanden wieder Aufnahme in Athen. Diodor XV, 46. Pausan. IX, 1, 4—8. Aus gleichen Gründen war Thespieae bald darauf von den Thebanern zerstört worden. Diodor a. a. O. Dies war bereits im J. 373 geschehen; die hier zunächst erzählten Ereignisse sind die des Jahres 371.

φίλους ἀρχαίους — Die Phokeer, obgleich seit längerer Zeit

Φοκείων
λέμφ
σαμένο
πρόβη
eis la
τοί πε
Αύτοκ
στοκλή
προσθή
τοῖς
υποσχ
φειν τ
καὶ ἐπ
τοὺς
ἐλέεν
ἦττον
τότε δ
Ἰ
ἐγὼ μ
τῷ
ἢ πολ
Ἰ, σ
είρημ
περ
meist
(vgl.
hatten
den A
Verh
kyd.
ἐδύκ
ποτε
hatte
Theb
(s. II,
v. d.
αφ
waren
Mara
hatte
waren
bei T
VII,
Theop

Φωκίας, καὶ πόλεις πιστάς τ' ἐν τῷ πρὸς τὸν βάρβαρον πολέμῳ καὶ φίλας ἑαυτοῖς ἀφανίζοντας. ἐκ τούτων δὲ ψηφισάμενος ὁ δῆμος εἰρήνην ποιήσασθαι πρῶτον μὲν εἰς Θήβας πρέσβεις ἐπεμψε παρακαλοῦντας ἀκολουθεῖν, εἰ βούλονται, εἰς Λακεδαιμόνα περὶ εἰρήνης· ἔπειτα δὲ ἐξέπεμψαν καὶ αὐτοὶ πρέσβεις. ἦν δὲ τῶν αἰρεθέντων Καλλίας Ἰππουνίκου, Αὐτοκλῆς Στρομβιχίδου, Δημόστρατος Ἀριστοφῶντος, Ἀριστοκλῆς, Κηφισόδοτος, Μελάνωπος, Λύκαιδος. [ἔπει δὲ προσῆλθον ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους.] καὶ Καλλίστρατος δὲ ὁ δημηγόρος παρῆν· ὑποσχόμενος γὰρ Ἰφικράτει, εἰ αὐτὸν ἀφείη, ἢ χρήματα πέμψειν τῷ ναυτικῷ ἢ εἰρήνην ποιήσειν, οὕτως Ἀθήνησί τε ἦν καὶ ἔπραττε περὶ εἰρήνης· ἐπεὶ δὲ κατέστησαν ἐπὶ τοὺς ἐκκλήτους τε τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοὺς συμμάχους, πρῶτος ἔλεξεν αὐτῶν Καλλίας ὁ δαδοῦχος. ἦν δὲ οὗτος οἶος μηδὲν ἦττον ἡδεσθαι ὑφ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἄλλων ἐπαινούμενος· καὶ τότε δὴ ἤρξατο ᾧδὲ πως·

Ὡ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τὴν μὴν προξενίαν ὑμῶν οὐκ ἔγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πατὴρ πατρός πατρός ἔχων παρεδίδου τῷ γένει. βούλομαι δὲ καὶ τοῦτο ὑμῖν δηλῶσαι, ὡς ἔχουσα ἡ πόλις διατελεῖ πρὸς ἡμᾶς. ἐκείνη γάρ, ὅταν μὲν πόλεμος ἦ, στρατηγούς ἡμᾶς αἰρεῖται, ὅταν δὲ ἡσυχίας ἐπιθυμήσῃ, εἰρηνοποιούς ἡμᾶς ἐκπέμπει. κἀγὼ πρόσθεν δις ἤδη ἦλθον περὶ πολέμου καταλύσεως καὶ ἐν ἀμφοτέροις ταῖς πρεσβείαις

meist auf Seiten der Spartaner (vgl. III, 5, 3; IV, 3, 15; VI, 1, 1) hatten doch schon in alter Zeit mit den Athenern in freundschaftlichen Verhältnissen gestanden. Vgl. Thukyd. III, 95 *Φωκεῖς προθύμως ἐδόκουν κατὰ τὴν Ἀθηναίων αἰεὶ ποτε φίλῶν ἐνστρατεύειν*. Sie hatten sich auch dem Antrage der Thebaner auf Zerstörung Athens (s. II, 19) widersetzt. Demosthenes v. d. Trugges. 65. — *πόλεις ἀφανίζοντας* — Die Plataer waren die einzigen, welche bei Marathon die Athener unterstützt hatten (Herod. VI, 108); Thespier waren allein mit den Spartanern bei Thermopylae geblieben (Herod. VII, 222 u. 226); die übrigen Thespier hatten bei Plataeae mit-

gekämpft (Herod. IX, 30). Auf die Perserkriege weisen die Athener zurück, weil gerade die Thebaner sich damals den Barbaren angeschlossen hatten.

2. *Καλλίστρατος* — S. zu 2, 39. — *χρήματα πέμψειν* — Die 2, 37f. angeführten Thatsachen deuten darauf hin, daß Iphikrates von Hause nicht die nötigen Geldmittel erhielt. — *ἐκκλήτους* — S. zu II, 4, 38. — *δαδοῦχος* — S. zu II, 4, 20. — *οἶος ἢ δεσθαι* S. zu II, 3, 35.

4. *οὐκ ἐγὼ* — zu denken ἔχω aus dem folgenden *ἔχων παρεδίδου*. Zur Sache vgl. VI, 1, 4. — *πρόσθεν δις ἤδη* — vielleicht mit den II, 2, 17 und II, 4, 37 erwähnten Gesandtschaften.

διεπραξάμην καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν εἰρήνην· νῦν δὲ τρίτον ἦκα
 5 καὶ ἠροῦμαι πολὺ δικαιοτάτα νῦν ἂν διαλλαγῆς τυχεῖν. ὁρῶ
 γὰρ οὐκ ἄλλα μὲν ὑμῖν, ἄλλα δὲ ἡμῖν δοκοῦντα, ἄλλ' ὑμᾶς
 τε ἀχθομένους καὶ ἡμᾶς τῇ Πλαταιῶν τε καὶ Θεσπιῶν ἀναι-
 ρέσει. πῶς οὖν οὐκ εἰκὸς τὰ αὐτὰ γιγνώσκοντας φίλους
 μᾶλλον ἀλλήλοις ἢ πολεμίους εἶναι; καὶ σωφρόνων μὲν δήπου
 ἐστὶ μηδὲ εἰ μικρὰ τὰ διαφέροντα εἴη πόλεμον ἀναιρεῖσθαι·
 εἰ δὲ δὴ καὶ ὁμογνωμονοῖμεν, οὐκ ἂν πάνν τῶν θανμαστῶν
 6 εἴη μὴ εἰρήνην ποιεῖσθαι; δίκαιον μὲν οὖν ἦν μηδὲ ὄπλα
 ἐπιφέρειν ἀλλήλοις ἡμᾶς, ἐπεὶ λέγεται μὲν Τριπτόλεμος ὁ
 ἡμέτερος πρόγονος τὰ Δήμητρος καὶ Κόρης ἄροητα ἱερὰ
 πρώτοις ξένοις δεῖξαι Ἡρακλεῖ τε τῷ ὑμετέρῳ ἀρχηγέτῃ καὶ
 Διοσκόροιν τοῖν ὑμετέροιν πολίταιν καὶ τοῦ Δήμητρος δὲ
 καρποῦ εἰς πρώτην τὴν Πελοπόννησον σπέρμα δωρήσασθαι.
 πῶς οὖν δίκαιον ἢ ὑμᾶς, παρ' ὧν ἐλάβετε σπέρματα, τὸν
 τούτων ποτὲ καρπὸν ἐλθεῖν δηώσοντας, ἡμᾶς τε, οἷς ἐδώκα-
 μεν, μὴ οὐχὶ βούλεσθαι ὡς πλείστην τούτοις ἀφθονίαν τρο-
 φῆς γενέσθαι; εἰ δὲ ἄρα ἐκ θεῶν πεπρωμένον ἐστὶ πολέμους
 ἐν ἀνθρώποις γίνεσθαι, ἡμᾶς δὲ χρὴ ἄρχεσθαι μὲν αὐτοῦ
 ὡς σχολαίτατα, ὅταν δὲ γένηται, καταλύεσθαι ἢ δυνατὸν
 τάχιστα.

5. τῶν θανμαστῶν — partitiver Genetiv: es gehörte zu den wunderbaren Dingen = es wäre wunderbar. Komment. IV, 6, 10 *Ἀνδρίαν ἄρα τῶν καλῶν νομίζεις εἶναι.*

6. *Τριπτόλεμος* — Die Bezeichnung auf diesen Heros, der mit den eleusinischen Mysterien in enger Verbindung stand (s. Preller, griech. Mythol. I S. 602 der zweiten Anfl.) erklärt sich aus dem priesterlichen Amte des Kallias. — *ἱερὰ δεῖξαι* — stehender Ausdruck für das Zulassen zu den Darstellungen der heiligen Ceremonien bei den Mysterien. S. Lobeck *Aglaophamus* I S. 51. — Herakles hatte sich vor seinem Gange in die Unterwelt in die Mysterien einweihen lassen, die Dioskuren Kastor und Polydeukes nach Eroberung der attischen Stadt Aphidna. Apollodor. II, 5, 12. Plutarch *Theseus* 33. Da früher nur Einheimische eingeweiht worden waren, so war

Herakles zuvor vom Pylios, die Dioskuren vom Aphidnos adoptiert worden. — *σπέρμα* — Nach attischer Sage war von Attika aus der Ackerbau durch den Triptolemos verbreitet worden. Vgl. Ovid *Metamorph.* V, 645 ff. Wie stolz die Athener auf diese Wohlthat, die sie anderen Völkern erwiesen, waren, und mit welchen Ehren sie von den übrigen Griechen für dieselbe belohnt wurden, ist aus Isokrat. *Paneg.* 28 ff. zu ersehen. — *ἢ ὑμᾶς — ἡμᾶς τε* — ungewöhnliche Partikelverbindung. Homer. *Ilias* β, 289 *ᾧστε γὰρ ἢ παῖδες νεαροὶ χῆραὶ τε γυναῖκες ἀλλήλοισιν ὀδύρονται οἰκόνδε νέεσθαι.* Häufiger ist die Verbindung durch *τε* — *ἢ*. Komment. I, 7, 3. *Oekon.* 20, 12. — *ἐκ θεῶν* — S. zu III, 1, 6. — *ἡμᾶς δὲ* — Die Partikel δὲ im Nachsatze, um den Gegensatz zu *ἐκ θεῶν πεπρωμένον* hervorzuheben. S. zu IV, 1, 33. — *καταλύεσθαι* — nämlich *αὐτόν.*

Μετὰ τοῦτου Ἀντοκλῆς, μάλα δοκῶν ἐπιστροφῆς εἶναι τὸ ῥήτωρ, ὡς ἠγόρευεν· Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, ὅτι μὲν ἂ μέλλω λέγειν οὐ πρὸς χάριν ὑμῖν ῥηθήσεται οὐκ ἄγνοῶ· ἀλλὰ δοκεῖ μοι, οὔτινες βούλονται ἦν ἂν ποιήσονται φιλίαν, ταύτην ὡς πλείστον χρόνον διαμένειν, διδακτέον εἶναι ἀλλήλους τὰ αἴτια τῶν πολέμων. ὑμεῖς δὲ αἰεὶ μὲν φατε ὡς αὐτόνομους τὰς πόλεις χρῆ εἶναι, αὐτοὶ δὲ ἔστε μάλιστα ἐμποδῶν τῇ αὐτονομίᾳ. συντίθεσθε μὲν γὰρ πρὸς τὰς συμμαχίδας πόλεις τοῦτο πρῶτον, ἀκολουθεῖν ὅποι ἂν ὑμεῖς ἠγήσθε. καίτοι τί τοῦτο αὐτονομία προσήκει; ποιείσθε δὲ πολεμίους οὐκ ἀνακοινοῦμενοι τοῖς συμάχοις, καὶ ἐπὶ τούτους ἠγείσθε· ὥστε πολλάκις ἐπὶ τοὺς εὐμενεστάτους ἀναγκάζονται στρατεύειν οἱ λεγόμενοι αὐτόνομοι εἶναι. ἔτι δὲ τὸ πάντων ἐναντιώτατον αὐτονομία, καθίστατε ἔνθα μὲν δεκαρχίας, ἔνθα δὲ τριακονταρχίας· καὶ τούτων τῶν ἀρχόντων ἐπιμελεῖσθε οὐχ ὅπως νομίμως ἄρχωσιν, ἀλλ' ὅπως δύνωνται βία κατέχειν τὰς πόλεις. ὥστ' εἰκότα τετραννίσαι μᾶλλον ἢ πολιτείας ἠδόμενοι. καὶ ὅτε μὲν βασιλεὺς προσέταττεν αὐτόνομους τὰς πόλεις εἶναι, μάλα γινώσκοντες ἐφαίνεσθε, ὅτι εἰ μὴ εἴσοιεν

Das Medium steht für das in dieser Verbindung sonst gebräuchliche Aktiv in dem Sinne von unter einander beilegen, wie Andokid. über den Frieden 17 ἐνθυμήθητε οὖν τῶν πόλεων τὰς μεγίστας τίνι τρόπῳ τὸν πόλεμον καταλύονται.

7. διδακτέον — zu ergänzen τούτοις. — φατέ ὡς — Nach φημί steht sehr selten die Konstruktion mit ὡς oder ὅτι statt des Infinitivs. Demosth. Philipp. I, 48 οἱ δὲ φασι ὡς πρέσβεις πέπομφεν ὡς βασιλέα. Platon Gorgias S. 487 καὶ μὴν ὅτι γε οἷος παρησιάζεσθαι καὶ μὴ ἀδύνασθαι, αὐτὸς τε φῆς καὶ ὁ λόγος ὁμολογεῖ σοι: wie in letzterem Falle bei der Verbindung mit anderen Verben Kyrop. III, 3, 19 καὶ ὁ πατήρ λέγει καὶ σύ φῆς καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν, ὡς αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων δόμασι. — ἀκολουθεῖν — ἠγήσθε — Vgl. II, 2, 20.

8. τὸ — ἐναντιώτατον —

was am meisten im Widerspruch steht. Die absolute Konstruktion zur Ankündigung des Folgenden, wie häufig τὸ δὲ μέγιστον. Vgl. Resp. Laced. 10, 8 τὸ πάντων θαυμαστότατον, ἐπανοῦσι μὲν πάντες τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα und τὸ λεγόμενον zu § 20. — δεκαρχίας — S. zu III, 4, 2. — τριακονταρχίας — wie in Athen. — εἰκότα — ἠδόμενοι — Der Nominativ des Particips statt des sonst gebräuchlichen Dativs oder statt des Infinitivs. Komment. IV, 3, 8 ταῦτα παντάπασιν εἰκεν ἀνθρώπων ἕνεκα γινόμενα. Einen Unterschied der Bedeutung zwischen den drei erwähnten Konstruktionen glaubt Krüger Gr. Gramm. § 56, 4, 9 gefunden zu haben. — πολιτείας — Verfassungen freier Staaten, wo die Bürger sich selbst regierten.

9. προσέταττεν — S. V, 1, 31. Auch Isokr. Paneg. 176 nennt voller Entrüstung über den Antalkidischen Frieden denselben πρόσταγμα καὶ

οἱ Θηβαῖοι ἐκάστην τῶν πόλεων ἄρχειν τε ἑαυτῆς καὶ οἷς ἂν βούληται νόμοις χρῆσθαι, οὐ ποιήσουσι κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα· ἐπεὶ δὲ παρελάβετε τὴν Καδμείαν, οὐδ' αὐτοῖς Θηβαίοις ἐπετρέπετε αὐτονόμους εἶναι. δεῖ δὲ τοὺς μέλλοντας φίλους ἔσεσθαι οὐ παρὰ τῶν ἄλλων μὲν ἀξιοῦν τῶν δικαίων τυγχάνειν, αὐτοὺς δὲ ὅπως ἂν πλείστα δύνωνται πλεονεκτοῦντας φαίνεσθαι.

- 10 Ταῦτα εἰπὼν σιωπὴν μὲν παρὰ πάντων ἐποίησεν, ἡδομέ-
 νους δὲ τοὺς ἀχθομένους τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐποίησε. μετὰ
 τοῦτον Καλλίστρατος ἔλεξεν· Ἄλλ' ὅπως μὲν, ὦ ἄνδρες Λακε-
 δαιμόνιοι, οὐκ ἐγγεγένηται ἁμαρτήματα καὶ ἀφ' ἡμῶν καὶ
 ἀφ' ὑμῶν, ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ἔχειν μοι δοκῶ εἰπεῖν· οὐ μέντοι
 οὕτω γινώσκω, ὡς τοῖς ἁμαρτάνουσιν οὐδέποτε ἔτι χρηστέον·
 ὁρῶ γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὐδένα ἀναμάρτητον διατελοῦντα·
 δοκοῦσι δέ μοι καὶ εὐπορώτεροι ἐνίοτε γίνεσθαι ἄνθρωποι
 ἁμαρτάνοντες, ἄλλως τε καὶ ἐὰν κολασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἁμαρ-
 11 τημάτων, ὡς ἡμεῖς. καὶ ὑμῖν δὲ ἐγῶγε ὁρῶ διὰ τὰ ἀγνωμό-
 νως πραχθέντα ἔστιν ὅτε πολλὰ ἀντίτυπα γιννόμενα· ὧν
 ἦν καὶ ἡ καταληφθεῖσα ἐν Θήβαις Καδμεία· νῦν γοῦν, ὡς
 ἐσπουδάσατε αὐτονόμους τὰς πόλεις γενέσθαι, πᾶσαι πάλιν,
 ἐπεὶ ἡδικήθησαν οἱ Θηβαῖοι, ἐπ' ἐκείνοις γεγένηται. ὥστε
 πεπαιδευμένους ἡμᾶς, ὡς τὸ πλεονεκτεῖν ἀκερδές ἐστι, νῦν
 ἐλπίζω πάλιν μετρίους ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους φιλίᾳ ἔσεσθαι.
 12 ἂ δὲ βουλόμενοί τινες ἀποτρέπειν τὴν εἰρήνην διαβάλλουσιν,

οὐ συνθήμας. — ὅπως — muß wie sonst ὡς beim Superlativ mit δύνασθαι gebraucht sein, wenn man den Satz ὅπως — δύνωνται nicht von πλεονεκτοῦντας abhängen lassen will, wie Kyrop. VIII, 3, 6 ἐκέλευε ἐπιμεληθῆναι, ὅπως ἂν οὕτω γένηται αὐριον ἢ ἐξέλασις, wobei sich freilich eine gewisse Tautologie ergibt.

10. παρὰ πάντων — Der Genetiv, um den Ausgangspunkt des Schweigens anzudeuten. — ἐποίησεν — ἐποίησε — S. zu IV, 5, 17. — ἀφ' ἡμῶν — S. zu V, 4, 60. — ἀναμάρτητον διατελοῦντα — διατελεῖν ohne ein Particip, namentlich ohne eine bei einem Adjektiv zu erwartende Form von ὧν ist nicht selten. S. II, 3, 25; VII, 3, 1. Komment. I, 6, 2

ἀχίων διατελεῖς. Kyrop. I, 5, 10 εἰ τις ἀναγώνιστος διατελέσειεν. Agesil. 1, 37 ἐποίησεν ὥστε εὐδαίμονας τὰς πόλεις διατελέσαι. 6, 8 ὥστε ἀναταφρόντος διετέλεσεν. Vgl. auch zu IV, 3, 3. — εὐπορώτεροι — klüger, gewitzter. Oekon. 9, 5 οἱ πονηροὶ (οἰκείται) συζυγνέτες εὐπορώτεροι πρὸς τὸ κακουργεῖν γίνονται.

11. νῦν γοῦν κτλ. — als Beweis für die Richtigkeit des vorangehenden Satzes: Denn, während ihr strebt, daß die Städte selbständig würden, sind durch das an den Thebanern begangene Unrecht alle wieder in deren Hände gekommen. Die Partikel ὡς ist schwerlich richtig. Vgl. Anhang,

12. ἂ — διαβάλλουσι — Vgl. II, 3, 45. — μὴ Ἀντακίδας

ὡς ἡμε
 δος ἐλθ
 ἐσθνημ
 πᾶσαι
 ταῦτα
 βασιλέ
 ἀναλώσ
 ἂ ἔργα
 ἡγομεν
 λῆσθε,
 πρὸς τ
 οἱ εἰ
 ὑμῖν ἀ
 σῶσατε
 τοῦ σ
 πόλεων
 ἐν ἐκ
 οὐν ἡμ
 δοκίμ
 ὄτων
 1189
 Worter
 dämon
 geschic
 lung
 des
 Diodo
 König
 sandte
 auffor
 — d
 4, 6 π
 ματα
 πλεία
 Vgl.
 νομο
 stän
 liegt
 13.
 nämli
 ἀρεσ
 verde
 ἔστι
 unse
 bisher
 von C

ὡς ἡμεῖς οὐ φιλίας δεόμενοι, ἀλλὰ φοβούμενοι μὴ Ἀντακί-
 δας ἔλθῃ ἔχων παρὰ βασιλέως χρήματα, διὰ τοῦθ' ἤκομεν,
 ἐνθυμήθητε ὡς φλυαροῦσι. βασιλεὺς μὲν γὰρ δήπου ἔγραψε
 πάσας τὰς ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεις αὐτονόμους εἶναι· ἡμεῖς δὲ
 ταῦτα ἐκεῖνω λέγοντές τε καὶ πράττοντες τί ἂν φοβούμεθα
 βασιλέα; ἢ τοῦτο οἰεταί τις, ὡς ἐκεῖνος βούλεται χρήματα
 ἀναλώσας ἄλλους μεγάλους ποιῆσαι μᾶλλον ἢ ἄνευ δαπάνης
 ἢ ἔγνω ἄριστα εἶναι, ταῦτα ἑαυτῷ πεπραχθῆαι; εἶεν. τί μὴν 13
 ἤκομεν; ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀποροῦντες γνοίητε ἂν, εἰ μὲν βού-
 λεσθε, πρὸς τὰ κατὰ θάλατταν ἰδόντες, εἰ δὲ βούλεσθε,
 πρὸς τὰ κατὰ γῆν ἐν τῷ παρόντι. τί μὴν ἔστιν; εὐδηλον
 ὅτι εἰ τῶν συμμάχων τινὲς οὐκ ἀρεστὰ πράττουσιν ἡμῖν ἢ
 ὑμῖν ἀρεστὰ. ἴσως δὲ καὶ βουλοίμεθ' ἂν ὧν ἕνεκα περιε-
 σάσασθε ἡμᾶς ἢ ὀρθῶς ἔγνωμεν ὑμῖν ἐπιδειξῆαι. ἵνα δὲ καὶ 14
 τοῦ συμφόρου ἔτι ἐπιμνησθῶ, εἰσὶ μὲν δήπου πασῶν τῶν
 πόλεων αἱ μὲν τὰ ὑμέτερα, αἱ δὲ τὰ ἡμέτερα φρονοῦσαι, καὶ
 ἐν ἐκάστη πόλει οἱ μὲν λακωνίζουσιν, οἱ δὲ ἀττικίζουσιν. εἰ
 οὖν ἡμεῖς φίλοι γενοίμεθα, πόθεν ἂν εἰκότως χαλεπὸν τι προσ-
 δοκήσαιμεν; καὶ γὰρ δὴ κατὰ γῆν μὲν τίς ἂν ὑμῶν φίλων
 ὄντων ἱκανὸς γένοιτο ἡμᾶς λυπήσῃ; κατὰ θάλατταν γε μὴν

ἔλθῃ — Es läßt sich aus diesen Worten schliessen, daß die Lakedämonier wieder den Antalkidas geschickt hatten, um die Einwirkung des Königs auf Herstellung des Friedens anzurufen. Auch Diodor XV, 50 giebt an, der König Artaxerxes habe wieder Gesandte geschickt, die zum Frieden auffordern sollten. — *διὰ τοῦτο* — d. i. *διὰ τὸ φοβεῖσθαι*. Hieron 4, 6 *πλεῖα ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλεῖα ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται*. Vgl. Kyrop. IV, 2, 42. — *αὐτονόμους εἶναι* — sollten selbständig sein; denn in ἔγραψε liegt der Begriff des Befehlens.

13. *ὅτι* — *ἀποροῦντες* — nämlich *ἤκομεν*. — *εὐδηλον* — *ἀρεστὰ* — Der Satz ist vollständig verderbt. Daß nach dem *τί μὴν ἔστιν*; was ist nun der Grund unseres Erscheinens? nach der bisher vorgebrachten Ablehnung von Gründen, die man etwa auf-

stellen könnte, ein positiver Grund folgen muß, ist klar, doch läßt sich aus den überlieferten Worten der Sinn nicht erraten, da auch im folgenden jede Beziehung auf denselben fehlt. Die bloße Angabe, daß sie nach Frieden verlangten, weil sie mit dem Verfahren einiger Bundesgenossen (d. h. doch nur der Thebaner) nicht zufrieden seien, kann als ein ausreichender Grund schwerlich angesehen werden. — *ὧν ἕνεκα* = *τούτων ἕνεκα ὅτι*. Vgl. 5, 43. Die Beziehung des Satzes ist dadurch, daß derselbe mit dem vorhergehenden in notwendigem Zusammenhange steht, unverständlich geworden. Das *περιεσάσασθε ἡμᾶς* wird wohl von der Ablehnung des Vorschlags, Athen nach der Niederlage bei Aigospotamoi zu zerstören, verstanden werden müssen. S. II, 2, 20.

14. *κατὰ γῆν μὲν* — *κατὰ θάλατταν γε μὴν* — S. zu IV, 2, 17.

- 15 τίς ἂν ὑμᾶς βλάβηαι τι ἡμῶν ὑμῖν ἐπιτηδείων ὄντων; ἀλλὰ μέντοι ὅτι μὲν πόλεμοι αἰεὶ ποτε γίνονται καὶ ὅτι καταλύονται πάντες ἐπιστάμεθα, καὶ ὅτι ἡμεῖς, ἂν μὴ νῦν, ἀλλ' ἀνθίς ποτε εἰρήνης ἐπιθυμήσομεν. τί οὖν δεῖ ἐκείνον τὸν χρόνον ἀναμένειν, ἕως ἂν ὑπὸ πλήθους κακῶν ἀπέλωμεν, μᾶλλον ἢ οὐχ ὡς τάχιστα πρὶν τι ἀνήκεστον γενέσθαι τὴν εἰρήνην
- 16 ποιήσασθαι; ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκείνους ἔγωγ' ἐπαινῶ οἵτινες ἀγωνισταὶ γενόμενοι καὶ νενικηκότες ἤδη πολλάκις καὶ δόξαν ἔχοντες οὕτω φιλονεικοῦσιν ὥστε οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν ἠττηθέντες τὴν ἀσκησιν καταλύσωσιν, οὐδέ γε τῶν κυβευτῶν οἵτινες αὐτὰν ἔν τι ἐπιτύχῃσι, περὶ διπλασίων κυβηοῦσιν· ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν τοιούτων τοὺς πλείους ἀπόρους παν-
- 17 τάπασι γιγνομένους. ἂ χροὴ καὶ ἡμᾶς ὁρῶντας εἰς μὲν τοιοῦτον ἀγῶνα μηδέποτε καταστήναι, ὥστ' ἢ πάντα λαβεῖν ἢ πάντ' ἀποβαλεῖν, ἕως δὲ καὶ ἐρρωμέθα καὶ εὐτυχοῦμεν, φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. οὕτω γὰρ ἡμεῖς τ' ἂν δι' ὑμᾶς καὶ ὑμεῖς δι' ἡμᾶς ἔτι μεῖζους ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀναστρεφοίμεθα.
- 18 Δοξάντων δὲ τούτων καλῶς εἰπεῖν, ἐψηφίσαντο καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι δέχεσθαι τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧ τοὺς τε ἀρμοστὰς ἐκ τῶν πόλεων ἐξάγειν, τὰ τε στρατόπεδα διαλύειν καὶ τὰ ναυτικά καὶ τὰ πεζικά, τὰς τε πόλεις αὐτονόμους ἔαν. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιίῃ, τὸν μὲν βουλόμενον βοηθεῖν ταῖς ἀδικουμέναις πόλεσι, τῷ δὲ μὴ βουλομένῳ μὴ εἶναι ἔνορκον
- 19 συμμαχεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. ἐπὶ τούτοις ἄμωσαν Λακεδαιμόνιοι μὲν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ τῶν συμμαχῶν, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ

15. ὅτι μὲν — S. zu V, 2, 12. — ἢ οὐχ — Nach μᾶλλον in einem negativen Satze kann statt ἢ auch ἢ οὐ folgen, so hier, weil der Fragesatz negativen Sinn hat. Herod. IV, 118 ἦμαι γὰρ ὁ Πέρσης οὐδὲν μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ὑμέας. Thukyd. II, 62 οὐδ' εἰκὸς χυλεπῶς φέρειν αὐτῶν μᾶλλον ἢ οὐ — ὀλιγοῦσαι.

16. τὴν ἀσκησιν — das Handwerk der Athleten. Vgl. Koment. III, 14, 3 ἔαν τις ἀνευ τοῦ σίτον τὸ ὄψον αὐτὸ ἐσθίῃ, μὴ ἀσκήσεως, ἀλλ' ἠδονῆς ἕνεκα, πρότερον ὄψοφάγος εἶναι δοκεῖ ἢ οὐ. — αὐ — stellt den Relativsatz in eine Art von Gegensatz zu dem

vorhergehenden Relativsatz οἵτινες — παύονται. — ἀπόρους — mittellos, Bettler.

17. ὥστε — auf τοιοῦτον zu beziehen: ein Kampf, wo es Bedingung ist, entweder u. s. w. S. zu V, 3, 14 und vgl. VI, 4, 22. — ἀναστρεφοίμεθα — eigentlich sich aufhalten, dann abgeschwächt sein. Vgl. VII, 3, 2 ἐν ταύτῃ τῇ συμμαχίᾳ ἀναστρέφετο. Anab. II, 5, 14 ἐν γε τοῖς πέριξ οἰκοῦσι — ὡς δεσπότης ἀναστρέφειο.

18. τὴν εἰρήνην — Geschlossen wurde derselbe im Monat Skirophorion (Juni) des Jahres 371 v. Chr. Plutarch Agesil. 28. — τῷ δὲ μὴ — ἀδικουμένοις — Hierdurch ist

οἱ συμ
ἀπομο
ύστερα
βαίαι
ὅτι με
γράφ
ἐξελείφ
πεποιή
μὲν Ἀ
λεγόμε
παντε
Ἐκ
πόλει
καὶ ὅ
μονι γ
μείνου
φρουρ
στράτ
δίου
der
Antalk
abgeleit
des Fri
schlidit
19.
III, 4,
Verbu
zen,
gesetz
αντῶ
41. —
κί. —
Epami
Gesam
anch
die Se
Thebe
gewält
Agesil
Name
denad
20.
zu s
vgl.
Über
— Di
dring
gesch

οἱ σύμμαχοι κατὰ πόλεις ἕκαστοι. ἀπογραψάμενοι δ' ἐν ταῖς ὁμονομίαις πόλεσι καὶ οἱ Θηβαῖοι, προσελθόντες πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ οἱ πρέσβεις αὐτῶν ἐκέλευον μεταγράψαι ἀντὶ Θηβαίων Βοιωτοὺς ὁμομοκότας. ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο, ὅτι μεταγράψει μὲν οὐδὲν ὢν τὸ πρῶτον ἄμωσάν τε καὶ ἀπεγράψαντο· εἰ μὲντοι μὴ βούλοιντο ἐν ταῖς σπονδαῖς εἶναι, ἐξαλείφειν ἂν ἔφη, εἰ κελεύουσιν. οὕτω δὴ εἰρήνην τῶν ἄλλων 20 πεποιημένων, πρὸς δὲ Θηβαίους μόνους ἀντιλογίας οὔσης, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι οὕτως εἶχον τὴν γνώμην, ὡς νῦν Θηβαίους τὸ λεγόμενον δὴ δεκατευθῆναι ἐλπὶς εἴη, αὐτοὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι παντελῶς ἀθύμως ἔχοντες ἀπῆλθον.

Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὰς τε φρουρὰς ἐκ τῶν IV πόλεων ἀπῆγον καὶ Ἴφικράτην καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο, καὶ ὅσα ὑστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς ὅρκους τοὺς ἐν Λακεδαίμονι γενομένους, πάντα ἠγάγκασαν ἀποδοῦναι. Λακεδαιμόνιοι 2 μὲντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τοὺς τε ἀρμοστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς ἀπῆγαγον, Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στρατεύμα καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη τί χρεὶ ποιεῖν, Προθόου λέξαντος, ὅτι αὐτῷ δοκοίη διαλύσαντας τὸ στρατεύμα

der entsprechende Artikel des Antalkidischen Friedens (V, 1, 31) abgeändert, welcher die Teilnehmer des Friedens verpflichtete, den Geschädigten zu helfen.

19. ὑπὲρ — im Namen. Vgl. III, 4, 6. — οἱ Θηβαῖοι — Zu dem Verbum finitum tritt statt des Ganzen, welches vorläufig als Subjekt gesetzt ist, ein Teil οἱ πρέσβεις αὐτῶν, als Subjekt ein. Vgl. zu V, 4, 41. — οἱ πρέσβεις — ἐκέλευον κτλ. — Nach Plutarch Agesil. 28 hatte Epaminondas, der sich unter den Gesandten befand, verlangt, daß auch die Spartaner den Lakoniern die Selbständigkeit gäben, wenn die Thebaner den Böotern die Freiheit gewähren sollten, und dadurch den Agesilaos so gereizt, daß er den Namen der Thebaner in dem Friedensdokumente strich.

20. τὸ λεγόμενον — wie man zu sagen pflegte. S. zu § 8 und vgl. 5, 35. — δεκατευθῆναι — Über den Infin. Aor. s. zu V, 4, 43. — Die Griechen hatten beim Eindringen der Perser in Griechenland geschworen, von dem Eigentum der-

jenigen Griechen, welche sich freiwillig dem Feinde angeschlossen hätten, dem delphischen Gotte den zehnten Teil zu weihen, oder wohl vielmehr in der Weise ihr Eigentum zehntpflichtig zu machen, daß sie vom Ertrage ihrer Grundstücke den Zehnten zu zahlen hätten. Herod. VII, 132. Dies galt nun namentlich auch von den Thebanern. — Daß die Thebaner durch ihre Weigerung, den Frieden anzunehmen, aus dem athenischen Bunde ausschieden, ist selbstverständlich.

IV. 1. Ἴφικράτην — S. 2, 13 ff.

2. Κλεόμβροτον — Der Satz ist, unterbrochen durch die Rede des Prothoos, nicht fortgeführt, sondern mit veränderter Konstruktion durch Κλεομβρότῳ ἐπέστειλαν wieder aufgenommen. Das Anakoluth ist wohl dadurch veranlaßt, daß aus der abhängigen Konstruktion Προθόου λέξαντος in die selbständige οὕτω γὰρ ἔφη und ἡ δὲ ἐκκλησία ἠγγήατο übergegangen ist. Vgl. Anab. VII, 1, 34 ἀπονοσὶ τὰντα τοῖς στρατιώταις — ἐκ τούτου οἱ στρατιῶται τὸν τε Κοιρατὰν δέχονται. — ἐν Φω-

κατὰ τοὺς ὄρκους καὶ περιαγγείλαντας ταῖς πόλεσι συμβαλέσθαι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὁπόσον βούλοιο ἐκάστη πόλις, ἔπειτα εἰ μὴ τις ἐφῆ αὐτονόμους τὰς πόλεις εἶναι, τότε πάλιν παρακαλέσαντας, ὅσοι τῇ αὐτονομίᾳ βούλοιντο βοηθεῖν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς ἐναντιουμένους· οὕτω γὰρ ἂν ἐφη οἴεσθαι τοὺς τε θεοὺς εὐμενεστάτους εἶναι καὶ τὰς πόλεις ἡμιστ' ἂν
 3 ἄχθεσθαι· ἢ δ' ἐκκλησία ἀκούσασα ταῦτα ἐκείνον μὲν φλυαρεῖν ἠγγήσατο· ἦδη γάρ, ὡς εἴοικε, τὸ δαιμόνιον ἦγεν· ἐπέστειλαν δὲ τῷ Κλεομβρότῳ μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ' εὐθύς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφίοιεν τὰς πόλεις. [ὁ δὲ Κλεόμβροτος, ἐπειδὴ ἐπύθετο τὴν εἰρήνην γεγενημένην, πέμψας πρὸς τοὺς ἐφόρους ἠρώτα τί χρῆ ποιεῖν· οἱ δ' ἐκέλευσαν αὐτὸν στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ ἀφίοιεν τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους.] ἐπεὶ οὖν ἦσθετο οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ στράτευμα διαλύοντας, ὡς ἀντιτάττειντο πρὸς αὐτόν, οὕτω δὴ ἄγει τὴν στρατιάν εἰς τὴν Βοιωτίαν. καὶ ἦ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων καὶ ἐπὶ στενωπῷ τιμὴ ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Οἰσβῶν δὲ ὄρεινῃν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν καὶ τὸ τεῖχος αἰρεῖ,
 4 καὶ τριήρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ ἀναβὰς ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λεύκτροις τῆς Θεσπικῆς. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρῷ λόφῳ οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους ἀλλ' ἢ τοὺς Βοιωτοὺς. ἔνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ
 5 οἱ μὲν φίλοι προσιόντες ἔλεγον· ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφῆσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ

κεῖσι — S. 1, 1, und 2, 1. — συμβαλέσθαι — einen Beitrag zur Führung des gemeinschaftlichen Krieges geben. Der Apollotempel, in welchem einstweilen diese Beiträge niedergelegt werden sollten, ist wohl der in Delphi. — εἰ μὴ τις ἐφῆ — Vgl. I, 7, 12. — γὰρ ἂν — ἂν gehört zu εἶναι. Vgl. 1, 9.

3. τὸ δαιμόνιον ἦγεν — die Gottheit führte sie ihrem vom Schicksal bestimmten Verderben entgegen. — οὐχ ὅπως — S. zu II, 4, 14. — ἐπὶ στενωπῷ τιμὴ — Diodor XV, 52 Ἐπαμεινώνδας

προκαταλαβόμενος τὰ περὶ τὴν Κορώνειαν στενὰ κατεστρατοπέδευσεν. — ὄρεινῃν καὶ ἀπροσδόκητον — nämlich ὁδόν. Dieser Weg führte nicht weit von der Küste über den Helikon. Diodor a. a. O. διεξελθὼν τὴν παραθαλάττιαν ὁδόν. — τὸ τεῖχος — d. i. die Befestigungswerke der Stadt und die Stadt selbst. Vgl. VII, 5, 8.

4. οὐ πολὺ διαλείποντες — in geringer Entfernung. — ἀλλ' ἢ — nach negativen Ausdrücken = als, aufser. Vgl. I, 7, 16.

ἐργατα
 κεφαλὰς
 καὶ ὅτε
 αἰλίον
 σαντο
 ἀνδρῶν.
 ὅς, ἐπεὶ
 ὅσπερ
 ζῆντο
 προσεστά
 αἰ περι
 μὴ ἔξου
 ἢ πόλις
 προσθε
 ἀποθη
 μὲν τι
 Λακεδ
 αἰ λέγ
 ἀποκα
 Θηβαῖοι
 αὐτοῖς
 ἰέρεαι
 καὶ τ
 τὴν
 πάντ

5. αἰ
 — sie
 von d
 46 τῶν
 καλόν
 5, 39.
 μνημο
 ἐπ' α
 4, 15
 fall V
 ἐπιθ
 Vaterl
 verba
 ται
 mit il
 6.
 passiv
 Ἰγρο
 κ

ἔσχατα παθεῖν. ἀναμνησθήσονται γάρ σου καὶ ὅτε εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδήσασα καὶ ὅτε ὕστερον στρατεύων ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς, Ἀγησιλίου ἀεὶ ἐμβάλλοντος διὰ τοῦ Κιθαιρώωνος. εἶπερ οὖν ἦ σαυτοῦ κήδη ἢ τῆς πατρίδος ἐπιθυμῆς, ἀκτίον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα ἔλεγον· οἱ δ' ἐναντίοι, Νῦν δὴ, ἔφασαν, δηλώσει ὁ ἀνὴρ, εἰ τῷ ὄντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται. ὁ μὲν δὴ Κλεόμβροτος ταῦτα ἀκούων παρω- 6 ζύνητο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν. τῶν δ' αὖ Θηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς εἰ μὴ μαχοῖντο, ἀποστήσονται μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις, αὐτοὶ δὲ πολιορκήσονται· εἰ δὲ μὴ ἔξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τάπιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσοι καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι. ἅτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν ἐλογίζοντο κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. πρὸς δὲ τούτοις παρεθάρρυνε 7 μὲν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγόμενος ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἠττηθῆναι, ἐνθα τὸ τῶν παρθένων ἦν μνημα, αἱ λέγονται διὰ τὸ βιασθῆναι ὑπὸ Λακεδαιμονίων τινῶν ἀποκτεῖναι ἑαυτάς. καὶ ἐκόσμησαν δὴ τοῦτο τὸ μνημα οἱ Θηβαῖοι πρὸ τῆς μάχης. ἀπηγγέλλετο δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἱ τε νεῶ πάντες αὐτόματοι ἀνεώγοντο αἱ τε ἰέρεια λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαίνοιεν. ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὄπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι, ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξωρημένον. οἱ μὲν δὴ τινες λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων. εἰς δ' οὖν τὴν 8

5. ἀναμνησθήσονται σου ὅτε — sie werden an dich denken von der Zeit her, wo —. Vgl. 5, 46 τῶν μὲν οὖν ἡμετέρων προγόνων καλὸν λέγεται, ὅτε — οὐκ εἶσαν. 5, 39. Kyrop. I, 6, 12 οὐ γὰρ μέμνημαι ὅτε ἐγὼ μὲν πρὸς σὲ ἦλθον ἐπ' ἀργύριον. — Zur Sache s. V, 4, 15 und über den zweiten Vorfall V, 4, 59. — τῆς πατρίδος ἐπιθυμῆς — wenn du dein Vaterland wiedersehen und nicht verbannt werden willst. — κήδεσται — d. h. sie begünstigt, es mit ihnen hält.

6. πολιορκήσονται — mit passiver Bedeutung wie VII, 5, 18. Kyrop. VI, 1, 15. — πεφευγότες

— die nach der Besetzung der Kadmeia durch die Spartaner aufser Landes gegangen waren.

7. ὁ χρησμὸς — Die Thebaner erfuhren dies Orakel durch einen flüchtigen Spartaner, namens Leandridas. — τῶν παρθένων — Molpia und Hippo, Töchter des Leuktros und Skedasos. Diodor XV, 54 vgl. mit Plutarch Pelop. 20 und Paus. IX, 13, 5. Wann der Vorfall mit den beiden Mädchen stattgefunden, ist nicht bekannt: Plutarch nennt ihn πολὺ τῶν Λευκτροῦ καὶ παλαιότερον. — ἀνεώγοντο — λέγοιεν — Über den Wechsel des Modus s. zu III, 5, 25. — τεχνάσματα — nach Phavorinus

- μάχην τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις πάντα τάναντία ἐγίνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς τύχης κατορθοῦτο. ἦν μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῷ Κλεομβρότῳ ἡ τελευταία βουλή περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων καὶ τὸν οἶνον παροξύναι τι 9 αὐτοὺς ἔλεγον. ἐπεὶ δὲ ὠπλίζοντο ἑκάτεροι καὶ πρόδηλον ἤδη ἦν ὅτι μάχῃ ἔσοιτο, πρῶτον μὲν ἀπιέναι ὠρμημένων ἐκ τοῦ Βοιωτοῦ στρατεύματος τῶν τὴν ἀγορὰν παρεσκευαστόων καὶ σκευοφόρων τινῶν καὶ τῶν οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιούντες κύκλω οἱ τε μετὰ τοῦ Ἴέρανος μισθοφόροι καὶ οἱ τῶν Φωκίων πελτασταὶ καὶ τῶν Ἰππέων Ἡρακλεῶται καὶ Φλιάσιοι ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιούσιν ἐπέστρεψάν τε αὐτοὺς καὶ κατεδίαξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ τῶν Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μείζον τε καὶ ἀθροώτερον ἢ πρόσθεν τὸ τῶν 10 Βοιωτῶν στρατεύμα. ἔπειτα δέ, ἅτε καὶ πεδίον ὄντος τοῦ μεταξὺ, προετάξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἰππέας, ἀντετάξαντο δ' αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν. ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἰππικὸν μεμελετηκὸς διὰ τε τὸν πρὸς Ὀρχομενίου πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιέας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον 11 πονηρότατον ἦν τὸ ἰππικόν. ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώτατοι· ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἦκεν ὁ συντεταγμένος· λαβὼν δ' ἂν τὸν ἵππον καὶ ὄπλα ὅποια δοθείη αὐτῷ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἂν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρα-

ein ionisches Wort. — τῶν προεστηκότων — nach Diodor des Epaminondas.

8. τὴν μάχην — Die Schlacht bei Leuktra wurde den 5. Hekatombaeon (im Juli) des Jahres 371 v. Chr. geliefert. Plutarch Camill. 19; Agesil. 28. — τάναντία — adverbial mit ἐγίνετο zu verbinden Vgl. 1. 5. — ἐν τῇ μεσημβρίᾳ — Vgl. V, 4, 40. — ὑποπινόντων — absoluter Genetiv statt des erwarteten Accusativs. Vgl. zu IV, 8, 9 und Kyrop. I, 4, 2 ἀσθενήσαντος αὐτοῦ (τοῦ πάππου) οὐδέποτε ἀπέλειπε τὸν πάππον. — ἔλεγον — S. zu III, 5, 21.

9. τῶν — παρεσκευαστόων — S. zu 2, 23. — οὐ βουλομένων — Epaminondas hatte aus Furcht vor Verrat denen, die am Kampfe nicht teilnehmen wollten,

erlaubt, fortzugehen. Davon hatten namentlich die Thespier Gebrauch gemacht. Pausan. IX, 13, 8.

10. τοῦ μεταξὺ — der Raum zwischen beiden Heeren. Vgl. Thukyd. IV, 124 πεδίον δὲ τοῦ μέσου ὄντος. — κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον — Die Reiterei der Spartaner und überhaupt der Peloponnesier war nie gut gewesen. Vgl. von früherer Zeit Pausan. IV, 8, 12 οὐ γὰρ τι ἀγαθοὶ τότε ἰππεύειν ἦσαν οἱ Πελοποννήσιοι.

11. ὁ συντεταγμένος — der, welcher zum Dienst als Reiter bestimmt und dem jenes Pferd zugewiesen war. Vgl. III, 3, 7. — λαβὼν ἂν — ἂν ἐστρατεύετο — S. zu 2, 28 und über die Wiederholung von ἂν zu 1, 7. — ἐκ τοῦ παραχρῆμα — d. i. ohne Vorbereitung und Übung.

τιωτῶν οἱ
ἐπὶ τῶν
ἦν. τῆς
τρεῖς τῆ
πλέον ἢ
ἢ ἐπὶ πεν
ὡς εἰ νικ
τον ἔσοιτο.
πολεμίου
στρατεύμα
καὶ ταχῶ
πεπαιθεσ
θηβαίων
τὸ πρῶτον
τῆς ἂν

12. ἐπεὶ
— εἰς τρεῖς
— τῆς ἐπι
spartanische
wurde in
von denen
bestand, der
zwei πεντα
porien. Die
πολεμίου,
λογιστοῦ,
einem πεντα
von einem
Xenoph. de
13, 4. In
auch wohl
Mocen einge
rep. Laced.
ist hier ein
Mann aus
Stärke etw
beträgt, ein
Thukyd. V
lung zieml
vier Rotter
ἐναπορία
ἐναπορία
fünftundzw
Stärke mu
je nachdem
oder weini
lastete. Vgl
— bezeich
Bezeichnung.

τιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥμισυ φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν. τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἱππικὸν ἐκατέρωθεν¹² ἦν. τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι ὡς εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον ἔσοιτο. ἐπεὶ δὲ ἤρξατο ἄγειν ὁ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς¹³ πολεμίους, πρῶτον μὲν πρὶν καὶ αἰσθῆσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα ὅτι ἤροῖτο, καὶ δὴ καὶ οἱ ἱππεῖς συνεβεβλήκεισαν καὶ ταχὺ ἤτηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεισαν τοῖς ἐαντῶν ὀπίσταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι. ὅμως δὲ ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τις ἂν· οὐ γὰρ ἂν ἠδύναντο αὐτὸν ἀνελέσθαι καὶ ζῶντα

12. ἔφασαν — S. zu III, 5, 21. — εἰς τρεῖς — S. zu III, 1, 22. — τὴν ἐνωμοτίαν — Die ganze spartanische Heeresmacht zu Fuß wurde in sechs Moren eingeteilt, von denen eine jede aus vier λόχοι bestand, der λόχος wiederum aus zwei πεντηκοστῆς oder vier ἐνωμοτίαι. Die μόρα wurde von einem πολέμαρχος, der λόχος von einem λοχαγός, die πεντηκοστῆς von einem πεντηκοστήρ, die ἐνωμοτία von einem ἐνωμοτάρχης befehligt. Xenoph. de rep. Laced. 11, 4 und 13, 4. In gleicher Weise wurde auch wohl die Reiterei in sechs Moren eingeteilt. S. IV, 5, 11. De rep. Laced. 11, 4. — Die ἐνωμοτία ist hier in drei Rotten von je 12 Mann aufgestellt, so daß ihre Stärke etwa sechsunddreißig Mann beträgt, eine Zahl, die mit der von Thukyd. V, 68 gegebenen Aufstellung ziemlich übereinstimmt, wo vier Rotten zu je acht Mann die ἐνωμοτία bilden. Suidas unter ἐνωμοτία giebt ihre Stärke auf fünfundzwanzig Mann an. Die Stärke mußte natürlich wechseln, je nachdem eine Aushebung mehr oder weniger Altersklassen umfaßte. Vgl. § 17. — συμβαίνειν — bezeichnet das Ergebnis der Rechnung. Die Konstruktion mit

dem doppelten Accusativ ist wohl in derselben Weise wie beim Verbum γίνεσθαι aufzufassen. — πλέον — ἔλαττον = εἰς πλείονας — ἐπὶ ἐλαττόνων. Vgl. III, 4, 13 πλέον = εἰς πλείονας. IV, 2, 7 ἔλαττον = ἀπὸ ἐλαττόνων. Kyrop. V, 3, 28 οὐκ ἂν δύναίτο μείον ἢ ἐν ἕξ ἢ ἐπὶ τὰς ἡμέραις ἐλθεῖν. Ages. 2, 1 μείον ἢ ἐν μηνί. Oekon. 21, 3 πλείον ἢ ἐν διπλασίῳ χρόνῳ. — ἀσπίδων — statt der Leute selbst gesetzt. Vgl. II, 4, 11; VI, 5, 19. Anab. I, 7, 10. Herod. V, 30. — συνεστραμμένοι — dicht geschlossen. Diodor XV, 55 τῶν περὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πυκνότητα τῆς τάξεως πλεονεκτούντων. — Die von Epaminondas getroffene Anordnung ist die erste Anwendung der schiefen Schlachordnung, welche darin bestand, daß er seine ganze Kraft auf den linken Flügel concentrierte und mit demselben zum entscheidenden Angriff vorrückte, während Centrum und rechter Flügel mehr zurückblieben. Ausführlieheres s. bei Diodor a. a. O.

13. καὶ δὴ = ἤδη. Vgl. Anab. I, 10, 10 ἐν ᾧ δὲ ἐβουλεύοντο καὶ δὴ βασιλεὺς κατέστησεν ἀντίαν τὴν φάλαγγα. — τοῦτ' ἔκμηρίῳ — S. zu V, 2, 17. — γὰρ — zur Ein-

ἀπενεργεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ
 14 τῷ χρόνῳ. ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Λείνων τε ὁ πολέμαρχος
 καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δαμοσίαν καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς
 αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου
 καλούμενοι οἱ τε ἄλλοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἀποθνήσκοντες ἀνεχώρουν,
 οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων ὡς ἐώρων τὸ
 δεξιὸν ἀποθνήσκοντες, ἐνέκλιναν· ὅμως δὲ πολλῶν τεθνεώτων
 καὶ ἡττημένων, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἢ πρὸ τοῦ στρατο-
 πέδου ἔτυχεν οὐσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὄπλα κατὰ χώραν ἐνθεν
 ὠρμητο. ἦν μέντοι οὐ πᾶν ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὀρθίῳ
 μᾶλλον τι τὸ στρατόπεδον. ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μὲν τινες τῶν
 Λακεδαιμονίων, οἳ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἠγούμενοι τὸ τε
 τροπαιὸν ἔφασαν χορῆσαι καλύειν ἰστάναι τοὺς πολεμίους,
 15 ἀναιρεῖσθαι. οἱ δὲ πολέμαρχοι ὀρῶντες μὲν τῶν συμπάντων
 Λακεδαιμονίων τεθνεώτας ἐγγὺς χιλίους, ὀρῶντες δ' αὐτῶν
 Σπαρτιατῶν, ὄντων τῶν ἐκεῖ ὡς ἑπτακοσίων, τεθνηκότας
 περὶ τετρακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμαχούς πάντας
 μὲν ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, ἔστι δὲ οὐς αὐτῶν
 οὐδὲ ἀχθομένους τῷ γεγεννημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιριω-

führung des hier mit dem Pron.
 demonstr. angekündigten Beweises,
 wie häufig nach der Formel
 τεκμήριον δέ. Vgl. Kyrop. II, 4,
 26 und zu II, 3, 53. — ἐπεκράτουν
 — Wenigstens hielten sie eine Zeit-
 lang stand. Pausan. IX, 13, 10
 Ὡς δὲ ἄλλοι τε Λακεδαιμονίων
 τῶν ἐν τέλει καὶ ὁ βασιλεὺς ἐτε-
 θνήκει Κλεόμβροτος. ἐνταῦθα τοὺς
 Σπαρτιάτας καὶ ταλαιπωρουμένους
 ἐπελάμβανεν ἀνάγκη μὴ ἐνδιδοῦναι
 παρὰ γὰρ τοῖς Λακεδαιμονίοις
 αἰσχιστον ἐδέδοκτο εἶναι βασιλέως
 νεκρὸν ἐπὶ ἀνδράσι πολεμίοις γε-
 νόμενον περιορθῆναι. Der Tod
 eines spartanischen Königs in der
 Schlacht war übrigens etwas Uner-
 hörtes. Plutarch Agis 21 Βασιλεὺς
 γὰρ, ὡς εἶοικε, Λακεδαιμονίων οὐδὲ
 οἱ πολέμιοι θάδιος ἐν ταῖς μάχαις
 ἀπαντᾶντες προσέφερον τὰς χεῖρας,
 ἀλλ' ἀπετροπέοντο δεδιότες καὶ
 σεβόμενοι τὸ ἀξίωμα. Διὸ καὶ
 πολλῶν γεγονότων Λακεδαιμονίοις
 ἀγῶνων πρὸς Ἕλληνας εἰς μόνος

ἀνηρέθη πρὸ τῶν Φιλιππιῶν
 δόρατι πληγείς περὶ Λεύκτρα
 Κλεόμβροτος.

14. τῶν περὶ δαμοσίαν —
 S. zu IV, 5, 8. — καὶ οἱ μὲν
 ἵπποι — Hier beginnt der Nach-
 satz. Die Worte können unmög-
 lich richtig sein; vielleicht ist zu
 lesen οἱ μὲν ἵπποις, die Leibgarde
 des Königs. S. zu III, 3, 9. —
 οἱ συμφορεῖς — nur hier vor-
 kommendes Wort, dessen Bedeu-
 tung unsicher ist. — ὅμως — S.
 zu V, 1, 3. — ἔτυχεν οὐσα —
 Der Graben war nicht etwa zur
 Sicherung des Lagers gezogen;
 wie überhaupt nach Polyb. VI, 42
 die Griechen künstliche Befestigun-
 gen des Lagers nicht liebten. —
 πᾶν ἐν ἐπιπέδῳ — Die Wort-
 stellung wie Kyrop. II, 4, 13 αἱ
 μὲν οἰκήσεις οὐ πᾶν ἐν ἐχθροῖς.
 Vgl. auch IV, 5, 4.

15. οὐδὲ ἀχθομένους — Vgl.
 Pausan. IX, 13, 9 Ὡς δὲ ἐς χεῖ-
 ρας συνήσαν, ἐνταῦθα οἱ σύμμαχοι

τάτους ἐφ'
 σπόνδους
 περὶ σοιο
 ἐσθῆσαν
 Γεν
 λῶν τὸ
 ταιας κα
 ἐκεῖ ἦκου
 τὸν μέτρο
 καὶ τὰ μέ
 τῶν ἀπέδ
 ἀλλὰ σφ
 μὲν ἐτέθ
 φανερῶ
 ὀλίγους
 περιόντα
 Ἐκ δ
 λοίπων
 πον δὲ
 γὰρ πρό
 ἀφ' ἧρη
 λαφθέντ
 τῆς ἀσθ
 τῶν Λα
 καὶ τὸν
 μενοι, τ
 κατὰ γὰ
 δότες
 προσφέ
 τὰτους
 selbe Be
 zu Bera
 auch Ky
 6, 2.
 16. γ
 Gesang,
 Übungen
 Fest der
 11, 9. V
 Stelle b
 τῆς τε
 IV, 4, 2
 ποσειδ
 a. a. O

τάτους ἐβουλευόντο τί χορή ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς ἀναρρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἐπεμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν. οἱ μὲντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἐστήσαντο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν.

Γενομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα ἀγγε- 16
λῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται γυμνοπαιδιῶν τε οὔσης τῆς τελευ-
ταίας καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὄντος· οἱ δὲ ἔφοροι
ἐπεὶ ἤκουσαν τὸ πάθος, ἔλυποῦντο μὲν, ὥσπερ, οἶμαι, ἀνάγκη·
τὸν μὲντοι χορὸν οὐκ ἐξήγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἶων.
καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἐκάστου τῶν τεθνεώ-
των ἀπέδωσαν· προσεῖπαν δὲ ταῖς γυναῖξι μὴ ποιεῖν κρυναγῆν,
ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. τῇ δ' ὑστεραία ἦν ὄρα, ὣν
μὲν ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδρῶν ἐν τῷ
φανερῷ ἀναστρεφόμενους, ὧν δὲ ζῶντες ἠγγελμένοι ἦσαν,
ὀλίγους ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκνυθροποὺς καὶ ταπεινοὺς
περιμόντας.

Ἐκ δὲ τούτου φρουρὰν μὲν ἔφαινον οἱ ἔφοροι ταῖν ὑπο- 17
λοιποῖν μόραιν μέχρι τῶν τετταράκοντα ἀφ' ἡβης· ἐξέπεμ-
πον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξω μορῶν μέχρι τῆς αὐτῆς ἡλικίας· τὸ
γὰρ πρόσθεν εἰς τοὺς Φωκέας μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα
ἀφ' ἡβης ἐστράτευντο· καὶ τοὺς ἐπ' ἀρχαῖς δὲ τότε κατα-
λειφθέντας ἀκολουθεῖν ἐκέλευον. ὁ μὲν οὖν Ἀγησίλαος ἐκ 18
τῆς ἀσθενείας οὐπὼ ἴσχυεν· ἡ δὲ πόλις Ἀρχίδαμον τὸν υἱὸν

τῶν Λακεδαιμονίων, ἅτε αὐτοῖς
καὶ τὸν πρὸ τοῦ χρόνου οὐκ ἀρεσκό-
μενοι, τὸ ἔχθος ἐπεδείκνυντο, οὔτε
κατὰ χάραν μέναι ἐθέλοντες, ἐνδι-
δόντες δὲ ὅπῃ σφίσιν οἱ πολέμιοι
προσφέροιεντο. — τοὺς ἐπικαιριω-
τάτους — S. zu III, 3, 11. Die-
selbe Bezeichnung für Männer, die
zu Beratungen zugezogen werden,
auch Kyrop. VII, 4, 4; VIII, 4, 32;
6, 2.

16. γυμνοπαιδιῶν — ein mit
Gesang, Tanz und gymnastischen
Übungen der Jugend verbundenes
Fest der Spartaner. Pausan. III,
11, 9. Vgl. die Nachahmung unsrer
Stelle bei Plutarch Agesil. 29. —
τῆς τελευταίας — ἡμέρας, wie
IV, 4, 2 Ἐνυκλείων τὴν τελευταίαν
προσέλιοντο. — ἔνδον — Plutarch
a. a. O. ἀγωνιζομένων χορῶν ἐν

τῷ θεάτρῳ. — ποιεῖν κρυναγῆν
— für κρυναγῆν ποιεῖσθαι, schrei-
en, auch Anab. II, 2, 17. Kyrop.
III, 1, 4. Demosth. gegen Konon
5. Vgl. zu VII, 2, 20. — ἂν
εἶδες — man hätte sehen
können. Eine ähnliche Scene
IV, 5, 10.

17. ἐξέπεμπον — d. i. sie
sandten auch die zu den im Aus-
lande befindlichen Moren gehö-
renden Mannschaften von den Alters-
klassen des 35. bis 40. Dienst-
jahres nach. Es sind dies aber
die ältesten Dienstpflichtigen. S.
zu V, 4, 13. — ἐπ' ἀρχαῖς — um
Staatsämter zu verwalten.

18. ἐκ τῆς ἀσθενείας — S.
V, 4, 58. — οἱ περὶ Στάσιππον
— Vgl. 5, 6—10. Aus dem dort
erzählten Ende, welches diese Partei

Φιλιππίων
ἐπὶ Λευκίῳ

αμοσίαν —
καὶ οἱ μὲν
ant der Nach-
kommen unmög-
leicht ist zu
die Leibgarde
III, 3, 9. —
nur hier vor-
lessen Bedeu-
δμως. — 3
χρησισα —
cht etwa zur
ers gezogen;
Polyb. VI, 42
die Befestigung
liebten. —
Die Wort-
II, 4, 13 ai
ν ἐν ἔχρωσις.

νοῦς — Vgl.
2, δὲ ἐς χει-
αὶ οὐ σύμμαχοι

ἐκέλευεν αὐτοῦ ἡγεῖσθαι. προθύμως δ' αὐτῷ συνεστρατεύοντο Τεγεαῖται ἔτι γὰρ ἔξων οἱ περὶ Στάσιππον, λακωνίζοντες καὶ οὐκ ἐλάχιστον δυνάμενοι ἐν τῇ πόλει. ἐρρωμένως δὲ καὶ οἱ Μαντινεῖς ἐκ τῶν καιῶν συνεστρατεύοντο ἄριστοκρατούμενοι γὰρ ἐτύγχανον. καὶ Κορίνθιοι δὲ καὶ Σικυώνιοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Ἀχαιοὶ μάλα προθύμως ἠκολούθουν, καὶ ἄλλαι δὲ πόλεις ἐξέπεμπον στρατιώτας. ἐπλήρουν δὲ καὶ τριήρεις

19 αὐτοὶ τε οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ Κορίνθιοι, καὶ ἐδέοντο καὶ Σικυωνίων συμπληροῦν, ἐφ' ὧν διενουσῶντο τὸ στρατεύμα διαβιβάσειν. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος ἐθύετο ἐπὶ τῇ διαβάσει.

Οἱ δὲ Θηβαῖοι εὐθύς μὲν μετὰ τὴν μάχην ἐπεμψαν εἰς Ἀθήνας ἄγγελον ἐστεφανωμένον, καὶ ἅμα μὲν τῆς νίκης τὸ

20 μέγεθος ἔφραζον, ἅμα δὲ βοηθεῖν ἐκέλευον λέγοντες, ὡς νῦν ἐξείη Λακεδαιμονίους πάντων ὧν ἐπεποιήμεσαν αὐτοὺς τιμωρήσασθαι. τῶν δὲ Ἀθηναίων ἡ βουλή ἐτύγχανεν ἐν ἀκροπόλει καθήμενη. ἐπεὶ δ' ἤκουσαν τὸ γεγενημένον, ὅτι μὲν σφόδρα ἠριάθησαν πᾶσι δῆλον ἐγένετο· οὔτε γὰρ ἐπὶ ξένια τὸν κήρυκα ἐκάλεσαν περὶ τε τῆς βοηθείας οὐδὲν ἀπεκρίναντο.

21 καὶ Ἀθήνηθεν μὲν οὕτως ἀπῆλθεν ὁ κήρυξ. πρὸς μέντοι Ἰάσονα, σύμμαχον ὄντα, ἔπεμπον σπουδῇ οἱ Θηβαῖοι κελεύοντες βοηθεῖν, διαλοριζόμενοι πῆ τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο. ὁ δ' εὐθύς τριήρεις μὲν ἐπλήρου, ὡς βοηθήσων κατὰ θάλατταν, συλλαβῶν δὲ τό τε ξενικὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἱππεῖς, καίπερ ἀκηρύκτω πολέμῳ τῶν Φωκίων χρωμένων, περὶ διεπορεύθη εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐν πολλαῖς τῶν πόλεων πρότερον ὄφθεις

22 ἢ ἀγγελλθεῖς ὅτι πορεύοιτο. πρὶν οὖν συλλέγεσθαι τι πανταχόθεν ἔφθανε πόρρω γιγνόμενος, δῆλον ποιῶν, ὅτι πολλαχοῦ τὸ τάχος μᾶλλον τῆς βίας διαπράττεται τὰ δέοντα. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο εἰς τὴν Βοιωτίαν, λεγόντων τῶν Θηβαίων, ὡς καιρὸς

nahm, erklärt sich der Ausdruck ἔξων. — ἀριστοκρατούμενοι — S. V, 2, 7.

19. ἐθύετο ἐπὶ τῇ διαβάσει — dasselbe was sonst ἐθύετο τὰ διαβατήρια. S. zu III, 4, 3. — τιμωρήσασθαι — mit dem Genetiv der Sache auch Anab. VII, 1, 25 und 4, 23.

20. ὅτι μὲν — S. zu V, 2, 12.

— ἐπὶ ξένια — Die Gesandten galten als Gäste des Staates, an den sie geschickt waren, und daher war es Brauch, ihnen auf Kosten des Staates gastfreie Aufnahme zu gewähren. — Ἰάσονα — S. 1, 4ff.

21. διεπορεύθη — durch Phokis. — ὅτι πορεύοιτο — dafs er auf dem Marsche wäre. Vgl. VII, 1, 5.

εἰη ἐπι
τῷ ξενικ
σαν διδ
εἰη δια
θῆναι
ύμεις;
καὶ Λακ
ἀπονοηθ
λάκας χ
λους μι
τορπε τ
θασειν,
εἰ δ' ἐ
συμβου
γεγενη
ἐφῃ, εἰ
περὶ φ
σπουδᾶ
ύμας β
καὶ δι
δ' ἴσω
ἐκείνου
πράττε
εἶψαν
συνεστ
ἅμα τ
ἐδέειν
22.
her, an
die St
— 20
VI, 3,
23.
am L
24.
Der S
die e
Verg
wied
dies
ἐπιλα

εἴη ἐπιτίθεσθαι τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἄνωθεν μὲν ἐκείνου σὺν τῷ ξενικῷ, σφᾶς δὲ ἀντιπροσώπου, ἀπέτρεπεν αὐτούς ὁ Ἰάσων διδάσκων, ὡς καλοῦ ἔργου γεγενημένου οὐκ ἄξιον αὐτοῖς εἶη διακινδυνεύσαι, ὥστε ἢ ἔτι μείζω καταπράξαι ἢ στερεθῆναι καὶ τῆς γεγενημένης νίκης. οὐχ ὄρατε, ἔφη, ὅτι καὶ 23 ὑμεῖς, ἐπεὶ ἐν ἀνάγκῃ ἐγένεσθε, ἐκρατήσατε; οἰεσθαι οὖν χρὴ καὶ Λακεδαιμονίους ἄν, εἰ ἀναγκάζονται ἐκγενέσθαι τοῦ ζῆν, ἀπονοηθέντας διαμάχεσθαι. καὶ ὁ θεὸς δέ, ὡς ἔοικε, πολ- λάκις χαίρει τοὺς μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοὺς δὲ μεγά- λους μικροὺς. τοὺς μὲν οὖν Θηβαίους τοιαῦτα λέγων ἀπέ- 24 τρεπε τοῦ διακινδυνεύειν· τοὺς δ' αὖ Λακεδαιμονίους ἐδί- δασκεν, οἷον μὲν εἶη ἡττημένον στράτευμα, οἷον δὲ νενικηκός. εἰ δ' ἐπιλαθέσθαι, ἔφη, βούλεσθε τὸ γεγενημένον πάθος, συμβουλευώ ἀναπνεύσαντας καὶ ἀναπανσαμένους καὶ μείζους γεγενημένους τοῖς ἀηττήτοις οὕτως εἰς μάχην ἵεναι. νῦν δέ, ἔφη, εὐ ἴστε, ὅτι καὶ τῶν συμμάχων ὑμῖν εἰσὶν οἱ διαλέγονται περὶ φιλίας τοῖς πολεμίοις· ἀλλὰ ἐκ παντὸς τρόπον πειραῶσθε σπουδὰς λαβεῖν. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ προθυμοῦμαι, σῶσαι ὑμᾶς βουλόμενος διὰ τε τὴν τοῦ πατρὸς φιλίαν πρὸς ὑμᾶς καὶ διὰ τὸ προξενεῖν ὑμῶν. ἔλεγε μὲν οὖν τοιαῦτα, ἔπραττε 25 δ' ἴσως ὅπως διάφοροι καὶ οὗτοι ἀλλήλοις ὄντες ἀμφοτέροι ἐκείνου δέοιντο. οἱ μέντοι Λακεδαιμόνιοι, ἀκούσαντες αὐτοῦ, πράττειν περὶ τῶν σπουδῶν ἐκέλευον· ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλθη, ὅτι εἶδσαν αἱ σπονδαί, παρήγγειλαν οἱ πολέμαρχοι δειπνήσαντας συνεσκευάσθαι πάντας, ὡς τῆς νυκτὸς πορευσομένους, ὅπως ἅμα τῇ ἡμέρᾳ πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα ἀναβαίνοιεν. ἐπεὶ δ' ἐδείπνησαν, πρὶν καθεῦδειν παραγγείλαντες ἀκολουθεῖν, ἡγοῦντο

22. ἄνωθεν — von der Höhe her, an deren Fusse nach § 14 die Spartaner ihr Lager hatten. — ὡς καί — S. zu V, 3, 14 u. vgl. VI, 3, 17.

23. ἐκγενέσθαι τοῦ ζῆν — am Leben verzweifeln.

24. ἐπιλαθέσθαι — πάθος — Der Sinn muß sein: wenn ihr die erlittene Niederlage in Vergessenheit bringen, d. h. wieder gut machen wollt; dies kann jedoch das Verbum ἐπιλαθέσθαι kaum bedeuten. —

οὕτως — den Inhalt der Participien aufnehmend. Vgl. zu III, 2, 9. — εἰς μάχην ἵεναι — mit dem Dativ wie häufig εἰς χεῖρας ἵεναι.

25. καὶ οὗτοι — Die Beziehung des καὶ ist nicht klar. — ἐκείνου — oft auf das unmittelbar vorangehende bezogen. Vgl. § 27. Anab. VII, 3, 4 Σεύθης δὲ φησιν, ἄν πρὸς ἐκείνον ἦτε, εὐ ποιήσειν ὑμᾶς. S. auch zu I, 1, 27. — συνεσκευάσθαι — das Gepäck fertig zu halten. S. zu V, 4, 7. — ἄφ' ἑσπέρας — nach Einbruch des Abends. Anab.

- εὐθύς ἀφ' ἑσπέρας τὴν διὰ Κρεύσιος, τῷ λαθεῖν πιστεύοντες
 26 μᾶλλον ἢ ταῖς σπονδαῖς. μάλα δὲ χαλεπῶς πορευόμενοι, οἷα
 δὴ ἐν νυκτί τε καὶ ἐν φόβῳ ἀπιόντες καὶ χαλεπὴν ὁδόν, εἰς
 Αἰγόςθενα τῆς Μεγαρικῆς ἀφικνοῦνται. ἐκεῖ δὲ περιτυγχά-
 νουσι τῷ μετὰ Ἀρχιδάμου στρατεύματι. ἔνθα δὴ ἀναμείνας,
 ἕως καὶ οἱ σύμμαχοι πάντες παρεγένοντο, ἀπῆγε πᾶν ὁμοῦ
 τὸ στρατεύμα μέχρι Κορίνθου· ἐκεῖθεν δὲ τοὺς μὲν συμμά-
 χους ἀφῆκε, τοὺς δὲ πολλὰς οἰκαδε ἀπήγαγεν.
- 27 Ὁ μέντοι Ἰάσων ἀπιὼν διὰ τῆς Φωκίδος Ἰαμπολιτῶν
 μὲν τό τε πρόστειον εἶλε καὶ τὴν χώραν ἐπόρθησε καὶ ἀπέ-
 κτεινε πολλοὺς· τὴν δ' ἄλλην Φωκίδα διῆλθεν ἀπραγμόνως.
 ἀφικόμενος δὲ εἰς Ἡράκλειαν κατέβαλε τὸ Ἡρακλειωτῶν τεῖχος,
 δῆλον ὅτι οὐ τοῦτο φοβούμενος, μὴ τινες ἀναπεπταμένης ταύ-
 της τῆς παρόδου πορεύσονται ἐπὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν, ἀλλὰ
 μᾶλλον ἐνθυμούμενος, μὴ τινες τὴν Ἡράκλειαν ἐπὶ στενῷ οὖσαν
 καταλαβόντες εἰργοίεν αὐτόν, εἴ ποι βούλοιο τῆς Ἑλλάδος
 28 πορεύεσθαι. ἐπεὶ δ' ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν Θετταλίαν, μέγας
 μὲν ἦν καὶ διὰ τὸ τῷ νόμῳ Θετταλῶν ταγὸς καθεστάναι καὶ
 διὰ τὸ μισθοφόρους πολλοὺς τρέφειν περὶ αὐτόν καὶ πεζοὺς
 καὶ ἱππέας, καὶ τούτους ἐκπεπονημένους ὡς ἂν κράτιστοι εἶεν·
 ἔτι δὲ μείζων καὶ διὰ τὸ συμμάχους πολλοὺς τοὺς μὲν ἦδη
 εἶναι αὐτῷ, τοὺς δὲ καὶ ἔτι βούλεσθαι γίνεσθαι. μέγιστος
 δ' ἦν τῶν καθ' αὐτόν τῷ μῆδ' ὑφ' ἐνὸς εὐκαταφρόνητος
 29 εἶναι. ἐπιόντων δὲ Πυθίων παρήγγειλε μὲν ταῖς πόλεσι βοῦς
 καὶ οἰς καὶ αἶγας καὶ ὕς παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς τὴν θυσίαν·

VI, 3, 23 οἱ Θοῤῃες εὐθύς ἀφ' ἑσπέρας ὄγοντο ἀπιόντες. Thukyd. III, 112 ὁ δὲ Δημοσθένης δειπνήσας ἐγώρει καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα ἀφ' ἑσπέρας εὐθύς.

26. οἷα δὴ — S. zu V, 4, 39.

27. τὸ — τεῖχος — die Stadt. Vgl. § 4. Diodor XVI, 57 τὴν μὲν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Τραχινίᾳ διὰ προδοσίας ἐλὼν ἀνάστατον ἐποίησε. — ἐπὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν — in feindlicher Absicht gegen seine Macht. Über ἐκείνου s. zu I, 1, 27. — ἐπὶ στενῷ — an dem engen Wege, der längs des malischen Meerbusens aus Thessalien nach Hellas führt.

28. ταγὸς — S. 1, 18. — ὡς —

wie ὅπως mit dem Optativ. potential. S. zu IV, 8, 16. — τῶν καθ' αὐτόν — von seinen Zeitgenossen.

29. ἐπιόντων δὲ Πυθίων — Die Pythischen Spiele fanden im Spätsommer jedes dritten Jahres der Olympiaden statt, also hier Ol. 92, 3 = 370 v. Chr. — ὡς εἰς τὴν θυσίαν — Wie nach παρασκευάζεσθαι beim Particip. Futur. ὡς zu stehen pflegt (vgl. zu IV, 1, 41), so steht diese Partikel auch bei dem mit einer Präposition gebildeten Ausdruck des Zweckes. Vgl. III, 4, 11 συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατεῖαν. IV, 2, 19 διασκευάζεσθαι ὡς εἰς μάχην. S. auch zu II, 4, 38. —

καὶ ἔφασαν πάνν μετρίως ἐκάστη πόλει ἐπαγγελιομένων γενέσθαι βούς μὲν οὐκ ἐλάττους χιλίων, τὰ δὲ ἄλλα βοσκήματα πλείω ἢ μύρια. ἐκήρυξε δὲ καὶ νικητήριον χρυσοῦν στέφανον ἔσεσθαι, ἣτις τῶν πόλεων βοῦν ἡγεμόνα κάλλιστον τῷ θεῷ θρέψει. παρήγγειλε δὲ καὶ ὡς στρατευσομένοις εἰς τὸν περὶ 30 τὰ Πύθια χρόνον Θετταλοῖς παρασκευάζεσθαι· διενοεῖτο γάρ, ὡς ἔφασαν, καὶ τὴν πανήγυριν τῷ θεῷ καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτὸς διατιθέναι. περὶ μέντοι τῶν ἱερῶν χρημάτων ὅπως μὲν διενοεῖτο ἔτι καὶ νῦν ἄδηλον· λέγεται δὲ ἐπερομένῳ τῶν Δελφῶν, τί χρὴ ποιεῖν, ἐὰν λαμβάνῃ τῶν τοῦ θεοῦ χρημάτων, ἀποκρίνασθαι τὸν θεόν, ὅτι αὐτῷ μελήσει. ὁ δ' οὖν 31 ἀνὴρ τηλικούτος ἦν καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα διανοούμενος, ἐξέτασιν πεποιηκῶς καὶ δοκιμασίαν τοῦ Φεραίων ἵππικου, καὶ ἤδη καθήμενος καὶ ἀποκρινόμενος, εἴ τις δεόμενός του προσίοι, ὑπὸ νεανίσκων ἐπὶ προσελθόντων ὡς διαφερομένων τι ἀλλήλοις ἀποσφάττεται καὶ κατακόπτεται. βοηθησάντων 32 δὲ ἐρωμένους τῶν παραγενομένων δορυφόρων εἰς μὲν ἔτι τύπτων τὸν Ἰάσονα λόγῃ πληγείς ἀποθνήσκει· ἕτερος δὲ ἀναβαίνων ἐφ' ἵππον ἐγκαταληφθεὶς καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν ἀπέθανεν· οἱ δ' ἄλλοι ἀναπηδήσαντες ἐπὶ τοὺς παρσκευασμένους ἵππους ἀπέφυγον· ὅποι δὲ ἀφίκοιντο τῶν Ἐλληνίδων πόλεων, ἐν ταῖς πλείσταις ἐτιμῶντο. ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο, ὅτι ἰσχυρῶς ἔδεισαν οἱ Ἕλληνες αὐτὸν μὴ τύραννος γένοιτο.

Ἀποθανόντος μέντοι ἐκείνου Πολύδωρος ἀδελφὸς αὐτοῦ 33

ἐπαγγελιομένων — passiv, als Subjekt ist zu denken βοῶν u. s. w. — βοῦν ἡγεμόνα — wohl der, welcher den ganzen Zug der Opfertiere anführen sollte, wie bei Pausan. II, 19, 4 λύκος προσπεσῶν ἐμάχετο πρὸς ταῦρον ἡγεμόνα τῶν βοῶν. Vgl. Athen. VI S. 235^b ἐν τῷ ἀνακείῳ ἐπὶ τινος στήλης γέγραπται· τοῖν δὲ βοοῖν τοῖν ἡγεμόνοιν τοῖν ξηαιρουμένοιν τὸ μὲν τρίτον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα, τὰ δὲ δύο μέρη τὸ μὲν ἕτερον τῷ ἱερεῖ, τὸ δὲ τοῖς παρασίτοις. In einer delphischen Inschrift Corp. Inscr. Gr. Nr. 1688 βοῦς ἤρας. 30. παρήγγειλε — Verbinde παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς Θετταλοῖς παρασκευάζεσθαι εἰς τὸν περὶ τὰ Πύθια χρόνον ὡς στρατευσομένοις. — αὐτὸς διατιθέναι — Die

Leitung der Pythischen Spiele kam den Amphiktynonen zu. — ἱερῶν χρημάτων — die Tempelschätze in Delphi. — ὅτι αὐτῷ μελήσει — dafs er selbst den Schutz oder die Bestrafung übernehmen werde. Vgl. Anab. V, 3, 13 ἀν δὲ τις μὴ ποιῇ ταῦτα, τῇ θεῷ μελήσει und zu V, 4, 1. Eine ähnliche Antwort des Gottes Herod. VIII, 36.

32. τῶν πόλεων — abhängig von ὅποι. — ἐν ταῖς πλείσταις — nämlich πόλεσι, ein eigentümlich beschränkender Zusatz zu dem alle Städte umfassenden ὅποι — ἀφίκοιντο.

33. ὑπὸ Πολύδωρος — Nach Diodor XV, 61 wurde er von seinem Bruder Alexander vergiftet.

καὶ Πολύφρων ταγοὶ κατέστησαν. καὶ ὁ μὲν Πολύδωρος, πορευομένων ἀμφοτέρων εἰς Λάρισαν, νύκτωρ καθεύδων ἀποθνήσκει ὑπὸ Πολύφρονος τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς ἐδόκει· ὁ γὰρ θάνατος αὐτοῦ ἐξαπιναιὸς τε καὶ οὐκ ἔχων φανεράν πρόφα-
 34 σιν ἐγένετο. ὁ δ' αὖ Πολύφρων ἤρξε μὲν ἐνιαυτόν, κατεσκευάσατο δὲ τὴν ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν. ἐν τε γὰρ Φαρσάλῳ τὸν Πολυδάμαντα καὶ ἄλλους τῶν πολιτῶν ὀκτῶ τοὺς κρατίστους ἀπέκτεινεν, ἔκ τε Λαρίσης πολλοὺς φυγάδας ἐποίησε. ταῦτα δὲ ποιῶν καὶ οὗτος ἀποθνήσκει ὑπ' Ἀλεξάνδρου, ὡς τιμωροῦντος τῷ Πολυδώρῳ καὶ τὴν τυραννίδα καταλύοντος.
 35 ἐπεὶ δ' αὐτὸς παρέλαβε τὴν ἀρχήν, χαλεπὸς μὲν Θετταλοῖς ταγὸς ἐγένετο, χαλεπὸς δὲ Θηβαίους καὶ Ἀθηναίους πολέμιος, ἄδικος δὲ ληστής καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. τοιοῦτος δ' ὢν καὶ αὐτὸς αὖ ἀποθνήσκει, αὐτοχειρία μὲν ὑπὸ τῶν
 36 τῆς γυναικὸς ἀδελφῶν, βουλῇ δὲ ὑπ' αὐτῆς ἐκείνης. τοῖς τε γὰρ ἀδελφοῖς ἐξήγγειλεν, ὡς ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιβουλεύει αὐτοῖς καὶ ἔκρουσεν αὐτοὺς ἔνδον ὄντας ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ δεξάμενῃ μεθύοντα τὸν Ἀλέξανδρον, ἐπεὶ κατεκοίμισεν, ὁ μὲν λύχνος ἐκάετο, τὸ δὲ ξίφος αὐτοῦ ἐξήνεγκεν. ὡς δ' ἦσθετο ὀκνοῦντας εἰσιέναι ἐπὶ τὸν Ἀλέξανδρον τοὺς ἀδελφούς, εἶπεν, ὡς εἰ μὴ ἤδη πράξοιεν, ἐξεγερεῖ αὐτόν. ὡς δ' εἰσῆλθον, ἐπισπάσασα τὴν θύραν εἶχετο τοῦ ῥόπτρου, ἕως ἀπέθανεν ὁ
 37 ἀνὴρ. ἡ δὲ ἔχθρα λέγεται αὐτῇ πρὸς τὸν ἄνδρα γενέσθαι ὑπὸ μὲν τινων ὡς ἐπεὶ ἔδησε τὰ ἑαυτοῦ παιδικὰ ὁ Ἀλέξανδρος, νεανίσκον ὄντα καλόν, δεηθείσης αὐτῆς λῦσαι ἔξαγαγὼν αὐτὸν ἀπέσφαξεν· οἱ δὲ τινες ὡς ἐπεὶ παῖδες αὐτῷ οὐκ ἐγγιγνυτο ἐκ ταύτης, ὅτι πέμπων εἰς Θήβας ἐμνήστευε τὴν Ἰάσο-

34. ταγείαν τυραννίδι ὁμοίαν — Vgl. zu diesem Gegensatze Thukyd. I, 95 τυραννίδος μᾶλλον φαίνεται μίμησις ἢ στρατηγία. — Πολυδάμαντα — S. 1, 2 ff.

35. ληστής — Er unternahm besonders gegen die Inseln Raubzüge. Diodor XV, 95. — ἀποθνήσκει — Über die Zeit s. Einl. S. 8 A. 4. — αὐτοχειρία — die Ausführung der That, im Gegensatz zur βουλῇ. Ähnlich Sophokl. Oedip. Tyr. 1332. — τῆς γυναικὸς — der Thebe, einer Tochter des Iason. Plutarch Pelop. 28. Ihre Brüder waren

Tisiphonos, Pytholaos, Lykophron. Vgl. die Erzählung bei Plutarch a. a. O. 35 und bei Konon in Photios Bibl. S. 236.

36. δεξάμενῃ — als ob nur der Hauptsatz τὸ ξίφος ἐξήνεγκεν folgte. — ἦδη — gleich jetzt. Vgl. IV, 1, 14.

37. τὰ — παιδικὰ — nach Plutarch der jüngste Bruder der Thebe. — ὡς — ὅτι — Dieselbe Wiederholung wegen des eingeschobenen Satzes auch VI, 5, 13. Anab. V, 6, 19; VII, 4, 5. Kyrop. V, 3, 30; VI, 4, 5. Hieron. 1, 23.

νος γυναικα λαβεῖν. τὰ μὲν οὖν αἴτια τῆς ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῆς γυναικὸς οὕτω λέγεται· τῶν δὲ ταῦτα πραξάντων ἄχοι οὐ ὅδε ὁ λόγος ἐγράφετο Τισίφονος πρεσβύτατος ὦν τῶν ἀδελφῶν τὴν ἀρχὴν εἶχε.

Καὶ τὰ μὲν Θετταλικὰ, ὅσα περὶ Ἰάσονα ἐπράχθη καὶ V. μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον μέχρι τῆς τοῦ Τισιφόνου ἀρχῆς δεδήλωται· νῦν δ' ἐπάνειμι ἔνθεν ἐπὶ ταῦτα ἐξέβην. ἐπεὶ γὰρ Ἀρχίδαμος ἐκ τῆς ἐπὶ Λεῦκτρα βοηθείας ἀπήγαγε τὸ στρατεύμα, ἐνθρυμηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔτι οἴονται χρῆναι ἀκολουθεῖν καὶ οὐπω διακείονται οἱ Λακεδαιμόνιοι ὥσπερ τοὺς Ἀθηναίους διέθεσαν, μεταπέμπονται τὰς πόλεις ὅσαι βούλοιντο τῆς εἰρήνης μετέχειν, ἣν βασιλεὺς κατέπεμψεν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, δόγμα ἐποίησαντο μετὰ τῶν κοινῶν βουλομένων ὁμοσαι τόνδε τὸν ὄρκον· Ἐμμενῶ ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς κατέπεμψε καὶ τοῖς ψηφίσμασι τοῖς 2 Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων. εἰάν τις στρατεύῃ ἐπὶ τινα πόλιν τῶν ὁμοσασῶν τόνδε τὸν ὄρκον, βοηθήσω παντὶ σθένει. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἔχαιρον τῷ ὄρκῳ· Ἡλεῖοι δὲ ἀντέλεγον ὡς οὐ δεῖο αὐτονόμους ποιεῖν οὔτε Μαργαρεῖς οὔτε

Vectt. 5, 1. — ὑπὸ τῆς γυναικός — wie beim Passiv steht ὑπὸ auch bei Verbalsubstantiven mit passivem Sinn. Vgl. zu I, 5, 19. Kyrop. III, 3, 2 τῇ ὑπὸ πάντων τιμῇ. Komment. IV, 4, 4 τὴν ὑπὸ Μελήτου γραφῆν. Der nach gewöhnlichem Sprachgebrauche vor ὑπὸ τῆς γυναικός zu wiederholende Artikel τῆς ist ausgelassen wie Platon. Republ. II S. 378^a τὰ τοῦ Κρόνου ἔργα καὶ πάθη ὑπὸ τοῦ νείεος. S. 383^a τὴν τοῦ ἐνυπνίου ποιητὴν ὑπὸ Διός. In den Stellen Hellen. III, 5, 3 λύνει τὰς σπονδὰς πρὸς τοὺς συμμάχους und Anab. V, 2, 6 ἦν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἢ κατὰ βρασις ἐκ τοῦ χωρίου εἰς τὴν χαράδραν ist der Artikel wohl weggelassen, weil der ganze Ausdruck nicht Attribut zu dem Substantiv, sondern von dem aus diesem Substantiv und dem Verbum zu bildenden Verbalbegriff abhängig ist.

V. 1. ἐπεὶ — ἀπήγαγε — S. 4, 26. — ἐνθρυμηθέντες — διέ-

θεσαν — Die Athener sahen, daß die Peloponnesier sich noch als unter der Hegemonie Spartas stehend betrachteten und daß die Lakedämonier noch nicht in die Lage gekommen wären, in welche sie die Athener gebracht hatten, nämlich den Bundesgenossen die Selbständigkeit gewähren zu müssen. — μεταπέμπονται — d. h. sie laden sie zu einem Kongresse ein. — τῆς εἰρήνης — des Antalkidischen. S. V, 1, 28.

2. τῶν συμμάχων — Hiermit sind höchst wahrscheinlich nicht die Teilnehmer an dem Kongresse und dem Vertrage, sondern die athenischen Bundesgenossen gemeint. Welches Inhalts die ψηφίσματα waren, ist unbekannt. — σθένει — Das poetische Wort scheint in der Prosa nur in der Verbindung παντὶ σθένει gebräuchlich zu sein. Kyrop. VI, 1, 42; VIII, 5, 25. De rep. Laced. 4, 5. Thukyd. I, 86. Demosth. Olynth. 3, 6. Platon Gesetze I

Σκιλλωντίους οὔτε Τριφυλίους· σφετέρας γὰρ εἶναι ταύτας
 3 τὰς πόλεις. οἱ δ' Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ψηφισάμενοι, ὥσπερ
 βασιλεὺς ἔγραψεν, αὐτονόμους εἶναι ὁμοίως καὶ μικρὰς καὶ
 μεγάλας πόλεις, ἐξέπεμψαν τοὺς ὀρκωτάς καὶ ἐκέλευσαν τὰ
 μέγιστα τέλη ἐν ἐκάστη πόλει ὀρκῶσαι. καὶ ὤμοσαν πάντες
 πλὴν Ἡλείων.

Ἐξ ὧν δὴ καὶ οἱ Μαντινεῖς, ὡς ἤδη αὐτόνομοι παντά-
 πασι ὄντες, συνῆλθόν τε πάντες καὶ ἐψηφίσαντο μίαν πόλιν
 4 τὴν Μαντινείαν ποιεῖν καὶ τειχίζειν τὴν πόλιν. οἱ δ' αὖ
 Λακεδαιμόνιοι ἠγοῦντο, εἰ τοῦτο ἄνευ τῆς σφετέρας γνώμης
 ἔσοιτο, χαλεπὸν ἔσεσθαι. πέμπουσιν οὖν Ἀγησίλαον πρεσβευ-
 τὴν πρὸς τοὺς Μαντινεάς, ὅτι ἐδόκει πατρικὸς φίλος αὐτοῖς
 εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο πρὸς αὐτούς, τὸν μὲν δῆμον τῶν Μαν-
 τινέων οἱ ἄρχοντες οὐκ ἤθελον συλλέξει αὐτῷ, πρὸς δὲ σφᾶς
 ἐκέλευον λέγειν ὅτον δέοιτο. ὁ δὲ ὑπίσχευετο αὐτοῖς, ἐὰν νῦν
 ἐπίσχωσι τῆς τειχίσεως, ποιήσειεν ὥστε μετὰ τῆς Λακεδαίμο-
 5 νος γνώμης καὶ μὴ δαπανηρῶς τειχισθῆναι τὸ τεῖχος. ἐπεὶ
 δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἀδύνατον εἴη ἐπίσχεῖν, δόγματος γεγενη-
 μένου πάσῃ τῇ πόλει ἤδη τειχίζειν, ἐκ τούτου ὁ μὲν Ἀγησί-
 λαος ἀπήει ὀργιζόμενος· στρατεύειν γε μέντοι ἐπ' αὐτούς
 οὐ δυνατὸν ἐδόκει εἶναι, ἐπ' αὐτονομίᾳ τῆς εἰρήνης γεγενη-
 μένης. τοῖς δὲ Μαντινεῦσιν ἐπεμπον μὲν καὶ τῶν Ἀρκαδικῶν
 πόλεων τινες συντειχοῦντας, οἱ δὲ Ἡλείοι καὶ ἄργυροῦ τρία
 τάλαντα συνεβάλλοντο αὐτοῖς εἰς τὴν περὶ τὸ τεῖχος δαπάνην.
 καὶ οἱ μὲν Μαντινεῖς περὶ ταῦτ' ἦσαν.

6 Τῶν δὲ Τεγεατῶν οἱ μὲν περὶ τὸν Καλλίβιον καὶ Πρόξε-
 νον συνῆγον ἐπὶ τὸ συνιέναι τε πᾶν τὸ Ἀρκαδικόν, καὶ ὅτι

S. 646^a; IX S. 854^b. — *Μαργανεῖς*
 — Vgl. III, 2, 30. Die Eleer
 hatten nach der Schlacht bei
 Leuktra diese Städte wieder in
 Besitz genommen.

3. *αὐτονόμους εἶναι* — S. zu
 V, 1, 32. — *Μαντινεῖς* — S. V,
 2, 5. — *μίαν πόλιν* — da sie
 von den Spartanern in vier Ort-
 schaften aufgelöst worden war.

4. *πατρικὸς φίλος* — S. V,
 2, 3. — *ποιήσειεν ὥστε* — Sonst
 steht nach *ποιεῖν* gewöhnlicher
 der Accus. cum Infin. ohne *ὥστε*
 oder *ὅπως* mit dem Indicat. Futuri;

jedoch wie hier auch V, 4, 21;
 VII, 5, 26. Anab. I, 6, 2 u. 6.
 Agesil. 1, 37. Vgl. *πεῖθειν ὥστε*
 Thukyd. III, 102. Über *διακράτ-
 τεσθαι ὥστε* s. zu IV, 4, 7, und
 über *ὥστε* zur Bezeichnung der
 Absicht zu III, 1, 10 u. VI, 1, 10.

6. *συνῆγον* — sie suchten
 die ganze Bevölkerung von
 Arkadien zum Zwecke einer
 Vereinigung zusammenzu-
 bringen. Die Präposition *συν* ist
 vielleicht mit Rücksicht auf *συνιέναι*
 gewählt. Das endliche Resultat
 dieser Bemühungen war die Zu-

νικῶν ἐ
 δὲ περὶ
 πόλιν κ
 περὶ τὸ
 τες; εἰ
 ρομαι
 καὶ αὐτ
 νοτο
 καὶ ἄλλ
 τρετάμε
 ἢν οἶος
 οἱ δὲ π
 τίαν
 ἐπεμψ
 πόμφου
 τοὺς π
 καταφα
 ἀναπθ
 καὶ βο
 πύλας
 γγνώμ
 πύλας
 ταν εἰ
 σάμενο
 ἀναβα
 samme
 schafte
 lopolis.
 VIII,
 nicht an
 sache,
 Einwoh
 νικῶν
 mehr
 1, 33.
 εἶναι
 συνιέν
 den Vo
 πόλεμ
 über d
 bindend
 ἰσάρι
 Stelle
 ihrem

νικῶν ἐν τῷ κοινῷ, τοῦτο κύριον εἶναι καὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ἔπραττον ἕαν τε κατὰ χώραν τὴν πόλιν καὶ τοῖς πατρίοις νόμοις χρῆσθαι. ἠτώμενοι δὲ οἱ 7 περὶ τὸν Πρόξενον καὶ Καλλίβιον ἐν τοῖς θεαροῖς, νομίσαντες, εἰ συνέλθοι ὁ δῆμος, πολὺ ἂν τῷ πλήθει κρατῆσαι, ἐκφέρονται τὰ ὄπλα. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Στάσιππον, καὶ αὐτοὶ ἀνθωπλίσαντο, καὶ ἀριθμῶ μὲν οὐκ ἐλάττους ἐρέοντο· ἐπεὶ μέντοι εἰς μάχην ὤρησαν, τὸν μὲν Πρόξενον καὶ ἄλλους ὀλίγους μετ' αὐτοῦ ἀποκτείνουσι, τοὺς δ' ἄλλους τρεψάμενοι οὐκ ἐδίωκον· καὶ γὰρ τοιοῦτος ὁ Στάσιππος ἦν οἷος μὴ βούλεσθαι πολλοὺς ἀποκτινύναι τῶν πολιτῶν. οἱ δὲ περὶ τὸν Καλλίβιον ἀνακεχωρηκότες ὑπὸ τὸ πρὸς Μαν- 8 τίνειαν τεῖχος καὶ τὰς πύλας, ἐπεὶ οὐκέτι αὐτοῖς οἱ ἐναντίοι ἐπεχείρουν, ἡσυχίαν εἶχον ἠθροισμένοι. καὶ πάλαι μὲν ἐπέπομφεσαν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας βοηθεῖν κελεύοντες· πρὸς δὲ τοὺς περὶ Στάσιππον διελέγοντο περὶ συναλλαγῶν. ἐπεὶ δὲ καταφανεῖς ἦσαν οἱ Μαντινεῖς προσιόντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἀναπηδῶντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐκέλευον βοηθεῖν τὴν ταχίστην, καὶ βοῶντες σπεύδειν διεκέλευοντο· ἄλλοι δὲ ἀνοίγουσι τὰς πύλας αὐτοῖς. οἱ δὲ περὶ τὸν Στάσιππον ὡς ἦσθοντο τὸ 9 γιγνόμενον, ἐκπίπτουσι κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ Παλλάντιον φερούσας πύλας καὶ φθάνουσι πρὶν καταληφθῆναι ὑπὸ τῶν διωκόντων εἰς τὸν τῆς Ἀρτέμιδος νεῶν καταφυγόντες, καὶ ἐγκλεισάμενοι ἡσυχίαν εἶχον. οἱ δὲ μεταδιώξαντες ἐχθροὶ αὐτῶν ἀναβάντες ἐπὶ τὸν νεῶν καὶ τὴν ὄροφὴν διελόντες ἔβαιον

sammensiedelung von vierzig Ortschaften zu der einen Stadt Megalopolis. Diodor XV, 72. Pausan. VIII, 27, 1—8. Xenophon spricht nicht ausdrücklich von dieser Tatsache, erwähnt aber VII, 5, 5 die Einwohner der Stadt. — ὄ,τι νικῶν — was die Stimmenmehrheit erhielt. Vgl. VII, 1, 28. Anab. VI, 1, 18; 2, 12. — εἶναι — abhängig von dem in συνῆγον liegenden: sie machten den Vorschlag. — κύριον — τῶν πόλεων — bestimmende Kraft über die Städte habend, d. h. bindend für dieselben. — κατὰ χώραν — eigentlich an Ort und Stelle, hier also: unverändert in ihrem bisherigen Zustande, im

Gegensatz zu der Vereinigung mit den übrigen zu einer Stadt.

7. θεαροῖς — dorische Form für θεωροῖς. Vielleicht bildeten diese eine Behörde oder einen Ausschufs, wie er unter diesem Namen auch in Mantinea (Thukyd. V, 47) und bei den Lokrern (Corp. Inscr. Gr. Nr. 1756) bestand. — ἐκφέρονται τὰ ὄπλα — sie versammelten sich öffentlich mit ihren Waffen, um ihren Willen mit Gewalt durchzusetzen. Vgl. III, 2, 28. — οἷος — βούλεσθαι — S. zu II, 3, 45.

8. τὰς πύλας — d. i. τὰς πρὸς Μαντινείαν.

9. Παλλάντιον — arkadische Stadt im W. von Tegea. — ἀνα-

ταῖς κεραμίσι. οἱ δ' ἐπεὶ ἔγνωσαν τὴν ἀνάγκην, παύεσθαι τε ἐκέλευον καὶ ἐξιέναι ἔφρασαν. οἱ δ' ἐναντίοι ὡς ὑποχειρίους ἔλαβον αὐτούς, δῆσαντες καὶ ἀναβαλόντες ἐπὶ τὴν ἀρμάμαξαν ἀπήγαγον εἰς Τεγέαν. ἐκεῖ δὲ μετὰ τῶν Μαντινέων καταγρόντες ἀπέκτειναν.

- 10 Τούτων δὲ γιγνομένων ἐφυγον εἰς Λακεδαίμονα τῶν περὶ Στάσιππον Τεγεατῶν περὶ ὀκτακοσίους. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐδόκει βοηθητέον εἶναι κατὰ τοὺς ὅρκους τοῖς τεθνεῶσι τε τῶν Τεγεατῶν καὶ ἐκπεπτωκόσι· καὶ οὕτω στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Μαντινέας, ὡς παρὰ τοὺς ὅρκους σὺν ὄπλοις ἐληλυθότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς Τεγεάτας. καὶ φρουρὰν μὲν οἱ
- 11 ἔφοροι ἔφαινον, Ἀγησίλαον δ' ἐκέλευεν ἢ πόλις ἡγεῖσθαι. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Ἀρκαῖδες εἰς Ἀσέαν συνελέγοντο· Ὀρχομενίων δὲ οὐκ ἐθελόντων κοινωνεῖν τοῦ Ἀρκαδικοῦ διὰ τὴν πρὸς Μαντινέας ἔχθραν, ἀλλὰ καὶ δεδεγμένω ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ ἐν Κορίνθῳ συνειλεγμένον ξενικόν, οὗ Πολύτροπος ἤρχεν, ἔμενον οἴκοι οἱ Μαντινεῖς τούτων ἐπιμελόμενοι. Ἡραιεῖς δὲ καὶ Λεπρεῶται συνεστρατεύοντο τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ τοὺς Μαντινέας.
- 12 ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἐγένετο αὐτῷ τὰ διαβατήρια, εὐθύς ἐχώρει ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν. καὶ καταλαβὼν πόλιν ὁμορον οὔσαν Εὔταιαν, καὶ εὐρῶν ἐκεῖ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας οἰκοῦντας ἐν ταῖς οἰκίαις, τοὺς δ' ἐν τῇ στρατευσίμῳ ἡλικίᾳ οἰχομένους εἰς τὸ Ἀρκαδικόν, ὅμως οὐκ ἠδίκησε τὴν πόλιν, ἀλλ' εἶα τε αὐτοὺς οἰκεῖν, καὶ ἀνούμενοι ἐλάμβανον ὅσων δέοιντο· εἰ δέ τι καὶ ἠρπάσθη, ὅτε εἰσῆι εἰς τὴν πόλιν, ἐξευρῶν ἀπέδωκε. καὶ ἐπφοκοῦμι δὲ τὸ

βάντες κτέ. — Vgl. den ähnlichen Vorfall Thukyd. IV, 48. — τὴν ἀρμάμαξαν — den dazu bestimmten und dazu mitgebrachten Wagen. Zum Transport von Gefangenen werden auch III, 3, 9 Wagen gebraucht.

10. κατὰ τοὺς ὅρκους — S. 3, 18f. — ἐληλυθότων — Genetiv. absol. statt eines auf Μαντινέας bezogenen Accusativs. Vgl. zu III, 5, 8.

11. Ἀσέαν — Flecken im südlichen Arkadien. Auf dieser allgemeinen Versammlung scheint der definitive Beschluss, eine Gesamtstadt zu bauen, gefasst worden zu sein. — τὴν πρὸς Μαντινέας

ἔχθραν — der seit langer Zeit bestand. Vgl. Thukyd. V, 61. — τούτων — die Orchomenier und ihre Hilfstruppen. Zu dem Gebrauch von ἐπιμελεσθαι vgl. I, 1, 22.

12. τὰ διαβατήρια — S. zu III, 5, 7. — ἐν τῇ στρατευσίμῳ ἡλικίᾳ — So auch Kyrop. VI, 2, 37 ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ, wofür sonst kurz οἱ ἐν ἡλικίᾳ. Vgl. auch Pollux I, 177 u. II, 11 τοὺς τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. — τὸ Ἀρκαδικόν — d. i. die eben erwähnte Versammlung in Asea. — ἐλάμβανον — Übergang von dem Feldherrn auf die Soldaten.

τείχος αὐτῶν ὅσα εἶδειτο, ἕως περ αὐτοῦ διέτριβεν ἀναμένων τοὺς μετὰ Πολύτροπον μισθοφόρους.

Ἐν δὲ τούτῳ οἱ Μαντινεῖς στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ὀρχο-13
μενίους. καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ τείχους μάλα χαλεπῶς ἀπῆλθον, καὶ ἀπέθανόν τινες αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ ἀποχωροῦντες ἐν τῇ Ἑλυμία ἐγένοντο, καὶ οἱ μὲν Ὀρχομένιοι ὀπλίται οὐκέτι ἠκολούθουν, οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύτροπον ἐπέκειντο καὶ μάλα θρασέως, ἐνταῦθα γρόντες οἱ Μαντινεῖς ὡς εἰ μὴ ἀποκρού-
σονται αὐτούς, ὅτι πολλοὶ σφῶν κατακοντισθήσονται, ὑπο-
στρέφαντες ὁμόσε ἐχώρησαν τοῖς ἐπικειμένοις. καὶ ὁ μὲν 14
Πολύτροπος μαχόμενος αὐτοῦ ἀποθνήσκει· τῶν δ' ἄλλων φεγγόντων πάμπολλοι ἂν ἀπέθανον, εἰ μὴ οἱ Φλιάσιοι ἰπ-
πεῖς παραγενόμενοι καὶ εἰς τὰ ὀπισθεν περιελάσαντες τῶν Μαντινεῶν ἐπέσχον αὐτούς τῆς διώξεως. καὶ οἱ μὲν Μαντι-
νεῖς ταῦτα πράξαντες οἴκαδε ἀπῆλθον.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἀκούσας ταῦτα καὶ νομίσας οὐκ ἂν ἐτι 15
συμμίξει αὐτῷ τοὺς ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ μισθοφόρους, οὕτω προῆι. καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἐν τῇ Τεγεάτιδι χώρα ἐδειπνο-
ποιήσατο, τῇ δ' ὑστεραία διαβαίνει εἰς τὴν Μαντινικὴν καὶ ἐστρατοπεδεύσατο ὑπὸ τοῖς πρὸς ἐσπέραν ὄρεσι τῆς Μαντι-
νείας· καὶ ἐκεῖ ἅμα ἐδήον τὴν χώραν καὶ ἐπόρθει τοὺς ἀγρούς. τῶν δὲ Ἀρκάδων οἱ συλλεγέντες ἐν τῇ Ἀσεία νυκτὸς παρῆλθον εἰς τὴν Τεγέαν. τῇ δ' ὑστεραία ὁ μὲν Ἀγησίλαος 16
ἀπέχων Μαντινείας ὅσον εἴκοσι σταδίους ἐστρατοπεδεύσατο· οἱ δ' ἐκ τῆς Τεγέας Ἀρκάδες, ἐχόμενοι τῶν μεταξὺ Μαντι-
νείας καὶ Τεγέας ὄρων παρῆσαν μάλα πολλοὶ ὀπλίται, συμ-
μίξει βουλόμενοι τοῖς Μαντινεῦσι· καὶ γὰρ οἱ Ἀργεῖοι οὐ πανδημεὶ ἠκολούθουν αὐτοῖς· καὶ ἦσαν μὲν τινες οἱ τὸν

13. ἀπὸ τοῦ τείχους — d. i. von einem Angriffe, den sie auf die Stadt gemacht. — Ἑλυμία — jedenfalls zwischen Orchomenos und Mantinea, sonst nicht bekannt. — ὡς — ὅτι — S. zu 4, 37.

14. εἰς τὰ ὀπισθεν περιελάσαντες — sie umgehend und ihnen in den Rücken fallend. Kyrop. VII, 1, 36 εἰ εἰς τὸ ὀπισθεν περιελάσειεν αὐτῶν.

15. οὕτω — S. zu III, 2, 9. —

διαβαίνει — Das Thal, in welchem das Gebiet von Tegea und Mantinea liegt, wird im Westen vom Maenalos, im Osten vom Partheniongebirge begrenzt; beide Gebirge treten an der Grenze beider Gebiete nahe an einander, so daß nur ein schmaler Paß bleibt. — τῆς Μαντινείας — abhängig von πρὸς ἐσπέραν. S. zu V, 4, 38.

16. ἐχόμενοι τῶν ὄρων — sich anlehnend an die Ge-

- Ἀγησίλαον ἐπειθον χωρὶς τούτοις ἐπιθέσθαι· ὁ δὲ φοβούμενος, μὴ ἐν ὄσῳ πρὸς ἐκείνους πορεύοιτο, ἐκ τῆς πόλεως οἱ Μαντινεῖς ἐξελθόντες κατὰ κέρας τε καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν ἐπιπέσοιεν αὐτῷ, ἔγνω κράτιστον εἶναι ἔασαι συνελθεῖν αὐτούς, καὶ εἰ βούλοιντο μάχεσθαι, ἐκ τοῦ δικαίου καὶ φανεροῦ τὴν μάχην ποιείσθαι. καὶ οἱ μὲν δὴ Ἀρχάδες ὁμοῦ ἤδη ἐγέννητο. οἱ δ' ἐκ τοῦ Ὀρχομενοῦ πελτασταὶ καὶ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς μετ' αὐτῶν τῆς νυκτὸς διεξελθόντες παρὰ τὴν Μαντινεῖαν θυομένῳ τῷ Ἀγησίλαῳ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἐπιφαίνονται ἅμα τῇ ἡμέρᾳ καὶ ἐποίησαν τοὺς μὲν ἄλλους εἰς τὰς τάξεις δραμεῖν, Ἀγησίλαον δ' ἐπαναχωρῆσαι πρὸς τὰ ὄπλα. ἐπεὶ δ' ἐκείνοι μὲν ἐγνώσθησαν φίλοι ὄντες, Ἀγησίλαος δὲ ἐκεκαλλιέρητο, ἐξ ἀρίστον προῆγε τὸ στρατεύμα. ἐσπέρας δ' ἐπιγυγνομένης ἔλαθε στρατοπεδευσάμενος εἰς τὸν ὀπισθεν κόλπον τῆς Μαντινικῆς, μάλα σύνεγγυς καὶ κύκλῳ ὄρη ἔχοντα. τῇ δ' ὑστεραία ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἐθύετο μὲν πρὸ τοῦ στρατεύματος· ἰδὼν δὲ συλλεγομένους ἐκ τῆς τῶν Μαντινεῶν πόλεως ἐπὶ τοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἑαυτῶν στρατεύματος, ἔγνω ἔξακτέον εἶναι τὴν ταχίστην ἐκ τοῦ κόλπου. εἰ μὲν οὖν αὐτὸς ἀφηγοῖτο, ἐφοβεῖτο, μὴ τῇ οὐρᾷ ἐπιθιοῖντο οἱ πολέμιοι· ἤσυχίαν δὲ ἔχων καὶ τὰ ὄπλα πρὸς τοὺς πολεμίους φαίνων ἀναστρέψαντας ἐκέλευε τοὺς ἀπ' οὐρᾶς εἰς δόρυ ὀπισθεν τῆς φάλαγγος ἡγεῖσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ οὕτως ἅμα ἐκ τε τοῦ στενοῦ ἐξῆγε καὶ ἰσχυροτέραν αἰὲν 19 τὴν φάλαγγα ἐποιεῖτο. ἐπειδὴ δὲ ἐδεδίπλωτο ἡ φάλαγξ, οὕτως ἔχοντι τῷ ὀπλιτικῷ προελθὼν εἰς τὸ πεδίου ἐξέτεινε

birge. — κατὰ κέρας — in der Flanke. Kyrop. VII, 1, 26 φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας προσέβαλλον. — τὴν μάχην — die beabsichtigte, bevorstehende Schlacht. Vgl. IV, 2, 12 u. 18. Kyrop. III, 3, 17.

17. τὰ ὄπλα — S. zu II, 4, 6. — ἐξ ἀρίστον — nach der Mählzeit. Vgl. IV, 8, 18. Anab. IV, 6, 21. — σύνεγγυς — zu verbinden mit ὄρη ἔχοντα. Das seltene Wort σύνεγγυς findet sich auch Thukyd. IV, 24.

18. ἑαυτῶν — sein und der Seinigen. S. zu IV, 8, 24.

Über die Genetive s. zu II, 2, 9. — τὰ ὄπλα — φαίνων — die Waffen den Feinden kampfbereit entgegen haltend, Front gegen die Feinde machend. — ἀναστρέψαντες — S. zu 2, 20. — εἰς δόρυ — rechts um. Arrian. Takt. S. 51 τῆς κλίσεως ἐπὶ δόρυ καλεῖται ἡ ἐξ δεξιᾶ, ἵνα περὶ τὸ δόρυ ἐσὶ τῷ ὀπλίτῃ, ἐπ' ἀσπίδα δὲ ἡ ἐπὶ τὰ λαῖα, ἵνα φέροι τὴν ἀσπίδα. Das Manöver fand so statt, daß der linke Flügel, der am Ende des Thales stand, während Agesilaos mit dem rechten sich dem Eingange zunächst befand, mittelst einer Schwenkung sich hinter der Aufstellung

πάλιν ἐπ' ἑννέα ἢ δέκα τὸ στράτευμα ἀσπίδων. οἱ μὲντοι Μαντινεῖς οὐκέτι ἐξήσαν· καὶ γὰρ οἱ Ἥλειοι συστρατενομένοι αὐτοῖς ἔπειθον μὴ ποιεῖσθαι μάχην, πρὶν οἱ Θηβαῖοι παραγένοιτο· εὖ δὲ εἰδέναι ἔφασαν ὅτι παρέσειντο· καὶ γὰρ δέκα τάλαυτα δεδανείσθαι αὐτοὺς παρὰ σφῶν εἰς τὴν βοήθειαν. οἱ μὲν δὴ Ἀρκαῖδες ταῦτα ἀκούσαντες ἡσυχίαν 20 εἶχον ἐν τῇ Μαντινείᾳ· ὁ δ' Ἀγησίλαος καὶ μάλα βουλόμενος ἀπάγειν τὸ στράτευμα, καὶ γὰρ ἦν μέσος χειμῶν, ὅμως ἐκεῖ κατέμεινε τρεῖς ἡμέρας, οὐ πολὺ ἀπέχων τῆς τῶν Μαντινείων πόλεως, ὅπως μὴ δοκοίη φοβούμενος σπεύδειν τὴν ἄφροδον. τῇ δὲ τετάρτῃ πρωὶ ἀριστοποιησάμενος ἀπῆγεν ὡς στρατοπεδευσόμενος ἔνθαπερ τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς Εὐταίας ἐξωρηήσατο. ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἐφαίνετο τῶν Ἀρκαδίων, ἦγε τὴν 21 ταχίστην εἰς τὴν Εὐταίαν, καίπερ μάλα ὀψίζων, βουλόμενος ἀπαγαγεῖν τοὺς ὀπλίτας πρὶν καὶ τὰ πυρὰ τῶν πολεμίων ἰδεῖν, ἵνα μὴ τις εἰποὶ ὡς φεύγων ἀπαγάγοι. ἐκ γὰρ τῆς πρόσθεν ἀθυμίας ἐδόκει τι ἀνειληφέναι τὴν πόλιν, ὅτι καὶ ἐμβεβλήκει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ δηοῦντι τὴν χώραν οὐδεὶς ἠθελήκει μάχεσθαι. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ Λακωνικῇ ἐγένετο, τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἀπέλυσεν οἴκαδε, τοὺς δὲ περιοίκους ἀφήκεν ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν πόλεις.

Οἱ δὲ Ἀρκαῖδες, ἐπεὶ ὁ Ἀγησίλαος ἀπεληλύθει καὶ ἦσθοντο 22 διαλελυμένον αὐτῷ τὸ στράτευμα, αὐτοὶ δὲ ἠθροισμένοι ἐτύγχανον, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἡραιέας, ὅτι τε οὐκ ἠθέλον τοῦ Ἀρκαδικοῦ μετέχειν καὶ ὅτι συνεισβεβλήκεισαν εἰς τὴν Ἀρκα-

nach dem andern Flügel hinzog, wodurch die Front halb so lang, die Tiefe doppelt so groß wurde. Dazu fand zugleich ein Vorbeimarschieren des ganzen Heeres unter Führung des rechten Flügels statt. Vgl. mit diesem Manöver Anab. IV, 3, 29.

19. ἐπ' ἑννέα — ἀσπίδων — neun Mann tief. S. zu 4, 12. — οἱ Θηβαῖοι — Dieselben waren von den Arkadern zu einem Bündnisse und zu einem Hilfszuge aufgefordert worden. Diodor XV, 62. Nach unserer Stelle scheint es, als ob die Eleer eine solche Verbindung angeknüpft hätten.

20. καὶ μάλα — S. zu II, 4, 2.

XENOPH. GRIECH. GESCH. II.

— ἔνθαπερ — ἐξωρηήσατο — wo er zunächst nach seinem Abmarsch von Eutaea sein Lager gehabt hatte. ἐξωρηήσατο ist eine in der Prosa ungewöhnliche Form; bei Homer II. Θ, 511; Φ, 595.

21. ἀνειληφέναι — Plutarch Ages. 30 ἐλαφροτέρων ἐποίησε ταῖς ἐλλείπει καὶ ἠδῖα τὴν πόλιν. — ἀπέλυσεν — statt des gebräuchlicheren ἀφήκεν. — ἑαυτῶν — Das reflexive Fürwort findet sich wie hier auf das Objekt des Satzes bezogen Anab. IV, 5, 35 καὶ αὐτὸν τότε μὲν ὄχρετο ἄγαν Ξενοφῶν πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκέτας.

22. οὐκ ἠθέλον — S. § 11. — ἐνεπίμπρων — ungewöhnliche

διαν μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων. ἐμβαλόντες δὲ ἐνεπίμπρῳν τε τὰς οἰκίας καὶ ἔκοπτον τὰ δένδρα.

Ἐπεὶ δὲ οἱ Θηβαῖοι βεβοηθηκότες παρεῖναι ἔλεγοντο εἰς τὴν Μαντίνειαν, οὕτως ἀπαλλάττονται ἐκ τῆς Ἡραίας καὶ 23 συμμιγνύουσι ταῖς Θηβαίους. ὥς δ' ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ μὲν Θηβαῖοι καλῶς σφίσιν ᾤοντο ἔχειν, ἐπεὶ ἐβεβοηθήμεσαν μὲν, πολέμιον δὲ οὐδένα ἔτι ἐώρων ἐν τῇ χώρᾳ, καὶ ἀπιέναι παρ-εσκενάζοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἠλείοι ἔπειθον αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ὡς τάχιστα εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἐπιδεικνύοντες μὲν τὸ ἑαυτῶν πλῆθος, ὑπερβαινοῦντες δὲ τὸ τῶν Θηβαίων στρατεύμα. καὶ γὰρ οἱ μὲν Βοιωτοὶ ἐγγυμνάζοντο πάντες περὶ τὰ ὄπλα, ἀγαλλόμενοι τῇ ἐν Λεύκτροις νίκη· ἡκολούθουν δ' αὐτοῖς καὶ Φωκεῖς ὑπήκοοι γεγενημένοι καὶ Εὐβοεῖς ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων καὶ Λοκροὶ ἀμφοτέροι καὶ Ἀκαριᾶνες καὶ Ἡρακλεῶται καὶ Μηλιεῖς· ἡκολούθουν δ' αὐτοῖς καὶ ἐκ Θετταλίας ἰππεῖς τε καὶ πελτασταί. ταῦτα δὴ συνειδόμενοι καὶ τὴν ἐν Λακεδαίμονι ἐρημίαν λέγοντες 24 ἰκέτεον μηδαμῶς ἀποτρέπεσθαι, πρὶν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων χώραν. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἤκουον μὲν ταῦτα, ἀντελογίζοντο δὲ ὅτι δυσμεβολωτάτη μὲν ἢ Λακωνικὴ ἐλέγετο εἶναι, φρουρὰς δὲ καθεστάναι ἐνόμιζον ἐπὶ τοῖς εὐπροσοδατάτοις. καὶ γὰρ ἦν Ἰσχόλαος μὲν ἐν Οἰῶ τῆς Σκιριτίδος, ἔχων νεοδαμῶδεις τε φρουροὺς καὶ τῶν Τεγεατῶν φυγάδων τοὺς νεωτάτους περὶ τετρακοσίους· ἦν δὲ καὶ ἐπὶ Λεύκτρον

Form. — οὕτως — zur Einführung des Nachsatzes. Vgl. VII, 1, 2 u. 17 und zu III, 2, 9. Die nächsten Begebenheiten gehören noch dem J. 370 v. Chr. an.

23. Εὐβοεῖς — Die Euböer, welche 377 v. Chr. dem athenischen Bunde angehörten, hatten sich wohl nach der Schlacht bei Leuktra den Thebanern angeschlossen. — συνειδόμενοι — Obgleich der Form nach nicht unbedingt zu verwenden (vgl. προειδόμενος Thukyd. IV, 61. Aeschin. geg. Timarch 165), giebt dies Particip doch hier keinen einigermaßen genügenden Sinn. Subjekt ist οἱ Ἀρκάδες. — ἐρημίαν — nämlich von Bundesgenossen und genügenden Truppen. Vgl. § 25.

24. δυσμεβολωτάτη — kōllh γὰρ, ὄρεσι περιόρομος, τραχεῖά τε δυσείβολός τε πολεμίου Euripid. bei Strabo VIII S. 366. — ἐπὶ τοῖς εὐπροσοδατάτοις — an den Stellen, wo es noch am leichtesten zugänglich war. — Σκιριτίδος — im nördlichen Teile von Lakonien, an der Grenze von Arkadien. — Vgl. zu V, 2, 24. — ἐπὶ Λεύκτρον — Es ist darunter nicht der in Lakonien am messenischen Meerbusen gelegene Ort Λεύκτρον (Strabo VIII S. 360. Pausan. III, 21, 7 und 26, 4) zu verstehen, sondern ein im südlichen Arkadien in der Nähe von Megalopolis gelegener Flecken. In jener Gegend nennt Pausanias VIII, 27, 4 einen Ort Namens

ὕπερ τῆς Μαλεατίδος ἄλλη φρουρά. ἐλογίζοντο δὲ καὶ τοῦτο οἱ Θηβαῖοι, ὡς καὶ συνελθοῦσαν ἂν ταχέως τὴν τῶν Λακεδαιμονίων δύναμιν καὶ μάχεσθαι ἂν αὐτοὺς οὐδαμοῦ ἄμεινον ἢ ἐν τῇ ἑαυτῶν. ἃ δὲ πάντα λογιζόμενοι οὐ πᾶν προπετεῖς ἦσαν εἰς τὸ ἰέναι εἰς τὴν Λακεδαίμονα. ἐπεὶ μέντοι ἦκον 25 ἐκ τε Καρυῶν λέγοντες τὴν ἐρημίαν καὶ ὑπισχνούμενοι αὐτοὶ ἠγγήσεσθαι, καὶ κελεύοντες, ἂν τι ἕξαπατῶντες φαίνωνται, ἀποσφάττειν σφᾶς, παρήσαν δέ τινες καὶ τῶν περιοίκων ἐπικαλούμενοι καὶ φάσκοντες ἀποστήσεσθαι, εἰ μόνον φανεῖησαν εἰς τὴν χώραν, ἔλεγον δὲ ὡς καὶ νῦν καλούμενοι οἱ περιοικοὶ ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν οὐκ ἐθέλοιεν βοηθεῖν· πάντα οὖν ταῦτα ἀκούοντες καὶ παρὰ πάντων οἱ Θηβαῖοι ἐπέισθησαν, καὶ αὐτοὶ μὲν κατὰ Καρύας ἐνέβαλον, οἱ δὲ Ἀρκάδες κατὰ Οἶδον τῆς Σκιριτίδος. καὶ εἰ μὲν ἐπὶ τὰ δύσβατα προ- 26 ελθῶν ὁ Ἰσχόλαος ὑφίστατο, οὐδένα ἂν ταύτῃ γε ἔφασαν ἀναβῆναι· νῦν δὲ βουλόμενος τοῖς Οἰάταις συμμάχοις χρῆσθαι, ἔμεινεν ἐν τῇ κώμῃ· οἱ δὲ ἀνέβησαν παμπληθεῖς Ἀρκάδες. ἐνταῦθα δὲ ἀντιπρόσωποι μὲν μαχόμενοι οἱ περὶ τὸν Ἰσχόλαον ἐπεκράτουν· ἐπεὶ δὲ καὶ ὀπίσθεν καὶ ἐκ πλαγίου καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἀναβαίνοντες ἔπαιον καὶ ἔβαλλον

Μαλαία, von dem offenbar der hier gebrauchte Name der Landschaft Μαλεατίας abgeleitet und der auch wohl mit dem I, 2, 18 genannten Μαλέα gemeint ist. Der Name des Fleckens selbst heisst bei Thukyd. V, 54 Λεῦκτρα, ebenso bei Plutarch Kleomen. 6, wogegen Pausan. VIII, 27, 4 ihn Λεῦκτρον nennt. Aus Plutarch Pelop. 20 καὶ τῆς Λακωνικῆς πολίχνιον πρὸς τῇ θαλάσῃ Λεῦκτρον ὀνομάζεται καὶ πρὸς Μεγάλῃ πόλει τῆς Ἀρκადίας τόπος ἐστὶν ὁμώνυμος, läßt sich über die Form des Namens nichts Sicheres entnehmen. — ὡς καὶ συνελθοῦσαν — καὶ μάχεσθαι — Die von λογίεσθαι abhängige Participialkonstruktion im Accusativ ist im zweiten Gliede durch den Accusativ cum Infin. ersetzt. Der Inhalt der abhängigen Sätze ist vorher durch τοῦτο angedeutet. S. zu II, 3, 53 und vgl. Kyrop. III, 1, 39 οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς κατακτείνουσαι, ὡς ἀφρονεστῆρας ποιῶντας τὰς γυναῖκας.

Anab. VII, 2, 4 ἔχαιρε ταῦτα ἀκούων, διαφθειρόμενον τὸ στρατεύμα.

25. ἦκον — λέγοντες — In dem Particip liegt zugleich die Bezeichnung des unbestimmten gelassenen Subjektes (τινές). Vgl. III, 1, 19 ἦκε λέγων. V, 3, 25 ἦκον ἀπαγγέλλοντες. — Καρυῶν — Flecken im nördlichen Lakonien. — πάντα οὖν ταῦτα — nimmt den ohne Nachsatz gebliebenen Vordersatz, der mit ἐπεὶ eingeleitet war, wieder auf. Vgl. Anab. III, 1, 20 τὰ δ' αὐτῶν στρατιωτῶν ὅποτε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν ἀγαθῶν πάντων οὐδενὸς ἡμῶν μετείη — ταῦτ' οὖν λογίζομενος ἐρίοτε τὰς σπονδὰς μᾶλλον ἐφοβούμην ἢ νῦν τὸν πόλεμον. — Ausser den Thebanern und Arkadern nennt Diodor XV, 64 noch zwei Abteilungen von Argivern und Eleern, die auf anderen Wegen in Lakonien einrückten und sich in Sellasia mit den übrigen vereinigten.

26. ἔφασαν — S. zu III, 5, 21; so auch § 29.

- αυτούς, ἐνταῦθα ὅ τε Ἰσχόλαος ἀποθνήσκει καὶ οἱ ἄλλοι
 27 πάντες, εἰ μὴ τις ἀμφιγνοηθεὶς διέφυγε. διαπραξάμενοι δὲ
 ταῦτα οἱ Ἀρκάδες ἐπορεύοντο πρὸς τοὺς Θηβαίους ἐπὶ τὰς
 Καρύας. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐπεὶ ἤσθοντο τὰ πεπραγμένα ὑπὸ
 τῶν Ἀρκάδων, πολὺ δὴ θρασύτερον κατέβαινον. καὶ τὴν
 μὲν Σελλάσιαν εὐθύς ἔκαον καὶ ἐπόρθουν· ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ
 πεδίῳ ἐγένοντο ἐν τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐνταῦθα
 ἐστρατοπεδεύσαντο· τῇ δ' ὑστεραία ἐπορεύοντο. καὶ διὰ μὲν
 τῆς γεφύρας οὐδ' ἐπεχείρουν διαβαίνειν ἐπὶ τὴν πόλιν· καὶ
 γὰρ ἐν τῷ τῆς Ἀλέας ἱερῷ ἐφαίνοντο ἐναντίοι οἱ ὀπλίται·
 ἐν δεξιᾷ δ' ἔχοντες τὸν Εὐρώταν παρήεσαν κάοντες καὶ
 28 πορθοῦντες πολλῶν κἀγαθῶν μεστὰς οἰκίας. τῶν δ' ἐκ τῆς
 πόλεως αἱ μὲν γυναῖκες οὐδὲ τὸν καπνὸν ὀρῶσαι ἠνείχοντο,
 αἶτε οὐδέποτε ἰδοῦσαι πολεμίους· οἱ δὲ Σπαρτιάται ἀτεί-
 χιστον ἔχοντες τὴν πόλιν, ἄλλος ἄλλη διαταχθεὶς, μάλα
 ὀλίγοι καὶ ὄντες καὶ φαινόμενοι ἐφύλαττον. ἔδοξε δὲ τοῖς
 τέλεσι καὶ προειπεῖν τοῖς εἰλωσιν, εἴ τις βούλοιο ὄπλα λαμ-
 βάνειν καὶ εἰς τάξιν τίθεσθαι, τὰ πιστὰ λαμβάνειν ὡς ἔλευ-
 29 θέρους ἐσομένους ὅσοι συμπολεμήσαιεν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον
 ἔφασαν ἀπογράψασθαι πλεόν ἢ ἑξακισχιλίους, ὥστε φόβον
 αὐτοῖσι παρεῖχον συντεταγμένοι καὶ λίαν ἐδόκουν πολλοὶ
 εἶναι· ἐπεὶ μέντοι ἔμμενον μὲν οἱ ἐξ Ὀρχομενοῦ μισθοφόροι,
 ἐβόηθησαν δὲ τοῖς Λακεδαιμονίοις Φλιάσιοι τε καὶ Κορίν-
 θιοι καὶ Ἐπιδάυριοι καὶ Πελληνεῖς καὶ ἄλλαι δέ τινες τῶν
 πόλεων, ἤδη καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἤττον ὠρῶδον.
 30 ὡς δὲ προῖδὸν τὸ στράτευμα ἐγένετο κατ' Ἀμύνκλας, ταύτη
 διέβαινον τὸν Εὐρώταν. καὶ οἱ μὲν Θηβαῖοι, ὅπου στρατο-

27. τῆς γεφύρας — die über den Eurotas führte. — Ἀλέα — ein alter, namentlich in Arkadien verbreiteter Beiname der Athene. S. Preller, griech. Mythol. I S. 156 d. zw. Aufl.

28. τῶν ἐκ τῆς πόλεως — S. zu III, 1, 22. — τὸν καπνὸν ὀρῶσαι — Vgl. die von Agesilaos oft ausgesprochene Prahlerei: ὅτι γυνὴ Λάκινα καπνὸν οὐχ ἑώρακε πολέμιον. Plutarch Agesil. 31. — ἄλλος — διαταχθεὶς — Vgl. zu II, 3, 23. — ὡς — ἐσομένους — Accusat. absol. S. zu II, 3, 19.

— Diese äußerste Maßregel, die Heloten zu den Waffen zu rufen, erklärt sich daraus, daß die Perióken den Gehorsam verweigert hatten. S. § 25.

29. οἱ — μισθοφόροι — S. § 15. Es hatte also Agesilaos diese Söldner mit nach Sparta genommen; es scheint aber, als wäre man ihrer Treue nicht sicher gewesen. — ἄλλαι δέ τινες — Eine vollständige Liste derselben s. VII, 2, 2.

30. Ἀμύνκλαι — etwa eine halbe Meile unterhalb Sparta. —

πεδεύοντο, εὐθύς ἂν ἔκοπτον δένδρων κατέβαλλον πρὸ τῶν τάξεων ὡς ἐδύνατο πλείστα, καὶ οὕτως ἐφυλάττοντο· οἱ δὲ Ἀρκάδες τούτων τε οὐδὲν ἐποίουν, καταλιπόντες δὲ τὰ ὄπλα εἰς ἀρπαγὴν ἐπὶ τὰς οἰκίας ἐτρέποντο. ἐκ τούτου δὴ ἡμέρα τρίτη ἢ τετάρτη προῆλθον οἱ ἱππεῖς εἰς τὸν ἱππόδρομον εἰς Γαιόχου κατὰ τάξεις, οἱ τε Θηβαῖοι πάντες καὶ οἱ Ἕλεῖοι καὶ ὅσοι Φακίων ἢ Θετταλῶν ἢ Λοκρῶν ἱππεῖς παρήσαν. οἱ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἱππεῖς, μάλα ὀλίγοι φαινόμενοι, 31 ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἦσαν. ἐνέθραν δὲ ποιήσαντες ὀπλιτῶν τῶν νεωτέρων ὅσον τριακοσίων ἐν τῇ τῶν Τυνδαριδῶν, ἅμα οὗτοι μὲν ἐξέθειον, οἱ δ' ἱππεῖς ἤλαννον· οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐνέκλιναν. ἰδόντες δὲ ταῦτα πολλοὶ καὶ τῶν πεζῶν εἰς φυγὴν ὤρμησαν. ἐπεὶ μέντοι οἱ τε διώκοντες ἐπαύσαντο καὶ τὸ τῶν Θηβαίων στράτευμα ἔμεινε, πάλιν δὴ κατεστρατοπεδεύσαντο. καὶ τὸ μὲν μὴ πρὸς τὴν πόλιν προσ- 32 βαλεῖν ἂν ἔτι αὐτοὺς ἦδη τι ἐδόκει θαρραλεώτερον εἶναι· ἐκείθεν μέντοι ἀπᾶραν τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν ἐφ' Ἐλος καὶ Γύθειον. καὶ τὰς μὲν ἀτειχίστους τῶν πόλεων ἐνεπίμ- πρᾶσαν, Γυθείῳ δέ, ἔνθα τὰ νεώρια τοῖς Λακεδαιμονίοις ἦν, καὶ προσέβαλλον τρεῖς ἡμέρας. ἦσαν δὲ τινες τῶν περιοίκων οἱ καὶ ἐπέθεντο καὶ συνεστρατεύοντο τοῖς μετὰ Θηβαίων.

Ἀκούοντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐν φροντίδι ἦσαν, ὅτι 33 χρὴ ποιεῖν περὶ Λακεδαιμονίων, καὶ ἐκκλησίαν ἐποίησαν κατὰ δόγμα βουλῆς. ἔτυχον δὲ παρόντες πρόεβεις Λακεδαιμονίων τε καὶ τῶν ἔτι ὑπολοίπων συμμάχων αὐτοῖς. ὅθεν δὴ οἱ

τούτων τε — καταλιπόντες δέ — Aus der begonnenen kopulativen Verbindung ist in die adverbative übergegangen. Vgl. I, 1, 34; VII, 1, 24. Kyrop. III, 3, 64; VI, 2, 4. — Γαιόχου — Beinamen des Poseidon, dorisches für das homerische γαιήχος. Vgl. Pausan. III, 20, 2 u. 21, 8. Der Genetiv ist abhängig von einem zu ergänzenden lokalen Begriff: der heilige Ort. Vgl. zu V, 4, 6.

31. ἐν τῇ τῶν Τυνδαριδῶν — nämlich οἰκίᾳ. Pausan. III, 16, 2 οἰκία δὲ αὐτοῦ πεποιήται πλησίον· τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς φασὶν αὐτὴν οἰκῆσαι Τυνδάρεω παιδᾶς· χρόνον δὲ ὕστερον ἐκτίησάτο Φορμίων Σπαρτιάτης.

32. θαρραλεώτερον — sicherer, weniger zu befürchten; wie in dem Ausdrucke ἐν τῷ θαρραλέῳ εἶναι. Thukyd. II, 51. — Ἐλος und Γύθειον — am lakonischen Mb. — τινὲς τῶν περιοίκων — Vgl. § 25 und die wohl etwas übertreibende Angabe VII, 2, 2 σφαλέντων δ' αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λένκτροις μάχῃ, καὶ ἀποστάντων μὲν πολλῶν περιοίκων, ἀποστάντων δὲ πάντων τῶν εὐλώτων.

33. ὑπολοίπων — αὐτοῖς — Die Wortstellung wie § 44. — ὅθεν δὴ — infolge dessen, nämlich daß die Athener so in Verlegenheit waren. — ἐπ' ἀγαθοῖς — zum Nutzen, gewöhnlicher

Λακεδαιμόνιοι Ἄρακος καὶ Ὠκυλλος καὶ Φάραξ καὶ Ἐτυμοκλῆς καὶ Ὀλουθεύς σχεδὸν πάντες παραπλήσια ἔλεγον. ἀνεμιμνησκόν τε γὰρ τοὺς Ἀθηναίους ὡς αἰεὶ ποτε ἀλλήλοις ἐν τοῖς μερίστοις καιροῖς παρίσταντο ἐπ' ἀγαθοῖς· αὐτοὶ τε γὰρ ἔφασαν τοὺς τυράννους συνεκβαλεῖν Ἀθήνηθεν καὶ Ἀθηναίους, ὅτε αὐτοὶ ἐπολιορκοῦντο ὑπὸ Μεσσηνίων, προ-
 34 θύμως βοηθεῖν. ἔλεγον δὲ καὶ ὅσ' ἀγαθὰ εἶη, ὅτε κοινῇ ἀμφοτέροι ἐπραττον, ὑπομιμνήσκοντες μὲν, ὡς τὸν βάρβαρον κοινῇ ἀπεμαχέσαντο, ἀναμιμνήσκοντες δέ, ὡς Ἀθηναῖοί τε ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἠρέθησαν ἠγεμόνες τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῶν κοινῶν χρημάτων φύλακες, τῶν Λακεδαιμονίων ταῦτα συμβουλομένω, αὐτοὶ τε κατὰ γῆν ὁμολογουμένως ὑφ' ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων ἠγεμόνες προκριθείησαν, συμβουλομένων αὐ-
 35 ταῦτα τῶν Ἀθηναίων. εἰς δὲ αὐτῶν καὶ ὧδέ πως εἶπεν· Ἐὰν δὲ ὑμεῖς καὶ ἡμεῖς, ὧ ἄνδρες, ὁμονοήσωμεν, νῦν ἐλπίς τὸ πάλα λεγόμενον δεκατευθῆναι Θηβαίους. οἱ μὲντοι Ἀθηναῖοι οὐ πᾶν ἐδέξαντο, ἀλλὰ θροῦς τις τοιοῦτος διήλθεν, ὡς νῦν ταῦτα λέγοιεν, ὅτε δὲ εὖ ἐπραττον, ἐπέκειντο ἡμῖν. μέριστον δὲ τῶν λεχθέντων παρὰ Λακεδαιμονίων ἐδόκει εἶναι ὅτι ἡμῖνα κατεπολέμησαν αὐτούς, Θηβαίων βουλομένων ἀναστᾶ-
 36 τους ποιῆσαι τὰς Ἀθήνας, σφίσι μὲν ἐμποδῶν γένοιτο. ὁ δὲ πλείστος ἦν λόγος ὡς κατὰ τοὺς ὄρκους βοηθεῖν δεοί· οὐ γὰρ ἀδικησάντων σφῶν ἐπιστρατεύοιεν οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ μετ' αὐτῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἀλλὰ βοηθησάντων τοῖς Τε-

ἐπ' ἀγαθῶ. Vgl. V, 2, 35. Kyrop. V, 5, 35. — τοὺς τυράννους — die Peisistratiden. S. Herod. V, 64. — ἐπολιορκοῦντο — S. zu IV, 7, 1. Es ist der dritte messenische Krieg gemeint. S. Thukyd. I, 102.

34. τῶν κοινῶν χρημάτων — der Bundeskasse, die zuerst in Delos, später aber in Athen war. — συμβουλομένων — Von dieser Zustimmung der Spartaner ist anderweitig nichts bekannt. Vgl. Thukyd. I, 95. — προκριθείησαν — abhängig von ὡς, während im ersten Gliede der Indikativ stand. Vgl. III, 5, 25.

35. δεκατευθῆναι — S. zu 3, 20. — ὅτε — ἡμῖν — Übergang aus der indirekten in die

direkte Rede. Vgl. I, 1, 28. — αὐτούς — die Athener. Die Sache selbst s. II, 2, 19f. — σφίσι μὲν — statt αὐτοῖς findet sich wohl nicht leicht in der attischen Prosa, wenn es sich nicht reflexiv auf ein Nomen bezieht, das dem Gedanken nach als Subjekt des Satzes gelten kann. Vgl. I, 7, 5. Anab. V, 4, 33. Eine solche Gedankenverbindung ist hier aber nicht herzustellen.

36. ὁ πλείστος ἦν λόγος — am meisten wurde das hervorgehoben, nämlich von den Lakädämoniern, auf die auch σφῶν zu beziehen ist. — κατὰ τοὺς ὄρκους — S. 3, 18. — οὐ γὰρ — ἐπιστρατεύοιεν — S. zu III, 2, 23; die Sache s. § 10. — τοῖς

γέτας, δ
 αὐτοῖς.
 ἐν τῇ ἐκ
 σαν βοηθ
 τῶν Σπα
 Τοῦτα
 Κλειτέλης
 ὅπως Ἀθη
 ἰστικῶν ἡ
 ἢ ὡς ἐπι
 ἰλάσμεν
 βαιοὶ εἰς
 καὶ οἰκία
 τάκασ.
 ἰδομένω
 ὦν αὐτο
 ἡμεῖς ὁμ
 ῖσαν ὡ
 ἐπὶ δὲ τ
 ὡ ἰσθμοῦ
 πρώτους
 τοῦτο δι
 ἐμποδῶν
 οὕτως ἔ
 ἡγοῦμαι
 Λακεδα
 ist für d
 men σφ
 weil σφ
 werden
 verbreit
 διήλθεν.
 ἀποσας
 Kyrop. V
 φέρων δι
 — τοῖς
 § 6f.
 37. τοῖς
 Der Sinn
 diese en
 sichten
 den, wa
 schwerlich
 τίλγτε

γεάταις, ὅτι οἱ Μαντινεῖς παρὰ τοὺς ὄρκους ἐπεστράτευσαν αὐτοῖς. διέθει οὖν καὶ κατὰ τούτους τοὺς λόγους θόρυβος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· οἱ μὲν γὰρ δικαίως τοὺς Μαντινεῖας ἐφασαν βοηθῆσαι τοῖς περὶ Πρόξενον ἀποθανοῦσιν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Στάσιππον, οἱ δὲ ἀδικεῖν, ὅτι ὄπλα ἐπήνεγκαν Τεγεάταις.

Τούτων δὲ διοριζομένων ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκκλησίας, ἀνέστη³⁷ Κλειτέλης Κορίνθιος καὶ εἶπε τάδε· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἴσως ἀντιλέγεται, τίνες ἦσαν οἱ ἄρξαντες ἀδικεῖν· ἡμῶν δέ, ἐπεὶ εἰρήνη ἐγένετο, ἔχει τις κατηγορῆσαι ἢ ὡς ἐπὶ πόλιν τινα ἐστρατεύσαμεν ἢ ὡς χρήματά τινων ἐλάβομεν ἢ ὡς γῆν ἀλλοτριάν ἐδηλώσαμεν; ἀλλ' ὅμως οἱ Θηβαῖοι εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἐλθόντες καὶ δένδρα ἐκκεκόφασι καὶ οἰκίας κατακεκάνκασι καὶ χρήματα καὶ πρόβατα διηπάκασι. πῶς οὖν, ἐὰν μὴ βοηθῆτε οὕτω περιφανῶς ἡμῖν ἀδικουμένοις, οὐ παρὰ τοὺς ὄρκους ποιήσετε; καὶ ταῦτα ὧν αὐτοὶ ἐπεμελήθητε ὄρκων ὅπως πᾶσιν ὑμῖν πάντες ἡμεῖς ὁμοῖσαιμεν; ἐνταῦθα μέντοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεθορύβησαν ὡς ὀρθῶς τε καὶ δίκαια εἰρηκότος τοῦ Κλειτέλους. ἐπὶ δὲ τούτῳ ἀνέστη Προκλῆς Φλιάσιος καὶ εἶπεν· Ὅτι μὲν,³⁸ ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, εἰ ἐκποδῶν γένοιτο Λακεδαιμόνιοι, ἐπὶ πρῶτους ἂν ὑμᾶς στρατεύσαιεν οἱ Θηβαῖοι, πᾶσιν οἶμαι τοῦτο δῆλον εἶναι· τῶν γὰρ ἄλλων μόνους ἂν ὑμᾶς οἴονται ἐμποδῶν γενέσθαι τοῦ ἄρξαι αὐτοὺς τῶν Ἑλλήνων. εἰ δὲ³⁹ οὕτως ἔχει, ἐγὼ μὲν οὐδὲν μᾶλλον Λακεδαιμονίοις ἂν ὑμᾶς ἡγοῦμαι στρατεύσαντας βοηθῆσαι ἢ καὶ ὑμῖν αὐτοῖς. τὸ γὰρ

Λακεδαιμονίοις — Der Name ist für die eben durch das Pronomen σφῶν bezeichneten gesetzt, weil σφίσι leicht falsch bezogen werden könnte. — διέθει — es verbreitete sich, wie § 35 διήλθεν. Vgl. Oekon. 20, 3 οὐδ' ἂν ἀκούσαις λόγον οὕτω διαδόντος. Kyrop. VI, 2, 13 ἦσθετο ὁ Κύρος φόβον διαδόντα ἐν τῇ στρατιᾷ. — τοῖς περὶ Πρόξενον — §. 6 f.

37. τούτων διοριζομένων — Der Sinn muß sein: Während diese entgegengesetzten Ansichten ausgesprochen wurden, was das Verbum διορίζω schwerlich bedeuten kann. — ἀντιλέγεται — es ist streitig.

Vgl. III, 2, 20 Λασιῶνα τὸν ὑπ' Ἀρκάδων ἀντιλεγόμενον. — ὀρθῶς τε καὶ δίκαια — Eine Verbindung von Adjektiv und Adverb durch καὶ auch II, 3, 17 ἀποθνησκόντων πολλῶν καὶ ἀδίκως. VII, 1, 9 ἐκείνοι κατὰ γῆν πλείστοι καὶ τάχιστ' ἂν ἐξέλθοιεν. Kyrop. IV, 2, 15 εὐζωνοὶ τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο. V, 3, 24 προθυμότερον καὶ πλείους καὶ Καδοῦσιοι συνεστρατεύοντο.

38. Man vergleiche mit dieser Rede die in gleichem Sinne vom Syrakusaner Hermokrates in Kamarina gehaltene Rede bei Thukyd. VI, 76—80.

39. ἐγὼ μὲν — S. zu IV, 1, 7.

δυσμενεῖς ὄντας ὑμῖν Θηβαίους καὶ ὁμόρους οἰκοῦντας ἡγεμόνας γενέσθαι τῶν Ἑλλήνων πολὺ οἶμαι χαλεπώτερον ἂν ὑμῖν φανῆται ἢ ὅποτε πόρρω τοὺς ἀντιπάλους εἴχετε. συμφορώτερον γε μετὰν ὑμῖν αὐτοῖς βοηθήσατε ἐν ᾧ ἔτι εἰσὶν οἱ συμμαχοῦντες ἂν ἢ εἰ ἀπολομένων αὐτῶν μόνοι ἀναγκάζοισθε
 40 διαμάχεσθαι πρὸς τοὺς Θηβαίους. εἰ δέ τινες φοβοῦνται, μὴ ἔαν νῦν ἀναφύρωσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔτι ποτὲ πράγματα παρέχωσιν ὑμῖν, ἐνθυμήθητε, ὅτι οὐχ οὖς ἂν εὖ ἄλλ' οὖς ἂν κακῶς τις ποιῆ φοβεῖσθαι δεῖ μὴ ποτε μέγα δυνασθῶσιν. ἐνθυμείσθαι δὲ καὶ τάδε χρῆ, ὅτι κτᾶσθαι μὲν τι ἀγαθὸν καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεσι προσήκει, ὅταν ἐρρωμενέστατοι ᾖσιν, ἵνα ἔχωσιν, ἔαν ποτ' ἀδύνατοι γένωνται, ἐπικουρίαν τῶν
 41 προπεπονημένων. ὑμῖν δὲ νῦν ἐκ θεῶν τινος καιρὸς παραγεγνήται, ἔαν δεομένοις βοηθήσητε Λακεδαιμονίοις, κτήσασθαι τούτους εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον φίλους ἀπροφασίστους. καὶ γὰρ δὴ οὐκ ἐπ' ὀλίγων μοι δοκοῦσι μαρτύρων νῦν ἂν εὖ παθεῖν ὑφ' ὑμῶν· ἀλλ' εἰσονται μὲν ταῦτα θεοὶ οἱ πάντα ὀρῶντες καὶ νῦν καὶ εἰς ἀεί, συνεπίστανται δὲ τὰ γινόμενα οἷ τε σύμμαχοι καὶ οἱ πολέμοι, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἅπαντες Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι· οὐδενὶ γὰρ τούτων
 42 ἀμελές. ὥστε εἰ κακοὶ φανεῖσθαι περὶ ὑμᾶς, τίς ἂν ποτε ἔτι πρόθυμος εἰς αὐτοὺς γένοιτο; ἐλπίζειν δὲ χρῆ ὡς ἄνδρας ἀγαθοὺς μᾶλλον ἢ κακοὺς αὐτοὺς γενήσεσθαι· εἰ γὰρ τινες ἄλλοι, καὶ οὗτοι δοκοῦσι διατετελεκέναι ἐπαίνου μὲν ὀρεγόμενοι, αἰσχροῶν δὲ ἔργων ἀπεχόμενοι. πρὸς δὲ τούτοις ἐνθυ-
 43 μήθητε καὶ τάδε. εἰ ποτε πάλιν ἔλθοι τῇ Ἑλλάδι κίνδυνος

— ἢ καὶ — S. zu V, 1, 14. — ὅποτε — εἴχετε — die Zeit, in welcher ihr hattet. Der Satz ist parallel mit dem Infinitiv τὸ γενέσθαι Subjekt zu χαλεπώτερον φανῆται. Vergl. zu 4, 5.

40. ἀναφύρωσιν — S. zu II, 3, 50. — ἐνθυμήθητε — Derselbe Wechsel der Person Anab. III, 2, 18 εἰ δέ τις αὐτῶν ἀθυμεί — ἐνθυμήθητε. Vgl. Kyrop. IV, 2, 24 ὑμῶν δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες — ἐλαύνετε. 37 εἰ τινες ὑμῶν τὰ κακὰ μοιεῖτε. VI, 2, 2 τρεῖς δέ μοι ἔλθόντες ὑμῶν — ἀπαγγέλλετε. — ἐπικουρίαν τῶν προπεπονη-

μένων — eine Unterstützung an dem, was sie früher durch ihre Anstrengungen erworben haben.

41. ἐκ θεῶν τινος — Vgl. zu III, 1, 6 und V, 4, 60. — ἐπ' ὀλίγων μαρτύρων — vor wenigen Zeugen, d. h. indem wenige Zeugen vorhanden sind. — ἀμελές — mit passivem Sinne: um was man sich nicht kümmert.

42. ὡς γενήσεσθαι — ὡς wie auch ὅτι beim Infinitiv. S. zu II, 2, 2.

τῶν βαρβαρῶν
 οἷς; τίνας
 αὐτοῖς γε καὶ οἱ
 μαρτυροῦντες
 ἄλλοι
 τούτου ἀνδρῶν
 γενέσθαι πᾶσι
 παρέχεται;
 ἔτινα προθυ-
 τος πιστοὶ
 οἰκονομοῦν
 με πόλεις
 ἐνθυμήθητε,
 μαρὰ πόλε-
 ῶδες Ἀθηνα-
 πόλις ὅτι π
 μένους ἐνθε-
 τὴν δ' οὐκ
 μένους τε
 τούτους φί-
 εἰ ὑμῶν ἐ-
 ἔχουσαν Λα-
 μένους ὑμῶ
 τῶν μὲν
 43. ὅπο
 Präposition
 ven Sinnes
 Vgl. Demo
 οὐδὲν κίνδ
 — ἄντι
 wie es die
 ὅγ — παρ
 εν ὅ δὲ κ
 καὶ ἡμᾶς π
 ἐπιμῶν εἰς
 τούτων ἐπε
 ἔγχαθαι καὶ
 καὶ αὐτοῖς γ
 ἐργασίας).
 γινομένου
 44. παρ
 Vgl. § 33
 ἐπιδοιδόν
 δοῖεν, wie

ὕπὸ βαρβάρων, τίσιν ἂν μᾶλλον πιστεύσατε ἢ Λακεδαιμο-
 νίοις; τίνας δ' ἂν παραστάτας ἤδιον τούτων ποιήσασθε,
 ὧν γε καὶ οἱ ταχθέντες ἐν Θερμοπύλαις ἅπαντες εἶλοντο
 μαχόμενοι ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ ζῶντες ἐπεισφρέσθαι τὸν
 βάρβαρον τῇ Ἑλλάδι; πῶς οὖν οὐ δίκαιον ὧν τε ἕνεκα ἐγέ-
 νοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ μεθ' ὑμῶν καὶ ὧν ἐλπίς καὶ αὐθις
 γενέσθαι πᾶσαν προθυμίαν εἰς αὐτοὺς καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς
 παρέχεσθαι; ἄξιον δὲ καὶ τῶν παρόντων συμμαχῶν αὐτοῖς 44
 ἕνεκα προθυμίαν ἐνδείξασθαι. εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι οἵπερ τού-
 τοις πιστοὶ διαμένουσιν ἐν ταῖς συμφοραῖς, οὗτοι καὶ ὑμῖν
 αἰσχύνονται ἂν μὴ ἀποδιδόντες χάριτας. εἰ δὲ μικραὶ δοκοῦ-
 μεν πόλεις εἶναι αἱ τοῦ κινδύνου μετέχειν αὐτοῖς ἐθέλουσαι,
 ἐνθυμήθητε, ὅτι ἐὰν ἡ ὑμετέρα πόλις προσγένηται, οὐκέτι
 μικραὶ πόλεις ἐσόμεθα αἱ βοηθοῦσαι αὐτοῖς. ἐγὼ δέ, ὧ ἂν- 45
 δρες Ἀθηναῖοι, πρόσθεν μὲν ἀκούων ἐξήλουν τήνδε τὴν
 πόλιν ὅτι πάντας καὶ τοὺς ἀδικουμένους καὶ τοὺς φοβου-
 μένους ἐνθάδε καταφεύγοντας ἐπικουρίας ἤκουον τυγχάνειν.
 νῦν δ' οὐκέτ' ἀκούω, ἀλλ' αὐτὸς ἤδη παρῶν ὄρω Λακεδαι-
 μονίους τε τοὺς ὀνομαστοτάτους καὶ μετ' αὐτῶν τοὺς πιστο-
 τάτους φίλους αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς τε ἤκοντας καὶ δεομένους
 αὐτῶν ἐπικουρῆσαι. ὄρω δὲ καὶ Θηβαίους, οἳ τότε οὐκ 46
 ἔπεισαν Λακεδαιμονίους ἐξανδραποδίσασθαι ὑμᾶς, νῦν δεο-
 μένους ὑμῶν περικυβεῖν ἀπολομένους τοὺς σώσαντας ὑμᾶς.
 τῶν μὲν οὖν ὑμετέρων προγόνων καλὸν λέγεται, ὅτε τοὺς

43. ὑπὸ βαρβάρων — Die Präposition ὑπὸ wegen des passiven Sinnes von ἔλθοι = γένοιτο. Vgl. Demosth. geg. Timoth. 50 οὐδεὶς κίνδυνος ὑπ' Ἀθηναίων ἦν. — ζῶντες ἐπεισφρέσθαι — wie es die Thebaner gethan. — ὧν — παρέχεσθαι — Verb. πῶς οὖν οὐ δίκαιον (ἔστι), καὶ ὑμᾶς καὶ ἡμᾶς παρέχεσθαι πᾶσαν προθυμίαν εἰς αὐτούς, ὧν ἕνεκα (d. i. τούτων ἕνεκα ὅτι) ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ὧν (ἕνεκα) ἐλπίς (ἔστι) καὶ αὐθις γενέσθαι (αὐτοῖς ἀνδρας ἀγαθοῦς). Über den Infinitiv Aor. γενέσθαι s. zu V, 4, 43.

44. παρόντων — αὐτοῖς — Vgl. § 33 und zu III, 4, 1. — μὴ ἀποδιδόντες — = εἰ μὴ ἀποδοῖεν, wie αἰσχύνεσθαι sonst auch

konstruiert wird. Wie hier auch Kyrop. III, 2, 16 ἄς ἡμεῖς γε αἰσχυνοίμεθ' ἂν σοὶ μὴ ἀποδιδόντες. Vgl. Komment. II, 6, 39 αἰσχυνόμεν ἂν ἀντιλέγων.

45. ὅτι — ἤκουον — repetiert das Particip ἀκούων, welches des Gegensatzes zu παρῶν ὄρω wegen vorangestellt ist.

46. τότε — von einer als bekannt gesetzten früheren Zeit § 47; I, 4, 14; III, 2, 30. Kyrop. VIII, 8, 3. — καλὸν λέγεται ὅτε — die That wird rühmlich genannt (welche sie thaten) als u. s. w. Der Satz mit ὅτε ist Subjekt zu λέγεται. Vgl. § 39 und zu 4, 5. — ὅτε — γενέσθαι — Nach dem unglücklichen Angriffe der sieben Helden auf Theben,

- Ἀργείων τελευτήσαντας ἐπὶ τῇ Καδυείᾳ οὐκ εἶσαν ἀτά-
 φους γενέσθαι· ὑμῖν δὲ πολὺ κάλλιον ἂν γένοιτο, εἰ τοὺς
 ἐτι ζῶντας Λακεδαιμονίων μήτε ὑβρισθῆναι μήτε ἀπολέσθαι
 47 εἰάσαιτε. καλοῦ γε μὴν κἀκείνου ὄντος, ὅτε σχόντες τὴν Εὐ-
 ρυσθέως ὑβρίον διεσώσατε τοὺς Ἡρακλέους παῖδας, πῶς οὐκ
 ἐκείνου τόδε κάλλιον, εἰ μὴ μόνον τοὺς ἀρχηγέτας, ἀλλὰ καὶ
 ὅλην τὴν πόλιν περισώσατε; πάντων δὲ κάλλιστον, εἰ ψήφῳ
 ἀκινδύνῳ σωσάντων ὑμᾶς τότε τῶν Λακεδαιμονίων, νῦν ὑμεῖς
 48 σὺν ὅπλοις τε καὶ διὰ κινδύνων ἐπικουρήσετε αὐτοῖς. ὁπότε
 δὲ καὶ ἡμεῖς ἀγαλλόμεθα οἱ συναγορεύοντες βοηθῆσαι ἀν-
 δρασίῳ ἀγαθοῖς, ἣ που ὑμῖν γε τοῖς ἔργῳ δυναμένοις βοηθῆ-
 σαι γενναῖα ἂν ταῦτα φανείη, εἰ πολλάκις καὶ φίλοι καὶ
 πολέμιοι γενόμενοι Λακεδαιμονίους μὴ ὦν ἐβλάβητε μᾶλλον
 ἢ ὦν εὖ ἐπάθειτε μνησθείητε καὶ χάριν ἀποδοίητε αὐτοῖς μὴ
 ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης τῆς Ἑλλάδος,
 ὅτι ἄνδρες ἀγαθοὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἐγένοντο.
- 49 Μετὰ ταῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τῶν μὲν
 ἀντιλεγόντων οὐκ ἠείχοντο ἀκούοντας, ἐψηφίσαντο δὲ βοη-
 θεῖν πανδημεῖ, καὶ Ἴφικράτην στρατηγὸν εἴλοντο. ἐπεὶ δὲ
 τὰ ἱερὰ ἐγένετο καὶ παρήγγειλεν ἐν Ἀκαδημείᾳ δειπνοποιεῖ-
 σθαι, πολλοὺς ἔφασαν προτέρους αὐτοῦ Ἴφικράτους ἐξελεθεῖν.
 ἐκ δὲ τούτου ἠγείτο μὲν ὁ Ἴφικράτης, οἱ δ' ἠκολούθουν νο-

welcher unternommen worden war, um dem Polyneikes, dem Sohne des Oedipus, die Herrschaft zu verschaffen, sollen die Athener auf Bitten des Königs Adrastus von Argos ein Heer gegen Theben geschickt und dadurch die Thebaner gezwungen haben, die Bestattung der Gefallenen zu erlauben.

47. *σχόντες* — Einhalt thugend. Die Söhne des Herakles, vom Eurystheus aus dem Peloponnes vertrieben und verfolgt, fanden bei den Athenern Aufnahme und thätige Hilfe, so daß Eurystheus in einer Schlacht besiegt sich zurückziehen mußte. Diodor IV, 57. — *ἀρχηγέτας* — da die Herakliden die Stammheroen der Spartaner sind.

48. *ὁπότε καὶ* — da schon wir uns rühmen, wie öfter causal,

um dem Inhalt des Hauptsatzes durch Steigerung ein größeres Gewicht zu geben. Vgl. Isaeos v. Nikostr. Erbsch. 14 ὁπότε δὲ καὶ τοὺς ὁμολογουμένως παραγενομένων οἶόν τ' ἐστὶν ἐξαπατῆσαι, πῶς οὐκ ἂν ὑμᾶς γε τοὺς μηδὲν τοῦ πράγματος εἰδότες πολὺ μᾶλλον ἐτοιμότερόν τις παρακρούσασθαι ἐγχειρήσαι;

49. *ἀντιλεγόντων* — Erwähnt wird von diesen der Dichter Xenokleides, während der Redner Kallistratos hauptsächlich die Annahme des Bündnisses bewirkte. (Demosth.) gegen Neaera 27. — *Ἴφικράτην* — Derselbe lebte seit seiner Zurückberufung von Kerkyra (4, 1) ohne öffentliches Amt in Athen. — *Ἀκαδημείᾳ* — S. II, 2, 8. — *ποτέ* — endlich.

μίζοντες ἐπὶ καλόν τι ἔργον ἠγγήσεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἀφικόμενος εἰς Κόρινθον διέτριβέ τινας ἡμέρας, εὐθύς μὲν ἐπὶ ταύτῃ τῇ διατριβῇ πρῶτον ἔψεγον αὐτόν· ὡς δ' ἐξήγαγέ ποτε, προθύμως μὲν ἠκολούθουν ὅποι ἠγοίτο, προθύμως δ', εἰ πρὸς τεῖχος προσάγοι, προσέβαλλον. τῶν δ' ἐν τῇ Λακε- 50 δαίμονι πολεμίων Ἀρκάδες μὲν καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἡλεῖοι πολλοὶ ἀπεληλύθεσαν, ἅτε ὄμοροι οἰκοῦντες, οἱ μὲν ἄγοντες οἱ δὲ φέροντες ὅτι ἠρπάκεσαν. οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι τὰ μὲν καὶ διὰ τοῦτο ἀπιέναι ἐβούλonto ἐκ τῆς χάρας, ὅτι ἐσθίων ἐλάττονα τὴν στρατιάν καθ' ἡμέραν γιγνομένην, τὰ δέ, ὅτι σπανιώτερα τὰ ἐπιτήδεια ἦν· τὰ μὲν γὰρ ἀνήλωτο, τὰ δὲ διήραστο, τὰ δὲ ἐξενέχυτο, τὰ δὲ κατεκέκοντο· πρὸς δ' ἔτι καὶ χειμῶν ἦν, ὥστ' ἤδη πάντες ἀπιέναι ἐβούλonto. ὡς δ' ἐκεῖνοι ἀπεχώρουν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, οὕτω δὴ καὶ 51 ὁ Ἰφικράτης τοὺς Ἀθηναίους ἀπῆγεν ἐκ τῆς Ἀρκαδίας εἰς Κόρινθον. εἰ μὲν οὖν ἄλλο τι καλῶς ἐστρατήγησεν, οὐ ψέγω· ἐκεῖνα μὲντοι, ἃ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ ἔπραξε, πάντα εὐρίσκω τὰ μὲν μάτην, τὰ δὲ καὶ ἀσυμφόρως πεπραγμένα αὐτῷ. ἐπιχειρήσας μὲν γὰρ φυλάττειν ἐπὶ τῷ Ὀνειῷ, ὅπως μὴ δύναιντο οἱ Βοιωτοὶ ἀπελθεῖν οἰκάδε, παρέλιπεν ἀφύλακτον τὴν καλλίστην παρὰ Κεγχρείας πάροδον. μαθεῖν δὲ βου- 52 λόμενος εἰ παρεληλυθότες εἶεν οἱ Θηβαῖοι τὸ Ὀνειον ἐπεμψε σκοποὺς τοὺς τε Ἀθηναίων ἱππέας καὶ τοὺς Κορινθίων ἄπαντας. καίτοι ἰδεῖν μὲν οὐδὲν ἤττον ὀλίγοι τῶν πολλῶν ἱκανοί· εἰ δὲ δέοι ἀποχωρεῖν, πολὺ ἴσῃον τοῖς ὀλίγοις ἢ τοῖς πολλοῖς καὶ ὁδοῦ εὐπόρου τυχεῖν καὶ καθ' ἡσυχίαν ἀποχωρηῖσαι· το δὲ πολλοὺς τε προσάγειν καὶ ἤττονας τῶν ἐναντίων πῶς οὐ πολλὴ ἀφροσύνη; καὶ γὰρ δὴ ἅτε ἐπὶ πολὺ παραταξάμενοι χωρίον οἱ ἱππεῖς διὰ τὸ πολλοὶ εἶναι, ἐπεὶ ἔδει ἀποχωρεῖν, πολλῶν καὶ χαλεπῶν χωρίων ἐπελάβοντο·

50. ἄγοντες — von der lebenden, φέροντες von der leblosen Beute gesagt. Die hier angewendete Folge der Verba, die sonst in der Bedeutung des Plünderns die übliche ist, findet sich bei Xenophon seltner als φέρειν καὶ ἄγειν. S. III, 2, 2; 8; 11; 14; 30; IV, 8, 17; V, 4, 42.

51. οὐ ψέγω — Vgl. über Xenophons Stellung zu Iphikrates Einl. S. 12. Hier scheint Xenophon die Absichten des Iphikrates verkannt zu haben. Vgl. Grote, Gesch. Griech. V S. 497f. der deutsch. Übers. — τῷ Ὀνειῷ — Gebirgszug auf dem korinthischen Isthmos.

ὥστε οὐκ ἐλάττους ἀπώλοντο εἴκοσιν ἰππέων. καὶ τότε μὲν οἱ Θηβαῖοι ὅπως ἐβούλοντο ἀπῆλθον.

Z

1. Τῷ δὲ ὑστέρω ἔτει Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων πρόεσβεις ἦλθον αὐτοκράτορες Ἀθήναζε, βουλευσόμενοι καὶ ὅτι ἡ συμμαχία Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις ἔσοιτο. λεγόντων δὲ πολλῶν μὲν ξένων, πολλῶν δὲ Ἀθηναίων, ὡς δεοὶ ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις τὴν συμμαχίαν εἶναι, Προκλῆς Φλιάσιος εἶπε τόνδε τὸν λόγον·
- 2 Ἐπεὶπερ, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγαθὸν ὑμῖν ἔδοξεν εἶναι Λακεδαιμονίους φίλους ποιῆσθαι, δοκεῖ μοι χρῆναι τοῦτο σκοπεῖν, ὅπως ἡ φιλία ὅτι πλεῖστον χρόνον συμμενεῖ. εἰάν οὖν ἡ ἑκατέρωις μάλιστα συννοήσει, ταύτη καὶ τὰς συνθήκας ποιησώμεθα, οὕτω κατὰ γε τὸ εἰκὸς μάλιστα συμμένοιμεν ἄν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σχεδόν τι συνωμολόγηται, περὶ δὲ τῆς ἡγεμονίας νῦν ἡ σκέψις. τῇ μὲν οὖν βουλῇ προβεβούλευται ὑμετέραν μὲν εἶναι τὴν κατὰ θάλατταν, Λακεδαιμονίων δὲ τὴν κατὰ γῆν· ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτῷ δοκεῖ ταῦτα οὐκ ἀνθρωπίνῃ
- 3 μᾶλλον ἢ θεῖα φύσει τε καὶ τύχῃ διωρίσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ τόπον ἔχετε κάλλιστα πεφυκότα πρὸς τοῦτο· πλεῖστα γὰρ πόλεις τῶν δεομένων τῆς θαλάττης περὶ τὴν ὑμετέραν

Siebentes Buch.

I. 1. Τῷ δὲ ὑστέρω ἔτει — Die bis § 22 erzählten Begebenheiten fallen in das Jahr 369 v. Chr. S. Diodor XV, 67. — καὶ ὅτι — unter welchen Bedingungen. — ἡ συμμαχία — welche die Athener anzunehmen beschlossen hatten. S. VI, 5, 49. — ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις — unter gleicher rechtlicher Stellung der beiden Parteien. Die Verbindung beider Adjectiva ist in dieser Formel stehend, ohne dafs ein Unterschied der Bedeutung erkennbar wäre. Ähnliche Verdoppelungen wandten auch die Römer in gerichtlichen Formeln an, worüber

Cicero pro Murena 12, 27. Vgl. Kallimachos bei Athen. XIII S. 585^b ὁδε ὁ νόμος ἴσος ἐγράφη καὶ ὁμοιος. Statt der hier angewendeten Form, die auch § 13 und 45, Thukyd. V, 79 vorkommt, ist gebräuchlicher ἐπὶ τῇ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. Herod. IX, 7. Thukyd. I, 27 u. 145.

2. οὕτω — S. zu VI, 5, 22. — τῇ βουλῇ — der Rat der Athener, ohne dessen vorläufiges Gutachten (προβούλευμα) keine Sache vor die Volksversammlung gebracht wurde. Vgl. I, 7, 7.

3. πρὸς τοῦτο — d. i. die Hegemonie zur See haben. — πόλεις

πόλιν οἰκον
πρὸς τοῦτο
ἀντιμα χρ
τρον ἦται
τὴν περ
ποῦ προε
πλαίστους
ἴσμενοι ἀμ
γεσθε. ἔ
ἰσθῆται ἐκ
στον πρὸς
μενον ἦδισ
ἔδοται ὑμ
ἰγῶνας ἡγ
γχατε, πλ
μέγους μεθ
ὡς δὲ δή
μέλει ἐκ
ποτὲ πολλὰ
εἰς τὸ ἀπ
κατὰ θάλα
ἔγενεσθε.
λάττης ἀπ
κίτων πῶ
κατὰ θάλα
γούσιν ἀπ

— οἰκον
ἴσῃ intrans
bewohnt w
den. Vgl.
θεσχη οἰκον
εἰ πρὸς δή
τε εἶναι κα
ἀκρίν γκαγ
Leptin. 49
σομο καὶ
οἰκίνας π
Die ungew
auch Kyro
4. ἀπό
π II, 1,
περίομενο
Privatbe

πόλιν οἰκοῦσι, καὶ αὐταὶ πᾶσαι ἀσθενέστεραι τῆς ὑμετέρας. πρὸς τούτοις δὲ λιμένας ἔχετε, ὧν ἄνευ οὐχ οἶόν τε ναυτικῇ δυνάμει χρῆσθαι. ἔτι δὲ τριήρεις κέκτησθε πολλάς, καὶ πάτριον ὑμῖν ἐστὶ ναυτικὸν ἐπικτᾶσθαι. ἀλλὰ μὴν τὰς γε τέχνας τὰς περὶ ταῦτα πάσας οἰκείας ἔχετε. καὶ μὴν ἐμπειρία γε 4 πολὺ προέχετε τῶν ἄλλων περὶ τὰ ναυτικά· ὁ γὰρ βίος τοῖς πλείστοις ὑμῶν ἀπὸ τῆς θαλάττης· ὥστε τῶν ἰδίων ἐπιμελόμενοι ἅμα καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀγῶνων ἐμπειροὶ γίγνεσθε. ἔτι δὲ καὶ τόδε· οὐδαμῶθεν ἂν τριήρεις πλείους ἀθρόαι ἐκπλεύσειαν ἢ παρ' ὑμῶν. ἔστι δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον πρὸς ἡγεμονίαν· πρὸς γὰρ τὸ πρῶτον ἰσχυρὸν γενόμενον ἥδιστα πάντες συλλέγονται. ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν 5 δέδοται ὑμῖν εὐτυχεῖν ἐν τούτῳ· πλείστους γὰρ καὶ μεγίστους ἀγῶνας ἡγωνισμένοι κατὰ θάλατταν ἐλάχιστα μὲν ἀποτευχῆκατε, πλείστα δὲ κατορθώκατε. εἰκὸς οὖν καὶ τοὺς συμμάχους μεθ' ὑμῶν ἂν ἥδιστα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν. ὡς δὲ δὴ καὶ ἀναγκαῖα καὶ προσήκουσα ὑμῖν αὕτη ἡ ἐπιμέλεια ἐκ τῶνδε ἐνθυμήθητε. Λακεδαιμόνιοι ὑμῖν ἐπολέμουν 6 ποτὲ πολλὰ ἔτη, καὶ κρατοῦντες τῆς χώρας οὐδὲν προὔκοπτον εἰς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς. ἐπεὶ δ' ὁ θεὸς ἔδωκε ποτε αὐτοῖς κατὰ θάλατταν ἐπικρατῆσαι, εὐθύς ὑπ' ἐκείνοις παντελῶς ἐγένεσθε. οὐκοῦν εὐδηλον ἐν τούτοις ἐστὶν ὅτι ἐκ τῆς θαλάττης ἅπαντα ὑμῖν ἤρτηται ἡ σωτηρία. οὕτως οὖν πεφν- 7 κότων πῶς ἂν ἔχοι καλῶς ὑμῖν Λακεδαιμονίους ἐπιτρέψαι κατὰ θάλατταν ἡρεῖσθαι, οἱ πρῶτον μὲν καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν ἀπειρότεροι ὑμῶν τούτου τοῦ ἔργου εἶναι, ἔπειτα δ'

— οἰκοῦσι — οἰκεῖν von Städten öfter intransitiv in der Bedeutung bewohnt werden, regiert werden. Vgl. IV, 8, 26 τὰς ὑπὸ τῇ Θεῶν οἰκούσας πόλεις. VII, 5, 5 εἰ τινες δὴ πόλεις διὰ τὸ μικρὰ τε εἶναι καὶ ἐν μέσσις ταύταις οἰκεῖν ἡναγκαζόντο. Demosth. geg. Leptin. 49 βλάπτουσιν οἱ πονηροὶ νόμοι καὶ τὰς ἀσφαλῶς οἰκεῖν οἰομένας πόλεις. — ὧν ἄνευ — Die ungewöhnliche Wortstellung auch Kyrop. VI, 1, 14.

4. ἀπὸ τῆς θαλάττης — S. zu II, 1, 1. — τῶν ἰδίων ἐπιμελόμενοι — indem ihr euren Privatbeschäftigungen nach-

geht. — ἔτι δὲ καὶ τόδε — nämlich: ist in betracht zu ziehen. Ähnliche elliptische Ausdrücke s. bei Krüger Griech. Gramm. § 62, 8 Anm. 10.

5. ἀπὸ τῶν θεῶν — von seiten der Götter. S. zu V, 4, 60.

6. ἐπολέμουν — im peloponnesischen Kriege. — κρατοῦντες τῆς χώρας — durch die Besetzung von Dekeleia. S. zu I, 1, 33. — κατὰ θάλατταν ἐπικρατῆσαι — durch den Sieg bei Aigospotamoi. — ὑπ' ἐκείνοις — S. zu II, 3, 46.

7. πεφνκότων — S. zu II, 4, 29. — ἔπειτα — Übergang aus

τότε μὲν

συμμάχων
μενοι καὶ
σοιτο. λέ-
ον, ὡς δέον
Προκλή:

δοξεν εἶναι
ἦναι τούτο
μενεῖ. ἐάν
σ συνθήκας
εἰνοῦμεν ἂν.
δὲ τῆς ἡγε-
νται ὑμε-
ίων δὲ τὴν
ἀνθρωπίνην
πρῶτον μὲν
πλείστοι
ν ὑμετέραν

12, 27. Vgl.
en. XIII S. 685
ἐγράφει καὶ
hier angewen-
h § 13 und 45
kommt, ist ge-
τῇ ἰσῆ καὶ
7. Thukyd. I.

VI, 5, 32. —
at der Athenen,
ges Gutachten
Sache vor die
gebracht wurde.

d. i. die Hege-
en. — πόλεις

οὐ περὶ τῶν ἴσων ὁ κίνδυνός ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀγῶσιν, ἀλλ' ἐκείνους μὲν περὶ τῶν ἐν ταῖς τριήρεσι μόνων ἀνθρώπων, ὑμῖν δὲ καὶ περὶ παίδων καὶ γυναικῶν καὶ ὅλης 8 τῆς πόλεως. καὶ τὰ μὲν δὴ ὑμέτερα οὕτως ἔχει· τὰ δὲ δὴ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπισκέψασθε. πρῶτον μὲν γὰρ οἰκοῦσιν ἐν μεσογαίᾳ· ὥστε τῆς γῆς κρατοῦντες καὶ εἰ θαλάττης εἰργοῦντο, δύνανται ἂν καλῶς διαζῆν. ἐγνωκότες οὖν καὶ οὔτοι ταῦτα εὐθὺς ἐκ παίδων πρὸς τὸν κατὰ γῆν πόλεμον τὴν ἄσκησιν ποιοῦνται. καὶ τὸ πλείστου δ' ἄξιον, τὸ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσιν, οὔτοι μὲν κράτιστοι κατὰ γῆν, ὑμεῖς δὲ κατὰ 9 θάλατταν. ἔπειτα δὲ ὥσπερ ὑμεῖς ναυτικῶ, οὕτως αὖ ἐκείνοι κατὰ γῆν πλείστοι καὶ τάχιστ' ἂν ἐξέλθοιεν· ὥστε πρὸς τούτους αὖ εἰκὸς τοὺς συμμαχοὺς εὐθαρσεστάτους προσιέναι. ἔτι δὲ καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς δέδωκεν, ὥσπερ ὑμῖν κατὰ θάλατταν εὐτυχεῖν, οὕτως ἐκείνοις κατὰ γῆν· πλείστους γὰρ αὖ οὔτοι ἀγῶνας ἐν τῇ γῇ ἠγωνισμένοι ἐλάχιστα μὲν ἐσφαλμένοι 10 εἰσὶ, πλείστα δὲ κατωρθωκότες. ὡς δὲ καὶ ἀναγκαῖα οὐδὲν ἦττον τούτοις ἢ κατὰ γῆν ἐπιμέλεια ἢ ὑμῖν ἢ κατὰ θάλατταν ἐκ τῶν ἔργων ἔξεστι γιννώσκειν. ὑμεῖς γὰρ τούτοις πολλὰ ἔτη πολεμοῦντες καὶ πολλάκις καταναυμαχοῦντες οὐδὲν προὔργου ἐποιεῖτε πρὸς τὸ τούτους καταπολεμῆσαι· ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἠττήθησαν ἐν τῇ γῇ, εὐθὺς καὶ περὶ παίδων καὶ περὶ γυναικῶν καὶ περὶ ὅλης τῆς πόλεως κίνδυνος αὐ- 11 τοῖς ἐγένετο. πῶς οὖν οὐ τούτοις αὖ δεινὸν ἄλλοις μὲν ἐπιτρέπειν κατὰ γῆν ἠγεῖσθαι, αὐτοὺς δὲ ἄριστα τῶν κατὰ

einem relativen in einen Hauptsatz. Vgl. Anab. I, 1, 2 μεταπέμπεται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἢς αὐτὸν σατραπῆν ἐποίησες, καὶ στρατηγὸν δὲ αὐτὸν ἀπέδειξες πάντων.

8. τὰ μὲν δὴ — τὰ δὲ δὴ — Vgl. Platon Phaedr. S. 238^d ὁ μὲν δὴ τυγχάνει ὃν περὶ οὐ βουλευτέον, εἰρηταί τε καὶ ὄρισταί, βλέποντες δὲ δὴ πρὸς αὐτὸ τὰ λοιπὰ λέγωμεν. — τὸ πείθεσθαι — Accusat. der Beziehung. Der Gehorsam der Spartaner gegen ihre Behörden ist ebenso bekannt, wie der Ungehorsam der Athener. Vgl. Komment. III, 5, 16; IV, 4, 15.

Auf der See dagegen lag es im eigenen Interesse der Mannschaft, den Anführern gehorsam zu sein.

9. πλείστοι καὶ τάχιστα — S. zu VI, 5, 37. — εὐθαρσεστάτους — Man könnte das Adverb. erwarten; doch vgl. V, 3, 3 ἥσυχτοι πορευόμενοι, wofür nachher ἥσυχῃ, § 4 ἀνεχώρουσιν ἥσυχτοι. Anab. VI, 5, 11 οἱ μὲν ἥσυχτοι προῆγον. Kyrop. V, 3, 55 ἥσυχος κατεθεάτο τὰς τάξεις. VI, 2, 12 ἥσυχταίεροι ἢ ὡς εἰώθεσαν διεφοίτων.

10. ἅπαξ ἠττήθησαν — bei Leuktra, welcher Niederlage bald die Verheerung Lakoniens folgte.

γῆν ἐπιμέλ
λεται, τα
εἶναι ὑμέ
ἀμενοι.
Ὁ μέ
πεδαιμονί
αὐτοῦ. Κ
ὡν αἰσθά
ὑμῖν αὐτί
λατταν·
πέμφουσι
τοῦς ἐπιβά
μοσφοροί.
Λακεδαιμό
τειαν, δὴλ
οὐκάνν οὐ
ὑμεῖς δὲ τ
κρῆμα δέ
ἔλεγες ὡς
πλουσιμεν
λοσιτερον
ἐν μέρει δ
τῇ κατὰ
κατὰ γῆν;
ἐτήρησαν
12. Κ
der Redn
Δεραμεί
Leptin, 10
σοδενος ἢ
θεῖος εἰπ
also, d. h.
Bate vor
Prokles be
βάτας —
13. τοῦ
ἐπιπέας —
Bürgern b
ber τῶν
μῶτες. —
τοῦ δούλο
ποιούμε

γῆν ἐπιμελεῖσθαι; ἐγὼ μὲν οὖν, ὥσπερ τῇ βουλῇ προβεβού-
 λυται, ταῦτα εἰρηκὰ τε καὶ συμφερότατα ἡγοῦμαι ἀμφοῖν
 εἶναι· ὑμεῖς δὲ εὐτυχοῖτε τὰ κράτιστα πᾶσιν ἡμῖν βουλευ-
 σόμενοι.

Ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι τε καὶ οἱ τῶν Λα-
 κεδαιμονίων παρόντες ἐπήνεσαν ἀμφοτέροι ἰσχυρῶς τὸν λόγον
 αὐτοῦ. Κηφισόδοτος δὲ παρελθὼν, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἔφη,
 οὐκ αἰσθάνεσθε ἕξαπατώμενοι· ἀλλ' ἐὰν ἀκούσητέ μου, ἐγὼ
 ὑμῖν αὐτίκα μάλα ἐπιδείξω. ἤδη γὰρ ἠγγήσεσθε κατὰ θά-
 λατταν· Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑμῖν ἐὰν συμμαχῶσι, δῆλον ὅτι
 πέμψουσι τοὺς μὲν τριηράρχους Λακεδαιμονίους καὶ ἴσως
 τοὺς ἐπιβάτας, οἱ δὲ ναῦται δῆλον ὅτι ἔσονται ἢ εἰλωτες ἢ
 μισθοφόροι. οὐκοῦν ὑμεῖς μὲν τούτων ἠγγήσεσθε. οἱ δὲ
 Λακεδαιμόνιοι ὅταν παραγγέλωσιν ὑμῖν κατὰ γῆν στρα-
 τεῖαν, δῆλον ὅτι πέμψετε τοὺς ὀπλίτας καὶ τοὺς ἱππέας.
 οὐκοῦν οὕτως ἐκεῖνοι μὲν ὑμῶν αὐτῶν γίνονται ἠγεμόνες,
 ὑμεῖς δὲ τῶν ἐκεῖνων δούλων καὶ ἐλαχίστον ἀξίω. ἀπό-
 κριναι δέ μοι, ἔφη, ὦ Λακεδαιμόνιε Τιμόκρατες, οὐκ ἄρτι
 ἔλεγες ὡς ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις ἦκοις τὴν συμμαχίαν
 ποιούμενος; Εἶπον ταῦτα. Ἔστιν οὖν, ἔφη ὁ Κηφισόδοτος,¹⁴
 ἰσαίτερον ἢ ἐν μέρει μὲν ἑκατέρους ἠγεῖσθαι τοῦ ναυτικοῦ,
 ἐν μέρει δὲ τοῦ πεζοῦ, καὶ ὑμᾶς τε, εἴ τι ἀγαθόν ἐστιν ἐν
 τῇ κατὰ θάλατταν ἀρχῇ, τούτων μετέχειν, καὶ ἡμᾶς ἐν τῇ
 κατὰ γῆν; ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι μετεπέσθησαν καὶ
 ἐψηφίσαντο κατὰ πενθήμερον ἑκατέρους ἠγεῖσθαι.

12. Κηφισόδοτος — wohl der Redner aus dem Demos Κεραμεῖς, von dem Demosth. geg. Leptin. 150 sagt: οὗτός ἐστιν οὐδενὸς ἦτον τῶν λεγόντων δεινὸς εἰπεῖν. — ἤδη — nun also, d. h. nach dem, was vom Rate vorgeschlagen und vom Prokles befürwortet ist. — ἐπιβάτας — S. zu V; 1, 11.

13. τοὺς ὀπλίτας καὶ τοὺς ἱππέας — die aus athenischen Bürgern bestanden; daher nachher ὑμῶν αὐτῶν γίνονται ἠγεμόνες. — ἐκεῖνων — abhängig von δούλων. S. zu II, 2, 9. — ποιούμενος — Das Präsens statt

des erwarteten Futurs; damit beschäftigt, das Bündnis zu schließen. Vgl. zu 4, 5. — Εἶπον ταῦτα — Antwort des Timokrates.

14. ἰσαίτερον — was der gleichen Stellung mehr angemessen ist. Die seltene Komparativform auch Thukyd. VIII, 89, 2. — ἐν μέρει — der Reihe nach, abwechselnd. Vgl. zu II, 1, 5. — τούτων — vertritt den kollektiven Ausdruck εἴ τι ἀγαθόν. Vgl. Oekon. 7, 37 ὅς ἂν κάμνη τῶν οἰκετῶν, τούτων σοι ἐπιμελητέον πάντων ὅπως θεραπύηται.

- 15 Στρατευομένων δ' ἀμφοτέρων αὐτῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς Κόρινθον ἔδοξε κοινῇ φυλάττειν τὸ Ὀνειον. καὶ ἐπεὶ ἐπορεύοντο οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι παραταξάμενοι ἐφύλαττον ἄλλοι ἄλλοθι τοῦ Ὀνειοῦ, Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Πελλήνηες κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον. οἱ δὲ Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπεὶ ἀπέιχον τῶν φυλαττόντων τριάκοντα στάδια, κατεστρατοπεδεύσαντο ἐν τῷ πεδίῳ. συντεκμηράμενοι δὲ ἦνικ' ἂν ᾤοντο ὀρηθέντες κατανύσαι, ἅμα κνέφα πρὸς τὴν
- 16 τῶν Λακεδαιμονίων φυλακὴν ἐπορεύοντο. καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθησαν τῆς ὄρας, ἀλλ' ἐπιπίπτουσι τοῖς Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς Πελληνεῦσιν ἦνικα αἱ μὲν νυκτεριναὶ φυλακαὶ ἤδη ἔληγον, ἐκ δὲ τῶν στιβάδων ἀνίσταντο ὅποι ἐδεῖτο ἕκαστος. ἐνταῦθα οἱ Θηβαῖοι προσπεσόντες ἔπαιον παρεσκευασμένοι ἀπαρασκευάστους καὶ συντεταγμένοι ἀσυντάκτους. ὡς δὲ οἱ σωθέντες ἐκ τοῦ πράγματος ἀπέφυγον ἐπὶ τὸν ἐγγύτατα λόφον, ἐξὸν τῷ Λακεδαιμονίων πολεμάρχῳ λαβόντι ὀπίσθους μὲν ἐβούλετο τῶν συμμάχων ὀπίσθους, ὀπίσθους δὲ πελταστιάς, κατέχειν τὸ χωρίον, καὶ γὰρ τὰ ἐπιτήδεια ἐξῆν ἀσφαλῶς ἐκ Κεγχραιῶν κομίζεσθαι, οὐκ ἐποίησε ταῦτα, ἀλλὰ μάλᾳ ἀπορούντων τῶν Θηβαίων πῶς χρὴ ἐκ τοῦ πρὸς Σικυῶνα βλέποντος καταβῆναι ἢ πάλιν ἀπελθεῖν, σπονδὰς ποιησάμενος, ὡς τοῖς πλείστοις ἐδόκει, πρὸς Θηβαίων μᾶλλον ἢ πρὸς ἑαυτῶν, οὕτως ἀπῆλθε καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἀγγαγεν.
- 18 Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀσφαλῶς καταβάντες καὶ συμμιζαντες τοῖς ἑαυτῶν συμμάχοις, Ἀρκάσι τε καὶ Ἀργείοις καὶ Ἥλειοις, εὐθύς μὲν προσέβαλον πρὸς Σικυῶνα καὶ Πελλήνην· στρα-

15. τὸ Ὀνειον — S. VI, 5, 51. Sie besetzten die befestigte Linie von Kenchreae nach Lechaeon. Diodor XV, 68. — κατανύσαι — S. zu V, 4, 20. — ἅμα κνέφα — bei Beginn der Morgendämmerung. In dem poetischen Ausdrucke, der sich auch Kyrop. IV, 2, 15, Anab. IV, 5, 9 findet, fehlt der Artikel wie in ἅμ' ἡμέρα, ἅμα ἔφα, ἅμα ἦρι.

16. ὅποι ἐδεῖτο — S. zu II, 4, 6.

17. ἐκ τοῦ πράγματος — d. i. aus dem Kampfgetümmel.

Vgl. IV, 4, 4. Nach Diodor XV, 68 hätte Epaminondas, der die Thebaner führte, durch einen heftigen Kampf den Durchzug erzwungen. — ἐκ τοῦ — βλέποντος — auf der Seite des Gebirges, die nach Sikyon, d. i. die nach dem Peloponnes zu lag. Vgl. 2, 6. — πρὸς Θηβαίων — zum Vortheil der Thebaner. — ἑαυτῶν — S. zu IV, 8, 24.

18. Σικυῶνα — Die Stadt schloß sich nach Diodor XV, 69 gezwungen den Thebanern an. Nach 3, 2 scheint dieser Anschluss, der

τευόμενοι
σαν. ἀναχ
τῶν ἐναντί
δρόμῳ ἐπέ
ει ἀνεωγμ
οἱοὶ ἐκ τῆ
οὐδὲ τέτρα
ἐπὶ τὰ μνη
ἀκοντίζοντε
καὶ τρεψάμ
δὲ γενομέν
οαρτες καὶ
ταύτη μὲν
Ἄμα δὲ
ἢ παρὰ Λι
δὲ Κελτούς
δ' ὕστεραί
τάξμενοι
καὶ μέγα
χρησίμων
οἱ τῶν Κο
ματι, ὁρῶν
Δουνοσίου
ἄλλη παρ
ἄρμων ἐπ'
τῶν. καὶ
καὶ ἀνεπα
τῶς ἀναπ
πολύ ἀπό
noch aus §
eine formel
Bürger be
sein. — αὐ
damier. —
ἐναντίων
abhängig v
zu V, 4, 25.
ὅστι — α
passiert, v
geht. Vgl.
τοῦς ἀπεφ
ΧΕΝΟΡΗ.

τευσάμενοι δὲ εἰς Ἐπίδανρον ἐδήωσαν αὐτῶν πᾶσαν τὴν χώ-
 ραν. ἀναχωροῦντες δὲ ἐκεῖθεν μάλα πάντων ὑπεροπτικῶς
 τῶν ἐναντίων, ὡς ἐγένοντο ἐγγὺς τοῦ τῶν Κορινθίων ἄστεως,
 δρόμῳ ἐφέροντο πρὸς τὰς πύλας τὰς ἐπὶ Φλιοῦντα ἰόντι, ὡς
 εἰ ἀνεωγμένα τυχοῖεν, εἰσπεσοῦμενοι. ἐκβοηθήσαντες δὲ τινες 19
 φιλοὶ ἐκ τῆς πόλεως ἀπαντῶσι τῶν Θηβαίων τοῖς ἐπιλέκτοις
 οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχουσι τοῦ τείχους· καὶ ἀναβάντες
 ἐπὶ τὰ μνήματα καὶ τὰ ὑπερέχοντα χωρία, βάλλοντες καὶ
 ἀκουτίζοντες ἀποκτείνουσι τῶν πρώτων καὶ μάλα συχνοὺς,
 καὶ τρεψάμενοι ἐδίωκον ὡς τρία ἢ τέτταρα στάδια. τούτου
 δὲ γενομένου οἱ Κορινθιοὶ τοὺς νεκροὺς πρὸς τὸ τείχος ἐκλύ-
 σαντες καὶ ὑποσπόνδους ἀποδόντες τρόπαιον ἔστησαν. καὶ
 ταύτῃ μὲν ἀνεψύχθησαν οἱ τῶν Λακεδαιμονίων σύμμαχοι.

Ἄμα δὲ δὴ πεπραγμένων τούτων καταπλεῖ Λακεδαιμονίοις 20
 ἢ παρὰ Διονυσίου βοήθεια, τριήρεις πλέον ἢ εἰκοσιν· ἦγον
 δὲ Κελτοὺς τε καὶ Ἴβηρας καὶ ἱππεῖς ὡς πενήτηκοντα. τῇ
 δ' ὕστεραία οἱ Θηβαῖοι τε καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν σύμμαχοι δια-
 ταξάμενοι καὶ ἐμπλήσαντες τὸ πεδῖον μέχρι τῆς θαλάττης
 καὶ μέχρι τῶν ἐχομένων τῆς πόλεως γηλόφων ἔφθειρον εἰ τι
 χρήσιμον ἦν ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ οἱ μὲν τῶν Ἀθηναίων καὶ
 οἱ τῶν Κορινθίων ἱππεῖς οὐ μάλα ἐπλησίαζον τῷ στρατεύ-
 ματι, ὀρῶντες ἰσχυρὰ καὶ πολλὰ τάντιπαλα· οἱ δὲ παρὰ τοῦ 21
 Διονυσίου ἱππεῖς, ὅσοι περ ἦσαν, οὗτοι διεσκεδασμένοι ἄλλος
 ἄλλη παραθέοντες ἠκοντίζον τε προσελαύνοντες, καὶ ἐπεὶ
 ὤρων ἐπ' αὐτούς, ἀνεχώρουν, καὶ πάλιν ἀναστρέφοντες ἠκόν-
 τίζον. καὶ ταῦτα ἅμα ποιοῦντες κατέβαινον ἀπὸ τῶν ἵππων
 καὶ ἀνεπαύοντο. εἰ δὲ καταβεβηκόσιν ἐπελαύνοιεν τινες, εὐπε-
 τῶς ἀναπηδῶντες ἀνεχώρουν. εἰ δ' αὖ τινες διώξειαν αὐτούς
 πολὺ ἀπὸ τοῦ στρατεύματος, τούτους, ὁπότε ἀποχωροῖεν,

auch aus § 44 ersichtlich ist, durch
 eine förmliche Abstimmung der
 Bürger beschlossen worden zu
 sein. — αὐτῶν — d. i. der Epi-
 daurier. — πάντων — τῶν
 ἐναντίων — objektiver Genetiv
 abhängig von ὑπεροπτικῶς. Vgl.
 zu V, 4, 25. — τὰς ἐπὶ Φλιοῦντα
 ἰόντι — das Thor, welches man
 passiert, wenn man nach Phlius
 geht. Vgl. Thukyd. II, 96 ἀνίστησι
 τοὺς ὑπερβάντι Αἶμον Γέτας.

XENOPH. GRIECH. GESCH. II.

19. φιλοὶ — Nach Diodor XV,
 96 waren es Athener unter Chabrias.
 — μνήματα — S. zu III, 2, 14
 und VI, 2, 20. — καὶ μάλα
 συχνοὺς — und zwar sehr viele.
 Vgl. zu II, 4, 2.

20. Ἄμα — τούτων — S. zu
 III, 1, 20. — αὐτῶν — S. zu III,
 4, 12.

21. ὤρων — nämlich die The-
 baner.

ἐπικείμενοι καὶ ἀκουτίζοντες δεινὰ εἰργάζοντο καὶ πᾶν τὸ στρατεύμα ἠνάγκαζον ἑαυτῶν ἕνεκα καὶ προιέναι καὶ ἀναχω-
 22 ρεῖν. μετὰ ταῦτα μέντοι οἱ Θηβαῖοι μείναντες οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀπῆλθον οἴκαδε, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἕκαστος οἴκαδε. ἐκ δὲ τούτου ἐμβάλλουσιν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Σικυῶνα, καὶ μάχη μὲν νικῶσι τοὺς Σικυωνίους ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἀπέκτειναν περὶ ἑβδομήκοντα. Δέρας δὲ τεῖχος κατὰ κράτος αἰρουσί. καὶ ἡ μὲν παρὰ Διονυσίου πρώτη βοήθεια ταῦτα πράξασα ἀπέπλευσεν εἰς Συρακούσας. Θηβαῖοι δὲ καὶ πάντες οἱ ἀποστάντες ἀπὸ Λακεδαιμονίων μέχρι μὲν τούτου τοῦ χρόνου ὁμοθυμαδὸν καὶ ἔπραττον καὶ ἐστρατεύοντο ἡγουμένων Θη-
 23 βαίων. ἐγγενόμενος δὲ τις Λυκομήδης Μαντινεὺς, γένει τε οὐδενὸς ἐνδεῆς χρήμασί τε προήκων καὶ ἄλλως φιλότιμος, οὗτος ἐνέπλησε φρονήματος τοὺς Ἀρκάδας, λέγων ὡς μόνους μὲν αὐτοῖς πατρὶς Πελοπόννησος εἴη, μόνου γὰρ αὐτόχθονος ἐν αὐτῇ οἰκοῖεν, πλεῖστον δὲ τῶν Ἑλληνικῶν φύλον τὸ Ἀρκαικὸν εἶη καὶ σώματα ἐγκρατέστατα ἔχοι. καὶ ἀλκιμωτάτους δὲ αὐτοὺς ἀπεδείκνυε, τεκμήρια παρεχόμενος ὡς ἐπικούρων ὁπότε δεηθεῖεν τινες, οὐδένας ἡροῦντο ἀντ' Ἀρκάδων. ἔτι

22. οἴκαδε — οἴκαδε — S. zu IV, 5, 17. — ἕκαστος — S. zu IV, 8, 15. — εἰς Σικυῶνα — in das Gebiet von Sikyon. Vgl. IV, 4, 15. — νικῶσι — ἀπέκτειναν — Zu beachten ist der Wechsel der Tempora. — Δέρας — nach anderer Lesart Γέρας, sonst nicht bekannt. Vgl. E. Curtius, Peloponnes II S. 504 u. 586. — τεῖχος bedeutet hier wohl nur ein Kastell. Vgl. IV, 5, 5. — ἡ — πρώτη βοήθεια — Schon im J. 373 hatte Dionysios eine Flotte von zehn Schiffen geschickt, die aber vom Iphikrates genommen worden war, ehe sie sich an den Kämpfen hatte beteiligen können. S. VI, 2, 33 ff. — ἀπέπλευσεν — gegen Ende des Sommers. Diodor XV, 70.

23. οὐδενὸς ἐνδεῆς — keinem nachstehend. Man erwartet den Komparativ wie IV, 1, 6; doch vgl. Thukyd. I, 70 τὸ δὲ ὑμέτερον (ἔστι) τῆς δυνάμεως ἐνδεᾶ πράξει. Eurip. Herakleid. 170 καὶ τούτο πολλῶ τῷ παρόντος ἐνδεές. In

gleichem Sinne das Verbum ἐπι-
 δεύομαι bei Homer II. ε, 636 und ω, 385. — προήκων — hervor-
 ragend. Vgl. Thukyd. II, 34 ὅς ἂν — ἀξιώματι προήκη, Aelian bei Suidas unter Προήματα: Καὶ πᾶσι τυράννοις καὶ τοῖς ἐπὶ μέγα πλούτον προήκονσι. — μόνου — οἰκοῖεν — S. zu III, 2, 23. — αὐτόχθονες — Herod. VIII, 73 Οἰκίει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτὰ, τούτων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἔοντα κατὰ χώραν ἴδονται νῦν τε καὶ τὸ πάλαι οἴκειον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνούριοι. Vgl. II, 171. Thukyd. I, 2. Apollon. Rhod. IV, 264 Ἀρκάδες οἱ καὶ πρόσθε Σεληναίης ὑδέονται ζῶειν. — πλεῖστον φύλον — Dies bestätigt Polyb. II, 38; IV, 32. — ὡς ἐπικούρων — Ἀρκάδων — Die Arkader haben allerdings von alten Zeiten her in so großer Menge im Auslande als Söldner gedient, daß sie sprichwörtlich für solche wurden, die ihre Kraft zum Nutzen anderer verwendeten (Apostol. Ἀρκάδας μιμούμενος

δὲ οὔτε
 Ἀθήνας
 δαίμονα.
 παρακαλή
 λουθῶν
 λουθῆτε
 τους ἄλλ
 ταῦτα ἀκ
 μῆδην κα
 οὔστινας
 ἐμεγαλίν
 ρον τῶν
 τῶν μετὰ
 θήσαντες
 οὐ μόνου
 χρονοῦ
 ἐνίκησάν
 νορα τῶν
 τὸ προά
 θεῖεν ἐξ
 ὀσβατα
 φῶντο κ
 φθόνως

ἐπὶ τῶν
 und daß
 S. 271
 Gegenstä
 dern vor
 auch nen
 ρους. V
 Thukyd
 Ἀθήνας
 S. zu IV,

24. ἐκ
 gang aus
 direkte
 φείσεθ
 hutsame
 ablassen
 φείδον
 πρότερο
 VI, 5, 3
 zu II, 1,
 Verbindu

δὲ οὔτε Λακεδαιμονίους πώποτε ἄνευ σφῶν ἐμβαλεῖν εἰς τὰς Ἀθήνας οὔτε νῦν Θηβαίους ἐλθεῖν ἄνευ Ἀρκάδων εἰς Λακεδαίμονα. εἰάν οὖν σωφρονῆτε, τοῦ ἀκολουθεῖν ὅποι ἂν τις 24 παρακαλῆ φείσεσθε· ὡς πρότερόν τε Λακεδαιμονίους ἀκολουθοῦντες ἐκείνους ἠύξήσατε, νῦν δέ, ἂν Θηβαίοις εἰκῆ ἀκολουθῆτε καὶ μὴ κατὰ μέρος ἡγείσθαι ἀξιώτε, ἴσως τάχα τούτους ἄλλους Λακεδαιμονίους εὐρήσετε. οἱ μὲν δὴ Ἀρκάδες ταῦτα ἀκούοντες ἀνεφυσῶντό τε καὶ ὑπερεφίλου τοὺν Λυκομήδην καὶ μόνον ἄνδρα ἡγοῦντο· ὥστε ἄρχοντας ἔταπτον οὔστινας ἐκείνος κελύοι. καὶ ἐκ τῶν συμβαινόντων δὲ ἔργων ἐμεγαλύνοντο οἱ Ἀρκάδες· ἐμβalόντων μὲν γὰρ εἰς Ἐπίδαυ- 25 ρον τῶν Ἀργείων καὶ ἀποκλεισθέντων τῆς ἐξόδου ὑπὸ τε τῶν μετὰ Χαβρίου ξένων καὶ Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, βοηθήσαντες μάλα πολιορκουμένους ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργεῖους, οὐ μόνον τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς χωρίοις πολεμίοις χρώμενοι. στρατευσάμενοι δὲ καὶ εἰς Ἀσίην τῆς Λακαίνης ἐνίκησάν τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων φρουρὰν καὶ τὸν Γεράνορα τὸν πολέμαρχον Σπαρτιάτην γεγενημένον ἀπέκτειναν καὶ τὸ προάστειον τῶν Ἀσινάων ἐπόρθησαν. ὅπου δὲ βουληθεῖεν ἐξελθεῖν, οὐ νύξ, οὐ χειμών, οὐ μῆκος ὁδοῦ, οὐκ ὄρη δύσβατα ἀπεκάλυεν αὐτούς· ὥστε ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ πολὺ ᾤοντο κράτιστοι εἶναι. οἱ μὲν δὴ Θηβαῖοι διὰ ταῦτα ὑπο- 26 φθόνως καὶ οὐκέτι φιλικῶς εἶχον πρὸς τοὺς Ἀρκάδας. οἷ

ἐπὶ τῶν ἄλλοις *ταλαιπωρούντων*) und das Hermippos bei Athen. I S. 27¹ bei der Aufzählung der Gegenstände, die aus andern Ländern vorzugsweise bezogen werden, auch nennt: *ἀπὸ Ἀρκαδίας ἐπιουρούς*. Vgl. auch Anab. VI, 2, 10. Thukyd. VII, 57. — *εἰς τὰς Ἀθήνας* — d. i. *εἰς τὴν Ἀττικὴν*. S. zu IV, 4, 15.

24. *εἰάν σωφρονῆτε* — Übergang aus der indirekten in die direkte Rede. Vgl. I, 1, 28. — *φείσεσθε* — ihr werdet behutsamer zu Werke gehen, ablassen; vgl. Kyrop. I, 6, 85 *μὴ φείδον εἰ τι ἐχεις διδάσκειν*. — *πρότερόν τε* — *νῦν δέ* — S. zu VI, 5, 30. — *κατὰ μέρος* — S. zu II, 1, 5. — *ἴσως τάχα* — Die Verbindung der synonymen Par-

tikeln ist in umgekehrter Folge häufiger. Thukyd. VI, 10. Platon Sophist. S. 247^a. Demosth. geg. Meid. 18 und öfter. Vgl. auch die Verbindung *ὄμως μέντοι* V, 3, 19; 4, 51; *πάλιν αὖ* zu VII, 4, 1.

25. *τῆς Λακαίνης* — sehr selten wie hier als Name des Landes statt *τῆς Λακωνικῆς* gebraucht; so bei Euripid. Androm. 151; 194. Herod. VII, 235. — *Σπαρτιάτην γεγενημένον* — Das Participle *γεγενημένος* steht hier sehr eigentümlich für *ὄντα*, wie überhaupt der ganze Zusatz schwer erklärlich ist; denn das dadurch, wie Schneider meint, das Verdienst der Arkader als bedeutender dargestellt werden soll, als wenn Geranor ein Lakedämonier oder Asinäer gewesen, ist kaum denkbar. — *ὅπου* — S. zu III, 3, 6.

γε μὴν Ἥλειοι ἐπεὶ ἀπαιτοῦντες τὰς πόλεις τοὺς Ἀρκάδας, ἃς ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφηρεθήσαν, ἔγνωσαν αὐτοὺς τοὺς μὲν ἑαυτῶν λόγους ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιουμένους, τοὺς δὲ Τριφυλίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀπὸ σφῶν ἀποστάντας περὶ παντὸς ποιουμένους, ὅτι Ἀρκάδες ἔφασαν εἶναι, ἐκ τούτων αὖ καὶ οἱ Ἥλειοι δυσμενῶς εἶχον πρὸς αὐτούς.

27 Οὕτω δ' ἐκάστων μέγα ἐφ' ἑαυτοῖς φρονοῦντων τῶν συμμάχων, ἔρχεται Φιλίσκος Ἀβυθηνὸς παρ' Ἀριοβαρζάνους χρήματα ἔχων πολλὰ. καὶ πρῶτα μὲν εἰς Δελφοὺς συνήγαγε περὶ εἰρήνης Θηβαίους καὶ τοὺς συμμάχους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. ἐκεῖ δὲ ἐλθόντες τῷ μὲν θεῷ οὐδὲν ἐκοινώσαντο ὅπως ἂν ἡ εἰρήνη γένοιτο, αὐτοὶ δὲ ἐβουλεύοντο. ἐπεὶ δὲ οὐ συνεχώρουν οἱ Θηβαῖοι Μεσσηνίην ὑπὸ Λακεδαιμονίοις εἶναι, ξενικὸν πολὺ συνέλεγεν ὁ Φιλίσκος, ὅπως πολεμοίῃ μετὰ Λακεδαιμονίων.

28 Τούτων δὲ πραττομένων ἀφικνεῖται καὶ ἡ παρὰ Διονυσίου δευτέρα βοήθεια. λεγόντων δὲ Ἀθηναίων μὲν, ὡς χρεῶν εἶη αὐτοὺς ἵεναι εἰς Θετταλίαν τὰναντία Θηβαίοις, Λακεδαιμονίων δέ, ὡς εἰς τὴν Λακωνικὴν, ταῦτα ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνίκησεν. ἐπεὶ δὲ περιέπλευσαν οἱ παρὰ Διονυσίου εἰς Λακεδαίμονα, λαβὼν αὐτοὺς ὁ Ἀρχίδαμος μετὰ τῶν πολιτικῶν ἐστρατεύετο. καὶ Καρύας μὲν ἐξαιρεῖ κατὰ κράτος, καὶ ὄσους

26. τὰς πόλεις — S. zu III, 2, 30. — Ἀρκάδες ἔφασαν εἶναι — Die Zusammengehörigkeit von Triphylien mit Arkadien zeigt sich auch in der Genealogie der Stammheroen: Polyb. IV, 77 ἢ (Τριφυλία) τῆς μὲν προσηγορίας τέτυχε ταύτης ἀπὸ Τριφύλου τοῦ τῶν Ἀρκάδος παιδῶν ἐνός.

27. Ἀριοβαρζάνους — Statthalter des persischen Königs in Phrygien. Vgl. V, 1, 28. — ἐκοινώσαντο — S. zu 2, 20 und über ὅπως mit dem Optativ. potential. zu III, 2, 1. — Μεσσηνίην — Dafs Epaminondas bei seinem ersten Zug in den Peloponnes den Messeniern die Selbständigkeit verschafft und namentlich durch den Bau der Hauptstadt Messene gesichert hatte, ist von Xenophon nicht erwähnt worden. S. Diodor XV, 66. — ξενικὸν

πολὺ — nach Diodor XV, 70 zweitausend Mann, die er auch mit Sold versah; zu diesem Zweck war wohl das oben erwähnte Geld bestimmt, das er mitgebracht hatte.

28. χρεῶν εἶη — auch Kyrop. VI, 2, 24. Vgl. zu I, 6, 32. — αὐτούς — d. i. die vom Dionysios geschickten Truppen. — τὰναντία Θηβαίοις — Die thessalischen Städte hatten in Theben um Hilfe gegen den Alexander von Pherae (s. VI, 4, 34) gebeten, und Pelopidas, von den Thebanern dorthin geschickt, hatte mit solchem Erfolge gekämpft, dafs Alexander um Frieden bitten mußte. Seitdem war der thebanische Einfluss in Thessalien groß, ja sogar auch in Makedonien geltend gemacht worden. Diodor XV, 67. Plutarch Pelop. 26. — Καρύας — S. VI,

5, 25. —
Ort ist
ἐξήκοι
5, 18.
οὐκ ἀφί-
— ὅς
μὲν εἶναι
Kyrop.
ἐπιπορο-
τι βουλι-
μένων ἢ
ἦν τι π-
στερησεν
ἔλεγε κ
sagt ha
Herod. I
ὁ βορκό
δείκνυε.
29. ἐπ-
tiv ist w
οἶθα ge
wegung
im ab,
des We
Anab. V

ζῶντας ἔλαβεν, ἀπέσφαζεν· ἐκεῖθεν δὲ εὐθύς στρατευσάμενος εἰς Παρρασίους τῆς Ἀρκαδίας μετ' αὐτῶν ἐδήγον τὴν χώραν. ἐπεὶ δ' ἐβοήθησαν οἱ Ἀρκαῖδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι, ἐπαναχωρήσας ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς ὑπὲρ Μηδέας γηλόφοις. ἐνταῦθα δ' ὄντος αὐτοῦ Κισσίδαο ὁ ἄρχων τῆς παρὰ Διονυσίου βοηθείας ἔλεγεν, ὅτι ἐξήκοι αὐτῷ ὁ χρόνος, ὃς εἰρημένος ἦν παραμένειν. καὶ ἅμα ταῦτ' ἔλεγε καὶ ἀπῆει τὴν ἐπὶ Σπάρτης. ἐπεὶ δὲ ἀποπορευόμενον ὑπετέμνοντο αὐτὸν οἱ 29 Μεσσήνιοι ἐπὶ στενὸν τῆς ὁδοῦ, ἐνταῦθα δὴ ἐπεμπευ ἐπὶ τὸν Ἀρχίδαμον καὶ βοηθεῖν ἐκέλευε· κἀκεῖνος μέντοι ἐβοήθει. ὡς δ' ἐγένοντο ἐν τῇ ἐπ' Εὐτροησίους ἐκτροπῇ, οἱ μὲν Ἀρκαῖδες καὶ Ἀργεῖοι προσέβαινον εἰς τὴν Λάκαιναν, καὶ οὗτοι ὡς ἀποκλείδοντες αὐτὸν τῆς ἐπ' οἶκον ὁδοῦ. ὁ δέ, οὐπὲρ ἔστι χωρίον ἐπίπεδον ἐν ταῖς συμβολαῖς τῆς τε ἐπ' Εὐτροησίων καὶ τῆς ἐπὶ Μηδέας ὁδοῦ, ἐνταῦθα ἐκβάς παρετάξατο ὡς μαχόμενος. ἔφασαν δ' αὐτὸν καὶ πρὸ τῶν λόγων παριόντα τοιαῦδε 30 παρακελεύεσθαι· ἄνδρες πολῖται, νῦν ἀγαθοὶ γενόμενοι ἀναβλέψωμεν ὀρθοῖς ὄμμασιν· ἀποδοῶμεν τοῖς ἐπιγυγνομένοις τὴν πατρίδα οἴανπερ παρὰ τῶν πατέρων παρελάβομεν. πανσώμεθα αἰσχυρόμενοι καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ πρεσβυτέρους καὶ ξένους, ἐν οἷς πρόσθεν γε πάντων τῶν Ἑλλήνων

5, 25. — ὑπὲρ Μηδέας — Dieser Ort ist sonst nicht bekannt. — ἐξήκοι — verflossen wäre, 5, 18. Anab. VI, 3, 26 ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀφίκεσθε, ὁ δὲ χρόνος ἐξῆκεν. — ὃς εἰρημένος ἦν παραμένειν = ὃν παραμένειν εἰρητο. Kyrop. VI, 2, 38 ἦν δὲ τις καὶ ἔμπορος βούληται ἔπεσθαι πωλεῖν τι βουλούμενος, τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν ἦν τι πωλῶν ἀλλοιῆται, πάντων στερήσεται. — καὶ ἅμα ταῦτ' ἔλεγε καὶ — so wie er das gesagt hatte, ging er ab. Vgl. Herod. I, 112 ἅμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε.

29. ἐπὶ στενόν — Der Accusativ ist wohl von einem in ὑποτέμνεσθαι gedachten Verbum der Bewegung veranlaßt: sie schnitten ihn ab, so dafs er nach einer Enge des Weges gedrängt wurde. Vgl. Anab. VI, 5, 25 παρηγγέλλετο δὲ

τὰ μὲν δόρατα ἐπὶ τὸν δεξιὸν ὄμων ἔχειν, die Speere an die rechte Schulter zu nehmen und dort zu halten. — ἐν τῇ ἐπ' Εὐτροησίους ἐκτροπῇ — wo ein Weg nach den Eutresiern, den Bewohnern einer Landschaft im südlichen Arkadien, sich abzweigt. — εἰς τὴν Λάκαιναν — kann nur heifsen: in der Richtung nach Lakonien, da die Schlacht in Arkadien, nicht einmal in der Nähe der lakonischen Grenze, stattfand. Man könnte vielleicht ὁδόν zu Λάκαιναν ergänzen, oder, was zweckmäßiger scheint, lesen τὴν εἰς τὴν Λάκαιναν. — καὶ οὗτοι — mit Rücksicht auf ὑπετέμνοντο αὐτὸν οἱ Μεσσήνιοι. — ἐκβάς — nämlich aus dem Engpasse in die offene Ebene.

30. ἔφασαν — S. zu III, 5, 21. So auch § 32. — ἀναβλέψωμεν — denn, sagt Plutarch Agesil. 33 πρότερόν γε φασιν οὐδὲ ταῖς γυ-

- 31 περιβλεπτότατοι ἦμεν. τούτων δὲ ῥηθέντων ἐξ αἰθρίας ἀστραπὰς τε καὶ βροντὰς λέγουσιν αἰσίους αὐτῶ φανῆναι. συνέβη δὲ καὶ πρὸς τῷ δεξιῷ κέρατι τέμενός τι καὶ ἄγαλμα Ἥρακλέους, οὗ δὴ καὶ ἀπόγονος λέγεται, εἶναι. τοιγαροῦν ἐκ τούτων πάντων οὕτω πολὺ μένος καὶ θάρρος τοῖς στρατιώταις φασὶν ἐμπεσεῖν, ὥστε ἔργον εἶναι τοῖς ἡγεμόσιν ἀνείργειν τοὺς στρατιώτας ὠθουμένους εἰς τὸ πρόσθεν. ἐπεὶ μέντοι ἡγεῖτο ὁ Ἀρχίδαμος, ὀλίγοι μὲν τῶν πολεμίων δεξιόμενοι εἰς δόρυ αὐτοὺς ἀπέθανον· οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες ἐπιπτον, πολλοὶ μὲν ὑπὸ ἰππέων, πολλοὶ δὲ ὑπὸ τῶν Κελτῶν. ὡς δὲ ληξάσης τῆς μάχης τρόπαιον ἐστήσατο, εὐθύς ἐπεμψεν οἴκαδε ἀγγελοῦντα Δημοτέλη τὸν κήρυκα τῆς τε νίκης τὸ μέγεθος καὶ ὅτι Λακεδαιμονίων μὲν οὐδὲ εἰς τεθναίῃ, τῶν δὲ πολεμίων παμπληθεῖς. τοὺς μέντοι ἐν Σπάρτῃ ἔφασαν ἀκούσαντας ἀρξαμένους ἀπὸ Ἀγησιλάου καὶ τῶν γερόντων καὶ τῶν ἐφόρων πάντας κλάειν. οὕτω κοινόν τι ἄρα χαρᾶ καὶ λύπη δακρυά ἐστιν. ἐπὶ μέντοι τῇ τῶν Ἀρκάδων τύχῃ οὐ πολὺ τι ἥττον Λακεδαιμονίων ἤσθησαν Θηβαῖοι τε καὶ Ἕλαιοι· οὕτως ἦδη ἤχθοντο ἐπὶ τῷ φρονήματι αὐτῶν.
- 33 Συνεχῶς δὲ βουλευόμενοι Θηβαῖοι, ὅπως ἂν τὴν ἡγεμονίαν λάβοιεν τῆς Ἑλλάδος, ἐνόμισαν, εἰ πέμψειαν πρὸς τὸν

ναῖξιν ἀντιβλέπειν τοὺς ἄνδρας ἀσχνομένους ἐφ' οἷς ἔπαισαν.

31. ἐξ αἰθρίας — φανῆναι — Donner und Blitz gehören zu den wichtigsten Zeichen, welche die Menschen von den Göttern erhalten. Apolog. Socrat. 12 βροντὰς δὲ ἀμφιλέξει τις μὴ μέγιστον οἰωνιστήριον εἶναι; Auf der rechten Seite erscheinen sie glückverkündend, und wenn sie aus heiterm Himmel kommen, so sind sie um so bedeutsamer, weil sie den besonderen Anteil bezeugen, den die Gottheit an dem betreffenden Unternehmen nimmt. Vgl. Homer II, β, 353. Od. v, 112 ff. Da von der rechten Seite überhaupt die glücklichen Zeichen erscheinen, so wird auch der Zufall als bedeutsam angesehen, dass in der Nähe des rechten Flügels ein Heiligtum des Herakles war. — οὗ λέγεται — Ein von Cobet verdächtiger

Zusatz, der allerdings einmal wegen des λέγεται auffällig ist, für das man wenigstens ἐστὶ erwartet, andererseits das mit συνέβη zu verbindende εἶναι in ungewöhnlicher Weise von dem übrigen Satze trennt. — δεξιόμενοι εἰς δόρυ — die Feinde so nahe herankommen lassen, dass man von dem Speer Gebrauch machen kann. Vgl. IV, 3, 17 εἰς δόρυ ἀφινόμενοι. II, 4, 34 εἰς χεῖρας δέχεσθαι. — ὑπὸ τῶν Κελτῶν — Diese befanden sich unter den syrakusanischen Hilfstruppen, wie bei der ersten Anwesenheit derselben. S. § 20.

32. οὐδὲ εἰς τεθναίῃ — Es ist die sogenannte thränenlose (ἄδακρος) Schlacht. Plutarch Agesil. 33. Diodor XV, 72, der den Verlust der Gegner auf 10000 Mann angiebt. — ἀρξαμένους ἀπὸ

Περσῶν βασι
του παρακα
καὶ Εὐθυκλή
Θηβαίων μ
σῆς. Ἕλε
οὐ Ἀθηναί
λέοντα. ἐπ
παρὰ τῷ Π
βασιλεῖ συ
ποτε στρα
τοῦτο πολ
λαίου ἐλθε
τῇ Ἀρτέμ
θύσας εἰλ
τὸ τιμᾶσθ
τροῖς καὶ
ἐφαίνοντο
κάδης μάχ
παρεγένου
λέγοι ὁ
Πελοπίδα
πίδας, τί
αὐτόνομο
τὰς ναῦς

Ἀγησιλάου
an bis zu
33. ἐν τῇ
eine andere
wie § 34
— Vielleicht
4, 15), wo
ein Argiver
den Namen
erwartet.
34. ἐπὶ λ
höheres s.
— μόνοι
bürger, di
ἐργοντο
Über den
III, 5, 25.
— Über de
— οὐδὲ δ
III, 4, 3 f.
35. μέγ

Περσῶν βασιλέα, πλεονεκτῆσαι ἂν τι ἐν ἐκείνῳ. καὶ ἐκ τούτου παρακαλέσαντες ἤδη τοὺς συμμάχους ἐπὶ προφάσει, ὅτι καὶ Εὐθύκλῆς ὁ Λακεδαιμόνιος εἶη παρὰ βασιλεῖ, ἀναβαλνόνσι Θηβαίων μὲν Πελοπίδας, Ἀρκάδων δὲ Ἀντίοχος ὁ παγκρατιαστής, Ἡλείων δὲ Ἀρχίδαμος ἠκολούθει δὲ καὶ Ἀργεῖος. καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ταῦτα ἀνέπεμψαν Τιμαγόραν τε καὶ Λέοντα. ἐπεὶ δ' ἐκεῖ ἐγένοντο, πολὺ ἐπλεονέκτει ὁ Πελοπίδας 34 παρὰ τῷ Πέρσῃ. εἶχε γὰρ λέγειν καὶ ὅτι μόνοι τῶν Ἑλλήνων βασιλεῖ συνεμάχοντο ἐν Πλαταιαῖς, καὶ ὅτι ὕστερον οὐδεπώποτε στρατεύσαντο ἐπὶ βασιλέα, καὶ ὡς Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολεμήσειαν αὐτοῖς, ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν μετ' Ἀγησιλάου ἔλθειν ἐπ' αὐτὸν οὐδὲ θῦσαι ἐάσαιεν αὐτὸν ἐν Αὐλίδι τῇ Ἀρτεμίδι, ἔνθαπερ ὅτε Ἀγαμέμνων εἰς τὴν Ἀσίαν ἐξέπλει θύσας εἶλε Τροίαν. μέγα δὲ συνεβάλλετο τῷ Πελοπίδᾳ εἰς 35 τὸ τιμᾶσθαι καὶ ὅτι ἐνεκικήκεσαν οἱ Θηβαῖοι μάχῃ ἐν Λεύκτροις καὶ ὅτι πεπορθηκότες τὴν χάραν τῶν Λακεδαιμονίων ἐφαίνοντο. ἔλεγε δὲ ὁ Πελοπίδας, ὅτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες μάχῃ ἠττημένοι εἶεν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐπεὶ αὐτοὶ οὐ παρεγένοντο. συνεμαρτύρει δ' αὐτῷ ταῦτα πάντα ὡς ἀληθῆ λέγει ὁ Ἀθηναῖος Τιμαγόρας, καὶ ἐτιμᾶτο δεύτερος μετὰ τὸν Πελοπίδαν· ἐκ δὲ τούτου ἐρωτῶμενος ὑπὸ βασιλέως ὁ Πελοπίδας, τί βούλοιο ἑαυτῷ γραφῆναι, εἶπεν, ὅτι Μεσσηνίην τε αὐτόνομον εἶναι ἀπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίους ἀνέλκειν τὰς ναῦς· εἰ δὲ ταῦτα μὴ πείθοντο, στρατεύειν ἐπ' αὐτούς·

Ἀγησιλάου — vom Agesilaos an bis zu den geringsten.

33. ἐν ἐκείνῳ — Man erwartet eine andere Präposition, etwa παρὰ wie § 34 oder διὰ. — Ἀργεῖος — Vielleicht auch ein Eleer (vgl. 4, 15), wenn es nicht heißen soll ein Argiver, wobei man allerdings den Namen oder wenigstens *us* erwartet.

34. ἐπλεονέκτει — Ausführlicheres s. bei Plutarch Pelop. 30. — μόνοι — nämlich seine Mitbürger, die Thebaner. — συνεμάχοντο — στρατεύσαιντο — Über den Wechsel der Modi s. zu III, 5, 25. — ὅτι οὐκ ἐθελήσαιεν — Über den Optativ s. zu I, 3, 19. — οὐδὲ θῦσαι ἐάσαιεν — S. III, 4, 3 f.

35. μέγα δὲ συνεβάλλετο κτέ.

— Plutarch a. a. O. οὐ γὰρ ἡρέμα διήκτο τῆς Ἀσίας οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἢ δόξα τῶν πρὸς Λακεδαιμονίους ἀγῶναν, ἀλλ', ὡς πρῶτος περὶ τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης ἐξέδραμε λόγος, αἰεὶ τινος καινοῦ προστιθεμένου κατορθώματος ἀξιαγομένη, καὶ ἀναβαλνόνσα πορρωτάτω κατέσχεν. — δεύτερος μετὰ τὸν Πελοπίδαν — gleich nach dem Pelopidas, der der erste war, während jener die zweite Stelle einnahm. Reiche Geschenke, die Timagoras vom Könige erhalten, zählt Plutarch a. a. O. auf, Demosth. v. d. Trugges. 137 giebt dieselben nach der in Athen verbreiteten Meinung auf vierzig Talente an.

36. γραφῆναι — nämlich als Bestimmung für den beabsichtigten Frieden. — στρατεύειν — ἵνα

- εἰ τις δὲ πόλις μὴ ἐθέλοι ἀκολουθεῖν, ἐπὶ ταύτην πρῶτον
 37 λένα. γραφέντων δὲ τούτων καὶ ἀναγνωσθέντων τοῖς πρέ-
 σβεισι, εἶπεν ὁ Λέων ἀκούοντας τοῦ βασιλέως· Νῆ Δία, ὦ
 Ἀθηναῖοι, ὧρα γε ὑμῖν, ὡς ἔοικεν, ἄλλον τινα φίλον ἀντὶ
 βασιλέως ζητεῖν. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ γραμματεὺς ἃ εἶπεν
 ὁ Ἀθηναῖος, πάλιν ἐξήνεγκε προσγεγραμμένα· εἰ δέ τι δικαιο-
 38 λέα διδάσκειν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις οἵαδε ἕκαστοι,
 τὸν μὲν Τιμαγόραν ἀπέκτειναν οἱ Ἀθηναῖοι, κατηγοροῦντος
 τοῦ Λέοντος, ὡς οὔτε συσκηνοῦν ἑαυτῷ ἐθέλοι μετὰ τε Πελο-
 πίδου πάντα βουλευόιτο. τῶν δὲ ἄλλων πρέσβειων ὁ μὲν Ἡλείος
 Ἀρχίδαμος, ὅτι προὔτιμησε τὴν Ἥλιον πρὸ τῶν Ἀρκάδων,
 ἐπήγει τὰ βασιλέως, ὁ δὲ Ἀντιόχος, ὅτι ἡλαττοῦτο τὸ Ἀρκα-
 δικόν, οὔτε τὰ δῶρα ἐδέξατο ἀπήγγειλέ τε πρὸς τοὺς μυρσίους,
 ὅτι βασιλεὺς ἀρτοκόπους μὲν καὶ ὄψοποιούς καὶ οἰνοχόους
 καὶ θυρωροὺς παμπληθεῖς ἔχοι, ἄνδρας δὲ οἱ μάχονται ἄν
 Ἑλλῆσι πάνυ ζητῶν οὐκ ἔφη δύνασθαι ἰδεῖν. πρὸς δὲ τού-
 τοις καὶ τὸ τῶν χρημάτων πλήθος ἀλαζονείαν οἷ γε δοκεῖν
 ἔφη εἶναι, ἐπεὶ καὶ τὴν ὑμνουμένην ἂν χρυσὴν πλάτανον
 οὐκ ἱκανὴν ἔφη εἶναι τέττιγι σκιάν παρέχειν.
 39 Ὡς δὲ οἱ Θηβαῖοι συνεκάλεσαν ἀπὸ τῶν πόλεων ἀπασῶν
 ἀκουσομένους τῆς παρὰ βασιλέως ἐπιστολῆς καὶ ὁ Πέρσης ὁ

— Als Subjekt ist zu denken man; abhängig sind die Infinitive von dem bei ὅτι aus der Frage zu ergänzenden βούλοιο γραφῆναι. Vgl. I, 5, 6. — Über πρῶτον s. zu V, 4, 37.

37. τοῦ βασιλέως — Der Artikel steht gegen den gewöhnlichen Gebrauch, nach welchem der Perserkönig βασιλεὺς genannt wird, auch Anab. II, 4, 4; 5, 38. Thukyd. VII, 47. — ἀπήγγειλεν — verdolmetschte dem Könige. — ἐξήνεγκε — Der Sinn dieses Wortes ist nicht ganz klar: wahrscheinlich heißt es: er brachte die Urkunde aus dem Kabinet des Königs, in welches derselbe sich nach der Vorlesung zurückgezogen, wieder vor. — προσγεγραμμένα — Der Zusatz bestand in den nächstfolgenden Worten. Dals der Friedensvertrag noch andere Bestimmungen als die eben angegebenen For-

derungen des Pelopidas enthielt, ergibt sich aus dem Folgenden.

38. προὔτιμησε — nämlich βασιλεὺς. — τὰ δῶρα — die Geschenke, welche, wie üblich (daher der Artikel), der König den Gesandten gab. — τοὺς μυρσίους — die Bundesversammlung, welche die Angelegenheiten Arkadiens leitete. S. Diodor XV, 59. — οἱ = ἑαυτῷ, ist hier wie das folgende γέ zeigt, zu betonen, während es sonst bei den Attikern fast nur enklitisch gebraucht wird. Wie hier auch Anab. I, 1, 8. De rep. Athen, 2, 17. Platon Gastm. S. 174^e. — τὴν ὑμνουμένην χρυσὴν πλάτανον — Diese Platane, so wie ein goldner Weinstock waren einst dem Dareios vom Pythios, einem sehr reichen Lyder, geschenkt worden. Herod. VII, 27. — ἄν — mit ἱκανὴν εἶναι zu verbinden.

39. ὁ Πέρσης — Auch im J. 387

φέρων
 τὰ γερο
 λει καὶ
 πόλεως
 φθείρου
 ἐκέλευο
 οὐδὲ τὸ
 πόλεμος
 ὡς δια
 καθίζου
 καθίας
 θόντες
 ὀμνύνα
 νομίζου
 ἅμα ἑα
 αὐτῶν
 ὅτι οὐδ
 καὶ ἄλλ
 μὲν ἢ
 οὕτω
 Αὐ
 ἀγαγέσ
 σύμμαχ
 τὴν Ἀ
 Ἄργει
 τοι κα
 Ναυκ
 Τιμο
 hatte T
 kidische
 greis d
 macht.
 unter d
 wie I,
 σημεία
 ἀντετέ
 πέφυκα
 In ein
 inedd.
 παρ β
 φέρων
 — ὀμ
 besch

φέρων τὰ γράμματα δείξας τὴν βασιλέως σφραγίδα ἀνέγνω
τὰ γεγραμμένα, οἱ μὲν Θηβαῖοι ὁμνῦναι ταῦτα ἐκέλευον βασι-
λεῖ καὶ ἑαυτοῖς τοὺς βουλομένους φίλους εἶναι, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν
πόλεων ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐκ ὁμούμενοι ἀλλ' ἀκουσόμενοι πεμ-
φθεῖσαν· εἰ δέ τι ὄρκων δέουιντο, πρὸς τὰς πόλεις πέμπειν
ἐκέλευον. ὁ μὲντοι Ἀρκὰς Λυκομήδης καὶ τοῦτο ἔλεγεν, ὅτι
οὐδὲ τὸν σύλλογον ἐν Θήβαις δέοι εἶναι, ἀλλ' ἔνθα ἂν ἦ ὁ
πόλεμος. χαλεπαινόντων δ' αὐτῶ τῶν Θηβαίων καὶ λεγόντων,
ὡς διαφθεῖροι τὸ συμμαχικόν, οὐδ' εἰς τὸ συνέδριον ἤθελε
καθίσειν, ἀλλ' ἀπιὼν ᾤχετο καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ ἐξ Ἀρ-
καδίας πρόσβεις. ὡς δ' ἐν Θήβαις οὐκ ἠθέλησαν οἱ συνελ- 40
θόντες ὁμοῖαι, ἔπεμπον οἱ Θηβαῖοι πρόσβεις ἐπὶ τὰς πόλεις,
ὁμνῦναι κελεύοντες ποιῆσειν κατὰ τὰ βασιλέως γράμματα,
νομιζόντες ὀκνήσειν μίαν ἐκάστην τῶν πόλεων ἀπεχθάνεσθαι
ἅμα ἑαυτοῖς τε καὶ βασιλεῖ. ἐπεὶ μὲντοι εἰς Κόρινθον πρῶτον
αὐτῶν ἀφικομένων ὑπέστησαν οἱ Κορίνθιοι καὶ ἀπεκρίναντο,
ὅτι οὐδὲν δέουιντο πρὸς βασιλέα κοινῶν ὄρκων, ἐπηκολούθησαν
καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις κατὰ ταῦτ' ἀποκρινόμεναι. καὶ αὕτη
μὲν ἡ Πελοπίδου καὶ τῶν Θηβαίων τῆς ἀρχῆς περιβολὴ
οὕτω διελύθη.

Αὐθις δ' Ἐπαμεινώνδας, βουληθεὶς τοὺς Ἀχαιοὺς προσ- 41
αγαγέσθαι, ὅπως μᾶλλον σφίσι καὶ οἱ Ἀρκάδες καὶ οἱ ἄλλοι
σύμμαχοι προσέχοιεν τὸν νοῦν, ἔγνω ἐκστρατευτέον εἶναι ἐπὶ
τὴν Ἀχαΐαν. Πεισίαν οὖν τὸν Ἀργεῖον στρατηγοῦντα ἐν τῷ
Ἀργεὶ πείθει προκαταλαβεῖν τὸ Ὀνεῖον. καὶ ὁ Πεισίας μὲν-
τοι καταμαθὼν ἀμελουμένην τὴν τοῦ Ὀνείου φυλακὴν ὑπὸ τε
Ναυκλέους, ὃς ἦρχε τοῦ ξενικοῦ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ὑπὸ
Τιμομάχου τοῦ Ἀθηναίου, καταλαμβάνει νύκτωρ μετὰ δισχι-

hatte Tiribazos selbst den antal-
kidischen Frieden auf einem Kon-
grefs den Griechen bekannt ge-
macht. — τὴν — σφραγίδα — das
unter der Schrift befindliche Siegel,
wie I, 4, 3 σφράγισμα; V, 1, 30
σημεῖα. Thukyd. I, 129 ἐπιστολὴν
ἀντιτίθει αὐτῶ ὡς τάχιστα δια-
πέμψαι καὶ τὴν σφραγίδα ἀποδείξει.
In einer Inschrift bei Ross Insscr.
inedd. II Nr. 166 Καλλίας πάρεστι
πρὸ βασιλέως Φιλίππου γράμματα
φέρων καὶ σφραγίδα τὰν βασιλέως.
— ὁμνῦναι ταῦτα — dies zu
beschwören; eine sonst nicht

allgemein übliche Konstruktion.
Vgl. auch zu 4, 10. — Λυκομήδης
— S. § 22. — τὸ συμμαχικόν —
d. i. die Bestimmungen des Bun-
desvertrages.

40. περιβολὴ — das Trachten
nach etwas; vgl. περιβάλλεσθαι
IV, 8, 18.

41. Αὐθις — Wohl noch im J.
367 v. Chr., in derselben Zeit, in
welcher sich die Gesandten der
Griechen am persischen Hofe be-
fanden. Vgl. Grote, Gesch. Grie-
chenl. V S. 530 der deutsch.
Übers. — σφίσι — d. i. den The-

λίον ὀπλιτῶν τὸν ὑπὲρ Κερχραιῶν λόφον, ἔχων ἐπὶ ἡμερῶν
 42 τὰ ἐπιτήδεια. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις ἐλθόντες οἱ Θηβαῖοι
 ὑπερβαίνουνσι τὸ ὄνειον, καὶ στρατεύουσι πάντες οἱ σύμμαχοι
 ἐπ' Ἀχαΐαν, ἡγουμένον Ἐπαμεινώνδου. προσπεσόντων δ' αὐτῶ
 τῶν βελτίστων ἐκ τῆς Ἀχαΐας, ἐνδυναστεύει ὁ Ἐπαμεινώνδας
 ὥστε μὴ φυγαδεῦσαι τοὺς κρατίστους μηδὲ πολιτεῖαν μετα-
 στῆσαι, ἀλλὰ πιστὰ λαβὼν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν ἢ μὴν συμμα-
 43 οὔτως ἀπῆλθεν οἰκαδε. κατηγορούντων δὲ αὐτοῦ τῶν τε
 Ἀρκάδων καὶ τῶν ἀντιστασιωτῶν, ὡς Λακεδαιμονίοις κατε-
 σκευακῶς τὴν Ἀχαΐαν ἀπέλθοι, ἔδοξε Θηβαίοις πέμψαι ἀρμο-
 στάς εἰς τὰς Ἀχαΐδας πόλεις. οἱ δ' ἐλθόντες τοὺς μὲν βελ-
 τίστους σὺν τῷ πλήθει ἐξέβαλον, δημοκρατίας δ' ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ
 κατέστησαν. οἱ μὲντοι ἐκπεσόντες συστάντες ταχύ, ἐπὶ μίαν
 ἐκάστην τῶν πόλεων πορευόμενοι, ὄντες οὐκ ὀλίγοι, κατῆλθόν
 τε καὶ κατέσχον τὰς πόλεις. ἐπεὶ δὲ κατελθόντες οὐκέτι ἐμέ-
 σεον, ἀλλὰ προθύμως συνεμάχουν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἐπιέ-
 ζοντο οἱ Ἀρκάδες ἔνθεν μὲν ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἔνθεν δὲ
 44 ὑπὸ Ἀχαιῶν. ἐν δὲ τῷ Σικυῶνι τὸ μὲν μέχρι τούτου κατὰ
 τοὺς ἀρχαίους νόμους ἢ πολιτεία ἦν. ἐκ δὲ τούτου βουλόμε-
 νος ὁ Εὐφρων, ὥσπερ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις μέγιστος
 ἦν τῶν πολιτῶν, οὕτω καὶ παρὰ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν πρω-
 τεύειν, λέγει πρὸς τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς Ἀρκάδας, ὡς εἰ
 μὲν οἱ πλουσιώτατοι ἐγκρατεῖς ἔσονται τοῦ Σικυῶνος, σαφῶς,
 ὅταν τύχη, πάλιν λακωνιεῖ ἢ πόλις. εἰ δὲ δημοκρατία γένη-

banern. Vgl. zu IV, 8, 24 u. VII, 5, 5.

42. προσπεσόντων — auf in-
 ständiges Bitten. — ἐνδυνα-
 στεύει — indem er die aristokra-
 tischen Regierungen, die es mit den
 Lakedämoniern hielten, in den
 Städten befestigte. — ἀρμοστάς
 — S. zu IV, 8, 8. — σὺν τῷ πλήθει
 — mit Hilfe der demokrati-
 schen Volksmenge. — συστάν-

43. ἀντιστασιωτῶν — d. i. die
 demokratische Partei in Achaia.
 — Λακεδαιμονίοις κατεσκευα-
 κῶς — indem er die aristokra-
 tischen Regierungen, die es mit den
 Lakedämoniern hielten, in den
 Städten befestigte. — ἀρμοστάς
 — S. zu IV, 8, 8. — σὺν τῷ πλήθει
 — mit Hilfe der demokrati-
 schen Volksmenge. — συστάν-

τες — Die aus den einzelnen
 Städten verbannten vereinigten sich
 zu einem Ganzen, das so den ein-
 zeln Städten überlegen war. —
 οὐκέτι ἐμέσεον — sie hielten
 sich nicht mehr wie früher
 neutral.

44. τὸ μὲν μέχρι τούτου —
 Zeitbestimmungen erhalten, auch
 wenn sie durch Präpositionen mit
 ihrem Casus ausgedrückt sind, den
 Artikel, um den ganzen Ausdruck
 als Zeitdauer aufzufassen. Vgl.
 τὸ ἀπὸ τούτου IV, 6, 12. τὸ ἀπὸ
 τοῦδε Kyrop. IV, 2, 22; V, 1, 6;
 2, 35; VII, 1, 11; 2, 9. τὸ
 ἐκ τοῦδε Kyrop. V, 5, 43; VII,
 5, 74. — μέγιστος — 3, 8
 heißt er φιλαίτατος ὢν Λακεδαι-
 μονίοις. — ὅταν τύχη — bei

ται, εὐ το
 παραγένη
 ἐπὶ ὑμῖν
 ἐν τῇ σι
 ἵστε ὅτι
 τῶν Λακε
 οἱ οὖν Ἀ
 γέγοντο α
 γείων καὶ
 τείας ἐσο
 στρατηγο
 αἰροῦνται
 δρον καὶ
 καὶ ἐπὶ
 μένην τὸ
 τῶν τῶν
 καὶ ἄλλο
 ἱερῶν γε
 κωνισμῶ
 γόντων
 πάντα ἡ
 δὲ ταῦτ
 μασί δι
 ἔχων τ
 Οὐ

passen
 jekt ist
 — εὐ το
 4. ἵστε
 ὑμῖν
 ench d
 meine
 Treue g
 von π
 ἔρεκα.
 — εἰς ἂν
 45. ἐπ
 οἱς — S
 46. ἐπ
 zu verb
 φειδόμε
 ὅσους ἔ
 13. —
 zu IV,

ται, εὖ ἴστε, ἔφη, ὅτι διαμενεῖ ὑμῖν ἡ πόλις. ἐὰν οὖν μοι παραγένησθε, ἐγὼ ἔσομαι ὁ συγκαλῶν τὸν δῆμον καὶ ἅμα ἐγὼ ὑμῖν ταύτην πίστιν ἐμαντοῦ δώσω καὶ τὴν πόλιν βέβαιον ἐν τῇ συμμαχίᾳ παρεξω. ταῦτα δ', ἔφη, ἐγὼ πράττω εὖ ἴστε ὅτι πάλαι μὲν χαλεπῶς φέρων, ὥσπερ ὑμεῖς, τὸ φρόνημα τῶν Λακεδαιμονίων, ἄσμενος δ' ἂν τὴν δουλείαν ἀποφυγῶν. οἱ οὖν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι ἠδέως ταῦτ' ἀκούσαντες παρεγένοντο αὐτῷ. ὁ δ' εὐθύς ἐν τῇ ἀγορᾷ παρόντων τῶν Ἀργείων καὶ τῶν Ἀρκάδων συνεκάλει τὸν δῆμον, ὡς τῆς πολιτείας ἐσομένης ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, στρατηγούς ἐκέλευσεν ἐλέσθαι οὕστινας αὐτοῖς δοκοίη· οἱ δ' αἰρουῦνται αὐτόν τε τὸν Εὐφρονα καὶ Ἰππόδαμον καὶ Κλέανδρον καὶ Ἀκρισίον καὶ Λύσανδρον. ὡς δὲ ταῦτα ἐπέπρακτο, καὶ ἐπὶ τὸ ξεινικὸν καθίστησιν Ἀδέαν τὸν αὐτοῦ υἱόν, Λυσιμένην τὸν πρόσθεν ἄρχοντα ἀποστήσας. καὶ εὐθύς μὲν τούτων τῶν ξένων ὁ Εὐφρων πιστούς τινας εὖ ποιῶν ἐποίησατο, καὶ ἄλλους προσελάμβανεν, οὔτε τῶν δημοσίων οὔτε τῶν ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος. καὶ ὅσους δ' ἐξέβαλεν ἐπὶ λακωνισμῷ, καὶ τοῖς τούτων χρήμασιν ἐχρῆτο, καὶ τῶν συναρχόντων δὲ τοὺς μὲν δόλφ ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἐξέβαλεν· ὥστε πάντα ὑφ' ἐαυτῷ ἐποίησατο καὶ σαφῶς τύραννος ἦν. ὅπως δὲ ταῦτα ἐπιτρέποιεν αὐτῷ οἱ σύμμαχοι, τὰ μὲν τι καὶ χρήμασι διεπράττετο, τὰ δὲ καί, εἰ ποι στρατεύονται, προθύμως ἔχων τὸ ξεινικὸν συνηκολούθει.

Οὕτω δὲ τούτων προκεχωρηκότων, καὶ τῶν τε Ἀργείων II.

passender Gelegenheit. Subjekt ist ἡ πόλις. Vgl. IV, 1, 34. — εὖ ἴστε ὅτι — Vgl. zu VI, 1, 4. ἴστε ist Imperativ. — ἐγὼ — ὑμῖν — δώσω — ich werde euch damit Sicherheit für meine Person, d. i. für meine Treue geben. Zu der Bedeutung von πίστις vgl. II, 2, 16 πίστεις ἔνεκα. — ἂν — ἀποφυγῶν = ὡς ἂν ἀποφύγοι.

45. ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις — S. zu § 1.

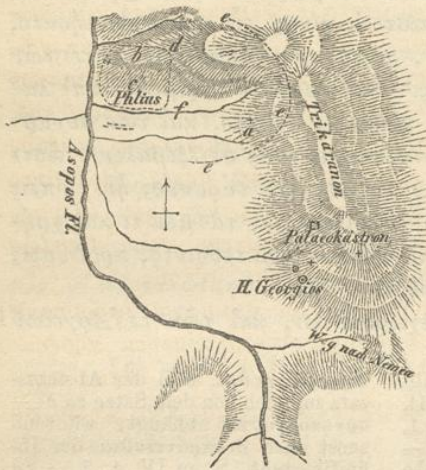
46. ἐποίησατο — ist mit πίστεις zu verbinden. — ἱερῶν χρημάτων φειδόμενος — Vgl. 3, 8. — ὅσους ἐξέβαλεν — S. zu III, 1, 13. — ἐπὶ Λακωνισμῷ — Vgl. zu IV, 4, 15. — ὅπως — nach

διαπράττεσθαι, weil der Absichtssatz zugleich von dem Satze τὰ δὲ — συνηκολούθει abhängt, während sonst nach διαπράττεσθαι der Infinitiv steht. S. zu IV, 4, 7. — τὰ μὲν τι — In der Bedeutung teils — teils ist τὰ μὲν — τὰ δὲ so zur Partikel geworden, daß der Plural darin nicht mehr beachtet wird. Anab. IV, 1, 14 τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαύομενοι. Neben der Verbindung durch μὲν — δὲ geht öfter in denselben Sätzen die durch καὶ — καὶ nebenher. Kyrop. I, 1, 1; 5, 3; II, 2, 17; III, 3, 67; VII, 1, 29.

II. Die in diesem Kapitel erzählten Begebenheiten bilden Episoden des von den Spartanern gegen die The-

ἐπιτετειχικότων τῷ Φλιοῦντι τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου Τρικάρων καὶ τῶν Σικωνίων ἐπὶ τοῖς ὄρεσι αὐτῶν τευχίζοντων τὴν Θυαμίαν, μάλα ἐπιζοντο οἱ Φλιάσιοι καὶ ἐσπάνιζον τῶν ἐπιτηδεύων· ὅμως δὲ διεκαρτέρου ἐν τῇ συμμαχίᾳ. ἀλλὰ γὰρ τῶν μὲν μεγάλων πόλεων, εἴ τι καλὸν ἔπραξαν, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς μέμνηται· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καὶ εἴ τις μικρὰ πόλις οὕσα πολλὰ καὶ καλὰ ἔργα διαπέπρακται, ἔτι μᾶλλον ἄξιον εἶναι ἀποφαίνειν. Φλιάσιοι τοίνυν φίλοι μὲν ἐγένοντο Λακεδαιμονίοις, ὅτ' ἐκεῖνοι μέγιστοι ἦσαν· σφαλέντων δ' αὐτῶν ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ, καὶ ἀποστάντων μὲν πολλῶν περιολ-

baner und deren Bundesgenossen geführten Krieges, welche die Stadt Phlius betreffen. Für den Verlauf des Krieges im allgemeinen sind sie von untergeordneter Wichtigkeit.

1. ἐπιτετειχικότων — S. zu III, 2, 1. — τὸ ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου Τρικάρων — ein in drei stumpfen Gipfeln aufsteigender Berg Rücken, welcher die Ebene von Phlius im NO. begrenzt; mit demselben Namen wird auch die von den Argivern angelegte Festung bezeichnet, deren Ruinen L. Rofs, Reisen und Reiserouten I S. 31 in dem oberhalb des jetzigen Dorfes Hagios Georgios gelegenen sogenannten Palaeokastron zu erkennen glaubte. Die Lage des hier er-

wähnten Heraheiligtumes, das nach § 12 ebenfalls noch am Abhange des Berges, nicht in der Ebene gelegen war, läßt sich nicht mit Sicherheit bestimmen, zumal da die Angaben § 6 und bei Pausanias II, 13, 4 mit denen in § 11 f. schwer zu vereinigen sind. S. den nebenstehenden Plan, wo es nach Rofs in der Nähe der mit a bezeichneten Kapelle zu suchen sein würde. Vgl. E. Curtius Peloponnesos II S. 472 u. 477. Bursian Geogr. v. Griechenl. II S. 32 ff. — Θυαμία — nördlich von Phlius, am Gipfel des Bergrückens, welcher jetzt τὰ Σπιριά genannt, die nördliche Fortsetzung des Trikaranon bildet und die Flussthäler des Asopos und des Nemea scheidet. Vgl. Rofs a. a. O. S. 41 ff. Curtius a. a. O. S. 481. — ἐν τῇ συμμαχίᾳ — mit den Lakedaemoniern.

Vgl. VI, 4, 9; 5, 14 u. 17. — ἀλλὰ γὰρ — aber ich will genauer von Phlius sprechen, denn u. s. w. Vgl. zu 3, 4. — τις μικρὰ πόλις οὕσα — eine Stadt, die nur klein ist. Da Phlius V, 3, 16 eine Stadt πλέον πεντακισχίλων ἀνδρῶν genannt wird, so kann man den Ausdruck μικρὰ nur als im Vergleich zu den herrschenden Staaten Sparta, Athen, Theben gebraucht ansehen.

2. ἐν τῇ ἐν — Über die Wiederholung derselben Präposition s. zu

κων,
των π
πάντω
τοὺς
ρειούς
τες εἰ
θιοι,
καὶ Π
ξαναγ
οὐδ' ὦ
σιῶν, ὅ
δύντες
ἄλλως
ἀναχω
ρειοὶ ὅ
προθυ
ραν αὐ
ρον φ
ἰππεὶς
Ἄργεῖο
τεταγμ
πάντας
αὐτῶν
οὐδὲν
Α
τὸ "Ο
μένων
μῆσαι
V, 2, 29
5, 32.
gebenh
des ers
3. ἀ
— ἀλλ
als st
λαχόντ
Κυροπ.
μιστὰ
οὐδὲ τ
— Ἀμ
βοῦν
24 ἐν

κων, ἀποστάντων δὲ πάντων τῶν ελλώτων ἔτι δὲ τῶν συμμαχικῶν πλὴν πάνυ ὀλίγων, ἐπιστρατευόντων δ' αὐτοῖς ὡς εἰπεῖν πάντων τῶν Ἑλλήνων, πιστοὶ διέμειναν καὶ ἔχοντες πολεμίους τοὺς δυνατωτάτους τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀρκάδας καὶ Ἀργεῖους ὅμως ἐβοήθησαν αὐτοῖς, καὶ διαβαίνειν τελευταῖοι λαχόντες εἰς Πρασιάς τῶν συμβοηθησάντων, ἦσαν δ' οὗτοι Κορίνθιοι, Ἐπιδαύριοι, Τροιζήνιοι, Ἐρμιονεῖς, Ἀλιεῖς, Σικυώνιοι καὶ Πελλήνεῖς, οὐ γὰρ πω τότε ἀφέστασαν, ἀλλ' οὐδ' ἐπεὶ ὁ ξυναγὸς τοὺς προδιαβεβῶτας λαβὼν ἀπολιπὼν αὐτοὺς ᾤχετο, οὐδ' ὡς ἀπεστράφησαν, ἀλλ' ἠγεμόνα μισθωσάμενοι ἐκ Πρασιῶν, ὄντων τῶν πολεμίων περὶ Ἀμύκλας, ὅπως ἐδύνατο διαδύντες εἰς Σπάρτην ἀφίκοντο. καὶ μὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄλλως τε ἐτίμων αὐτοὺς καὶ βοῦν ξένια ἐπεμψαν. ἐπεὶ δ' ἀναχωρησάντων τῶν πολεμίων ἐκ τῆς Λακεδαίμονος οἱ Ἀργεῖοι ὀργιζόμενοι τῇ τῶν Φλιασίων περὶ τοὺς Λακεδαιμονίους προθυμίᾳ ἐνέβαλον πανδημεῖ εἰς τὸν Φλιοῦντα καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδήρουν, οὐδ' ὡς ὑφίεντο, ἀλλὰ καὶ ἐπεὶ ἀπεχώρουσαν φθειράντες ὅσα ἐδύνατο, ἐπεξεληθόντες οἱ τῶν Φλιασίων ἰππεῖς ἐπηκολούθουν αὐτοῖς, καὶ ὀπισθοφυλακούντων τοῖς Ἀργεῖοις τῶν ἰππέων ἀπάντων καὶ λόχων τῶν μετ' αὐτοὺς τεταγμένων, ἐπιθέμενοι τούτοις ἐξήκοντα ὄντες ἐτρέφαντο πάντας τοὺς ὀπισθοφύλακας· καὶ ἀπέκτειναν μὲν ὀλίγους αὐτῶν, τρόπαιον μὲντοι ἐστήσαντο ὀρώντων τῶν Ἀργείων οὐδὲν διαφέρον ἢ εἰ πάντας ἀπεκτόνεσαν αὐτούς.

Ἀϋθις δὲ Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ οἱ σύμμαχοι ἐφρούρουσαν τὸ Ὀνειον, Θηβαῖοι δὲ προσήεσαν ὡς ὑπερβησόμενοι. πορευομένων δὲ διὰ Νεμεῆας τῶν Ἀρκάδων καὶ Ἡλείων, ὅπως συμμίκταιεν τοῖς Θηβαίοις, προσήνεγκαν μὲν λόγον τῶν Φλιασίων

V, 2, 29. — ἀποστάντων — S. VI, 5, 32. Die zunächst erzählten Begebenheiten gehören in die Zeit des ersten Einfalles der Thebaner.

3. ἀφέστασαν — Vgl. I, 18. — ἀλλ' οὐδ' — ἀλλά ist gesetzt, als stände statt des Particips λαχόντες ein Verbum finitum. Vgl. Kyrop. IV, 3, 14 ὅ γε μὴν μάλιστ' ἂν τις φοβηθείη — ἀλλ' οὐδὲ τούτο ἀμήχανον. — ὄντων — Ἀμύκλας — S. VI, 5, 30. — βοῦν ξένια — Vgl. Anab. IV, 8, 24 ξένια ἤλθον βοῆς.

4. εἰς τὸν Φλιοῦντα — S. zu IV, 4, 15. — οὐδὲν διαφέρον ἢ — nicht anders als. S. zu III, 4, 19. Das Participle kann dem Sinne nach wohl nicht mit τρόπαιον verbunden werden; es müßte, wenn die Überlieferung richtig ist, im Sinne von διαφερόντως stehen.

5. Ἀϋθις κτέ. — Im J. 368 v. Chr. S. 1, 15. — προσήνεγκαν λόγον — machten einen Vorschlag. Vgl. Kyrop. V, 1, 31. Ages. 5, 5. — σφίσι — nicht allein den Flüchtigen, sondern auch denen,

φυγάδες, ὡς εἰ ἐθελήσειαν ἐπιφανῆναι μόνον σφίσι, λάβοιεν ἂν Φλιούντα· ἐπεὶ δὲ ταῦτα συνωμολογήθη, τῆς νυκτὸς ὑπεκαθίζοντο ὑπ' αὐτῷ τῷ τείχει κλίμακας ἔχοντες οἱ τε φυγάδες καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν ὡς ἑξακόσιοι. ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν σκοποὶ ἐσήμαινον ἀπὸ τοῦ Τρικαράνου ὡς πολεμίων ἐπιόντων, ἡ δὲ πόλις πρὸς τούτους τὸν νοῦν εἶχεν, ἐν δὴ τούτῳ οἱ προ-
 6 διδόντες ἐσήμαινον τοῖς ὑποκαθημένοις ἀναβαίνειν. οἱ δ' ἀναβάντες καὶ λαβόντες τῶν φρουρῶν τὰ ὄπλα ἔρημα ἐδίωκον τοὺς ἡμεροφυλάκας ὄντας δέκα· ἀφ' ἐκάστης δὲ τῆς πεμπάδος εἰς ἡμεροφυλάξ κατελείπετο· καὶ ἓνα μὲν ἔτι καθεύδοντα ἀπέκτειναν, ἄλλον δὲ καταφυρόντα πρὸς τὸ Ἥραιον. φυγῇ δ' ἐξαλλομένων κατὰ τοῦ τείχους τοῦ εἰς τὸ ἄστυ ὄρωντος τῶν ἡμεροφυλάκων, ἀναμφισβητήτως εἶχον οἱ ἀναβάντες
 7 τὴν ἀκρόπολιν. ἐπεὶ δὲ κραυγῆς εἰς τὴν πόλιν ἀφικομένης ἐβοήθουν οἱ πολῖται, τὸ μὲν πρῶτον ἐπεξελθόντες ἐκ τῆς ἀκροπόλεως οἱ πολέμιοι ἐμάχοντο ἐν τῷ πρόσθεν τῶν εἰς τὴν πόλιν φερουσῶν πυλῶν· ἔπειτα πολιορκούμενοι ὑπὸ τῶν προσβοηθούτων ἐχώρουν πάλιν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν· οἱ δὲ πολῖται συνεισπίπτουσιν αὐτοῖς. τὸ μὲν οὖν μέσον τῆς ἀκροπόλεως εὐθύς ἔρημον ἐγένετο· ἐπὶ δὲ τὸ τεῖχος καὶ τοὺς πύρ-

welche in der Stadt mit ihnen im Einverständnisse waren, die gleich nachher οἱ προδιδόντες, genannt werden. — ὡς — ἐπιόντων — S. zu V, 1, 25. — ἀπὸ τοῦ Τρικαράνου — ist mit οἱ σκοποὶ ἐσήμαινον zu verbinden; denn es sind offenbar Wachposten der Phliasier gemeint, welche diese auf der Höhe des Berges aufgestellt hatten. Mit πολεμίων ἐπιόντων es zu verbinden, würde die Wortstellung nicht gerade hindern, wohl aber die Sache; denn aus dem Folgenden ergibt sich, daß man einen Angriff auf die untere Stadt, nicht auf die Burg erwartete, daß also die Feinde aus dem Nemeathale heraufzogen. Die Verbannten scheinen an der Nordmauer der Burg Stellung gehabt zu haben. Zur Orientierung s. den beigegebenen Plan, wo mit *b* die Akropolis, mit *c* die untere Stadt bezeichnet ist. — οἱ προδιδόντες — S. zu I, 3, 18.

6. τὰ ὄπλα — nicht die Waffen, sondern die Plätze der Posten. S. zu II, 4, 6 und vgl. Kyrop. VII, 2, 5 εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας φυλάττοντας τὴν ἀκρην, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὄπλα ἔρημα. — ἡμεροφυλάκας — die, welche für gewöhnlich am Tage, wo eine stärkere Besatzung der Mauern nur bei unmittelbar drohender Gefahr nötig war, die Wache hatten. Die Nachtposten dagegen waren fünfmal so stark. — ὄρωντος — hingewendet, wie I, 17 βλέποντος.

7. ἔπειτα — S. zu IV, 4, 13. — πολιορκούμενοι — eingeschlossen. Vgl. zu IV, 7, 1. — τὸ μέσον τῆς ἀκροπόλεως — der innerhalb der Befestigungswerke der Burg gelegene Raum, der ziemlich geräumig war, denn es befand sich dort nicht allein Ackerland (§ 8), sondern auch ein Hain mit einem Heiligum der Hebe und ein Heiligum der Demeter. Pausan. II, 13, 3—5.

ρους ἀ
 οἱ δὲ χ
 κλίμακα
 γαν ἐκ
 νοημέ
 τόλμη
 καιρῶ
 κλοῦντο
 ρυττον
 θεν ἐτι
 δὲ πρὸ
 καὶ πύ
 ροῦντε
 τεθερι
 φοβούμ
 παιόμε
 δὴ πᾶ
 δὲ καὶ
 ἀπεχώ
 ἐνούσ

8. οἱ
 § 5 nich
 1, 18 A
 als Te
 führt s
 kann r
 oberh
 leicht
 in ein
 schen
 hellen.
 καὶ κ
 Seite
 ist die
 auch i
 genüge
 Denn
 Versuc
 breche
 da ja
 machte
 von d
 Leitern
 Ziele f
 Worte
 der g

γοὺς ἀναβάντες οἱ πολέμοι ἔπαιον καὶ ἔβαλλον τοὺς ἔνδον· οἱ δὲ χαμόθεν ἠμύνοντο καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος φερούσας κλίμακας προσεμάχοντο. ἐπεὶ δὲ τῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν πύργων ἐκράτησάν τινων οἱ πολῖται, ὁμόσε δὴ ἐχώρουν ἀπονενοημένως τοῖς ἀναβεβηκόσιν. οἱ δὲ ἀθούμενοι ὑπ' αὐτῶν τῇ τόλμῃ τε καὶ μάχῃ εἰς ἔλαττον συνειλοῦντο. ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ μὲν Ἀρκάδες καὶ οἱ Ἀργεῖοι περὶ τὴν πόλιν ἐκυκλοῦντο, καὶ κατὰ κεφαλὴν τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως διώρυντον· τῶν δὲ ἔνδοθεν οἱ μὲν ἐπὶ τὸ τεῖχος, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν ἔτι ἐπαναβαίνοντας, ἐπὶ ταῖς κλίμαξιν ὄντας, ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἀναβεβηκότας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πύργους ἐμάχοντο, καὶ πῦρ εὐρόντες ἐν ταῖς σκηναῖς ὑφῆπτον αὐτούς, προσφοροῦντες τῶν δραγμαίων ἅ ἔτυχον ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως τεθειρισμένα. ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἀπὸ τῶν πύργων τὴν φλόγα φροβούμενοι ἐξήλλοντο, οἱ δὲ ἐπὶ τῶν τευχῶν ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν παιόμενοι ἐξέπιπτον. ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἤρξαντο ὑπέκειν, ταχὺ δὴ πᾶσα ἡ ἀκρόπολις ἔρημος τῶν πολεμίων ἐργένητο. εὐθύς δὲ καὶ οἱ ἰππεῖς ἐξήλαντον· οἱ δὲ πολέμοι ἰδόντες αὐτοὺς ἀπεχώρουν, καταλιπόντες τὰς τε κλίμακας καὶ τοὺς νεκρούς, ἐνίους δὲ καὶ ζῶντας ἀποκεχωλεμένους. ἀπέθανον δὲ τῶν

8. οἱ Ἀργεῖοι — Argiver waren § 5 nicht genannt worden, während 1, 18 Arkader, Argiver und Eleer als Teilnehmer des Zuges aufgeführt sind. — κατὰ κεφαλὴν — kann nicht wie § 11 die Bedeutung oberhalb, von oben haben, vielmehr bedeutet es von vorn, wie in einer Inschrift über den athenischen Mauerbau bei Rangabé, Antiq. hellén. II Nr. 771 παρὰ πλευρῶν καὶ κατὰ κεφαλὴν = an der Seite und von vorn. Dennoch ist die Sache nicht klar, zumal da auch in den nächsten Worten ein genügender Sinn nicht zu finden ist. Denn abgesehen davon, daß ein Versuch, die Mauer zu durchbrechen, kaum glaublich erscheint, da ja der, wie es scheint, auch gemachte Versuch, die Mauer auf den von den Flüchtlingen benutzten Leitern zu ersteigen, leichter zum Ziele führen mußte, so fehlt in den Worten τῶν δὲ ἔνδοθεν — ἔπαιον der grammatische Zusammenhang.

Im allgemeinen läßt sich erkennen, daß die Städter (οἱ ἔνδοθεν s. zu III, 1, 18), die sich jetzt auf der Mauer befinden und dort die eingedrungenen Flüchtlinge zusammengeedrängt haben, teils gegen diese, teils gegen die Arkader und Argiver, welche von außen die Mauer ersteigen, zu kämpfen haben. — Die Beziehung von αὐτῶν ist unverständlich, da es dem Sinne nach nur die Argiver und Arkader bezeichnen kann, während vorher die Flüchtlinge genannt sind. — ὑφῆπτον — Der innere Ausbau der Türme war von Holz. — ἔτυχον — S. zu II, 3, 8. — οἱ ἀπὸ τῶν πύργων — S. zu III, 1, 22.

9. ἐργένητο — Die Burg war bald frei. Das Plusquamperf. zur Bezeichnung des Schnellgeschehenen wie 4, 23 ταχὺ ἐτέτρατο. Kyrop. I, 4, 5 ταχὺ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει. — ἐξήλαντον — nämlich aus der Stadt Phlius. — ἀποκεχωλεμέ-

μὴ ταύτη περιελθόντες οἱ Φλιάσιοι κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν γένοιτο ὑπὲρ τοῦ Ἡραίου. ὡς δ' ἔγνωσαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως 12 τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὸ πεδίον ὠρμημένους, ἀντεξελθόντες οἱ τε ἰππεῖς καὶ οἱ ἐπίλεκτοι τῶν Φλιασίων ἐμάχοντο καὶ οὐκ ἀνίσταντο εἰς τὸ πεδίον αὐτούς. καὶ τὸ μὲν πλείστον τῆς ἡμέρας ἐνταῦθα ἀκροβολιζόμενοι διῆγον, οἱ μὲν περὶ τὸν Εὐφρόνα ἐπιδιῶκοντες μέχρι τοῦ ἰππασίμου, οἱ δὲ ἐνδοθεν μέχρι τοῦ Ἡραίου. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἐδόκει ἰέναι, ἀπήεσαν οἱ 13 πολέμιοι κύκλῳ τοῦ Τρικαρανῶν· ὥστε γὰρ τὴν σύντομον πρὸς τοὺς Πελληνεῆς ἀφικέσθαι ἢ πρὸ τοῦ τείχους φάραγξ εἶργε. μικρὸν δ' αὐτοὺς πρὸς τὸ ὄρθιον προπέμψαντες οἱ Φλιάσιοι ἀποτρεπόμενοι ἔντο τὴν παρὰ τὸ τείχος ἐπὶ τοὺς Πελληνεῆς καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν. καὶ οἱ περὶ τὸν Θηβαῖον 14 δὲ αἰσθόμενοι τὴν σπουδὴν τῶν Φλιασίων ἡμιλλῶντο, ὅπως φθάσειαν τοῖς Πελληνεῦσι βοηθήσαντες. ἀφικόμενοι δὲ πρότεροι οἱ ἰππεῖς ἐμβάλλουσι τοῖς Πελληνεῦσι. δεξαμένων δὲ τὸ πρῶτον, ἐπαναχωρήσαντες πάλιν σὺν τοῖς παραγεγενημένοις τῶν πεζῶν ἐνέβαλον καὶ ἐκ χειρὸς ἐμάχοντο. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐγκλίνουσιν οἱ πολέμιοι καὶ ἀποθνήσκουσι τῶν τε Σικωνίων τινὲς καὶ τῶν Πελληνεῶν μάλα πολλοὶ καὶ ἄνδρες ἀγαθοί. τούτων δὲ γενομένων οἱ μὲν Φλιάσιοι τρόπαιον 15 ἴσταντο λαμπρὸν παιανίζοντες, ὥσπερ εἰκός· οἱ δὲ περὶ τὸν Θηβαῖον καὶ τὸν Εὐφρόνα περιεώρων ταῦτα, ὥσπερ ἐπὶ θεῶν περιεδραμηκότες. τούτων δὲπραχθέντων, οἱ μὲν ἐπὶ Σικωνῶνος ἀπῆλθον, οἱ δ' εἰς τὸ ἄστυ ἀπεχώρησαν.

12. ἀνίσταντο — S. zu II, 4, 11. — οἱ ἐνδοθεν — die Phliasier. S. zu III, 1, 18.

13. κύκλῳ τοῦ Τρικαρανῶν — in einem Bogen auf den Abhängen des Trikaranon (auf dem Plane c—e). — Die gleich nachher genannte φάραγξ ist ein vom Trikaranon kommendes Flüschen, welches an der Südseite der Stadt vorbeifließt (f auf dem Plane). — ὥστε — ἀφικέσθαι — Diese Konstruktion ist sonst bei den Verben des Hindernis nicht gebräuchlich. Vgl. zu IV, 8, 6. — τὴν σύντομον — nämlich ὁδόν; derselbe Weg, der gleich darauf ἢ παρὰ τὸ τείχος genannt wird, längs der östlichen Mauer der Stadt.

— προπέμψαντες — sonst im freundlichen Sinne: geleiten, hier soviel als nachziehen.

14. δεξαμένων — Das ausgelassene Subjekt ergibt sich aus dem vorangehenden. Vgl. zu I, 1, 29. — καὶ ἄνδρες ἀγαθοί — und zwar tapfere Männer.

15. λαμπρὸν — παιανίζοντες — Das Neutrum Singularis eines Adjektivs wird zuweilen namentlich bei Verben, die einen Ton, Ruf u. s. w. bezeichnen, auch in der Prosa an Stelle des Adverbs gesetzt. Anzusehen ist eine solche Form als eine Art Objekt. — περιεδραμηκότες — nämlich um die Stadt, in Bezug auf § 13 ἀπήεσαν κύκλῳ τοῦ Τρικαρανῶν.

- 16 Καλὸν δὲ καὶ τοῦτο διεπράξαντο οἱ Φιλιάσιοι· τὸν γὰρ Πελληνέα Προξενον ζῶντα λαβόντες, καίπερ πάντων σπανιζόμενοι, ἀφῆκαν ἄνευ λύτρων. γενναίους μὲν δὴ καὶ ἀκλίμους πῶς οὐκ ἂν τις φραίη εἶναι τοὺς τοιαῦτα διαπραττόμενους;
- 17 Ὡς γε μὴν καὶ διὰ καρτερίας τὴν πίστιν τοῖς φίλοις διέσωζον περιφανές· οὐ ἐπεὶ εἰργοντο τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν, ἔξω τὰ μὲν ἐκ τῆς πολεμίας λαμβάνοντες, τὰ δὲ ἐκ Κορίνθου ὠνούμενοι, διὰ πολλῶν κινδύνων ἐπὶ τὴν ἀγορὰν ἰόντες, χαλεπῶς μὲν τιμὴν πορίζοντες, χαλεπῶς δὲ τοὺς πορίζοντας διαπραττόμενοι, γλίσχωσ δ' ἐγγυητὰς καθιστάντες
- 18 τῶν ἀξόντων ὑποζυγίων. ἤδη δὲ παντάπασιν ἀποροῦντες Χάρητα διεπράξαντο σφίσι παραπέμψαι τὴν παραπομπήν. ἐπεὶ δ' ἐν Φλιοῦντι ἐγένοντο, ἐδεήθησαν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀρχαίους συνεπέμψαι εἰς τὴν Πελλήνην. κἀκείνους μὲν ἐκεῖ κατέλιπον, ἀγοράσαντες δὲ καὶ ἐπισκευασάμενοι ὅποσα ἐδύναντο ὑποζύγια νυκτὸς ἀπήεσαν, οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι ἐνεδρεύσονται ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ νομίζοντες χαλεπώτερον
- 19 εἶναι τοῦ μάχεσθαι τὸ μὴ ἔχειν τὰπιτῆδεια. καὶ προήεσαν μὲν οἱ Φιλιάσιοι μετὰ Χάρητος· ἐπεὶ δὲ ἐνέτυχον τοῖς πολεμίοις, εὐθύς ἔργον τε εἶχοντο καὶ παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις

Der Sinn ist: Sie ließen das geschehen, indem sie gleichsam nur zum Zusehen ihren Lauf um die Stadt gemacht hatten, nicht um den Ihrigen Hilfe zu bringen.

16. τοῦτο — folgendes. S. zu II, 3, 53 und vergl. Anab. II, 5, 10.

17. διὰ καρτερίας — unter Not und Entbehrungen. — τιμὴν — die Bezahlung für die gekauften Lebensmittel. Die folgenden Worte sind dunkel; man muß wohl zu πορίζοντας das Objekt aus dem vorhergehenden ἀγορὰν entnehmen, wie dies ja auch bei ἀξόντων der Fall ist. Der Sinn würde dann sein: Sie brachten nur mit Mühe die Bezahlung auf, mit Mühe fanden sie solche, die ihnen Lebensmittel lieferten, selbst wenn sie sie zu bezahlen im stande waren, und auch dann fanden sich nur wenige, die für die Gespanne,

mit denen man die Lebensmittel heranschaffte, gutsagten.

18. Χάρης — Feldherr der Athener, von denen schon oben Reiter bei den Phlasiern erwähnt worden sind. Er scheint in Korinth sein Quartier gehabt zu haben. Vgl. Diodor XV, 75. — παραπέμψαι τὴν παραπομπήν — den Zufuhren mit einer Deckung das Geleit geben. Vgl. § 23. — εἰς τὴν Πελλήνην — Da die Pelleneer noch eben als Feinde genannt waren, so muß der 4, 17 erwähnte Übertritt derselben zu den Lakedämoniern gerade in dieser Zeit geschehen sein. — ἐνεδρεύσονται — mit passiver Bedeutung. Vgl. VI, 4, 6.

19. ἔργον εἶχοντο — sie begannen den Kampf. Kyrop. VII, 1, 27 ὡς δὲ ἦσθετο Ἀγαγέρος ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κύρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτός. S. auch V, 3, 2 und über

πέκειντο καὶ
πένης καὶ ἐκ
ἀκαθε καὶ ἐ
ἠρώτησαν
ἀνίστη ὁ Χρ
μαίταιοι τῶν
ἐλλιστον ἐρ
αἰν οἱ Σκυ
τες, ὀπίτας
ὁ ἰσπεῖς κα
καὶν ἔχον ἐ
ἀφῆ, ἴσως
ῖταις. εἰ δὲ
τοῖς θεοῖς θ
θεοὺς ταῦτα
εὐ εἰδέναι,
τεταγκῶς
δὲ ἐν τῇ π
μάχῃ καὶ
τῶν δὲ Φλ
θύοντο καὶ
πέδον παρ
ρεῖοντο ἐν

πράγμα in
tu 1, 17. —
βόων —
auffordernd
den Dativ
I, 8, 12 u
wie hier be
Vgl. Kyrop.
errief nac
selbe Paron
sich auch
σηθεῖν. —
ῖταις —
hinein. Vg
4 μέγιστο
Gastm. S.
λόγον und
20. χωρῆ
ethischer
ποιήσεις
tung von τ

ἐνέκειντο καὶ ἅμα Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἐβόων. νίκης δὲ γενομένης καὶ ἐκβληθέντων ἐκ τῆς ὁδοῦ τῶν πολεμίων, οὕτω δὴ οἴκαδε καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἃ ἦγον ἀπέσωσαν. ὡς δὲ τὴν νύκτα ἠγρούνησαν, ἐκάθειδον μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἀνέστη ὁ Χάρης, προσελθόντες οἱ τε ἱππεῖς καὶ οἱ χρησιμώτατοι τῶν ὀπλιτῶν ἔλεγον· ὦ Χάρης, ἔξεστί σοι τήμερον κάλλιστον ἔργον διαπραξασθαι. χωρίον γὰρ ἐπὶ τοῖς ὄροις ἡμῖν οἱ Σικυώνιοι τειχίζουσιν, οἰκοδόμους μὲν πολλοὺς ἔχοντες, ὀπλίτας δὲ οὐ πᾶν πολλοὺς. ἠγησόμεθα μὲν οὖν ἡμεῖς οἱ ἱππεῖς καὶ τῶν ὀπλιτῶν οἱ ἔρρωμενέστατοι· σὺ δὲ τὸ ξυμμάχον ἔχων ἐὰν ἀκολουθῆς, ἴσως μὲν διαπεπραγμένα σοι καταλήψη, ἴσως δὲ ἐπιφανεῖς σὺ τροπῆν, ὥσπερ ἐν Πελλάγη, ποιήσεις. εἰ δὲ τι δυσχερές σοί ἐστιν ὧν λέγομεν, ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς θυόμενος· οἴομεθα γὰρ ἔτι σε μᾶλλον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ταῦτα πράττειν κελεύσειν. τοῦτο δὲ χορή, ὦ Χάρης, εἴ εἰδέναι, ὅτι ἐὰν ταῦτα πράξῃς, τοῖς μὲν πολεμίοις ἐπιτετειχικῶς ἔσῃ, φιλίαν δὲ πόλιν διασεσωκῶς, εὐκλεέστατος δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔσῃ, ὀνομαστότατος δὲ καὶ ἐν τοῖς συμμάχοις καὶ πολεμίοις. ὁ μὲν δὴ Χάρης πεισθεὶς ἐθύετο· 21 τῶν δὲ Φλιασίων εὐθύς οἱ μὲν ἱππεῖς τοὺς θώρακας ἐνδύοντο καὶ τοὺς ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ ὀπλίται ὅσα εἰς πεζὸν παρεσκευάζοντο. ἐπεὶ δὲ ἀναλαβόντες τὰ ὄπλα ἐπορεύοντο ἔνθα ἐθύετο, ἀπήντα αὐτοῖς ὁ Χάρης καὶ ὁ μάντις

πρᾶγμα in ähnlicher Bedeutung zu 1, 17. — Χάρητα ἐπιβοηθεῖν ἐβόων — In der Bedeutung des auffordernden Zurufes hat βοᾶν sonst den Dativ beim Infinitiv; s. Anab. I, 8, 12 u. 19. Der Accusativ steht wie hier bei ἀναβοῆσαι IV, 2, 22. Vgl. Kyrop. VII, 2, 5 Κύρον ἐβόα, errief nach dem Kyros. — Dieselbe Paronomasie wie hier findet sich auch Anab. V, 2, 32 ἐβόα βοηθεῖν. — μέχρι πόρρω τῆς ἡμέρας — bis tief in den Tag hinein. Vgl. Isokr. vom Umtausch 4 μέχρι πόρρω τῆς ἡλικίας. Platon Gastm. S. 217^c μέχρι δεῦρο τοῦ λόγου und zu IV, 7, 5.

20. χωρίον — S. § 1. — σοι — ethischer Dativ. — τροπῆν — ποιήσεις — kann in der Bedeutung von τροπῆν ποιῆσθαι (V, 4,

43) nicht verschieden sein. So auch Herod. I, 30 τροπῆν ποιήσας. Vgl. κραυγῆν ποιεῖν VI, 4, 16. σπονδὰς ποιεῖν Anab. IV, 3, 14. Kyrop. II, 3, 1. σφαγὰς ποιεῖν II, 2, 6; III, 2, 27. — ἀνακοίνωσαι τοῖς θεοῖς — frage die Götter um Rat. Gewöhnlicher ist in dieser Bedeutung das Aktiv, wie Anab. VI, 1, 22, während das Medium sich beraten heißt, Anab. III, 1, 5; V, 6, 36. ἀνεξουότου ἑλλεν. I, 1, 30. Dagegen auch κοινοῦσθαι τῷ θεῷ VII, 1, 27. Anab. VI, 2, 15. — τοῦτο — S. zu II, 3, 53. — ἐπιτετειχικῶς ἔσῃ — du wirst einen festen Platz haben, von wo aus du die Feinde angreifen kannst. S. zu III, 2, 1.

21. ὅσα εἰς πεζόν — S. zu VI, 1, 10 u. 2, 27.

καὶ ἔλεγον, ὅτι καλὰ τὰ ἱερά. ἀλλὰ περιμένετε, ἔφασαν ἤδη γὰρ καὶ ἡμεῖς ἔξιμεν. ὡς δὲ τάχιστα ἐκηρύχθη, θεία τι 22 προθυμία καὶ οἱ μισθοφόροι ταχὺ ἐξέδραμον. ἐπεὶ δὲ Χάρης ἤρξατο πορεύεσθαι, προήεσαν αὐτῷ οἱ τῶν Φλιασίων ἱππεῖς καὶ πεζοί· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ταχέως ἤγουντο, ἔπειτα δὲ ἐτρόχαζον· τέλος δὲ οἱ μὲν ἱππεῖς κατὰ κράτος ἤλαυνον, οἱ δὲ πεζοὶ κατὰ κράτος ἔθεον ὡς δυνατόν ἐν τάξει, οἷς καὶ ὁ Χάρης σπουδῇ ἐπηκολούθει. ἦν μὲν οὖν τῆς ὄρας μικρὸν πρὸ δύντος ἡλίου· κατελάμβανον δὲ τοὺς ἐν τῷ τεῖχει πολεμίους τοὺς μὲν λουομένους, τοὺς δ' ὀψοποιουμένους, τοὺς δὲ φυ- 23 ρῶντας, τοὺς δὲ στιβάδας ποιουμένους. ὡς δ' εἶδον τὴν σφοδρότητα τῆς ἐφόδου, εὐθύς ἐκπλαγέντες ἔφυγον καταλιπόντες τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι πάντα τάπιτῆδεια. κἀκεῖνοι μὲν ταῦτα δειπνήσαντες καὶ οἰκοθεν ἄλλα ἐλθόντα, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ σπείσαντες καὶ παιανίσαντες καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι, κατέδραθον. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἀφικομένου τῆς νυκτὸς ἀγγέλου περὶ τῆς Θυαμίας, μάλα φιλικῶς κηρύξαντες τὰ ζεύγη καὶ τὰ ὑποζύγια πάντα καὶ σίτου γεμίσαντες εἰς τὸν Φλιοῦντα παρήγαγον· καὶ ἕωσπερ ἔτειχίζετο τὸ τεῖχος, ἐκάστης ἡμέρας παραπομπαὶ ἐγίνοντο.

III. Περὶ μὲν δὴ Φλιασίαν, ὡς καὶ πιστοὶ τοῖς φίλοις ἐγέ-
νοντο καὶ ἄλκιμοι ἐν τῷ πολέμῳ διετέλεσαν, καὶ ὡς πάντων
σπανίζοντες διέμενον ἐν τῇ συμμαχίᾳ, εἰρηται. σχεδὸν δὲ
περὶ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰνέας Στυμφάλιος, στρατηγὸς τῶν
Ἀρχαδῶν γεγενημένος, νομίσας οὐκ ἀνεκτῶς ἔχειν τὰ ἐν τῷ
Σικυῶνι, ἀναβάς σὺν τῷ ἑαυτοῦ στρατεύματι εἰς τὴν ἀκρό-
πολιν συγκαλεῖ τῶν Σικυωνίων τῶν τε ἔνδον ὄντων τοὺς
κρατίστους καὶ τοὺς ἀνευ δόγματος ἐκπεπτωκότας μετεπέμ-

22. αὐτῷ — ist als eine Art von ethischem Dativ zu fassen. Vgl. III, 4, 13 προιόντες αὐτῷ οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον. V, 4, 59 προήεσαν αὐτῷ οἱ πελτασταί. Anab. VI, 3, 10 Ξενοφῶντι δὲ διὰ τῆς μεσογαίας πορευομένῳ οἱ ἱππεῖς προκαταθέοντες ἐντυγχάνουσι πρεσβύταις πορευομένοις ποι. — τῆς ὄρας — als partitiver Genetiv von μικρὸν πρὸ δύντος ἡλίου abhängig.

23. κηρύξαντες τὰ ζεύγη — Sie forderten durch Heroldsruf zur Gestellung von Wagen und Zug-

tieren auf. — τὸ τεῖχος — Thyamia, dessen Befestigung die Phliasier für sich vollendeten. Vgl. 4, 1.

III. Die am Schlusse des ersten Kapitels abgebrochene Erzählung der Vorgänge in Sikyon wird fortgesetzt. Es ist das Jahr 366 v. Chr.

1. ἄλκιμοι διετέλεσαν — S. zu VI, 3, 10. — τοὺς κρατίστους — S. zu 1, 42. Dieselbe Bezeichnung auch § 4, wo sich auch

πετο. 9
λιμένα τ
Κορίνθου
δαιμονίου
ὡς Λακ
ἐδίδοτο
ψηφίσα
μενος τι
γούσι τ
ἐδυνάστ
νῦν δ'
ἠεροῶντ
οὐ πάντ
' Ἄλλ
Εὐφρον
τίστων
πάλιν κ
δήμῳ· 6
οὐκ ἄν
πόλεω
πεῖσαν
δ' αὐτῶ
γάδες τ
εἰς τὰς
συνόντα
δύνευσ

für dies
gebrauch
tos —
beschluss
Euphron.

2. Πα
selbe wie
während
gegen die
hatte. —
VI, 3, 17
— als
Vgl. [D
τοὺς δὲ
τοὺς κα
διδόναι

πετο. φοβηθεῖς δὲ ταῦτα ὁ Εὐφρων καταφεύγει εἰς τὸν 2
 λιμένα τῶν Σικωνίων, καὶ μεταπεμφόμενος Πασίμηλον ἐκ
 Κορίνθου, διὰ τοῦτου παραδίδωσι τὸν λιμένα τοῖς Λακε-
 δαιμονίοις καὶ ἐν ταύτῃ αὐτῇ συμμαχίᾳ ἀνεστρέφετο, λέγων,
 ὡς Λακεδαιμονίοις διατελοῖ πιστὸς ὢν· ὅτε γὰρ ψῆφος
 ἐδίδοτο ἐν τῇ πόλει, εἰ δοκοῖ ἀφίστασθαι, μετ' ὀλίγων ἀπο-
 ψηφίσασθαι ἔφη· ἔπειτα δὲ τοὺς προδόντας ἑαυτὸν βουλό- 3
 μενος τιμωρήσασθαι δῆμον καταστήσει. καὶ νῦν, ἔφη, φεύ-
 γουσιν ὑπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ὑμᾶς προδιδόντες. εἰ μὲν οὖν
 ἐδυνάσθην ἐγώ, ὄλην ἂν ἔχων τὴν πόλιν πρὸς ὑμᾶς ἀπέστην·
 νῦν δ' οὐ ἐγκρατῆς ἐγενόμην τὸν λιμένα παραδεδωκα ὑμῖν.
 ἡγοῶντο μὲν δὴ πολλοὶ αὐτοῦ ταῦτα· ὁπόσοι δὲ ἐπέιθοντο
 οὐ πάνν κατὰδηλον.

Ἄλλὰ γὰρ ἐπέπερ ἠρξάμην, διατελέσει βούλομαι τὰ περὶ 4
 Εὐφρονος. στασιασάντων γὰρ ἐν τῷ Σικωνίῳ τῶν τε βελ-
 τίσιων καὶ τοῦ δήμου, λαβὼν ὁ Εὐφρων Ἀθήνηθεν ξενικὸν
 πάλιν κατέρχεται. καὶ τοῦ μὲν ἄστεως ἐκράτει σὺν τῷ
 δήμῳ· Θηβαίων δὲ ἀρμοστοῦ τὴν ἀκρόπολιν ἔχοντος, ἐπεὶ ἔγνω
 οὐκ ἂν δυνάμενος τῶν Θηβαίων ἐχόντων τὴν ἀκρόπολιν τῆς
 πόλεως κρατεῖν, συσκευασάμενος χρήματα ἔρχετο, ὡς τούτοις
 πείσω Θηβαίους ἐκβάλλειν μὲν τοὺς κρατίστους, παραδοῦναι 5
 δ' αὐτῷ πάλιν τὴν πόλιν. αἰσθόμενοι δὲ οἱ πρόσθεν φυ-
 γάδες τὴν ὁδὸν αὐτοῦ καὶ τὴν παρασκευὴν ἀντεπορεύοντο
 εἰς τὰς Θήβας. ὡς δ' ἑώραν αὐτὸν οἰκείως τοῖς ἀρχουσι
 συνόντα, φοβηθέντες μὴ διαπράξαιτο ἃ βούλεται, παρεκιν-
 δύνουσάν τινες καὶ ἀποσφάττουσιν ἐν τῇ ἀκροπόλει τὸν Εὐ-

für dieselbe Partei οἱ βέλτιστοι
 gebraucht findet. — ἀνευ δόγμα-
 τος — nicht nach einem Volks-
 beschluss, sondern auf Befehl des
 Euphron. S. 1, 46.

2. Πασίμηλος — ist wohl der-
 selbe wie IV, 4, 4 u. 7. — αὐτὸν —
 während er vorher in Sikyon
 gegen die Lakedämonier gearbeitet
 hatte. — ἀνεστρέφετο — S. zu
 VI, 3, 17. — ὅτε ψῆφος ἐδίδοτο
 — als man abstimmen liefs.
 Vgl. [Demosth.] geg. Neaera 90
 τοὺς δὲ πρυτάνεις κελεύει τιθέναι
 τοὺς καθίστους καὶ τὴν ψῆφον
 δίδουσι τῷ δήμῳ.

3. δῆμον — d. i. eine De-
 mokratie. S. zu I, 7, 28. —
 προδιδόντες — S. zu I, 7, 28.

4. Ἄλλὰ γὰρ — Aber ich fahre
 in der Erzählung der nächst-
 folgenden Begebenheiten noch
 nicht fort, denn ich will u. s. w.
 In ähnlicher Weise ist bei ἀλλὰ
 γὰρ öfter der verbindende Ge-
 danke, dessen Begründung mit
 γὰρ gegeben wird, aus dem In-
 halte des Ganzen zu entnehmen.
 Vgl. 2, 1. — τὰ περὶ Εὐφρονος
 — S. zu VI, 1, 19. — Θηβαίων
 ἀρμοστοῦ — S. zu 2, 11 und zu
 IV, 8, 8.

φρονα, τῶν τε ἀρχόντων καὶ τῆς βουλῆς συγκαθημένων. οἱ μὲντοι ἄρχοντες τοὺς ποιήσαντας εἰσήγαγον εἰς τὴν βουλήν, καὶ ἔλεγον τάδε·

6 Ὡς ἄνδρες πολῖται, ἡμεῖς τουτουσί τοὺς ἀποκτείναντας Εὐφρονα διώκομεν περὶ θανάτου, ὀρῶντες, ὅτι οἱ μὲν σώφρονες οὐδὲν δήπου ἄδικον οὐδὲ ἀνόσιον ποιοῦσιν, οἱ δὲ πολλοὶ ποιοῦσι μὲν, λανθάνειν δὲ πειρῶνται, οὗτοι δὲ τοσοῦτον πάντας ἀνθρώπους ὑπερβεβλήκασι τόλμη τε καὶ μιαιρία, ὥστε παρ' αὐτάς τε τὰς ἀρχάς καὶ παρ' αὐτοὺς ὑμᾶς τοὺς κυρίους, οὔστινας δεῖ ἀποθνήσκειν καὶ οὔστινας μὴ, αὐτογνωμονήσαντες ἀπέκτειναν τὸν ἄνδρα. εἰ οὖν οὗτοι μὴ δάσωσι τὴν ἐσχάτην δίκην, τίς ποτε πρὸς τὴν πόλιν θαρρῶν πορευσεται; τί δὲ πείσεται ἢ πόλις, εἰ ἐξέσται τῷ βουλομένῳ ἀποκτείνειν πρὶν δηλῶσαι, ὅτου ἔνεκα ἦκει ἕκαστος; ἡμεῖς μὲν δὴ τούτους διώκομεν ὡς ἀνοσιωτάτους καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀνομιωτάτους καὶ πλείστον δὴ ὑπεριδόντας τῆς πόλεως· ὑμεῖς δὲ ἀκηκοότες, ὁποίας τινὸς ὑμῖν δοκοῦσιν ἄξιοι εἶναι δίκης, ταύτην αὐτοῖς ἐπίθετε.

7 Οἱ μὲν ἄρχοντες τοιαῦτα εἶπον· τῶν δὲ ἀποκτεινάντων οἱ μὲν ἄλλοι ἠροῦντο μὴ αὐτόχειρες γεγενῆσθαι· εἰς δὲ ἀμολογῆκει καὶ τῆς ἀπολογίας ὡδὲ πως ἤρχετο· Ἄλλ' ὑπερορᾶν μὲν, ᾧ Θηβαῖοι, οὐ δυνατὸν ὑμῶν ἀνδρῶν, ὃς εἰδείη κυρίους μὲν ὄντας ὅ,τι βούλεσθε αὐτῷ χρῆσθαι· τίμι μὴν πιστεύων ἀπέκτεινα τὸν ἄνδρα; εὐ ἴστε, ὅτι πρῶτον μὲν τῷ νομίζειν δίκαιον ποιεῖν, ἔπειτα δὲ τῷ ὑμᾶς ὀρθῶς γνῶσεσθαι. ἦδεν γάρ, ὅτι καὶ ὑμεῖς τοὺς περὶ Ἀρχίαν καὶ Ἰπάτην, οὓς

6. διώκομεν περὶ θανάτου — wir klagen auf den Tod an. Sonst ist in solchen Verbindungen der bloße Genetiv gebräuchlich, wie Apolog. Socr. 21. S. auch I, 3, 19; V, 4, 24. — τὴν πόλιν — unsre Stadt, und zwar als Staat betrachtet, dessen Vertreter ja die Behörden sind.

7. ἀλλὰ — μὲν — S. zu IV, 5, 9. — ὃς εἰδείη — In Nebensätzen zu einem Infinitiv findet sich zuweilen auch nach einem Haupttempus der Optativ, wenn der Inhalt derselben als allgemein gesetzt erscheint, wie hier ὃς

εἰδείη = wenn er etwa weiß. Vgl. Kyrop. I, 6, 19 τοῦ μὲν αὐτὸν λέγειν ἃ μὴ σαφῶς εἰδείη εἰργεσθαι δεῖ. VII, 5, 56 ἀνακτᾶσθαι δύνασθαι, οὓς καιρὸς εἶη. — κυρίους μὲν ὄντας — nämlich ὑμᾶς. Die Partikel μὲν, welcher hier keine adversative Partikel entspricht, dient zur Hervorhebung. Vgl. zu IV, 1, 7. — ὅ,τι βούλεσθε χρῆσθαι — S. zu II, 1, 2. — τίμι μὴν κτέ. — Die Frage mit μὴν steht im Gegensatz zu dem negativen Satze ὑπερορᾶν μὲν οὐ δυνατὸν. Vgl. VI, 3, 13. Kyrop. I, 6, 28; II, 1, 8; III, 1, 41; VIII, 4, 10. Gastm. 3, 13. — τοὺς περὶ Ἀρχίαν —

ἐλάβατε ὁ
ἀλλὰ ὅπως
τῶν τε π
τυραννε
κατεγνώ
παραλαβ
ἀναθημά
μὴν τίς
μὲν ἂν
δοὺς κα
ἔδωκε το
σίστας τ
ἀλλὰ καὶ
ρημάτα
καὶ; οὐτ
τιωτάτων
μὲν ἔδει
οὐκ ἔδν
ρημάτα
ἐφ' ὑμᾶ
δὲ χρημ
φθερῶν
τούτω
θάνομι
οὐ μὲν
βέλτιστ
περιλά
φίλος,
τον ἀπ
Objekt z
als der
Satzes v
zunächst
folgt, da
hebung
gestellt i
4. 2. Mit
Hypates
glied vor
getötet.
τῶν φ
Vgl. zu

ἐλάβετε ὅμοια Εὐφροῦ πεποιηκότας, οὐ ψῆφον ἀνεμείνατε, ἀλλὰ ὁπότε προῶτον ἐδυνάσθητε ἐτιμωρήσασθε, νομίζοντες τῶν τε περιφανῶς ἀνοσίων καὶ τῶν φανερωῶς προδοτῶν καὶ τυραννεῖν ἐπιχειρούντων ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων θάνατον κατεργῶσθαι. οὐκοῦν καὶ Εὐφρῶν πᾶσι τούτοις ἔνοχος ἦν; 8 παραλαβὼν μὲν γὰρ τὰ ἱερὰ μεστὰ καὶ ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν ἀναθημάτων κενὰ πάντων τούτων ἀπέδειξε. προδότης γε μὴν τίς ἂν περιφανέστερος Εὐφροῦ εἶη, ὃς φιλαίματος μὲν ὢν Λακεδαιμονίοις ὑμᾶς ἀντ' ἐκείνων εἴλετο· πιστὰ δὲ δοὺς καὶ λαβὼν παρ' ὑμῶν πάλιν προῦδωκεν ὑμᾶς καὶ παρέδωκε τοῖς ἐναντίοις τὸν λιμένα; καὶ μὴν πῶς οὐκ ἀπροφασίστως τύραννος ἦν, ὃς δούλους μὲν οὐ μόνον ἐλευθέρους ἀλλὰ καὶ πολίτας ἐποίει, ἀπεκίνυνε δὲ καὶ ἐφυγάδευε καὶ χρήματα ἀφηρεῖτο οὐ τοὺς ἀδικούντας, ἀλλ' οὖς αὐτῷ ἐδόκει; οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ βέλτιστοι. αὐθις δὲ μετὰ τῶν ἐναντιωτάτων ὑμῖν Ἀθηναίων κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν ἐναντία μὲν ἔθετο τὰ ὄπλα τῷ παρ' ὑμῶν ἀρμοστῇ· ἐπεὶ δ' ἐκείνον οὐκ ἐδυνάσθη ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἐκβαλεῖν, συσκευασάμενος χρήματα δεῦρο ἀφίκετο. καὶ εἰ μὲν ὄπλα ἡθροικῶς ἐφάνη ἐφ' ὑμᾶς, καὶ χάριν ἂν μοι εἴχετε, εἰ ἀπέκτεινα αὐτόν· ὃς δὲ χρήματα ἤλθε παρασκευασάμενος, ὡς τούτοις ὑμᾶς διαφθερῶν καὶ πείσων πάλιν κύριον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς πόλεως, τοῦτ' ἐγὼ τὴν δίκην ἐπιθεῖς πῶς ἂν δικαίως ὑφ' ὑμῶν ἀποθάνοιμι; καὶ γὰρ οἱ μὲν ὄπλοις βιασθέντες βλάπτονται μὲν, οὐ μέντοι ἄδικοί γε ἀναφαίνονται. οἱ δὲ χρήμασι παρὰ τὸ βέλτιστον διαφθαρέντες ἅμα μὲν βλάπτονται, ἅμα δὲ αἰσχύνῃ περιπίπτουσι. εἰ μὲν τοίνυν ἐμοὶ μὲν πολέμιος ἦν, ὑμῖν δὲ 10 φίλος, κἀγὼ ὁμολογῶ μὴ καλῶς ἂν μοι ἔχειν παρ' ὑμῖν τοῦτον ἀποκτεῖναι· ὁ δὲ ὑμᾶς προδιδούς τί ἐμοὶ πολεμιώτερος

Objekt zu ἐτιμωρήσασθε, welches als der wichtigste Begriff des Satzes vorangestellt ist, obgleich zunächst das Verbum ἀνεμείνατε folgt, da dieses nur zur Hervorhebung des Gegenstandes vorangestellt ist. Über die Sache s. V, 4, 2. Mit dem Archias wurde auch Hypates, ein hervorragendes Mitglied von der Partei des Archias getötet. Plutarch Pelopid. 11. — τῶν φανερωῶς προδοτῶν — Vgl. zu II, 3, 38.

8. παραλαβὼν — ἀπέδειξε. Vgl. I, 46. — Die drei Anklagepunkte werden durch die Partikeln μὲν — γε μὴν — καὶ μὴν aneinandergereiht. Vergl. zu IV, 2, 17. — ἀντ' ἐκείνων εἴλετο — Vgl. III, 1, 3. — ἀπροφασίστως — unbestreitbar, mit ungewöhnlicher Bedeutung.

9. ὄπλα ἡθροικῶς — wie öfter ὄπλα = ὀπλίται oder Bewaffnete überhaupt.

10. τί πολεμιώτερος — Der

- ἦν ἢ ὑμῖν; ἀλλὰ νῆ Δία, εἶποι ἂν τις, ἐκὼν ἦλθε. κᾶτα εἰ μὲν ἀπεχόμενον τῆς ὑμετέρας πόλεως ἀπέκτεινέ τις αὐτόν, ἐπαίνου ἂν ἐτύγχανε· νῦν δὲ ὅτι πάλιν ἦλθεν ἄλλα πρὸς τοῖς πρόσθεν κακὰ ποιήσων, οὐ δικαίως φησί τις αὐτὸν τεθνάναι; ποῦ ἔχων Ἑλλησι σπονδὰς ἀποδείξει ἢ προδόταις
- 11 ἢ παλιναυτομόλοις ἢ τυράννοις; πρὸς δὲ τούτοις ἀναμνήσθητε, ὅτι καὶ ἐψηφίσασθε δήπου τοὺς φυγάδας ἀγωγίμους εἶναι ἐκ πάντων τῶν συμμάχων. ὅστις δὲ ἄνευ κοινοῦ τῶν συμμάχων δόγματος κατέρχεται φυγὰς, τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν ὅπως οὐ δίκαιόν ἐστιν ἀποθνήσκειν; ἐγὼ φημι, ὦ ἄνδρες, ἀποκτείναντας μὲν ὑμᾶς ἐμὲ τετιμωρηκότας ἔσεσθαι ἀνδρὶ τῶ πάντων ὑμῖν πολεμιοτάτῳ· γνόντας δὲ δίκαια πεποιημένοι αὐτοὺς τετιμωρηκότας φανεῖσθαι ὑπὲρ τε ὑμῶν αὐτῶν καὶ ὑπὲρ τῶν συμμάχων ἀπάντων.
- 12 Οἱ μὲν οὖν Θηβαῖοι ταῦτα ἀκούσαντες ἔγνωσαν δίκαια τὸν Εὐφρονα πεπονθέναι· οἱ μέντοι πολῖται αὐτοῦ ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν κομισάμενοι ἔθαψάν τε ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ὡς ἀρχηγέτην τῆς πόλεως σέβονται. οὕτως, ὡς ἔοικεν, οἱ πλεῖστοι ὀρίζονται τοὺς εὐεργέτας ἑαυτῶν ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι.

Accus. τί steht wie πολὺ, οὐδὲν u. s. w. zur Gradbestimmung beim Komparativ: um wie viel? — ἐκὼν ἦλθε — Die Beziehung dieses Ausdruckes ist dunkel; dem Zusammenhang nach erwartet man etwa die Bemerkung: als ein Fremder, der mit der Stadt zu verhandeln gekommen sei, stehe er unter dem Schutze derselben. — κᾶτα — läßt das Folgende als Folgerung aus dem Vorangehenden erscheinen. — ποῦ ἔχων — schließt sich an φησί τις an. Der Sinn ist: Wo kann jemand Verträge aufweisen, die mit Verrätern, rückfälligen Überläufern, Tyrannen geschlossen sind, auf welche gestützt er die Tötung jenes Mannes für ungerecht erklären könnte?

11. ἀγωγίμους — συμμάχων — dafs er aus jeder Bundesgenossenstadt, in die er sich etwa flüchtete, gefangen weggeführt werden dürfe. — ὅπως — Ein Satz mit ὅπως steht zuweilen statt eines

Satzes mit ὅτι nach einem Verbum sentiendi oder declarandi, wenn dasselbe verneint ist oder eine Frage mit negativem Sinn bildet. Kyrop. III, 3, 20 ὅπως ἐγὼ ἀχθῶμαι ὑμᾶς τρέφων μῆδ' ὑποποιεῖτε. VIII, 7, 20 οὐδέ γε ὅπως ἄφρων ἔσται ἢ ψυχῆ, ἐπειδὴν τοῦ ἀφρονος σώματος δίχα γένηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι. Hieron 9, 1 ὅπως οὐ πάντων τούτων ἐπιμελητέον, οὐ λέγω.

12. ἔθαψαν — σέβονται — Eine gleiche Ehre wurde später auch dem Aratos in Sikyon zu teil, und diese Ehre hatte noch um so höheren Wert, als ein Gesetz die Bestattung von Toten innerhalb der Stadt untersagte, das für den letztgenannten Fall nur mit Genehmigung des Gottes in Delphi aufser Kraft gesetzt wurde. Plutarch Arat. 53. In gleicher Weise hatte man auch in Amphipolis den Spartaner Brasidas geehrt. Thukyd. V, 11. — οἱ πλεῖστοι — die große Menge.

Kal
ταῦτα ἐξ
τὴν Θυα
τῶν φει
'Αθηναί
τῆς Θυα
αὐτῶν τ
δ' Ἀθην
ρησαν Θ
Κατα
ναίους τ
δι' ἐκείν
ρίους π
πρῶτων
όντας φ
ἐπειδὴ
ἢ σφίσι
οὕτω δ
Λυκομήδ
ἀποθνήσ

IV. 1.
S. zu VI,
— S. 2,
Euripos,
und Bö
jeher z
streitig
hatten
rat in
(Thukyd
es unter
und theb
ben, wäh
ges aber
bindung
Schlacht
sich den
hatten, k
pos ver
oligarchi
Themiso
der Stad
die Atl
sichtigte
und nah
Besitz.

Καὶ τὰ μὲν περὶ Εὐφρονος εἴρηται· ἐγὼ δὲ ἔνθεν εἰς IV. ταῦτα ἐξέβην ἐπάνειμι. ἔτι γὰρ τειχιζόντων τῶν Φλιασίων τὴν Θυαμίαν καὶ τοῦ Χάρητος ἔτι παρόντος Ὁρωπὸς ὑπὸ τῶν φευγόντων κατελήφθη. στρατευσαμένων δὲ πάντων Ἀθηναίων ἐπ' αὐτὸν καὶ τὸν Χάρητα μεταπεμφαμένων ἐκ τῆς Θυαμίας, ὁ μὲν λιμὴν αὖ ὁ τῶν Σικωνίων πάλιν ὑπ' αὐτῶν τε τῶν πολιτῶν καὶ τῶν Ἀρκάδων ἀλίσκεται· τοῖς δ' Ἀθηναίοις οὐδεὶς τῶν συμμαχῶν ἐβοήθησεν, ἀλλ' ἀνεχώρησαν Θηβαίους παρακαταθέμενοι τὸν Ὁρωπὸν μέχρι δίκης.

Καταμαθὼν δὲ ὁ Λυκομήδης μεμφομένους τοὺς Ἀθη-2 ναίους τοῖς συμμαχοῖς, ὅτι αὐτοὶ μὲν πολλὰ πράγματα εἶχον δι' ἐκείνους, ἀντεβοήθησε δ' αὐτοῖς οὐδεὶς, πείθει τοὺς μυρίους πρᾶττειν περὶ συμμαχίας πρὸς αὐτούς. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐδυσχέρισον τινες τῶν Ἀθηναίων τὸ Λακεδαιμονίους ὄντας φίλους γενέσθαι τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν συμμαχοῦς· ἐπειδὴ δὲ λογιζόμενοι εὕρισκον οὐδὲν μείον Λακεδαιμονίους ἢ σφίσιν ἀγαθὸν τὸ Ἀρκάδας μὴ προσδεῖσθαι Θηβαίων, οὕτω δὴ προσεδέχοντο τὴν τῶν Ἀρκάδων συμμαχίαν. καὶ 3 Λυκομήδης ταῦτα πρᾶττων, ἀπὶ αὐτῶν Ἀθήνηθεν δαιμονιώτατα ἀποθνήσκει. ὄντων γὰρ παμπόλλων πλοίων, ἐκλεξάμενος

IV. 1. τὰ περὶ Εὐφρονος — S. zu VI, 1, 19. — τειχιζόντων — S. 2, 23. — Ὁρωπὸς — am Euripos, auf der Grenze von Attika und Böotien gelegen, war von jeher zwischen beiden Ländern streitig gewesen. Im J. 411 v. Chr. hatten es die Thebaner durch Verat in ihre Gewalt bekommen (Thukyd. VIII, 60), und seitdem war es unter oligarchischer Regierung und thebanischem Einflusse geblieben, während des böotischen Krieges aber wieder mit Athen in Verbindung getreten. Als nach der Schlacht bei Leuktra die Euböer sich den Thebanern angeschlossen hatten, bemächtigten sich aus Oropos vertriebene Mitglieder der oligarchischen Partei mit Hilfe des Themison, Tyrannen von Eretria, der Stadt, und ihnen kamen, als die Athener anzugreifen beabsichtigten, die Thebaner zu Hilfe und nahmen Oropos einstweilen in Besitz. Diodor XV, 76. Aeschin.

geg. Ktesph. 85. Nach den Scholien zu letzterer Stelle geschah dies unter dem Archonten Polyzelos, 367 v. Chr. — αὖ — πάλιν — In dieser Folge scheinen die Wörter, die denn auch häufig getrennt stehen (zusammen VII, 4, 22, Kyrop. I, 6, 13; VII, 2, 23) nicht zusammenzugehören, vielmehr scheint αὖ auf das Vorhergehende zurückzuweisen, weshalb es auch häufig in Verbindung mit δὲ steht, oder wie hier ein bestimmtes Wort (ὁ λιμὴν) von dem andern abzusondern und dadurch in einen Gegensatz zu bringen, während πάλιν dann die Wiederholung bezeichnet. In der Stellung πάλιν αὖ dient αὖ zur Hervorhebung und Verstärkung des πάλιν. Vgl. V, 1, 5. — μέχρι δίκης — bis zur Entscheidung durch ein Schiedsgericht.

2. Λυκομήδης — S. 1, 23. — τοὺς μυρίους — S. 1, 38. — οὕτω δὴ — S. IV, 4, 2.

3. δαιμονιώτατα — unter Um-

τούτων ὃ ἐβούλετο, καὶ συνθήμενος τοίνυν ἀποβιβάσαι ὅποι αὐτὸς κελύοι, εἴλετο ἐνταῦθα ἐκβῆναι ἔνθα οἱ φρυγάδες ἐτύγγαλον ὄντες. κάκεινος μὲν οὕτως ἀποθνήσκει, ἡ μέντοι συμμαχία ὄντως ἐπεραίνετο.

- 4 Εἰπόντος δὲ Δημοτίωνος ἐν τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἡ μὲν πρὸς τοὺς Ἀρκάδας φιλία καλῶς αὐτῷ δοκοίη πράττεσθαι, τοῖς μέντοι στρατηγοῖς προστάξαι ἔφη χρῆναι, ὅπως καὶ Κορίνθος σῶα ἢ τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Κορίνθιοι, ταχὺ πέμψαντες ἱκανοὺς φρουροὺς ἑαυτῶν πάντοσε, ὅπου Ἀθηναῖοι ἐφρουροῦν, εἶπαν αὐτοῖς ἀπιέναι, ὡς οὐδὲν ἔτι δεόμενοι φρουρῶν. οἱ δ' ἐπέιθοντο. ὡς δὲ συνῆλθον οἱ ἐκ τῶν φρουριῶν Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν, ἐκήρυξαν οἱ Κορίνθιοι, εἴ τις ἀδικοῖτο Ἀθηναίων, 5 ἀπογράφεσθαι, ὡς ληψομένους τὰ δίκαια. οὕτω δὲ τούτων ἐχούτων Χάρης ἀφικνεῖται μετὰ ναυτικοῦ πρὸς Κεργχρείας. ἐπεὶ δ' ἔγνω τὰ πεπραγμένα, ἔλεξεν, ὅτι ἀκούσας ἐπιβουλεύεσθαι τῇ πόλει βοηθῶν παρείη. οἱ δ' ἐπαινέσαντες αὐτὸν οὐδὲν τι μᾶλλον ἐδέχοντο τὰς ναῦς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἀποπλεῖν ἐκέλευον· καὶ τοὺς ὀπλίτας δὲ τὰ δίκαια ποιήσαντες ἀπέπεμψαν. ἐκ μὲν οὖν τῆς Κορίνθου οἱ Ἀθηναῖοι οὕτως 6 ἀπηλλάγησαν. τοῖς μέντοι Ἀρκάσι πέμπειν ἠναγκάζοντο τοὺς ἱππέας ἐπικούρους διὰ τὴν συμμαχίαν, εἴ τις στρα-

ständen, die recht eigentlich als Schickung der Gottheit anzusehen sind. — καὶ — τοίνυν — und außerdem. So auch Oekon. 5, 2 πρῶτον μὲν ἀφ' ὧν ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ταῦτα ἡ γῆ φέρει ἐργαζομένοις, καὶ ἀφ' ὧν τοίνυν ἡδοναθοῦσι, προσεπιφέρει. — συνθήμενος — mit dem Schiffseigner, der auch als Subjekt zu ἐκβιβάσαι zu denken ist. — οἱ φρυγάδες — wohl Arkader, die zu einer dem Lykomedes feindlichen Partei gehörten.

4. Εἰπόντος Δημοτίωνος — ἔφη — S. zu IV, 8, 9. — σῶα — hier so viel als sicher, so dafs es sich nicht von ihnen trennen könnte. Die Femininalform σῶα findet sich auch Demosth. geg. Dionys. 32 u. 37, σῶαν ebend. 39; die Form σᾶ, welche Cobet verlangt, ist dichterisch; am gebräuchlichsten scheint in der attischen Prosa

die doch auch seltene Form des Mascul. σῶς zu sein. — ληψομένων — zu dem allgemeinen Subjekte des Infinitivs ἀπογράφεσθαι zu beziehen, welches aus dem kollektiven εἴ τις zu entnehmen ist. — τὰ δίκαια — was sie mit Recht zu fordern hätten; bei Soldaten zuweilen der Sold. Anab. VII, 7, 14 u. 17. Kyrop. III, 2, 20.

5. βοηθῶν — als Helfer, d. i. mit der Absicht, zu helfen. Das Particip. Praesent. steht zuweilen in dem Sinne der Absicht, indem der Beginn der beabsichtigten Thätigkeit in lebhafter Darstellung in die Gegenwart gerückt ist. Gemildert ist dies hier noch dadurch, dafs in βοηθεῖν der Begriff des Kommens und Gehens liegt. Daher VI, 5, 22 selbst βοηθητότες. Vgl. III, 2, 13 διαμαρτυρούμενος; III, 5, 4 ἀννόμενος u. zu VII, 1, 13.

τένιοτο ἐ
ἐπὶ πολέ
Τοῖς
τοὺς σο
προσργ
ἀθροίζε
δὲ τοῦτα
τοὺς πλη
ἐπεμψαν
δὲ οἱ Οθη
ρίνθιοι ἐ
μὲν τῶν
μον αἰρο
πράττειν
θιοι εἶπα
πάρεσμε
σωτηρίαν
ἡμᾶς
καὶ ὑμῶν
οὐδὲ μ
μέντοι
ὑμῶν ἐ
ἴσως ἀ
νῶν ἀπ
ἀκούσα
συνεβο
μάχων
ἀναπα
6. εἴ
Form d
bedingt
enthalte
stimmu
trages.
V, 4, 29
7. ἐσο
8. ὅ
Freund
tikel sel
den sol
zigen F

τεύοιτο ἐπὶ τὴν Ἀρκαδίαν τῆς δὲ Λακωνικῆς οὐκ ἐπέβαινον ἐπὶ πολέμῳ.

Τοῖς δὲ Κορινθίοις ἐνθυμουμένοις, ὡς χαλεπῶς ἔχοι αὐτοὺς σωθῆναι, κρατουμένους μὲν καὶ πρόσθεν κατὰ γῆν, προσγεγεννημένων δὲ αὐτοῖς Ἀθηναίων ἀνεπιτηδείων, ἔδοξεν ἀθροῖζεν καὶ πεξοὺς καὶ ἰππέας μισθοφόρους. ἡγούμενοι δὲ τούτων, ἅμα μὲν τὴν πόλιν ἐφύλαττον, ἅμα δὲ πολλὰ τοὺς πλησίον πολεμίους κακῶς ἐποίουν· εἰς μέντοι Θήβας ἔπεμψαν ἐπερησομένους εἰ τύχοιεν ἂν ἐλθόντες εἰρήνης. ἐπεὶ 7 δὲ οἱ Θηβαῖοι λέναι ἐκέλευον, ὡς ἐσομένης, ἐδεήθησαν οἱ Κορινθιοὶ ἔἶσαι σφᾶς ἐλθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς συμμαχούς, ὡς μετὰ μὲν τῶν βουλομένων ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην, τοὺς δὲ πόλεμον αἰρουμένους ἐάσοντες πολεμεῖν. ἐφέντων δὲ καὶ ταῦτα πράττειν τῶν Θηβαίων, ἐλθόντες εἰς Λακεδαιμόνα οἱ Κορινθιοὶ εἶπον· Ἡμεῖς, ὧ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, πρὸς ὑμᾶς 8 πάρεσμεν ὑμέτεροι φίλοι, καὶ ἀξιούμεν, εἰ μὲν τινα ὄρατε σωτηρίαν ἡμῖν, ἐὰν διακαρτερωῶμεν πολεμοῦντες, διδάξαι καὶ ἡμᾶς· εἰ δὲ ἀπόρως γιγνώσκετε ἔχοντα τὰ ἡμέτερα, εἰ μὲν καὶ ὑμῖν συμφέροι, ποιήσασθαι μεθ' ἡμῶν τὴν εἰρήνην· ὡς οὐδὲ μετ' οὐδένων ἂν ἦδιον ἢ μεθ' ὑμῶν σωθείμεν· εἰ μέντοι ὑμεῖς λογίξεσθε συμφέρειν ὑμῖν πολεμεῖν, δεόμεθα ὑμῶν ἔἶσαι ἡμᾶς εἰρήνην ποιήσασθαι. σωθέντες μὲν γὰρ ἴσως ἂν αὐθις ἔτι ποτὲ ἐν καιρῷ ὑμῖν γενοίμεθα· ἐὰν δὲ νῦν ἀπολώμεθα, δῆλον ὅτι οὐδέποτε χρήσιμοι ἔτι ἐσόμεθα. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς τε Κορινθίοις 9 συνεβούλενον τὴν εἰρήνην ποιήσασθαι καὶ τῶν ἄλλων συμμαχῶν ἐπέτρεψαν τοῖς μὴ βουλομένοις σὺν ἑαυτοῖς πολεμεῖν ἀναπαύεσθαι· αὐτοὶ δ' ἔφασαν πολεμοῦντες πράξειν ὅ,τι

6. εἰ τις στρατεύοιτο — Die Form der abhängigen Rede ist bedingt von dem in *συμαχία* enthaltenen Begriff: die Bestimmung des Bundesvertrages. — *κρατουμένους* — S. V, 4, 29.

7. ἐσομένης — nämlich *εἰρήνης*.

8. ὑμέτεροι φίλοι — als Freunde von euch. Der Artikel fehlt, weil angedeutet werden soll, daß sie nicht die einzigen Freunde der Lakedämonier

sind. — οὐδὲ μετ' οὐδένων — statt des einfachen *οὐδὲ μεθ' ἑνῶν*; doch bleibt der Grund, weshalb noch einmal *οὐδὲ* gesetzt ist, unklar. — *εἰ μέντοι* — entspricht dem *εἰ μὲν συμφέροι*. — *ἐν καιρῷ* — S. zu III, 4, 9.

9. ὅ,τι ἂν τῷ θεῷ φίλον ἦ — wie es dem Gotte gefällt. Die Anwendung von *φίλος* in diesem Sinne ist bei Homer häufig, sonst ziemlich selten. Platon Kriton S. 43^a εἰ ταύτη τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτη

- ἀν τῷ θεῷ φίλον ἦ· ὑφῆσσεσθαι δὲ οὐδέποτε, ἦν παρὰ τῶν
 10 πατέρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στειρηθῆναι. οἱ οὖν
 Κορινθιοὶ ἀκούσαντες ταῦτα ἐπορεύοντο εἰς τὰς Θήβας ἐπὶ
 τὴν εἰρήνην. οἱ μὲντοι Θηβαῖοι ἤξιον αὐτοὺς καὶ συμμαχίαν
 ὀμνύναι· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο, ὅτι ἡ μὲν συμμαχία οὐκ εἰρήνη
 ἀλλὰ πολέμου μεταλλαγὴ εἴη· εἰ δὲ βούλοιντο, παρεῖναι
 ἔφασαν τὴν δικαίαν εἰρήνην ποιησόμενοι. ἀγασθέντες δὲ
 αὐτοὺς οἱ Θηβαῖοι, ὅτι καίπερ ἐν κινδύνῳ ὄντες οὐκ ἤθελον
 τοῖς εὐεργέταις εἰς πόλεμον καθίστασθαι, συνεχώρησαν αὐ-
 τοῖς καὶ Φλιασίοις καὶ τοῖς ἔλθοῦσι μετ' αὐτῶν εἰς Θήβας
 τὴν εἰρήνην ἐφ' ᾧτε ἔχειν τὴν ἑαυτῶν ἐκάστους. καὶ ἐπὶ
 11 τούτοις ὠμόσθησαν οἱ ὄρκοι. οἱ μὲν δὴ Φλιασίοι, ἐπεὶ οὐ-
 τως ἡ σύμβασις ἐγένετο, εὐθύς ἀπῆλθον ἐκ τῆς Θυαμίας·
 οἱ δὲ Ἀργεῖοι ὀμόσαντες ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις εἰρήνην
 ποιήσασθαι, ἐπεὶ οὐκ ἐδύναντο καταπρᾶξαι ὥστε τοὺς τῶν
 Φλιασίων φυγάδας μένειν ἐν τῷ Τρικαρᾶνῳ ὡς ἐν τῇ ἑαυ-
 τῶν πόλει ἔχοντας, παραλαβόντες ἐφρουροῦν, φάσκοντες
 σφετέρην τὴν γῆν ταύτην εἶναι, ἦν ὀλίγῳ πρότερον ὡς πο-
 λεμίαν οὖσαν ἐδύον. καὶ δίκας τῶν Φλιασίων προσκαλου-
 μένων οὐκ ἐδίδοσαν.
- 12 Σχεδὸν δὲ περὶ τοῦτον τὸν χρόνον τετελευτηκότος ἤδη
 τοῦ πρόσθεν Διονυσίου ὁ υἱὸς αὐτοῦ πέμπει βοήθειαν τοῖς
 Λακεδαιμονίοις δώδεκα τριήρεις καὶ ἄρχοντα αὐτῶν Τιμο-
 κράτην. οὗτος δ' οὖν ἀφικόμενος συνεξαίρει αὐτοῖς Σελλα-
 σίαν· καὶ τοῦτο πράξας ἀπέπλευσεν οἴκαδε.

ἔστω. — ὑφῆσσεσθαι — στειρη-
 θῆναι — sich darin fügen, daß
 sie beraubt würden. Kyrop.
 II, 1, 25 οὐκ ἐνῆν πρόφασις μειο-
 νεξίας, ὥστε ὑφῆσσεσθαι τινα κακίας
 ἑτέρον εἶναι. — ἦν — Μεσσήνην,
 ταύτης — Der Relativsatz ist des
 Nachdrucks halber mit voraufge-
 genommenem Substantiv vorange-
 stellt. Komment. I, 2, 22 πολλοὶ
 — ὧν πρόσθεν ἀπέχοντο κερδῶν
 αἰσχροῦ νομίζοντες εἶναι, τούτων
 οὐκ ἀπέχονται. Vgl. III, 1, 13 und
 zur Sache VII, 1, 27.

10. συμμαχίαν ὀμνύναι —
 eine Bundesgenossenschaft
 durch eidlichen Vertrag
 schliessen.

11. ποιήσασθαι — S. I, 6, 14.

— καταπρᾶξαι ὥστε — S. zu
 IV, 4, 7. — ἐν τῷ Τρικαρᾶνῳ
 — Vgl. 2, 1. — ὡς ἔχοντας —
 indem die Verbannten es so be-
 säßen, als ob es in dem Staate der
 Argiver läge. — παραλαβόντες
 — sie übernahmen das Kastell von
 den Verbannten. — δίκας — wie
 § 1 schiedsrichterliche Ent-
 scheidung. Über προσκαλεῖσθαι
 s. zu I, 7, 12.

12. τετελευτηκότος — Diony-
 sios der erste von Syrakus war
 367 v. Chr. gestorben. — συνεξ-
 αίρει — hilft ihnen bezwin-
 gen. Thukyd. II, 29 βουλούμενοι
 σφίσι τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καὶ
 Πεφθικίαν ξυνεξέλειν αὐτόν. —
 Σελλάσιαν — welches bei dem

Μετὰ
 Ἡλείου Α
 παρόντι σ
 οὐ παρω
 ἀντεβοή
 τετρακόσι
 δευτέρῳ
 νοῦσι ἐπ
 δὲ τῇ ἡ
 ἡμα μὲν
 ἐκ πολλο
 εἰς χεῖρα
 δὲ ὅπλα
 Οἱ δ
 τῶν Ἀργ
 ἀφικνου
 ἐταῦθα
 ἔλαβον δ
 κερροηκό
 Ἀρκάδες
 ἦλθον
 αὐτῶν ἐ
 παῖον ἐ
 Ἡλίδι.

Einfall d
 von den
 Diodor
 5, 27. —
 im J. 366
 S. zu III
 über dies
 XV, 77.
 die triph
 συνεξέ
 lichen C
 ren. Vg
 13. πα
 dem sie
 hatten.
 So auch
 lich ist d
 des eleis
 λού —
 Anab. I.

Μετὰ δὲ τοῦτο οὐ πολλῶ ὕστερον καταλαμβάνουσιν οἱ Ἠλεῖοι Λασιῶνα, τὸ μὲν παλαιὸν ἐαυτῶν ὄντα, ἐν δὲ τῷ παρόντι συντελοῦντα εἰς τὸ Ἀρκαδικόν. οἱ μὲντοι Ἀρκαῆδες οὐ παρωλιγόρησαν, ἀλλ' εὐθύς παραγγέλλαντες ἐβοήθουν. ἀντεβοήθησαν δὲ καὶ τῶν Ἠλείων οἱ τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντες τετρακόσιοι. ἀντεστρατοπεδευμένων δὲ τὴν ἡμέραν ἐν ἐπιπεδωτέρῳ χωρίῳ τῶν Ἠλείων τῆς νυκτὸς οἱ Ἀρκαῆδες ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἠλείων ὄρους κορυφὴν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ κατέβαινον ἐπὶ τοὺς Ἠλείους. οἱ δὲ ἰδόντες ἅμα μὲν ἐξ ὑπερδεξιῶν προσιόντας, ἅμα δὲ πολλαπλασίους, ἐκ πολλοῦ μὲν ἀπελθεῖν ἠσχύνθησαν, ὁμοσε δ' ἤλθον καὶ εἰς χεῖρας δεξιόμενοι ἐφηνγον· καὶ πολλοὺς μὲν ἄνδρας, πολλὰ δὲ ὄπλα ἀπάλεσαν, κατὰ δυσχωρίας ἀποχωροῦντες.

Οἱ δὲ Ἀρκαῆδες διαπραξάμενοι ταῦτα ἐπορευόντο ἐπὶ τὰς τῶν Ἀκρωρείων πόλεις. λαβόντες δὲ ταύτας πλὴν Θραύστου ἀφικνοῦνται εἰς Ὀλυμπίαν, καὶ περισταυρώσαντες τὸ Κρόνιον ἐνταῦθα ἐφρούρου καὶ ἐκράτουν τοῦ Ὀλυμπιακοῦ ὄρους· ἔλαβον δὲ καὶ Μαργανέας ἐνδόντων τινῶν. οὕτω δὲ προκεχωρηκότων οἱ μὲν Ἠλεῖοι αὖ παντάπασιν ἠθύμῃσαν, οἱ δὲ Ἀρκαῆδες ἔρχονται ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ μέχρι μὲν τῆς ἀγορᾶς ἤλθον· ἐκεῖ μὲντοι ὑποστάντες οἱ τε ἱππεῖς καὶ οἱ ἄλλοι αὐτῶν ἐκβάλλουσι τε αὐτοὺς καὶ ἀπέκτεινάν τινας καὶ τρώπαιον ἐστήσαντο. ἦν μὲν οὖν καὶ πρότερον διαφορὰ ἐν τῇ Ἠλιδι. οἱ μὲν γὰρ περὶ Χάροπόν τε καὶ Θρασωνίδα καὶ

Einfall der Böoter in Lakedämon von den Spartanern abgefallen war. Diodor XV, 64. Vgl. oben VI, 5, 27. — καταλαμβάνουσιν — im J. 365 v. Chr. — Λασιῶνα — S. zu III, 2, 30. Ausführlicheres über diese Vorfälle s. bei Diodor XV, 77. — συντελοῦντα — wie die triphylischen Städte; s. 1, 26. — συντελεῖν, zu einer staatlichen Genossenschaft gehören. Vgl. Thukyd. II, 15; IV, 76.

13. παραγγέλλαντες — nachdem sie Truppen aufgeboden hatten. — οἱ τριακόσιοι — So auch § 16 und 31. Wahrscheinlich ist dies eine besondere Truppe des fleischlichen Heeres. — ἐκ πολλοῦ — aus weiter Entfernung. Anab. I, 10, 11 ἐκ πλέονος ἢ το

πρόσθεν ἐφηνγον. III, 3, 9 οὔτε ἐκ πολλοῦ φερόντας ἐδύναντο καταλαμβάνειν. Vgl. zu IV, 4, 16. — εἰς χεῖρας δεξιόμενοι — S. zu II, 4, 34.

14. Ἀκρωρείοι — sind die Bewohner des westlichen Abhanges des Erymanthosgebirges. — τὸ Κρόνιον — ein Hügel im nördlichen Teile von Olympia, der sich als Vorberg an das Olympische Gebirge anschließt. Dieses letztere begrenzt im N. die Ebene von Olympia. — ἐνδόντων = προδόντων. Vgl. Thukyd. IV, 76; V, 62. — προκεχωρηκότων — S. zu II, 4, 29. — τὴν πόλιν — die Hauptstadt Elis. — αὐτῶν — mit Beziehung auf τὴν πόλιν soviel als τῶν πολιτῶν.

- Ἀργεῖον εἰς δημοκρατίαν ἦγον τὴν πόλιν, οἱ δὲ περὶ Στάλκων τε καὶ Ἰππίαν καὶ Στρατόλαν εἰς ὀλιγαρχίαν. ἐπεὶ δὲ οἱ Ἀρκάδες μεγάλην δύναμιν ἔχοντες σύμμαχοι ἐδόκουν εἶναι τοῖς δημοκρατεῖσθαι βουλομένοις, ἐκ τούτου δὴ θρασύτεροι οἱ περὶ τὸν Χάροπον ἦσαν, καὶ συνθέμενοι τοῖς Ἀρκάσι
- 16 ἐπιβοηθεῖν καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. οἱ δ' Ἰππεῖς καὶ οἱ τριακόσιοι οὐκ ἐμέλλησαν, ἀλλ' εὐθύς ἐχώρουν ἄνω καὶ ἐκκρούουσιν αὐτούς· ὥστ' ἔφυγον σὺν τῷ Ἀργεῖῳ καὶ Χάρῳ τῶν πολιτῶν περὶ τετρακοσίους. οὐ πολὺ δ' ὕστερον οὗτοι παραλαβόντες τῶν Ἀρκάδων τινὰς καταλαμβάνουσι Πύλον. καὶ πολλοὶ μέντοι πρὸς αὐτούς ἐκ τῆς πόλεως ἀπήσαν τοῦ δήμου, ἅτε χωρίον τε καλὸν καὶ μεγάλην ῥώμην τὴν τῶν Ἀρκάδων σύμμαχον ἔχοντας. ἐνέβαλον δὲ καὶ ὕστερον εἰς τὴν χώραν τὴν τῶν Ἠλείων οἱ Ἀρκάδες ὑπὸ τῶν φευρόντων ἀναπειθόμενοι ὡς ἡ πόλις προσχωρήσοιτο.
- 17 ἀλλὰ τότε μὲν οἱ Ἀχαιοὶ φίλοι γεγεννημένοι τοῖς Ἠλείοις τὴν πόλιν αὐτῶν διεφύλαξαν· ὥστε οἱ Ἀρκάδες οὐδὲν ἄλλο πράξαντες ἢ δηώσαντες αὐτῶν τὴν χώραν ἀπῆλθον. εὐθύς μέντοι ἐκ τῆς Ἠλείας ἐξιόντες, αἰσθόμενοι τοὺς Πελληνεῖς ἐν Ἠλιδι ὄντας, νυκτὸς μακροτάτην ὁδὸν ἐλθόντες καταλαμβάνουσι αὐτῶν Ὀλούρον· ἤδη γὰρ πάλιν προσεκεχωρήκεσαν οἱ Πελληνεῖς εἰς τὴν τῶν Λακεδαιμονίων
- 18 συμμαχίαν. ἐπεὶ δ' ἦσθοντο τὰ περὶ Ὀλούρου, περιελθόντες αὐτῶν καὶ οὗτοι ὅπη ἐδύναντο εἰς τὴν αὐτῶν πόλιν Πελλήνην εἰσῆλθον. καὶ ἐκ τούτου δὴ ἐπολέμουν τοῖς ἐν Ὀλούρῳ Ἀρκάσι τε καὶ τῷ ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ μάλα ὀλίγοι ὄντες· ὅμως δὲ οὐ πρόσθεν ἐπαύσαντο πρὶν ἐξεπολιόρκησαν τὸν Ὀλούρον.

15. ἐπιβοηθεῖν — Das Subjekt ist aus τοῖς Ἀρκάσι zu nehmen.

16. Πύλον — 70 bis 80 Stadien östlich von der Stadt Elis. Diodor XIV, 17. Pausan. VI, 22, 5. — ῥώμην — S. zu VI, 1, 15.

17. καταλαμβάνουσιν αὐτῶν Ὀλούρον — sie besetzten von ihnen Oluros. Der Genetiv erscheint zunächst als besitzanzeigend, zugleich aber wohl mitbedingt durch den in καταλαμβά-

νειν liegenden Begriff des Wegnehmens. Ebenso Demosth. gegen Aristokr. 154 καταλαμβάνει Σηήβην καὶ Κέβρηνα καὶ Ἴλιον αὐτῶν. — Oluros ist ein Städtchen in Achaia, unweit Pellene. — προσεκεχωρήκεσαν — S. zu 2, 18.

18. τὰ περὶ Ὀλούρου — S. zu VI, 1, 19. — τῷ ἑαυτῶν παντὶ δήμῳ — Es scheint demnach, daß sich die demokratische Partei in Pellene, dem Bündnisse mit den Lakedämoniern ab-

Οἱ δ'
τὴν Ἠλι
πεθενομέν
Ἀρκάδες
Ἰππαρχος,
τὸς αὐτῶ
σαν. ἀπέ
κλειδης
σύμμαχοι
ἑαυτῶν.
ἐπιστρατε
ἀπολαβεῖ
ἐκ τούτου
καταλαμβ
τῶν δαδ
μέντοι Ἀ
συνειλεγμ
διπλῶ σ
ἐν τῷ
φέρουσα
ἦγειτο
Ἀρκαδία
ὅπως, ε
κάδες ο
ρων.

geneigt
schlossen
19. π
Chr. Ge
Infinitiv
auch 5,
ὅτι τὸ
στρατεῖν
Kyneg.
Λοκομή
Thukyd.
II, 3, 3
als Accu
αἰτός
οὐδὲν α
20. ἀ
abachn
auch so

Οἱ δ' αὖ Ἀρκάδες πάλιν ποιῶνται ἄλλην στρατείαν εἰς 19
 τὴν Ἑλίω. μεταξὺ δὲ Κυλλήνης καὶ τῆς πόλεως στρατο-
 πεδευομένοις αὐτοῖς ἐπιτίθενται οἱ Ἑλείοι, ὑποστάντες δὲ οἱ
 Ἀρκάδες ἐνίκησαν αὐτούς. καὶ Ἀνδρόμαχος μὲν ὁ Ἑλείος
 ἵππαρχος, ὅσπερ αἴτιος ἐδόκει εἶναι τὴν μάχην συνάψαι, αὐ-
 τὸς αὐτὸν διέφθειρεν· οἱ δ' ἄλλοι εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρη-
 σαν. ἀπέθανε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ παραγενόμενος καὶ Σω-
 κλειδῆς ὁ Σπαρτιάτης· ἤδη γὰρ τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι
 σύμμαχοι τοῖς Ἑλείοις ἦσαν. πιεζόμενοι δὲ οἱ Ἑλείοι ἐν τῇ
 ἑαυτῶν, ἠξίουν καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους πέμποντες πρέσβεις 20
 ἐπιστρατεύειν τοῖς Ἀρκάσι, νομίζοντες οὕτως ἂν μάλιστα
 ἀπολαβεῖν τοὺς Ἀρκάδας, εἰ ἀμφοτέρωθεν πολεμοῖντο. καὶ
 ἐν τούτῳ δὴ Ἀρχίδαμος στρατεύεται μετὰ τῶν πολιτῶν καὶ
 καταλαμβάνει Κρωῶνον. καταλιπὼν δ' ἐν αὐτῷ φρουρὰν
 τῶν δαίδακα λόχων τρεῖς, οὕτως ἐπ' οἴκου ἀνεχώρησεν. οἱ 21
 μέντοι Ἀρκάδες, ὥσπερ ἔτηχον ἐκ τῆς εἰς Ἑλίω στρατείας
 συνειλεγμένοι, βοηθήσαντες περιεσταύρωσαν τὸν Κρωῶνον
 διπλῶ σταυρώματι, καὶ ἐν ἀσφαλεῖ ὄντες ἐπολιόρκουν τοὺς
 ἐν τῷ Κρωῶνῳ. χαλεπῶς δὲ ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις
 φέρουσα ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ τῶν πολιτῶν ἐκπέμπει στρατιάν·
 ἤγειτο δὲ καὶ τότε Ἀρχίδαμος. ἐλθὼν δὲ ἐδήον καὶ τῆς
 Ἀρκαδίας ὅσα ἐδύνατο καὶ τῆς Σικριτίδος, καὶ πάντα ἐποίη,
 ὅπως, εἰ δύνατο, ἀπαγάγοι τοὺς πολιορκοῦντας. οἱ δὲ Ἀρ-
 κάδες οὐδὲν τι μᾶλλον ἐκινούντο, ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρεώ-
 ρων. κατιδὼν δὲ τινα λόφον ὁ Ἀρχίδαμος, δι' οὗ τὸ ἔξω 22

geneigt, an die Arkader ange-
 schlossen hatte.

19. ποιῶνται im J. 364 v.
 Chr. Geb. — αἴτιος — mit dem
 Infinitiv ohne den Artikel τοῦ
 auch 5, 17. Anab. VI, 6, 8 ἔλεγον,
 ὅτι τὸ δόγμα αἴτιον εἶη τὸ τοῦ
 στρατεύματος ταῦτα γενέσθαι.
 Kyneg. 1, 13 Ὀδυσσεὺς δὲ καὶ
 Λυκομήδης αἴτιοι Τροίαν ἀλῶναι.
 Thukyd. I, 74. So auch μεταίτιος
 II, 3, 32. Man kann den Infinitiv
 als Accusativ ansehen analog mit
 αἴτιος τι Anab. VI, 6, 15 und
 οὐδὲν αἴτιος Anab. VII, 1, 25.

20. ἀπολαβεῖν — eigentlich
 abschneiden (vgl. I, 1, 16), dann
 auch so fassen, daß kein Ent-

kommen möglich ist. Vgl.
 Thukyd. V, 59 ἐν μέσῳ δὲ ἀπειλη-
 μένοι ἦσαν οἱ Ἀργεῖοι. — Κρωῶ-
 νον — πολίχριον ἐστὶν ἰδρυμένον
 πλησίον Μεγάλῃς πόλεως. Athen.
 X S. 452^a. — τῶν δαίδακα λόχων
 — Vgl. zu VI, 4, 12. — οὕτως —
 S. IV, 4, 2.

21. Σικριτίδος — Die Be-
 wohner dieses Landstriches, der
 einst zu Lakedämon gehörte (s. zu
 V, 2, 24 u. VI, 5, 24) müssen sich
 also auch dem arkadischen Bunde
 angeschlossen haben. — ἀπαγάγοι
 — gleichbedeutend mit ἀποσπάσειε
 I, 3, 17.

22. δι' οὗ κτέ. Die äußere
 Linie des Pfahlwerkes ging über

σταύρωμα περιεβέβληντο οἱ Ἀρκάδες, ἐνόμισεν ἐλεῖν ἂν τοῦτον, καὶ εἰ τούτου κρατήσειεν, οὐκ ἂν δύνασθαι μένειν τοὺς ὑπὸ τοῦτον πολιορκοῦντας. κύκλω δὲ περιάγοντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον, ὡς εἶδον οἱ προθέοντες τοῦ Ἀρχιδάμου πελασταὶ τοὺς ἐπαρίτους ἔξω τοῦ σταυρώματος, ἐπιτίθενται αὐτοῖς, καὶ οἱ ἰππεῖς συνεμβάλλειν ἐπειρῶντο. οἱ δ' οὐκ ἐνέκλιναν, ἀλλὰ συντεταγμένοι ἠσυχίαν εἶχον. οἱ δ' αὖ πάλιν ἐνέβαλον. ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τότε ἐνέκλιναν, ἀλλὰ καὶ ἐπῆσαν, ἦδη οὔσης πολλῆς κραυγῆς ἐβοήθει δὴ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρχίδαμος, ἐκτραπόμενος κατὰ τὴν ἐπὶ Κρῶνον φέρουσαν ἀμα-
 23 ζιτόν, εἰς δύο ἄγων, ὥσπερ ἐτύγγανεν ἔχων. ὡς δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, οἱ μὲν σὺν τῷ Ἀρχιδάμῳ κατὰ κέρας, ἅτε καθ' ὁδὸν πορευόμενοι, οἱ δ' Ἀρκάδες ἀθροοὶ συνασπιδούντες, ἐν τούτῳ οὐκέτι ἐδύναντο οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀντέχειν τῷ τῶν Ἀρκάδων πλήθει, ἀλλὰ ταχὺ μὲν ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο τὸν μηρὸν διαμπᾶξ, ταχὺ δὲ οἱ μαχόμενοι πρὸ αὐτοῦ ἀπέθνησκον, Πολυκαιίδας τε καὶ Χίλων ὁ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀρχιδάμου ἔχων, καὶ οἱ πάντες δὲ αὐτῶν τότε ἀπέθανον
 24 οὐκ ἔλαττον τῶν τριάκοντα. ὡς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀναχωροῦντες εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἐξῆλθον, ἐνταῦθα δὴ Λακεδαιμόνιοι ἀντιπαρετάξαντο. καὶ μὴν οἱ Ἀρκάδες, ὥσπερ εἶχον συντεταγμένοι ἕστασαν, καὶ πλήθει μὲν ἐλείποντο, εὐθυμότερον δὲ πολὺ εἶχον, ἐπεληλυθότες ἀποχωροῦσι καὶ ἄνδρας ἀπεκτονότες. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι μάλα ἀθύμως εἶχον, τετρωμένον μὲν ὄρωντες τὸν Ἀρχίδαμον, ἀκηκούτες δὲ τὰ ὀνόματα τῶν τεθνηκότων, ἀνδρῶν τε ἀγαθῶν καὶ σχεδὸν
 25 τῶν ἐπιφανεστάτων. ὡς δὲ πλησίον ὄντων ἀναβοήσας τις

den Hügel oder doch über den der Stadt zugewendeten Abhang desselben, so daß die zwischen beiden Pfahlreihen sich aufhaltenden Arkader sich am Fuße des Hügels (ὑπὸ τοῦτον) befanden. — τὸν ἐπαρίτους — eine ausgewählte Schar der Arkader, die, um Sold dienend (§ 33), wie es scheint, beständig unter Waffen war und der arkadischen Bundesversammlung zur Verfügung stand. Hesychios nennt sie τάγμα Ἀρκαδικὸν μαχιμώτατον καὶ οἱ παρὰ Ἀρκάσι δημόσιοι φύλακες. — αὖ πάλιν —

S. zu § 1 — εἰς δύο — S. zu III, 1, 22.

23. κατὰ κέρας — S. zu VI, 2, 30. — ὁ Ἀρχίδαμος ἐτέτρωτο — Über das Plusquamperfectum s. zu 2, 9. Den Vorfall erwähnt auch Justin. VI, 6.

24. ὥσπερ εἶχον — wie sie waren, ohne ihre Aufstellung zu ändern. — εὐθυμότερον πολὺ — Über die Wortstellung s. zu I, 1, 17.

25. πλησίον ὄντων — nämlich τῶν Ἀρκάδων.

τῶν προση-
 ἀλλ' οὐ σπ-
 σαντες ἐσα-
 ἀνελόμενοι
 τὸ πρῶτον
 Ὡς δ'
 πόλεως Ἡλ-
 νοσι τοῖς
 προσελάνθ-
 ἐμίλησαν,
 αν, οἱ δ'
 μέντοι ἤλ-
 καὶ τοὺς
 ἐγγὺς δια-
 ὄσοι δὲ φη-
 λίου, ὡς
 καὶ τοὺς
 μόνιοι ὕστ-
 τοῦσι τοῦ
 πολιορκου-
 μὲν οὖν ἐπ-
 ὄντος ὁπόσ-
 σαιτες, ἀ-
 καὶ ἐν μέ-
 26. ἐκ τῶν
 nach von Po-
 Ort, von de-
 πρὸς αὐτοῦ
 πόλεω τὸ τε
 sich nördlich
 reb. S. Curti
 Bursian Geo-
 307. Die Prä-
 weder darau-
 unge, welche
 Ort gemacht
 selben eingi-
 sie ist mit B-
 in welchem
 — ἐγγὺς δ'
 zwel hund-
 Genetiv Ana-
 dagegen II.
 τριακοντα. I.
 ΧΕΝΟΦ.

τῶν προεσβυτέρων εἶπε· Τί δεῖ ἡμᾶς, ὧ ἄνδρες, μάχεσθαι, ἀλλ' οὐ σπεισασμένους διαλυθῆναι; ἄσμενοι δὴ ἀμφοτέροι ἀκούσαντες ἐσπείδαντο. καὶ οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι τοὺς νεκροὺς ἀνελόμενοι ἀπῆλθον, οἱ δ' Ἀρκάδες ἐπαναχωρήσαντες ἔνθα τὸ πρῶτον ἤρξαντο ἐπιέναι τροπαιοὺν ἐστήσαντο.

Ὡς δ' οἱ Ἀρκάδες περὶ τὸν Κρωῶνον ἦσαν, οἱ ἐκ τῆς 26 πόλεως Ἡλείοι πρῶτον μὲν ἰόντες ἐπὶ τὴν Πύλον περιτυγχάνουσι τοῖς Πυλίοις ἀποκεκρουμένοις ἐν τῶν Θαλαμῶν. καὶ προσελαύνοντες οἱ Ἰππεῖς τῶν Ἡλείων ὡς εἶδον αὐτούς, οὐκ ἐμέλλησαν, ἀλλ' εὐθύς ἐμβάλλουσι, καὶ τοὺς μὲν ἀποκτιννύουσιν, οἱ δέ τινες αὐτῶν καταφεύγουσιν ἐπὶ γήλοφον. ἐπεὶ μέντοι ἦλθον οἱ περὶ, ἐκκόπτουσι καὶ τοὺς ἐπὶ τῷ λόφῳ καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ καὶ ζῶντας ἔλαβον ἐγγὺς διακοσίαν. καὶ ὅσοι μὲν ξένοι ἦσαν αὐτῶν, ἀπέδοντο, ὅσοι δὲ φυγάδες, ἀπέσφαττον. μετὰ δὲ ταῦτα τοὺς τε Πυλίους, ὡς οὐδεὶς αὐτοῖς ἐβοήθει, σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ αἰρουῶσι καὶ τοὺς Μαργανέας ἀναλαμβάνουσι. καὶ μὴν οἱ Λακεδαι- 27 μόνιοι ὕστερον αὐτῶν ἐλθόντες νυκτὸς ἐπὶ τὸν Κρωῶνον ἐπικρατοῦσι τοῦ σταυρώματος τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργεῖους καὶ τοὺς πολιορκουμένους τῶν Λακεδαιμονίων εὐθύς ἐξεκάλουν. ὅσοι μὲν οὖν ἐγγύτατά τε ἐτύγχανον ὄντες καὶ ὠξυλάβησαν, ἐξῆλθον· ὀπίσθους δὲ ἐφθασαν πολλοὶ τῶν Ἀρκάδων συμβοηθήσαντες, ἀπεκλείσθησαν ἔνδον καὶ ληφθέντες διενεμήθησαν· καὶ ἐν μὲν μέρος ἔλαβον Ἀργεῖοι, ἐν δὲ Θηβαῖοι, ἐν δὲ Ἀρ-

26. ἐν τῶν Θαλαμῶν — Dieser auch von Polyb. IV, 75 erwähnte Ort, von dem er sagt: ἡ χώρα ἢ περὶ αὐτοῦ στενὴ ἐστὶ καὶ δυσέμβολον τό τε χωρίον, lag wahrscheinlich nördlich von Pylos am Skolliongeb. S. Curtius, Peloponn. II S. 38f. Bursian Geogr. v. Griechenl. II S. 307. Die Präposition ἐν deutet entweder darauf hin, daß die Flüchtlinge, welche einen Angriff auf den Ort gemacht hatten, bereits in denselben eingedrungen waren, oder sie ist mit Bezug auf das enge Thal, in welchem Thalamae lag, gesetzt. — ἐγγὺς διακοσίαν — nahe an zweihundert. Ebenso mit dem Genetiv Anab. V, 7, 9 ἐγγὺς μυρίων; dagegen II, 4, 32 ἀπέκτειναν ἐγγὺς τριακόνα. IV, 2, 16 ἐγγὺς τρισχίλιοι.

VI, 4, 15 ἐγγὺς χιλίους. Anab. VII, 8, 18 τετραμένοι ἐγγὺς οἱ ἡμίσεις, Agesil. 7, 5 ἐγγὺς μυριοι, auch Anab. IV, 2, 28 τόξα ἐγγὺς τριπήχη. — σὺν αὐτῷ τῷ χωρίῳ — S. zu I, 2, 12. Gemeint ist die Stadt Pylos. — Μαργανέας — S. § 14.

27. τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργεῖους — den Teil des Pfahlwerkes, den die Argiver zu bewachen hatten. — ὠξυλάβησαν — nur hier vorkommend. Vgl. Hesych. und Etym. Magn. S. 626, 47 ὠξυλαβῆσαι τὸ ὀξείως λαβέσθαι τοῦ πράγματος. — Θηβαῖοι — Diese waren wohl als Besatzung einer Stadt in Arkadien zurückgeblieben, als Epaminondas nach Hause zurückging; I, 42.

κάδες, ἐν δὲ Μεσσηνίῳ. οἱ δὲ σύμπαντες ληφθέντες Σπαρτιατῶν τε καὶ περιόικων πλέονες τῶν ἑκατὸν ἐγένοντο.

- 28 Ἐπεὶ γὰρ μὴν οἱ Ἀρκάδες ἐσχόλασαν ἀπὸ τοῦ Κρωῶννου, πάλιν δὴ περὶ τοὺς Ἡλείους εἶχον καὶ τὴν τε Ὀλυμπίαν ἐρρωμενέστερον ἐφρούρουσαν, καὶ ἐπιόντος Ὀλυμπιακοῦ ἔτους παρεσκευάζοντο ποιεῖν τὰ Ὀλύμπια σὺν Πισάταις τοῖς πρώτοις φάσκουσι προστῆναι τοῦ ἱεροῦ. ἐπεὶ δὲ ὅ τε μὴν ἦκεν, ἐν ᾧ τὰ Ὀλύμπια γίνεται, αἶ τε ἡμέραι, ἐν αἷς ἡ πανήγυρις ἀθροίζεται, ἐνταῦθα δὴ οἱ Ἡλεῖοι ἐκ τοῦ φανεροῦ συσκευασάμενοι καὶ παρακαλέσαντες Ἀχαιοὺς ἐπορεύοντο τὴν Ὀλυμπιακὴν
- 29 ὁδόν. οἱ δὲ Ἀρκάδες ἐκείνους μὲν οὐκ ἄν ποτε ᾤοντο ἐλθεῖν ἐπὶ σφᾶς, αὐτοὶ δὲ σὺν Πισάταις διετίθεσαν τὴν πανήγυριν. καὶ τὴν μὲν ἵπποδρομίαν ἤδη ἐπεποιήκεσαν καὶ τὰ δρομικὰ τοῦ πεντάθλου· οἱ δ' εἰς πάλιν ἀφικόμενοι οὐκέτι ἐν τῷ δρόμῳ, ἀλλὰ μετὰ τὸν δρόμου καὶ τοῦ βωμοῦ ἐπάλαιον. οἱ γὰρ Ἡλεῖοι σὺν τοῖς ὅπλοις παρήσαν ἤδη εἰς τὸ τέμενος. οἱ δὲ Ἀρκάδες πορρωτέρω μὲν οὐκ ἀπήντησαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Κλαδάου ποταμοῦ παρετάξαντο, ὅς παρὰ τὴν Ἄλτιν καταρρέων εἰς τὸν Ἀλφειὸν ἐμβάλλει. καὶ σύμμαχοι δὲ παρήσαν αὐτοῖς, ὀπλίται μὲν Ἀργείων εἰς δισχιλίους, Ἀθηναίων δὲ
- 30 ἰππεῖς περὶ τετρακοσίου. καὶ μὴν οἱ Ἡλεῖοι τὰπὶ θάτερα

28. περὶ τοὺς Ἡλείους εἶχον — hatten mit den Eleern zu thun; wie sonst *εἶναι περὶ τι* oder häufig bei Xenophon *εἶχειν ἀμφὶ τι*. — Ὀλυμπιακοῦ ἔτους — Olymp. 104. Die Spiele in Olympia wurden begonnen mit dem Vollmonde nach der Sommersonnenwende. — τοῖς πρώτοις φάσκουσι προστῆναι — S. zu III, 2, 31. Nach Strabo VIII S. 355 hatten bis Olymp. 26 die Eleer die Aufsicht über die Spiele, wo sie an die Pisaten übergang, bis sie nach der Zerstörung von Pisa um 572 v. Chr. die Eleer durch die Hilfe der Lakedaemonier wieder erhielten. Vgl. auch Schol. zu Homer II. 2, 700.

29. τὰ δρομικὰ — Die ersten vier Abteilungen des Pentathlon, die in der Rennbahn durchgekämpft wurden, während für die letzte, die πάλιν, ein anderer dazu geeigneter Platz gewählt wurde. Vgl. über das Pentathlon zu IV, 7, 5. — οἱ εἰς

πάλιν ἀφικόμενοι — die nach Ausscheidung der übrigen Kämpfer zum letzten Kampfe zugelassen wurden. — τοῦ βωμοῦ — Der große Altar des Zeus, der unten einen Umfang von 125 Fufs und eine Höhe von 22 Fufs hatte und auf steinernen Stufen von der Asche der dargebrachten Brandopfer errichtet war. Paus. V, 13, 8. Die Lage der einzelnen hier erwähnten Örtlichkeiten und Gebäude läfst sich mit Sicherheit nicht bestimmen. — τὸ τέμενος — wohl der ganze heilige Raum, während die Altis nur der innere dem Zeus allein geweihte Teil desselben gewesen zu sein scheint. Paus. V, 10, 1 τὸ δὲ ἄλλος τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς Ἄλτιν ἐκ παλαιῶν καλοῦσι. Curtius Peloponn. II S. 53 ff. — τοῦ Κλαδάου — bei Pausan. V, 7, 1 Κλάδεος genannt, fließt vom Norden her in den Alpheios.

30. τὰπὶ θάτερα — auf der

τοῦ ποταμοῦ
καὶ τὸν π
μὲν ὑπ' Ἀ
Ἀχαιῶν καὶ
μάχου ὡς
τοὺς γὰρ π
βοηθήσαντα
τησαν. ἐπ
φίον καὶ τ
κοντος θεά
τὸν βωμόν.
καὶ τοῦ με
μενοι ἀποθ
τρακοσίων
χρήσαν εἰ
οἱ μετ' αὐ
οὐδ' ἀνεπα
σηνωμάτα
ύστερατα
ναῶν πολλ
γενόμενοι
καὶ ἐν ἡμέ
τοὺς μὴ ὀ
Χρωμέ
ἀρχόντων

anderen Sei
καὶ — κα
31. τοῦ
Tempel de
παλλόμεν
ἄλλοι —
beam finit.
durch das
S. zu IV, 4
Vgl. § 13.
32. τὰ δ
νωμάτα —
Olympia k
ihrem Auf
Raume a
Vgl. Pluta
fanden sich
reiche Kau

τοῦ ποταμοῦ παρετάξαντο, σφραγισάμενοι δὲ εὐθύς ἐχώρουν. καὶ τὸν πρόσθεν χρόνον εἰς τὰ πολεμικὰ καταφρονούμενοι μὲν ὑπ' Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων, καταφρονούμενοι δὲ ὑπ' Ἀχαιῶν καὶ Ἀθηναίων, ὅμως ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ τῶν μὲν συμμάχων ὡς ἀλκιμώτατοι ὄντες ἠγοῦντο, τοὺς δ' Ἀρκάδας, τούτοις γὰρ πρώτοις συνέβαλον, καὶ εὐθύς ἐτρέψαντο καὶ ἐπιβοηθήσαντας δὲ τοὺς Ἀργείους δεξάμενοι καὶ τούτων ἐκράτησαν. ἐπεὶ μέντοι κατεδίωξαν εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ τῆς Ἑστίας ἱεροῦ καὶ τοῦ πρὸς ταῦτα προσήκοντος θεάτρου, ἐμάχοντο μὲν οὐδὲν ἤττον καὶ ἐώθουν πρὸς τὸν βωμόν, ἀπὸ μέντοι τῶν στοῶν τε καὶ τοῦ βουλευτηρίου καὶ τοῦ μεγάλου ναοῦ βαλλόμενοι καὶ ἐν τῷ ἴσοπέδῳ μαχόμενοι ἀποθνήσκουσι ἄλλοι τε τῶν Ἡλείων καὶ αὐτὸς ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων Στρατόλας. τούτων δὲ πραχθέντων ἀπεχώρησαν εἰς τὸ αὐτῶν στρατόπεδον. οἱ μέντοι Ἀρκάδες καὶ 32 οἱ μετ' αὐτῶν οὕτως ἐπεφόβητο τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὥστε οὐδ' ἀνεπαύσαντο τῆς νυκτός, ἐκκόπτοντες τὰ διαπεπονημένα σκηνώματα καὶ ἀποσταυροῦντες. οἱ δ' αὖ Ἡλείοι ἐπεὶ τῇ ὑστεραία προσιόντες εἶδον καρτερὸν τὸ τεῖχος καὶ ἐπὶ τῶν ναῶν πολλοὺς ἀναβεβηκότας, ἀπῆλθον εἰς τὸ ἄστυ, τοιοῦτοι γενόμενοι οἴους τὴν ἀρετὴν θεὸς μὲν ἂν ἐμπνεύσας δύναιτο καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἀποδείξει, ἄνθρωποι δ' οὐδ' ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τοὺς μὴ ὄντας ἀλκίμους ποιήσειαν.

Χρωμένων δὲ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι τῶν ἐν τοῖς Ἀρκάσιν 33 ἀρχόντων καὶ ἀπὸ τούτων τοὺς ἐπαρίτους τρεφόντων, πρῶ-

anderen Seite. S. zu VI, 2, 7. — καὶ — καὶ δὲ — Vgl. zu II, 4, 6.

31. τοῦ μεγάλου ναοῦ — der Tempel des Zeus. Pausan. V, 10. — βαλλόμενοι — ἀποθνήσκουσι ἄλλοι — Das Subjekt des Verbum finit. ist nur ein Teil der durch das Particp bezeichneten. S. zu IV, 4, 1. — τριακοσίων — Vgl. § 13.

32. τὰ διαπεπονημένα σκηνώματα — Zelte, welche die nach Olympia kommenden Fremden zu ihrem Aufenthalte im äußeren Raume aufzuschlagen pflegten. Vgl. Plutarch Alkib. 12. Zugleich fanden sich aber dort auch zahlreiche Kaufleute ein, die ihre Buden

zur Abhaltung einer Art von Messe aufschlugen. Vell. Patere. I, 8. — ἀποσταυροῦντες — ohne Objekt; ein sie deckendes Pfahlwerk errichtend. — ἐν ἡμέρᾳ — als Gegensatz zu ἐν πολλῷ χρόνῳ, da eben ein Tag nur ein kurzer Zeitraum ist; der Zusatz von μιᾷ, den man etwa erwarten möchte, ist nicht erforderlich, da das Zahlwort εἰς nur beim Gegensatz zu einer größeren Zahl steht.

33. τοῖς ἱεροῖς χρήμασι — Geld und Weihgeschenke aus den Tempeln und Schatzhäusern von Olympia. Vgl. Diodor XV, 82, wo auch die Spaltung der Arkader auf diese Angelegenheit zurückgeführt wird. — τοὺς ἐπαρίτους

τοι Μαντινεῖς ἀπεψηφίσαντο μὴ χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι. καὶ αὐτοὶ τὸ γινόμενον μέρος εἰς τοὺς ἐπαρίτους ἐκ τῆς πόλεως ἐμπορίσαντες ἀπέπεμψαν τοῖς ἄρχουσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες φάσκοντες αὐτοὺς λυμαίνεσθαι τὸ Ἀρκαδικὸν ἀνεκαλοῦντο εἰς τοὺς μυρίους τοὺς προστάτας αὐτῶν· καὶ ἐπεὶ οὐχ ὑπήκουον, κατεδίκασαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπαρίτους ἔπεμπον ὡς ἄξοντας τοὺς κατακεκριμένους. οἱ μὲν οὖν Μαντινεῖς κλεί-
 34 σαντες τὰς πύλας οὐκ ἐδέχοντο αὐτοὺς εἰσω. ἐκ δὲ τούτου τάχα δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἔλεγον ἐν τοῖς μυρίοις, ὡς οὐ χρῆ τοῖς ἱεροῖς χρήμασι χρῆσθαι οὐδὲ καταλιπεῖν εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον τοῖς παισὶν ἔγκλημα τοῦτο πρὸς τοὺς θεούς. ὡς δὲ καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἀπέδοξε μηκέτι χρῆσθαι τοῖς ἱεροῖς χρήμασι, ταχὺ δὴ οἱ μὲν οὐκ ἂν δυνάμενοι ἄνευ μισθοῦ τῶν ἐπαρίτων εἶναι διεχέοντο, οἱ δὲ δυνάμενοι παρακελευσάμενοι αὐτοῖς καθίσταντο εἰς τοὺς ἐπαρίτους, ὅπως μὴ αὐτοὶ ἐπ' ἐκείνοις, ἀλλ' ἐκείνοι ἐπὶ σφίσιν εἶεν. γινόντες δὲ οἱ τῶν ἀρχόντων διακεχειρικότες τὰ ἱερά χρήματα, ὅτι εἰ δώσοιεν εὐθύνας, κινδυνεύσοιεν ἀπολέσθαι, πέμπουσιν εἰς Θήβας, καὶ διδάσκουσι τοὺς Θηβαίους, ὡς εἰ μὴ στρατεύσοιεν, κινδυνεύσοιεν οἱ Ἀρ-
 35 κάδες πάλιν λακανίσαι. καὶ οἱ μὲν παρεσκευάζοντο ὡς στρατευσόμενοι· οἱ δὲ τὰ κράτιστα τῇ Πελοποννήσῳ βουλευόμενοι ἔπεισαν τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκαδῶν πέμψαντες πρέσβεις εἰπεῖν τοῖς Θηβαίοις μὴ ἰέναι σὺν ὅπλοις εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰ μὴ τι καλοῖεν. καὶ ἅμα μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς Θηβαίους ἔλεγον, ἅμα δὲ ἐλογίζοντο, ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιεντο. τοῦ τε γὰρ ἱεροῦ τοῦ Διὸς προεστάναι οὐδὲν προσδεῖσθαι ἐνόμιζον, ἀλλ' ἀποδιδόντες ἂν καὶ δικαιότερα καὶ ὀσιώτερα ποιεῖν, καὶ τῷ θεῷ οἴεσθαι μᾶλλον ἂν οὕτω χαρίζεσθαι. βουλομένων δὲ

— S. zu § 22. — τὸ γινόμενον μέρος — den auf sie fallenden Anteil des Soldes für die Eparchen. — τοὺς μυρίους — S. zu 1, 38.

34. ἐπ' ἐκείνοις — abhängig von der Gegenpartei, an deren Spitze der Mantineer standen. — οἱ διακεχειρικότες — die das Geld unter Händen gehabt, d. h. dasselbe den Heiligtümern entnommen und verwendet hatten. — Die bei dem partitiven Genetiv

übliche Wortstellung wäre τῶν ἀρχόντων οἱ διακεχειρικότες.

35. οἱ — βουλευόμενοι — d. i. die aristokratische Partei. Vgl. 5, 1 οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου. — ὅτι πολέμου οὐδὲν δέοιεντο — das sie keinen Krieg nötig hätten. Vgl. IV, 4, 6. — ἀποδιδόντες ἂν — wenn sie zurückgäben. — οἴεσθαι — abhängig von ἐνόμιζον. Ein ähnlicher Pleonasmus Aeschin. v. d. Trugges. 35 θαρρεῖν τε παρεκε-

ταῦτα κα
 οθαί· κα
 Γενο
 ἀπάνταν
 χανεν ἄ
 μὲν Ἀρκ
 ποιοῦντό
 εἰρήμης
 των οἱ
 τοῖς ὀμ
 τῶν Τερ
 λάμβανο
 παρόντα
 ἔχειν, π
 μὲν αὐ
 οἰκία.
 τείχους
 οὐδεὶς
 ρῆσαι
 αὐτοῦ
 λοντο
 τὴν πό
 ἐγένετο

λέμετο
 ἐν τοῖς θ
 τι πεπο
 S. 341^d ἐ
 τόνδε εἰ
 σοῦ δοκ
 Thukyd
 μὴ ἀπρ
 δοκεῖν
 διαφθα
 36. το
 nahm wo
 ein wie di
 in den ac
 2, 11. —
 fälle müs
 gesetzt w
 αὐτοῦ
 παῖαν α
 — τοῦ
 Schmau
 IV, 2, 11

ταῦτα καὶ τῶν Ἑλλείων, ἔδοξεν ἀμφοτέροις εἰρήνην ποιήσα-
σθαι καὶ ἐγένοντο σπονδαί.

Γενομένων δὲ τῶν ὄρκων καὶ ὁμοσάντων τῶν τε ἄλλων 36
ἀπάντων καὶ τῶν Τεγεατῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Θηβαίου, ὃς ἐτύγ-
χανεν ἐν Τεγέα ἔχων τριακοσίους ὀπλίτας τῶν Βοιωτῶν, οἱ
μὲν Ἀρκάδες ἐν τῇ Τεγέα αὐτοῦ ἐπικαταμείλιαντες ἐδειπνο-
ποιοῦντό τε καὶ εὐθθυμοῦντο καὶ σπονδὰς καὶ παιᾶνας ὡς
εἰρήνης γεγενημένης ἐποιοῦντο, ὁ δὲ Θηβαῖος καὶ τῶν ἀρχόν-
των οἱ φοβούμενοι τὰς εὐθύνας σὺν τε τοῖς Βοιωτοῖς καὶ
τοῖς ὁμογνώμοσι τῶν ἐπαρίτων κλείσαντες τὰς πύλας τοῦ
τῶν Τεγεατῶν τείχους, πέμποντες ἐπὶ τοὺς σκηνοῦντας συνε-
λάμβανον τοὺς βελτίστους. ἅτε δὲ ἐκ πασῶν τῶν πόλεων
παρόντων τῶν Ἀρκάδων καὶ πάντων εἰρήνην βουλομένων
ἔχειν, πολλοὺς ἔδει τοὺς συλλαμβανομένους εἶναι ὥστε ταχὺ
μὲν αὐτοῖς τὸ δεσμοκτήριον μεστὸν ἦν, ταχὺ δὲ ἡ δημοσία
οἰκία. ὡς δὲ πολλοὶ οἱ εἰργόμενοι ἦσαν, πολλοὶ δὲ κατὰ τοῦ 37
τείχους ἐκπεπηδηκότες, ἦσαν δὲ οἱ καὶ διὰ τῶν πυλῶν ἀφείντο·
οὐδεὶς γὰρ οὐδενὶ ὠργίζετο, ὅστις μὴ ᾤετο ἀπολεῖσθαι· ἀπο-
ρῆσαι δὴ μάλιστα ἐποίησε τὸν τε Θηβαῖον καὶ τοὺς μετ'
αὐτοῦ ταῦτα πράττοντας ὅτι Μαντινέας, οὓς μάλιστα ἐβού-
λοτο λαβεῖν, ὀλίγους τινας πάνν εἶχον· διὰ γὰρ τὸ ἐγγὺς
τὴν πόλιν εἶναι σχεδὸν πάντες ᾤχοντο οἰκαδε. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα 38
ἐγένετο καὶ τὰ πεπραγμένα ἐπύθοντο οἱ Μαντινεῖς, εὐθὺς

λέετο καὶ μὴ νομίζειν, ὥσπερ
ἐν τοῖς θεατροῖς, διὰ τοῦτο οἴεσθαι
τι πεπονθέναι. Platon Protag.
S. 341^d ἐγὼ οἶμαι καὶ Πρόδικόν γε
τόνδε εἰδέναι, ἀλλὰ παῖζειν καὶ
σοῦ δοκεῖν ἀποπειρᾶσθαι. Vgl.
Thukyd. VI, 18, 8 γιγνώσκω πόλιν
μὴ ἀπράγμονα τάχιστ' ἂν μοι
δοκεῖν ἀπραγμοσύνης μεταβολῇ
διαφθαρήναι.

36. τοῦ Θηβαίου — Derselbe
nahm wohl eine ähnliche Stellung
ein wie die thebanischen Harmosten
in den achäischen Städten. S. 1, 43;
2, 11. — Die hier mitgetheilten Vor-
fälle müssen in das Jahr 363 v. Chr.
gesetzt werden. — ἐν τῇ Τεγέα
αὐτοῦ — S. zu IV, 8, 39. —
παιᾶνας — S. zu II, 4, 17.
— τοὺς σκηνοῦντας — die
Schmausenden. Ebenso Kyrop.
IV, 2, 11; 5, 8; VI, 1, 49. Vgl.

zu IV, 8, 18; V, 3, 20. — ἡ δημοσία
οἰκία — Welches die eigentliche
Bestimmung dieses Hauses gewesen,
ist nicht bekannt.

37. κατὰ τοῦ τείχους — von
der Stadtmauer hinab ins Freie. —
οὐδεὶς — ἀπολεῖσθαι — Die
zur Bewachung der Thore aufgestell-
ten ließen manchen entkommen, da
sie kein Interesse daran hatten,
jene festzuhalten; vielmehr lag per-
sönlich nur denen etwas daran,
welche fürchteten, Rechenschaft
über die heiligen Gelder geben zu
müssen, und wohl wußten, daß es
in diesem Falle um sie geschehen
sei. S. § 34. — ὀλίγους πάνν —
Die Wortstellung wie Kyrop. I, 6,
39 πρόσω πάνν ἐλάσαι. Kommentar.
I, 3, 6 ῥαδίως πάνν. Anab. I, 9,
27 χιλὸς σπάνιος πολὺ. Vgl. zu I,
1, 17 und IV, 5, 4.

πέμποντες εἰς τε τὰς ἄλλας Ἀρκαδικὰς πόλεις προηγόρευον ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι καὶ φυλάττειν τὰς παρόδους. καὶ αὐτοὶ δὲ οὕτως ἐποίουν, καὶ ἅμα πέμψαντες εἰς τὴν Τεγέαν ἀπή-
 τουν ὅσους ἔχοιεν ἄνδρας Μαντινέων· καὶ τῶν ἄλλων δὲ Ἀρκαδῶν οὐδένα ἀξιοῦν ἔφρασαν οὔτε δεδέσθαι οὔτε ἀποθνή-
 σκειν πρὸ δίκης. εἰ δὲ καὶ τινες ἐπαιτιῶντο, ἔλεγον ἐπαγγέ-
 λοντες, ὅτι ἡ τῶν Μαντινέων πόλις ἐγγυῶτο ἢ μὴν παρεῖξεν
 39 εἰς τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκαδῶν ὀπόσους τις προσκαλοῖτο. ἀκούων
 οὖν ὁ Θηβαῖος ἠπόρει τε, ὅ, τι χρήσαιτο τῷ πράγματι καὶ
 ἀφίησι πάντας τοὺς ἄνδρας. καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συγκαλέσας
 τῶν Ἀρκαδῶν ὀπόσοι γε δὴ συνελθεῖν ἠθέλησαν ἀπελογεῖτο,
 ὡς ἐξαπατηθεῖη. ἀκούσαι γὰρ ἔφη, ὡς Λακεδαιμόνιοι τε εἶεν
 σὺν τοῖς ὅπλοις ἐπὶ τοῖς ὄραιοις προδιδόναι τε μέλλοιεν αὐτοῖς
 τὴν Τεγέαν τῶν Ἀρκαδῶν τινές. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐκείνουν
 μὲν, καίπερ γιγνώσκοντες, ὅτι ἐψεύδετο περὶ σφῶν, ἀφίεσαν·
 πέμψαντες δ' εἰς Θήβας πρέσβεις κατηγοροῦν αὐτοῦ ὡς δεῖν
 40 ἀποθανεῖν. τὸν δ' Ἐπαμεινώνδαν ἔφρασαν, καὶ γὰρ στρατη-
 γῶν τότε ἐτύγχανε, λέγειν, ὡς πολὺ ὀρθότερον ποιήσειεν, ὅτε
 συνελάμβανε τοὺς ἄνδρας ἢ ὅτε ἀφῆκε. τὸ γὰρ ἡμῶν δι'
 ὑμᾶς εἰς πόλεμον καταστάντων ὑμᾶς ἄνευ τῆς ἡμετέρας γνώ-
 μης εἰρήνην ποιῆσθαι πῶς οὐκ ἂν δικαίως προδοσίαν τις
 ὑμῶν τοῦτο κατηγοροίη; εὖ δ' ἴστε, ἔφη, ὅτι ἡμεῖς καὶ στρα-
 τευσόμεθα εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ σὺν τοῖς τὰ ἡμέτερα φρο-
 νοῦσι πολεμήσομεν.

- V. Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρὸς τε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκα-
 δῶν καὶ κατὰ πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς τε
 καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκαδῶν οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου,
 ὡσαύτως δὲ καὶ Ἥλειοι καὶ Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δηλοὶ εἶεν
 βουλόμενοι ὡς ἀσθενεστάτην τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὅπως
 2 ὡς ῥᾶστα αὐτὴν καταδουλώσαιτο. τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς
 βούλονται ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων

38. δεδέσθαι — S. zu V, 4, 7.
 — προσκαλοῖτο — S. zu I, 7, 12.

39. ὅ,τι χρήσαιτο — S. zu VI,
 1, 15. — ὡς δεῖν — Wenn δεῖν
 Infinitiv ist, so haben wir hier die
 zu II, 2, 2 bemerkte Konstruktion;
 allein möglicher Weise ist δεῖν =
 δεῖον, wie in der bekannten Formel
 ὀλίγου δεῖν, so dafs dann eine
 absolute Participalkonstruktion an-

gewendet ist, wie sie nach Verben
 des Sagens öfter eintritt. Vgl. zu
 V, 1, 25.

40. ἔφρασαν — S. zu III, 5, 21.
 Über den folgenden Übergang in
 die direkte Rede s. zu I, 1, 28.

V. 2. τί γάρ — Übergang in die
 direkte Rede; s. zu I, 1, 28. — ἢ
 ἵνα — ἢ steht nach negativen Sätzen
 oder Fragesätzen mit negativem

δ' ἀμφότεροι
 αὐτῶν ἐν τῷ
 ὡς ἐπὶ τῷ
 ζονται; ἐπεμ-
 ρεύθησαν οἱ
 τῶν παρακα-
 καλίειν, ἂν
 περὶ μέντοι
 αὐτῶν ἕκα-
 Ἔν ὄσφ
 τοὺς ἔχον
 τε Ἀλεξάνδρ
 ἠρολοῦθουν
 ἐπὶ Θήβας
 ἐν ταῖς συ-
 Πελοποννήσ
 καὶ Ἀρκαδῶ
 Τεγέται κ
 καὶ εἰ τινα
 ταύταις οἰ
 διὰ ταχέων
 ἐπιζῶν το
 νος μέγα

Simé auch
 von ἄλλος v
 3, 10 οὐδὲ
 μαθὼν ἢ π
 5, 41 εἰπέ
 τοὺς φίλους
 τούτων ἐ
 ἕκαστον κα
 IV, 3, 9
 τοῖς θεοῖς
 θεραπεύειν
 I, 1, 27.

3. πρὸς σ
 τῶν — δε
 aus einfluss
 Vgl. 4, 34
 S. zu IV,
 gleich d
 4. Ἐπα
 im J. 362
 φρον — d

δ' ἀμφοτέροι δεώμεθα; ἢ τί λεγόντων ἡμῶν, ὅτι οὐ δεώμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἐξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῷ κακῷ τι ἐργάζεσθαι ἡμᾶς στρατεύειν παρασκευάζονται; ἔπεμπον δὲ καὶ Ἀθήναζε βοηθεῖν κελεύοντες· ἐπο- 3
ρεύθησαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαιμόνα πρόσβεις ἀπὸ τῶν ἐπαρί-
των παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο κοινῇ δια-
κωλύειν, ἄν τινες ἴωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον.
περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ
ἐαυτῶν ἕκαστοι ἡγήσονται.

Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Ἐπαμεινώνδας ἐξῆει Βοιω- 4
τοὺς ἔχον πάντας καὶ Εὐβοέας καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρὰ
τε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ
ἠκολούθουν λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσι αὐτοῖς εἶεν, εἴ τις
ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν· ἐπ' ἄλλους δὲ στρατεύειν οὐκ εἶναι
ἐν ταῖς συνθήκαις. ὁ μέντοι Ἐπαμεινώνδας ἐλογίζετο καὶ ἐν 5
Πελοποννήσῳ σφίσι ὑπάρχειν Ἀργείους τε καὶ Μεσσηνίους
καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. ἦσαν δ' οὗτοι
Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς,
καὶ εἴ τινες δὴ πόλεις διὰ τὸ μικραὶ τε εἶναι καὶ ἐν μέσαις
ταύταις οἰκεῖν ἠναγκάζοντο. ἐξῆλθε μὲν δὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας 6
διὰ ταχέων· ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβεν,
ἐλπίζων τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι καὶ λογιζόμε-
νος μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμαχοῖς

Sinne auch ohne das eine Form von ἄλλος voraufgeht. Kyrop. II, 3, 10 οὐδὲ παρ' ἐνὸς οὐδὲ τοῦτο μαθῶν ἢ παρὰ τῆς φύσεως. VII, 5, 41 εἶπε μηδένα παρῆναι ἢ τοὺς φίλους. Oekon. 3, 3 τί οὐν τούτων ἐστὶν αἰτιον ἢ ὅτι — ἕκαστον καταβέβηται. Komment. IV, 3, 9 σκοπῶ, εἴ ἄρα τί ἐστι τοῖς θεοῖς ἔργον ἢ ἀνθρώπους θεραπέειν. — ἐκείνων — S. zu I, 1, 27.

3. πρόσβεις ἀπὸ τῶν ἐπαρί-
των — da diese Truppe damals aus einflussreichen Leuten bestand. Sgl. 4, 34. — ἴωσι — kommen. S. zu IV, 8, 5. — αὐτόθεν — gleich damals. Vgl. II, 2, 13.

4. Ἐπαμεινώνδας ἐξῆει — im J. 362 v. Chr. Geb. — Ἀλεξάν-
δρον — des Tyrannen von Pherae;

s. VI, 4, 34. Die Thebaner hatten ihn kurz vorher gänzlich besiegt und gezwungen, ihnen die Heeresfolge zu leisten. Plutarch Pelopid. 35. Seine Gegner sind die Bürger thessalischer Städte, die mit den Thebanern verbündet waren.

5. σφίσι — S. zu I, 41. — ὑπάρχειν — zu ihrem Dienste bereit sein. Vgl. Anab. I, 1, 4 ἢ μητρο ὑπῆρχε τῷ Κύρῳ. V, 6, 23 ὑπάρξει ὑμῖν ἢ ἐμὴ πόλις, ἐκόντες γὰρ με δέξονται. — Μεγαλοπο-
λῖται — Die Gründung der Stadt Megalopolis, welche Xenophon nicht erwähnt hat, hatte im J. 371 v. Chr. stattgefunden. Pausan. VIII, 27, 6. — οἰκεῖν — mit διὰ τὸ zu verbinden. Über die Bedeutung s. zu I, 3.

6. διὰ ταχέων — sonst gewöhn-

τῶν Ἀρκά-
Μαυτινεῖς τε
Πελοποννήσου,
τοῦ δῆλοι εἶεν
εἶναι, ὅπως
πολεμεῖν ἡμᾶς
ἔμεν, ἐκείνων

nach Verben
Vgl. II
S. zu III, 5, 21
Übergang in
zu I, 1, 28.
Übergang in die
I, 1, 28. — ἢ
negativen Sätzen
mit negativem

εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτούς, τοῖς δὲ ἐναντίοις εἰς τὸ εἰς ἀθυ-
 7 μίαν ἐμπειεῖν, ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θη-
 ταύτη συνήεσαν πάντες οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντινείαν.
 ἐπεὶ μέντοι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤκουσε τοὺς Ἀθηναίους τὸ μὲν
 κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεργνωκέναι, κατὰ θάλατταν δὲ παρα-
 σκευάζεσθαι ὡς διὰ Λακεδαιμόνος βοηθήσοντας τοῖς Ἀρκά-
 8 Τεγέαν. εὐτυχῆ μὲν οὖν οὐκ ἂν ἐργαγε φησαιμι τὴν στρατη-
 γίαν αὐτῷ γενέσθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης
 ἐστίν, οὐδὲν μοι δοκεῖ ἀνὴρ ἐλλιπεῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐργαγε
 ἐπαινω αὐτοῦ ὅτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγα-
 τῶν ἐποιήσατο, ἐνθ' ἐν ἀσφαλεστέῳ τε ἦν ἢ εἰ ἔξω ἐστρα-
 τοπεδεύετο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ,τι πράττειτο.
 καὶ παρασκευάζεσθαι δέ, εἰ του ἔδειτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπο-
 ρώτερον. τῶν δ' ἑτέρων ἔξω στρατευομένων ἐξῆν ὄρῶν, εἶτε
 9 τι ὀρθῶς ἐπράττετο εἶτε τι ἡμάρτανον. καὶ μὴν οἰόμενος
 κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὀρθῶς χωρίοις πλεο-
 νεκτοῦντας αὐτούς, οὐκ ἐξήγετο ἐπιτίθεσθαι. ὄρῶν δὲ οὔτε
 πόλιν αὐτῷ προσχωροῦσαν οὐδεμίαν τὸν τε χρόνον προβαί-
 νοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι· εἰ δὲ μή, ἀντὶ τῆς πρό-
 σθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέχετο. ἐπεὶ οὖν κατε-
 μάνθανε περὶ μὲν τὴν Μαντινείαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγ-
 μένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς
 Λακεδαιμονίους, καὶ ἦσθετο ἐξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον
 καὶ ὄντα ἤδη ἐν τῇ Πελλάγη, δειπνοποιησάμενος καὶ παραγ-

licher διὰ τάχους. Wie hier Thu-
 kyd. I, 80. Platon Apol. S. 32^a.
 Demosth. geg. Nikostr. 5. — ὡς
 δὲ συνελόντι εἰπεῖν — um es
 kurz zu sagen.

7. τὸ — πορεύεσθαι ἀπεργνω-
 κέναι — Sonst steht auch der
 Genetiv des Infinitivs. Anab. I, 7,
 19 ἀπεργνωκέναι τοῦ μάχεσθαι. —
 οὕτω δὲ — S. zu VI, 5, 22.

8. αὐτοῦ — abhängig von dem
 als Objekt zu ἐπαινω dienenden
 Satze mit ὅτι: ich lobe an ihm
 dies Verfahren, dafs u. s. w.
 — ἐν τῷ τείχει — so viel wie
 nachher ἐν τῇ πόλει. Vgl. VI, 4, 3.
 — τῶν δ' ἑτέρων — die Feinde.

Vgl. IV, 2, 15. — οἰόμενος —
 obwohl er meinte.

9. πεφυλαγμένους — Sie stan-
 den in einer stark befestigten
 Stellung. Plutarch vom Ruhm d.
 Athen. S. 346^b. — Πελλάγη — in
 Lakonien, nicht zu verwechseln mit
 dem öfter genannten achäischen
 Pellene, wahrscheinlich die Stadt,
 von der Strabo VIII S. 336 sagt:
 τὰ δὲ Πέλλανα ἔτερα τούτων ἐστί,
 Λακωνικὸν χωρίον, ὡς πρὸς τὴν
 Μεγαλοπόλιν νεῦον. — παραγ-
 γείλας — nämlich sich zum
 Marsch fertig zu halten. Vgl. II,
 4, 8 παραγγείλαντες τοῖς ἱππέσιν
 ἦλθον εἰς Ἐλευσίνα.

γείλας ἦγε
 μὴ Κοῆς θ
 προσίον τ
 παντάπασιν
 μενος ταῦ
 ταξάμενοι
 οἱ τε γὰρ
 ξενικὸν κα
 νετο Ἐπαμ
 ἔμελλον ἐν
 θήσεσθαι,
 σθαι τῶν
 μίξε, τοῦ
 εἰς τὴν πό
 θεῖον αὐτ
 οὐδεὶς ἂν
 ἔγαν ἄνδρ
 πρὸς ὀρθ
 τες, οἱ νε

10. Κοῆς
 nennt das
 ἱππέδου.
 m IV, 5,
 S. zu II,
 4 ὁ δὲ καὶ ὁ
 und über d
 bei τρεῖς zu
 11. πλε
 Sinn des
 Ausdrucks
 Kämpfe
 ἐνθ' ἐν —
 S. zu III,
 11. νε εἰς τ
 ist mit πόλ
 (Pansan. III
 des mitten i
 Marktes gel
 bis in die S
 ner einged
 heisst ἐπεί
 und auch
 die Spart
 πόλει gege
 müssen. V
 μίξας δὲ
 καταλαβ

γέλας ἤγειτο τῷ στρατεύματι εὐθύς ἐπὶ Σπάρτην. καὶ εἰ 10
 μὴ Κρής θεία τιμὴ μοῖρα προσελθὼν ἐξήγγειλε τῷ Ἀρησίλαῳ
 προσιὼν τὸ στρατεύμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοτιτῶν
 παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνομένων. ἐπεὶ μέντοι προπυθό-
 μενος ταῦτα ὁ Ἀρησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, δια-
 ταξάμενοι οἱ Σπαρτιαῖται ἐφύλαττον, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες·
 οἳ τε γὰρ ἵππεις αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν καὶ τὸ
 ξενικὸν καὶ τῶν λόγων δώδεκα ὄντων οἱ τρεῖς. ἐπεὶ δὲ ἐγέ- 11
 νετο Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν
 ἔμελλον ἐν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βλη-
 θήσεσθαι, οὐκ εἰσῆει ταύτη, οὐδ' ὅπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖ-
 σθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες· ἔνθεν δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνό-
 μιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινε
 εἰς τὴν πόλιν. τό γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον ἔξεστι μὲν τὸ 12
 θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἔξεστι δὲ λέγειν, ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις
 οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. ἐπεὶ γὰρ ἤγειτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἑκατὸν
 ἔχων ἄνδρας καὶ διαβάς ὅπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα ἐπορεύετο
 πρὸς ὄρθιον ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὴ οἱ πῦρ πνέον-
 τες, οἱ νευικηότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλείους

10. Κρής — Diodor XV, 82
 nennt dafür Κρητάς τινὰς ἡμε-
 ροδρομούς. — ἀπελθὼν — Vgl.
 zu IV, 5, 11. — καὶ μάλα —
 S. zu II, 4, 2. — τῶν λόγων
 δώδεκα ὄντων — S. zu VI, 4, 12
 und über den bestimmten Artikel
 bei τρεῖς zu I, 1, 8.

11. πλέον μαχεῖσθαι — Der
 Sinn des jedenfalls verdorbenen
 Ausdrucks muſs wohl sein: im
 Kampfe Vorteil haben. —
 ἐνθεν — τοῦτο τὸ χωρίον —
 S. zu III, 1, 13. — οὐκ ἀνέβαι-
 νεν εἰς τὴν πόλιν — Vielleicht
 ist mit πόλις die Akropolis gemeint
 (Pausan. III, 17, 2), die in der Nähe
 des mitten in der Stadt befindlichen
 Marktes gelegen haben muſs; denn
 bis in die Stadt waren die Theba-
 ner eingedrungen, da es vorher
 heißt ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν τῇ πόλει,
 und auch Isokr. Philipp. 48 sagt,
 die Spartaner hätten ἐν μέσῳ τῇ
 πόλει gegen die Thebaner kämpfen
 müssen. Vgl. Polyb. IX, 8 προ-
 μίξας δὲ πόλει παραδόξως καὶ
 καταλαβὼν τὴν Σπάρτην ἔρημον

τῶν βοηθησόντων, μέχρι μὲν ἀγορᾶς
 ἐβίασατο καὶ κατέσχε τῆς πόλεως
 τοὺς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐστραμμένους
 τόπους. Daraus erklärt sich κατέ-
 βαινε: er kam von den die Stadt
 begrenzenden Höhen in die Stadt
 hinab; daraus auch der nachher
 gebrauchte Ausdruck πρὸς ὄρθιον.

12. τὸ — γενόμενον — was
 die folgenden Vorfälle be-
 trifft; Accus. der Beziehung statt
 eines von αἰτιᾶσθαι abhängigen Ge-
 netivs. Vgl. I, 7, 31. — τοῖς
 ἀπονενοημένοις — Der Dativ
 wie Anab. III, 2, 11 ὑποστῆναι
 αὐτοῖς Ἀθηναῖοι τολμησάντες.
 Thukyd. II, 61 ἐνυφοραῖς ταῖς
 μεγίσταις ἐδέλειν ὑφίστασθαι,
 während der Accus. gebräuchlicher
 ist. — κώλυμα — Worin dasselbe
 bestanden, ist nicht bekannt. — οἱ
 πῦρ πνέοντες — Vgl. Sophokl.
 Antig. 1146 ἰὼ πῦρ πνέοντων
 χοράγ' ἄστρων. Quintus Smyrn.
 VIII, 244 πῦρ ὀλοὸν πνέοντες. —
 οἱ νευικηότες — Vgl. VI, 5, 23
 ἀγαλλόμενοι τῇ ἐν Λευκτροῖς νίκη.
 — τῷ παντὶ — S. zu II, 3, 32.

- καὶ προσέτι ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες, οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ
 13 τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνουσι. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῶν Ἐπα-
 μεινῶνδα ἀποθνήσκουσιν· ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ
 ἐδίωξαν οἱ ἔνδοθεν πορρωτέρω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀπο-
 θνήσκουσιν· περιεγέγραπτο γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θεοῦ
 μέχρι ὅσον νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος
 14 τρῶπαιόν τε ἴστυτο ἔνθα ἐπεκράτησε καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόν-
 τας τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπεδίδου. ὁ δ' Ἐπαμεινῶνδας
 λογιζόμενος, ὅτι βοηθήσοιεν οἱ Ἀρκάδες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα,
 ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γενο-
 μένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ εὐτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτε-
 τυχηκότων· πάλιν δὲ πορευθεὶς ὡς ἐδύνατο τάχιστα εἰς τὴν
 Τεγέα τούς μὲν ὀπλίτας ἀνέπαυσε, τοὺς δ' ἰππέας ἐπεμψεν
 εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν προσκαρτερῆσαι, καὶ διδά-
 σκων, ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι τὰ τῶν Μαντινέων βο-
 σκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους, ἄλλως τε καὶ σίτου
 15 συγκομιδῆς οὐσῆς. καὶ οἱ μὲν ὄχοντο· οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἰππεῖς
 ὀρμηθέντες ἐξ Ἐλευσίνος ἐδειπνοποιήσαντο μὲν ἐν Ἴσθμῳ,
 διελθόντες δὲ τὰς Κλεωνάς ἐτύγγανον προσιώντες εἰς τὴν
 Μαντίνειαν καὶ καταστρατοπεδευσάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς
 οἰκίαις. ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν προσελαύνοντες οἱ πολέμιοι, ἐδέ-
 οντο οἱ Μαντινεῖς τῶν Ἀθηναίων ἰππέων βοηθῆσαι, εἴ τι
 δύναντο· ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ βοσκήματα πάντα καὶ τοὺς
 ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρ-
 ων· ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἐκβοηθοῦσιν, ἔτι
 16 οὔτε ἀνάριστοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι. ἐνταῦθα δὴ τούτων
 αὐτῶν ἀρετὴν τίς οὐκ ἂν ἀγασθεῖη; οἱ καὶ πολὺ πλείονας
 ὀρῶντες τοὺς πολεμίους, καὶ ἐν Κορίνθῳ δυστυχήματος γεγε-
 νημένου τοῖς ἰππεῦσιν οὐδὲν τούτων ἐπελογίσαντο, οὐδ' ὅτι
 καὶ Θηβαίους καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατίστοις ἰππεῦσιν εἶναι

13. οἱ ἔνδοθεν — S. zu III, 1, 18. — πορρωτέρω τοῦ καιροῦ — S. zu II, 3, 24.

14. τῶν δέ — die Thebaner entgegengesetzt dem ἐκείνοις εὐτυχηκόσι. — προσκαρτερῆσαι — zu den eben ausgehaltenen Strapazen auch noch diese neuen aushalten.

15. Κλεωνάς — südlich von Korinth.

16. αὐ — mit Rücksicht auf die

eben belobte Tapferkeit der Spartaner. — δυστυχήματος — Es muß dies eine unmittelbar vorhergegangene, ihnen vielleicht von den Korinthern selbst beigebrachte Niederlage sein. An die 1, 20f. erzählten Vorfälle zu denken, erlaubt die Länge der inzwischen verflossenen Zeit nicht. — ὡς εἶδον — Die Thebaner waren nur noch sieben Stadien von der

δοκοῦσιν ἐμὴν
 πρὸν ἀφελήσας
 πολεμίους, συ
 ὄξαν. καὶ μα
 ται τοῖς Μα
 καὶ ἀπέκτειναν
 φερῶν ὄπλου
 τοῖς μὲν φίλοι
 οἱς ὑποσπόνδ
 μοιμένος, ὅτι
 τὸ ἔργον τῆ
 μος οἷς ἦθε
 αἰών, αὐτὸς
 ἴστυτο, ἠττημέ
 τὰ ὀλίγων, ἠ
 γνημένους δι
 αἰών Λακεδα
 καὶ Ἀθηναίων
 παρελθεῖν λογ
 ἴστυτο· εἰ
 ὅτι περισσέ

Stadt entfernt.

— ἴστυτες —

(Oekon. 6, 12 wa

τοῦ ὄνοματος ἄ

11. αἰτίαι ε

4, 19. — ὅ ο

Relativsätze an

stehen, an

entwelen im 10

II, 2, 8 ἀντι

εἰρησιν οὐδὲν

τυ οὐς — μα

πρὸ δὲ ὡς ἀσθ

μάτος ὁ ἴστυ

I, 5, 7 ἢ δὲ

τῶν μακροῦς

18. ὁ δ' αὐ

Der Satz ist z

sendern dur

Konstruktion

aufgenommen

ἐξ ἔκειν — S

δοκοῦσιν ἐμελλον μάχεσθαι, ἀλλ' αἰσχυρόμενοι, εἰ παρόντες
 μηδὲν ὀφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς εἶδον τάχιστα τοὺς
 πολεμίους, συνέροξαν, ἐρωῶντες ἀνασώσασθαι τὴν πατρίαν
 δόξαν. καὶ μαχόμενοι αἰτιοὶ μὲν ἐγένοντο τὰ ἔξω πάντα σωθῆ- 17
 ναι τοῖς Μαντινεῦσιν, αὐτῶν δὲ ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοί,
 καὶ ἀπέκτειναν δὲ δῆλον ὅτι τοιοῦτους· οὐδὲν γὰρ οὕτω
 βραχὺ ὄπλον ἐκάτεροι εἶχον ὅσον ἐξικνούντο ἀλλήλων. καὶ
 τοὺς μὲν φίλους νεκροὺς οὐ προήκοντο, τῶν δὲ πολεμίων ἦν
 οὓς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν. ὁ δ' αὖ Ἐπαμεινώνδας, ἐνθου- 18
 μούμενος, ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι διὰ
 τὸ ἐξῆκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον, εἰ δὲ καταλείψει ἐρή-
 μους οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσονται ὑπὸ τῶν ἀντι-
 πάλων, αὐτὸς δὲ λελυμασμένος τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ παντάπασιν
 ἔσοιτο, ἠττημένος μὲν ἐν Λακεδαιμόνῃ σὺν πολλῷ ὀπλιτικῷ
 ὑπ' ὀλίγων, ἠττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἵππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ
 γεγεννημένος διὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνε-
 στάναι Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀχαιοὺς καὶ Ἡλείους
 καὶ Ἀθηναίους· ὥστε οὐκ ἐδόκει αὐτῷ δυνατόν εἶναι ἀμαχῆ
 παρελθεῖν λογιζομένῳ, ὅτι εἰ μὲν νικῆ, πάντα ταῦτα ἀνα-
 λύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἠγῆσατο ἔσε-
 σθαι πειωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν.

Stadt entfernt. Polyb. IX, 8, 11.
 — ἐρωῶντες — voll Verlangen.
 Oekon. 6, 12 καὶ ἔγωγε ἐρῶ τοῦτον
 τοῦ ὀνόματος ἄξιος γενέσθαι.

17. αἰτιοὶ σωθῆναι — S. zu
 4, 19. — ὅ οὐκ ἐξικνούντο —
 Relativsätze an Stelle von Folge-
 sätzen stehen, selbst wenn sie eine
 angenommene Folge bezeichnen,
 zuweilen im Indicativ. Komment.
 II, 2, 8 αὐτὴν οὐτ' εἶπα οὐτ'
 ἐποίησα οὐδὲν, ἐφ' ᾧ ἡσχύνθη. —
 ἦν οὓς — manche, wie III, 1, 7
 ἦν δὲ ἄς ἀσθενεῖς οὐδας καὶ κατὰ
 κράτος ὁ Θίβρων ἐλάμβανε. Anab.
 I, 5, 7 ἦν δὲ τούτων σταθμῶν οὓς
 πάντεσσι μακροὺς ἤλανον.

18. ὁ δ' αὖ Ἐπαμεινώνδας —
 Der Satz ist nicht zu Ende geführt,
 sondern durch eine veränderte
 Konstruktion mit ὥστε ἐδόκει αὐτῷ
 aufgenommen. Vgl. I, 3, 18. —
 ἐξῆκειν — S. zu I, 28. — πολιορκ-

κήσονται — mit passiver Be-
 deutung. Vgl. VI, 4, 6. — λελυ-
 μασμένος ἔσοιτο — steht für
 ein Futurum exactum Medii. Der
 Dativ ist nach dem Verbum gesetzt
 wie II, 3, 26. — λογιζομένῳ —
 ἠγῆσατο — Anstatt das zweite
 hypothetische Verhältnis in Über-
 einstimmung mit dem ersten von
 λογιζομένῳ abhängen zu lassen, ist
 dasselbe von einem neuen Verbum
 finit. ἠγῆσατο abhängig gemacht.
 Vgl. Lysias geg. Eratosth. 15
 ἐνθουμουμένῳ (nämlich ἐμοί) ὅτι,
 ἐάν μὲν λάθῃ, σωθῆσομαι, ἐάν δὲ
 ληθῶ, ἠγούμην μὲν — οὐδὲν
 ἦττον ἀφεθήσεσθαι. — ἀναλύ-
 σοιτο — wieder gut machen
 würde, wie Demosth. v. d. Symmor.
 34 τὰς προτέρας ἀναλύσονται
 ἀμαρτίας. — ἀρχὴν — ohne Ar-
 tikel auch Kyrop. VI, 4, 20; VIII,
 5, 25 ἦν τις ἀρχὴς Κύρον ἐπιχειρῆ
 καταπαύειν.

19 τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πᾶν μοι δοκεῖ
 θαναμαστὸν εἶναι· φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα δια-
 νοήματα· τὸ μὲντοι τὸ στράτευμα παρεσκευακέναι ὡς πόνον
 τε μηδένα ἀποκάμνειν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας κινδύνου τε
 μηδενὸς ἀφίστασθαι σπάνιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως
 20 πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαναμαστώτερα εἶναι. καὶ
 γὰρ ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι
 ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἔλευκούντο οἱ ἵππεις τὰ
 κράνη κελεύοντος ἐκείνου, ἐπεγράφοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀρχά-
 δων ὀπλίται ῥόπαλα, ὡς Θηβαῖοι ὄντες, πάντες δὲ ἡκονῶντο
 21 καὶ λόγχας καὶ μαχαίρας καὶ ἑλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας. ἐπεὶ
 μὲντοι οὕτω παρεσκευασμένους ἐξήγαγεν, ἄξιον αὖ κατανοῆσαι
 ἃ ἐποίησε. πρῶτον μὲν γὰρ, ὥσπερ εἰκὸς, συνετάττετο. τοῦτο
 δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει, ὅτι εἰς μάχην παρεσκευάζετο·
 ἐπεὶ γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῷ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν
 μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἦγε, πρὸς δὲ τὰ
 πρὸς ἐσπέραν ὄρη καὶ ἀντιπέραν τῆς Τεγέας ἤγειτο· ὥστε
 δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίους μὴ ποιήσεσθαι μάχην ἐκείνη τῇ
 22 ἡμέρᾳ. καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς τῷ ὄρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη
 αὐτῷ ἢ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὄπλα, ὥστε
 εἰκάσθη στρατοπεδευόμενος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἔλυσε μὲν τῶν
 πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρα-
 σκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. ἐπεὶ γε μὴν παρα-
 γαγῶν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον ἰσχυ-
 ρὸν ἐποίησατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν

19. ὡς = ὥστε — S. zu I, 6, 20.
 — ἀποκάμνειν — aus Ermüdung aufgeben, wie Thukyd. II, 51 τὰς ὀλοφύσεις τῶν ἀπογιγνομένων τελευτῶντες καὶ οἱ οἰκείοι ἐξέκαμνον. — θαναμαστώτερα — vielmehr zu bewundern, im Gegensatz zu οὐ θαναμαστὸν. Ebenso steht der Komparativ Kyrop. VIII, 2, 13. Oekon. 15, 13.

20. ἔλευκούντο — S. zu II, 4, 25. — ῥόπαλα — Keulen, wie es scheint, das Abzeichen der Thebaner. Vgl. IV, 4, 10.

21. τὰ πρὸς ἐσπέραν ὄρη — Über die Örtlichkeit s. zu VI, 5, 15. Die Truppen der Feinde waren in dem engen Teile der Ebene aufgestellt. — δόξαν παρεῖχε

— er erweckte die Vermutung. Kyrop. VI, 3, 30. Vgl. zu V, 1, 8.

22. ἔλυσε τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν — Daraus erklärt sich die gleich folgende Angabe ἵππους ἐχαλίονον, θώρακας ἐνεδύοντο. Zu dem Ausdruck παρασκευήν vgl. III, 4, 20 ὅπως τὴν γνώμην παρασκευάζοιτο. Anab. VI, 3, 17. — παραγαγῶν — μέτωπον — Er ließ die in langen Kolonnen (ἐπὶ κέρως, s. zu VI, 2, 30) marschierenden Lochen rechts aufmarschieren und bildete dadurch die als Schlachtordnung gewöhnliche Frontstellung. — τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον — Es ist der linke Flügel der ganzen Stellung, welchen die Thebaner

παραγγείλας
 μοι ὡς εἶδον
 ἔβαινον ἡδύναται
 τάττοντο, οἱ
 πάντες δὲ αὐτῶν
 δὲ τὸ στράτευμα
 ζῶν, ὅπῃ ἐπι-
 τῶν στράτευμα
 ζῶν ἀγωνίζε-
 εἶδος ὅτι ἡ
 ἐφαρμὴν δὲ το
 μοι ἀντιπαρ
 καὶ ἐρημον
 (αἰπῶν) ἔμβο
 ταῖς αὐτοῖς
 ἀντιπάλων ν
 ἐτελήσοντας
 ὄρασι· καὶ
 τῶν κέρως
 ἐναντίους
 καὶ τοῖς π
 κείδοντο αὐ
 ὡς ἐφύσθη

einnahmen, und
 um das ähnl
 zu VI, 4,
 schlossen hatte
 wohl nur die A
 notwendigerwe
 22. ἀντιπ
 — Wahrsche
 Manöver darin
 Flügel in Reih
 um machen
 eine Kolonne
 mit großer T
 dasselbe Bild
 de republ. L
 ἐκαστον ὡπ
 τοῖς ἐναντίο
 πρὶν ἰσχυρο
 — Den link
 Thebaner, d
 Diodor XV,

παραγγείλας τὰ ὄπλα ἤγειτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. οἱ δὲ πολέ-
μοι ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἠσυχίαν
ἔχειν ἠδύνατο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔθεον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρε-
τάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουον, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο,
πάντες δὲ πεισομένους τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσιν ἐφίκεσαν. ὁ 23
δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον ὥσπερ τριήρη προσήγε, νομί-
ζων, ὅπῃ ἐμβαλῶν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναν-
τίων στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευά-
ζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν,
εἰδὼς ὅτι ἤτηθ' ἐν ἀθυμίᾳ ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ,
φώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. καὶ μὴν τοὺς ἱππέας οἱ μὲν πολέ-
μοι ἀντιπαρετάξαντο ὥσπερ ὀπλιτῶν φάλαγγα βάθος ἐφεξῆς
καὶ ἔρημον πεζῶν ἀμίππων· ὁ δ' Ἐπαμεινώνδας αὐτὸ καὶ τοῦ 24
ἱππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποίησατο καὶ ἀμίππους πεζοὺς συνέ-
ταξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἱππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ
ἀντίπαλον νενικηκῶς ἔσεσθαι· μάλα γὰρ χαλεπὸν εὐρεῖν τοὺς
ἐθελήσοντας μένειν, ἐπειδὴν τινὰς φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν
ὀρώσῃ· καὶ ὅπως μὴ ἐπιβροθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐω-
νύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τιῶν
ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἱππέας καὶ ὀπλίτας, φόβον βουλόμενος
καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς εἰ βοηθήσαιεν, ὅπισθεν οὔτοι ἐπι-
κείδονται αὐτοῖς· τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποίησατο καὶ
οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ ἤ προσέβαλεν ὅλον

einnahmen, und mit welchem Epaminondas ähnlich wie bei Leuktra (s. zu VI, 4, 12) anzugreifen beschloss hatte. ἔμβολον bedeutet wohl nur die Angriffskolonne, ohne notwendigerweise den Begriff des Keilförmigen zu haben.

23. ἀντίπρωρον — προσήγε — Wahrscheinlich bestand dies Manöver darin, daß er den linken Flügel in Reihen setzen und rechts um machen ließ, so daß dadurch eine Kolonne von mälsiger Front mit grosser Tiefe gebildet wurde. Dasselbe Bild gebraucht Xenophon de republ. Laced. 11, 10 τὸν λόχον ἑκαστον ὥσπερ τριήρη ἀντίπρωρον τοῖς ἐναντίοις στρέφουσι. — τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ — ἀπέστησεν — Den linken Flügel bildeten die Thebaner, den rechten die Argiver. Diodor XV, 85. — ὥσπερ ὀπλι-

τῶν φάλαγγα βάθος ἐφεξῆς — Sie stellten die Reiter in derselben Tiefe auf, wie eine Phalanx von Hoplitens, also etwa acht Mann tief, und zwar ohne Zwischenräume, welche von Leichtbewaffneten zu Fuß hätten eingenommen werden können. Denn letztere sind unter πεζοὶ ἀμίπποι zu verstehen. Thukyd. V, 57. Ähnlich heisst es III, 4, 13 ἱππεῖς ὥσπερ φάλαγγ ἐπὶ τετάρων παρατεταγμένοι. — ἔρημον — ist auf φάλαγγα zu beziehen.

24. οἱ Ἀθηναῖοι — Diese nahmen den linken Flügel ein, den rechten die Mantineer, und diesen zunächst standen die Lakedaemonier. Diodor XV, 85. — εἰ βοηθήσαιεν — Der Optativ Aoristi steht entsprechend einem ἐὰν βοηθήσῃσι der direkten Rede.

25 ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων. ἐπεὶ γε μὴν κελίνοσ ἐπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκη ὀρθῶσ ἔτι ἐδυνάσθησαν χρῆσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖσ τῆσ ἐναντίας φάλαγγος οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὀπλίται οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ' αὐτοῖσ καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδ' οἱ ἱππεῖσ διώκοντες οὔτε ἱππέασ οὔθ' ὀπλίτας, ὥσπερ δὲ ἠττώμενοι πεφοβημένωσ διὰ τῶν φεγόντων πολεμίων διεπέσον. καὶ μὴν οἱ ἄμιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συννευικηότεσ τοῖσ ἱππεῦσιν ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου, ὡσ κρατοῦντες, ἐκεῖ δ' ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων οἱ πλείστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

26 Τούτων δὲ πραχθέντων τούναντιον ἐγεγένητο οὗ ἐνόμισαν πάντεσ ἄνθρωποι ἔσεσθαι. συνεληλυθῆναισ γὰρ σχεδὸν ἀπάσης τῆσ Ἑλλάδοσ καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶσ ἦν ὅστισ οὐκ ᾔετο, εἰ μάχη ἔσοιτο, τοὺσ μὲν κρατήσαντασ ἄρξειν, τοὺσ δὲ κρατηθέντασ ὑπηκόουσ ἔσεσθαι· ὁ δὲ θεὸσ οὕτωσ ἐποίησεν, ὥστε ἀμφοτέροι μὲν τρόπαιον ὡσ νευικηότεσ ἐστήσαντο, τοὺσ δὲ ἴσταμένουσ οὐδέτεροι ἐκώλον, νεκροὺσ δὲ ἀμφοτέροι μὲν ὡσ νευικηότεσ ὑποσπόνδουσ ἀπέδωσαν, ἀμφοτέροι δὲ ὡσ ἠττημένοι ὑποσπόνδουσ ἀπελάμβανον, νευικηκῆναι δὲ φάσκοντεσ ἐκάτεροι οὔτε χώρᾳ οὔτε πόλει οὔτ' ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντεσ ἐφάνησαν ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι. ἔμοι μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφέσθω· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσωσ ἄλλω μελήσει.

25. τῆσ ἐναντίας φάλαγγος — S. zu V, 3, 3. — διεπέσον — Sie kehrten durch die Linien der Feinde, die sie durchbrochen hatten, zurüch.

26. ἀντιτεταγμένων — als ob ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων voranginge. — ἐποίησεν ὥστε — S. zu VI, 5, 4.

27. χώρᾳ κτῆ. — Die Dative gehören als Gradbestimmung zu dem Komparativ πλέον: sie hatten weder um ein Stück Land u. s. w. einen Vorteil gegen früher. Durch

den bald nach der Schlacht geschlossenen Frieden blieben die damaligen Zustände, obgleich die Lakedämonien gegen den Verlust von Messenien protestierten. Diodor XV, 89. Demosth. v. Kranz 18 sagt von dieser Zeit: ἀλλὰ τις ἦν ἀκριτος καὶ παρὰ τούτοισ καὶ παρὰ τοῖσ ἄλλοισ ἅπασι ἔρισ καὶ ταραχὴ. — γραφέσθω — Sonst steht in dieser Formel das Perfekt, wie de re eq. 10, 17 μέχρι τούτων ἡμῖν γεγραφθῶ. 12, 14 καὶ ταῦτα — γεγραφθῶ ἡμῖν.

411 u.
Seefechte
nische Flotte w
nischen Flot
stift die Spart
nische Feldherr
von Hause ein
Angriff auf Ath
409. —

Thrasyllos
Athen nach Sam
dort eine Nieder
begiebt er sich n
im nehmen. W
Abrylos und Lief
408. —

Die Athener
rückenden Sp
schließt mit dem
derselben nach F
von Selybria By
407. —

Kyros komm
des Alkibiades n
nach Andros un
nach Asien gesch
Flotte unter Ant
den Befehl auf
406. —

An Lysandr
Methymna und
eine Flotte aus
Prozess der att
Eteonikos in Ch
405. —

Lysandros
von Kyros Sub
Hellaspont, ero
Flotte bei Aigo
geht er mit des
geschlossen, da
404. —

Samos erg
Kritias läßt de
mit athenischer
ab. Diese neh
Peiräeus, käm

Chronologische Übersicht.

411 u. 410 v. Chr. Geb. — I, 1.

Seegefechte der Athener und Spartaner am Hellespont. Die spartanische Flotte wird bei Kyzikos geschlagen, Mindaros fällt. Züge der athenischen Flotte, um Kontributionen einzutreiben. Pharnabazos unterstützt die Spartaner mit Geld und Holz zum Schiffbau. Der syrakusanische Feldherr Hermokrates, der beim Heere der Spartaner ist, erhält von Hause ein Verbannungsurteil. Agis unternimmt von Dekeleia einen Angriff auf Athen, ohne Erfolg.

409. — I, 2.

Thrasyllos geht mit einer neu ausgerüsteten Flottenabteilung von Athen nach Samos, landet darauf bei Milet, dann bei Ephesos und erleidet dort eine Niederlage durch die Ephesier und den Tissaphernes. Hierauf begiebt er sich nach dem Hellespont, wo die Athener bei Lampsakos Station nehmen. Während des Winters machen die Athener einen Zug gegen Abydos und liefern dort dem Pharnabazos ein glückliches Treffen.

408. — I, 3—4, 1.

Die Athener belagern Kalchedon und schlagen den zum Entsatz herandrückenden Spartaner Hippokrates: Kalchedon kapituliert, Pharnabazos schließt mit den Athenern einen Vertrag, dem zufolge er mit Gesandten derselben nach Persien abreist. Die Athener belagern nach der Eroberung von Selybria Byzanz und nehmen die Stadt durch Verrat.

407. — I, 4, 2—5, 21.

Kyros kommt als persischer Heerführer nach Kleinasien. Rückkehr des Alkibiades nach Athen. Derselbe geht mit einer bedeutenden Flotte nach Andros und Samos. Lysandros, von den Spartanern als Admiral nach Asien geschickt, schlägt in Abwesenheit des Alkibiades die athenische Flotte unter Antiochos bei Notion. Konon erhält an Stelle des Alkibiades den Befehl auf der athenischen Flotte.

406. — I, 6—II, 1, 9.

An Lysandros Stelle tritt Kallikratidas; Geldnot desselben. Er erobert Methymna und schließt den Konon in Mytilene ein. Die Athener schicken eine Flotte zum Entsatz, welche die Spartaner bei den Arginusen besiegt. Prozeß der athenischen Feldherrn. Bedrängte Lage der Spartaner unter Eteonikos in Chios.

405. — II, 1, 10—2, 24.

Lysandros als Unterfeldherr beim Heere der Spartaner. Er erhält vom Kyros Subsidien, geht nach Karien und Rhodos, von da nach dem Hellespont, erobert Lampsakos, überfällt und vernichtet die athenische Flotte bei Aigospotamoi. Nach der Besetzung von Byzanz und Kalchedon geht er mit der Flotte nach Athen, welches, zu Lande von Pausanias eingeschlossen, durch Hunger zur Übergabe gezwungen wird.

404. — II, 3, 1—4, 27.

Samos ergiebt sich dem Lysandros. Herrschaft der Dreißig in Athen. Kritias läßt den Theramenes zum Tode verurteilen. Thrasylbulos besetzt mit athenischen Flüchtlingen Phyle und schlägt einen Angriff der Dreißig ab. Diese nehmen Eleusis für sich in Besitz. Thrasylbulos besetzt den Peiräeus, kämpft bei Munychia glücklich gegen die Dreißig, Kritias fällt.

An Stelle der Dreißig, die nach Eleusis gehen, übernehmen zehn Männer die Regierung in Athen.

403. — II, 4, 28—43.

Ein spartanisches Heer unter Pausanias rückt in Attika ein; Gefechte desselben gegen die im Peiräeus. Auf Veranlassung des Pausanias gehen Gesandte aus Athen und dem Peiräeus nach Sparta; von dort erhält Pausanias Vollmacht, einen Vergleich zu stande zu bringen. Einzug des Thrasybulos in Athen. Amnestie.

402. 401. — III, 1, 1—3.

Kyros sucht in Sparta Hilfe nach; sein Zug gegen Artaxerxes.

400. — III, 1, 3. — 2, 21—24.

Die kleinasiatischen Griechen erbitten von den Lakedämoniern Hilfe gegen Tissaphernes. — Die Lakedämonier unter Agis machen einen Einfall in Elis, ziehen sich aber infolge eines Erdbebens alsbald zurück.

399. — III, 1, 4—2, 5. — 2, 25—29.

Die Lakedämonier schicken Thibron mit einem Heere nach Asien. Dieser vereinigt sich mit den Kyreern, besetzt einige Städte, wird aber von den Spartanern seines Befehls enthoben. An seine Stelle tritt Derkyllidas, welcher sich mit Tissaphernes verständigt und gegen Pharnabazos zieht. Episode von der äolischen Fürstin Mania und deren Schwiegersonn Meidias. Der letztere unterwirft sich dem Derkyllidas, mit welchem auch Pharnabazos einen Waffenstillstand schließt. Streifzug des Derkyllidas nach Bithynien. — Aermaliger Einfall der Lakedämonier in Elis, Verheerung des Landes.

393. — III, 2, 6—11. — 2, 30—3, 4.

Derkyllidas geht nach dem Chersonnes hinüber und sichert denselben durch Aufführung einer Mauer. Er geht nach Asien zurück. — Friede zwischen den Lakedämoniern und den Eleern. Tod des Agis. Streit zwischen Agesilaos und Leotychides um die Thronfolge.

397. — III, 2, 11—20. — 3, 4—4, 2.

Derkyllidas erobert Atarneus, das von Verbannten aus Chios besetzt war und begiebt sich dann nach Ephesos. Nachdem Pharnabazos und Tissaphernes sich vereinigt haben, zieht er gegen sie nach Karien; die Heere treffen am Mäandros zusammen; allein ehe ein Kampf beginnt, erklären sich die Perser zu einem Waffenstillstand bereit. — Der Aufstandsversuch des Kinadon in Sparta wird unterdrückt. Die Lakedämonier erhalten Nachricht von Flottenrüstungen der Perser; Agesilaos er bietet sich zu einem Zuge nach Asien.

396. — III, 4, 3—15.

Agesilaos in Aulis. Er geht von da nach Ephesos und schließt dort mit dem Tissaphernes Waffenstillstand. Sein Zwist mit Lysandros. Tissaphernes beginnt den Krieg von neuem; Agesilaos fällt in Phrygien ein und liefert dem Pharnabazos ein Gefecht. Er sucht eine zahlreichere Reiterei zu bilden.

395. — III, 4, 16—IV, 1, 40.

Rüstungen des Agesilaos in Ephesos; er besiegt die Perser am Paktilos. Mit dem Tithraustes, dem Nachfolger des Tissaphernes, schließt er einen Vertrag, infolge dessen er nach Phrygien zieht. Die Perser suchen in Griechenland eine Erhebung gegen Sparta anzustiften. Nachdem die Thebaner einen Zwist zwischen Phokeern und Lokern erregt haben, kommen sie den letzteren zu Hilfe. Die Phokeer wenden sich an die Spartaner, welche ihnen ein Heer unter Lysandros schicken, während die Thebaner die Athener auf ihre Seite bringen. Lysandros fällt bei Haliartos; Pausanias, der zu spät gekommen war, kehrt nach Hause zurück, wird dort angeklagt und geht nach Tegea in die Verbannung. Agesilaos zieht nach Paphlagonien, mit dessen Fürsten er ein Bündnis schließt, und von da nach Phrygien. Streifzüge und Gefechte gegen Pharnabazos. Zusammenkunft des Agesilaos und Pharnabazos.

39
Agesila
rüstet sein
und besiegt
Hellespont.
Reiterei s
dafs die s
schlagen w
zurück. —
von den sp
kyllidas.

39
Krieg b
des Pelopon
wieder auf.

39
Anfuhr
hat. Die L
führenden l
Teil einger
schließt sich
unglücklich.

39
Der Kr
Iphikrates i
schicken ein
ein Heer ge

39
Expedit
räon. Iph
teilung Spa
richt hervor
satzung und
Unterstütz
nach Rhodo
schritten de
sich nach d
ebenso Byz
monier.

38
Die Ach
ihre Bundes
laos nach
bei Aspen
Spartaner A
Athener den
den Iphikra

38
Die Ak
in Argos ein
Seekrieg zw
überfällt de

38
Antalki
See. Absc
zwingt die
desselben z
Befestigung

XENOPH.

394. — IV, 1, 41—4, 1, — 8, 1—6.

Agessilaos erhält den Befehl, nach Griechenland zurückzukehren; er rüstet sein Heer zu diesem Zweck aus. Die Lakedämonier rücken aus und besiegen die Verbündeten bei Korinth. Agessilaos zieht über den Hellespont, durch Makedonien und Thessalien, wo er die thessalische Reiterei schlägt. Beim Einmarsch in Böotien erhält er die Nachricht, daß die spartanische Flotte unter Peisandros vom Konon bei Knidos geschlagen worden ist. Schlacht bei Koroneia; Agessilaos kehrt nach Hause zurück. — Konon und Pharnabazos befreien die Seestädte und Inseln von den spartanischen Harmosten; Sestos und Abydos behauptet Derkylidas.

393. — IV, 4, 1. — 8, 7—16.

Krieg bei Korinth. — Konon und Pharnabazos verheeren die Küsten des Peloponnes, besetzen Kythera. Konon baut die Mauern von Athen wieder auf. Verhandlungen der Spartaner mit Tiribazos durch Antalkidas.

392. — IV, 4, 2—13. — 8, 17—19.

Aufbruch in Korinth, der den Anschluß der Stadt an Argos zur Folge hat. Die Lakedämonier dringen in die von Korinth nach Lechäon führenden langen Mauern ein; Gefecht daselbst; die Mauern werden zum Teil eingerissen. — Tiribazos reist nach Persien, sein Nachfolger Struthas schließt sich an die Athener an; gegen ihn kämpft der Spartaner Thibron unglücklich.

391. — IV, 4, 14—19. — 8, 20—22.

Der Krieg wird von Korinth und Sikyon aus geführt. Einfall des Iphikrates in Phliasia, der Lakedämonier in Argolis. — Die Lakedämonier schicken eine Flotte unter Ekdikos nach Rhodos und den Diphridas, um ein Heer gegen Struthas zu sammeln.

390. — IV, 5, 1—18. — 8, 23—29.

Expedition des Agessilaos nach dem Isthmos, besonders nach Peiräon; Iphikrates überfällt mit seinen Peltasten bei Lechäon eine Abteilung Spartaner und reißt sie beinahe gänzlich auf. Auf die Nachricht hiervon kehrt Agessilaos nach Lechäon zurück, läßt dort eine Besatzung und zieht heim. — Die Spartaner schicken den Teletias zur Unterstützung des Ekdikos, der sich in Knidos befand; Teletias geht nach Rhodos. Von Athen wird Thrasybulos gesendet, um den Fortschritten der Lakedämonier zur See Einhalt zu thun; derselbe begiebt sich nach dem Hellespont, gewinnt die thrakischen Könige für sich, ebenso Byzanz und Kalchedon und besiegt auf Lesbos die Lakedämonier.

389. — IV, 6, 1—14. — 8, 30—39.

Die Achäer bitten in Sparta um Hilfe gegen die Akarnanen, die ihre Bundesgenossen, die Kalydonier, angegriffen hatten. Zug des Agessilaos nach Akarnanien, der bis zum Herbst währt. — Thrasybulos findet bei Aspendos seinen Tod; an seine Stelle tritt Agyrrhios. Gegen den Spartaner Anaxibios, der am Hellespont Streifzüge macht, schicken die Athener den Iphikrates. Anaxibios gerät bei Abydos in einen Hinterhalt, den Iphikrates ihm gelegt, und fällt.

388. — IV, 7, 1—7. — V, 1, 1—24.

Die Akarnanen schließen mit den Achäern Frieden. Agesipolis fällt in Argos ein und dringt unter Verheerungen bis zur Hauptstadt vor. — Seekrieg zwischen Athenern und Lakedämoniern bei Aegina. Teletias überfällt den Peiräus.

387. — V, 1, 25—2, 2.

Antalkidas kehrt aus Persien zurück; Unternehmungen desselben zur See. Abschluß des sogenannten antalkidischen Friedens. Agessilaos zwingt die Thebaner, Korinther und Argiver, sich den Bestimmungen desselben zu fügen. Die Lakedämonier fordern die Niederreißung der Befestigungen von Mantinea.

386. — V, 2, 3—7.

Krieg der Lakedämonier gegen Mantinea; die Stadt wird von Agesi-
polis erobert und in Dörfer aufgelöst.

385. — V, 2, 8—10.

Phliasische Verbannte erlangen durch die Vermittlung der Spartaner
die Heimkehr.

384. — V, 2, 11—36.

Auf ein Gesuch von Apollonia und Akanthos schicken die Lakedä-
monier ein Heer unter Eudamidas gegen Olynth. Phöbidas, der ihm
nachgesandt wird, besetzt im Einverständnis mit dem Thebaner Leon-
tiades die Burg von Theben, Einsetzung einer Oligarchie durch Leon-
tiades, dessen Gegner Ismenias hingerichtet wird.

383. — V, 2, 37—43.

Teletias übernimmt den Befehl vor Olynth und besiegt die Olynthier
vor der Stadt. Fortsetzung des Krieges.

382. — V, 3, 1—8.

Belagerung von Olynth. Bei einem Ausfall schlagen die Olynthier
die Lakedämonier, Teletias fällt.

381. — V, 3, 9—20.

Agesipolis übernimmt den Befehl vor Olynth. Innere Unruhen in
Phlius, die unterliegende Partei wendet sich nach Sparta. Agesilaos be-
lagert Phlius. Agesipolis erkrankt vor Olynth, stirbt in Aphytis.

380. — V, 3, 21—25.

Phlius ergiebt sich dem Agesilaos, der nun die Verfassung der
Stadt ordnet.

379. — V, 3—26 — 4, 12.

Die Olynthier unterwerfen sich den Spartanern. Thebanische Ver-
bannte dringen in Theben ein, töten die Oligarchen, die Spartaner
räumen die Kadmeia.

378. — V, 4, 13—46.

Ein spartanisches Heer unter Kleombrotos fällt in Bötien ein, kehrt
aber bald nach Hause zurück. Der in Thespieae gebliebene Harmost Spho-
drias macht einen Einfall in Attika, wird deshalb in Sparta angeklagt,
aber durch den Einfluß des Agesilaos freigesprochen. Infolge dessen
schließen sich die Athener an Theben an. Agesilaos zieht nach Bötien,
verheert das Land und läßt bei seiner Heimkehr den Phöbidas zurück.
Bei einem Zusammentreffen mit den Thebanern fällt dieser, sein Heer
wird geschlagen.

377. — V, 4, 47—57.

Neuer Zug des Agesilaos gegen Theben, Plünderung des Landes,
Treffen vor der Stadt. Agesilaos kehrt, nachdem er Unruhen in Thespieae
gedämpft, heim. Die Thebaner besetzen Oreos.

376. — V, 4, 58—61.

Agesilaos krank, Kleombrotos wird von Athenern und Böotiern
verhindert, in Bötien einzudringen. Die Spartaner rüsten eine Flotte,
die unter Pollis' Führung vom Chabrias bei Naxos geschlagen wird.

375. — V, 4, 62—66.

Die athenische Flotte unter Timotheos unterwirft Kerkyra und be-
siegt den Spartaner Nikolochos.

374. — VI, 1, 1—2, 3.

Kleombrotos geht auf die Bitte der Phokeer zur See nach Phokis.
Der Pharsalier Polydamas sucht vergeblich in Sparta Hilfe gegen Iason
von Pherae. Schilderung der Macht des Iason. Die Athener schließen
mit Sparta Frieden. Timotheos, von den Athenern zurückgerufen, führt
Verbannte nach Zakynthos zurück. Infolge dessen rüsten die Lakedä-
monier eine Flotte.

373. — VI, 2, 4—37.

Die Spartaner schicken eine Flotte unter Mnasippos, welcher Ker-

kyra besetzt.
Timotheos, d
lagert, fällt
muß die Inse
nachdem er
eine syrakusa
371
Iphikrate
371
Friedens
Thebaner aus
nach Bötien
rüsten ein ne
vergeblichen
vermittelt ein
geschlagen sp
Herakleia.
Epi
Iason wir
Bruder Polyd
den wiederun
seiner Gattin.
370.
Friedensar
neer bauen il
eine Partei m
Sparta. Die
dem neugebil
rück in Arka
Die Thebaner
ein. Die Spa
nach dem Ist
369.
Neue Gesa
beiden Staate
Korinth ohne
Sikyonia.
368.
Zwischen
den Eleern.
Sparta zu ve
Arkadien ein,
36
Gesandte
brachte Fried
anderen Staat
eingerrichteten
Euphron unte
370
Kämpfe d
die Argiver, A
366.
Durch den
und wird dort
Die Korinthier
365.
Die Eleer
bis zur Haupt

kyra besetzt. Die Athener übergeben den Befehl ihrer Flotte erst dem Timotheos, dann dem Iphikrates. Mnasippos, der die Stadt Kerkyra belagert, fällt bei einem Ausfall der Belagerten, die spartanische Flotte muß die Insel aufgeben. Iphikrates gelangt inzwischen nach Kephallenia; nachdem er die Insel unterworfen, geht er nach Kerkyra und vernichtet eine syrakusanische Flotille.

372. — VI, 2, 38 u. 39.

Iphikrates geht mit seiner Flotte ab, um Lakonien anzugreifen.

371. — VI, 3, 1—4, 28.

Friedenskongress in Sparta, Abschluß des Friedens, von dem die Thebaner ausgeschlossen bleiben. Kleombrotos führt sein Heer aus Phokis nach Böotien; Schlacht bei Leuktra, Kleombrotos fällt. Die Spartaner rüsten ein neues Heer unter Archidamos. Die Thebaner machen einen vergeblichen Versuch, die Athener zu einem Bündnisse zu bewegen. Iason vermittelt einen Waffenstillstand zwischen den Thebanern und dem geschlagenen spartanischen Heere, welches Böotien räumt. Iason zerstört Herakleia.

Episode 370—359. — VI, 4, 29—37.

Iason wird getötet, ihm folgt in der Herrschaft über Thessalien sein Bruder Polydoros. Dieser wird von seinem Bruder Polyphron ermordet, den wiederum Alexandros tötet. Ermordung desselben auf Anstiften seiner Gattin.

370. — VI, 5, 1—52.

Friedensschluß in Athen, dem die Eleer nicht beitreten. Die Mantineer bauen ihre Stadt wieder auf. Unruhen in Tegea, bei denen die eine Partei mit Hilfe der Mantineer siegt, die besiegte wendet sich an Sparta. Die Mantineer greifen Orchomenos an, weil diese Stadt sich dem neugebildeten arkadischen Bunde nicht anschließen will. Agesilaos rückt in Arkadien ein, geht aber, ohne etwas gethan zu haben, zurück. Die Thebaner kommen den Arkadern zu Hilfe, beide dringen in Lakonien ein. Die Spartaner suchen Hilfe in Athen; Iphikrates wird von dort nach dem Isthmos geschickt.

369. — VII, 1, 1—22.

Neue Gesandtschaft der Spartaner an die Athener; Bündnis zwischen beiden Staaten. Die Thebaner dringen in den Peloponnes ein und greifen Korinth ohne Erfolg an. Einfall der syrakusanischen Hilfstruppen in Sikyonia.

368. — VII, 1, 23—32.

Zwischen Arkadern und Thebanern beginnt Uneinigkeit, ebenso mit den Eleern. Die Perser suchen Frieden zwischen den Verbündeten und Sparta zu vermitteln. Die Spartaner unter Archidamos dringen in Arkadien ein, besiegen die Arkader und Argiver.

367. — VII, 1, 33—46.

Gesandtschaft der Verbündeten nach Persien; der von dort gebrachte Friedensvorschlag scheidet am Widerstande von Korinth und anderen Staaten. Epaminondas zieht nach dem Peloponnes; die dort eingerichteten Demokratien haben keinen Bestand. In Sikyon reißt Euphron unter dem Scheine einer Demokratie die Gewalt an sich.

370—367. — VII, 2.

Kämpfe der Phliasier, die den Lakedämoniern treu bleiben, gegen die Argiver, Arkader, Sikyonier und Thebaner.

366. — VII, 3, 1—4, 12.

Durch den Arkader Aeneas vertrieben, flüchtet Euphron nach Theben und wird dort ermordet. Die Athener verbinden sich mit den Arkadern. Die Korinthier und Phliasier schließen mit Theben Frieden.

365. — VII, 4, 13—18.

Die Eleer besetzen Lasion; die Arkader fallen in Elis ein und dringen bis zur Hauptstadt vor. Innere Unruhen in Elis.

364. — VII, 4, 19—32.

Feldzug der Arkader gegen Elis; die Eleer rufen die Lakedämonier zu Hilfe. Die Arkader, welche Kromnos belagern, schlagen den zum Entsatz heranrückenden Archidamos. Die Eleer erobern Pylos, die Arkader Kromnos. Schlacht in Olympia, die Arkader behaupten den Besitz von Olympia.

363. — VII, 4, 33—5, 3.

Spaltung unter den Arkadern, die eine Partei ruft die Thebaner. Friede zwischen Arkadien und Elis. Ein Gewaltstreich des thebanischen Anführers in Tegea giebt Veranlassung zu einem Bündnisse zwischen einem Teile der Arkader, den Achäern, Eleern, Athenern und Lakedämoniern.

362. — VII, 5, 4—27.

Epaminondas rückt in den Peloponnes ein, dringt bis zur Stadt Sparta vor und zieht sich nach Arkadien zurück. Die athenische Reiterei siegt in einem Treffen bei Mantinea. Schlacht bei Mantinea, Epaminondas fällt.

Ἀραγίς Vorgeb.
1, 29.

Ἀρβόος Stadt
Küste des Hel-
15; II, 1, 18;
3; 32; V, 1, 6;
nik Ἀρβύρην
wohner Ἀρβό-
1, 17. Goldberg
IV, 8, 37.

Ἀραθίρος Nana
IV, 8, 10.

Ἀρακίμων —
Anis III, 4, 3.

Ἀρριδίας Ep-
v. Chr. II, 3, 1.

Ἀραρξιδίας
dämonier, besiegt
Eretria Einl. S.
mit einer Flott
3, 17.

Ἀρρίλαος Spaa
Archidamos V,
Königs Agis III
Königswürde 3,
zum Lysandros
Agasipolis V, 3,
Krieg in Asien
(396—394 v. Chr.)
IV, 1, 1—41; e
nach Hause zur-
sein Zug durch
salien, nach Bö-
fert die Schlacht
v. Chr.) 3, 15—21
zurück 4, 1. Feld-
giver (393 v. Chr.)
Korinth (392 v. Chr.)
gegen Akarnanien
6, 3—14. Er zwang
und Argiver zur
talkidischen Fri-
V, 1, 32—34; s
befehl gegen d

Namen-Verzeichnis.

- Ἀβαρῖς** Vorgeb. bei Lampsakos II, 1, 29.
- Ἀβυδοῦς** Stadt auf der asiatischen Küste des Hellespont I, 1, 5; 2, 15; II, 1, 18; III, 1, 9; IV, 8, 3; 32; V, 1, 6; 25. Der Landbezirk **Ἀβυδοῦνῆ** IV, 8, 35; die Einwohner **Ἀβυδοῖοι** II, 1, 18; VII, 1, 17. Goldbergwerke in der Nähe IV, 8, 37.
- Ἀγαθῖνος** Nanarch der Korinther IV, 8, 10.
- Ἀγαμέμνων** — Opfer desselben in Aulis III, 4, 3; VII, 1, 34.
- Ἀγγελίδας** Ephoros in Sparta 425 v. Chr. II, 3, 10.
- Ἀγησανδορίδας** Feldherr der Lakädämonier, besiegt die Athener bei Eretria Einl. S. 4, I, 1, 1 Anm.; mit einer Flotte bei Thrakien I, 3, 17.
- Ἀγησίλαος** Spartaner, Sohn des Archidamos V, 3, 13; Bruder des Königs Agis III, 3, 1; erhält die Königswürde 3, 4; sein Verhältnis zum Lysandros 4, 7 ff.; zum König Agesipolis V, 3, 20. Er führt den Krieg in Asien gegen die Perser (396—394 v. Chr.) III, 4, 2—29; IV, 1, 1—41; erhält den Befehl nach Hause zurückzukehren 2, 2; sein Zug durch Thrakien, Thessalien, nach Böotien 3, 1—9; liefert die Schlacht bei Koroneia (394 v. Chr.) 3, 15—21; kehrt nach Hause zurück 4, 1. Feldzug gegen die Argiver (393 v. Chr.) 4, 19; gegen Korinth (392 v. Chr.) 5, 1—18; gegen Akarnanien (391 v. Chr.) 6, 3—14. Er zwingt die Thebaner und Argiver zur Annahme des antalkidischen Friedens (387 v. Chr.) V, 1, 32—34; schlägt den Oberbefehl gegen die Mantineer aus (386 v. Chr.) 2, 3. Feldzug gegen Phlius (381—380 v. Chr.) 3, 13—25. Er weigert sich gegen Theben zu ziehen (378 v. Chr.) 4, 13, übernimmt jedoch später dies Kommando 4, 35—41, ebenso im folgenden Jahre 4, 47—55. Er erkrankt 4, 58; vgl. VI, 4, 7. Sein Benehmen gegen die Thebaner auf dem Friedenskongresse 371 v. Chr. VI, 3, 19 f. Er versucht als Gesandter den Wiederaufbau von Mantinea zu hindern 5, 4 f.; zieht gegen Mantinea zu Felde (370 v. Chr.) 5, 10—12; 15—21. Er zieht dem Epameinondas entgegen (362 v. Chr.) VII, 5, 9 f.
- Ἀγησίπολις** Sohn des Pausanias, König von Sparta unter Vormundschaft des Aristodemos IV, 2, 9. Sein Feldzug gegen Argos (388 v. Chr.) 7, 2—7; gegen Mantinea (386 v. Chr.) V, 2, 3—6; gegen Olynth (381 v. Chr.) 3, 8—18. Er erkrankt und stirbt in Aphytis 3, 19.
- Ἀγησίστρατος** Ephoros in Sparta 426 v. Chr. II, 3, 10.
- Ἄγις** König von Sparta, in Dekeleia I, 1, 33 ff. II, 2, 7 u. 11; verläßt Dekeleia (404 v. Chr.) 3, 3. Von den Eleern an einem Opfer in Olympia verhindert zieht er gegen sie zu Felde III, 2, 22—29 (400—399 v. Chr.), wird in Delphi krank, stirbt in Sparta (398 v. Chr.) 3, 1.
- Ἄγων** Athener II, 3, 30.
- Ἄρροτέρα** Beiname der Artemis IV, 2, 20.
- Ἄρροτος** Athener IV, 8, 31.
- Ἄδίας** Sikyonier VII, 1, 45.
- Ἀδείμαντος** Athener, Sohn des Leukolophides I, 4, 21. Stratege 7, 1; II, 1, 30; 32.
- Ἄθηνά** I, 1, 4; 4, 12; II, 4, 39;

- III, 1, 21; 23. *Ἀλέα* VI, 5, 27. Tempel derselben in Phokäa I, 3, 1; in Athen I, 6, 1.
- Ἀθηνάδας* Sikyonier III, 1, 18.
- Ἀθηναί* I, 1, 33; 2, 1 u. s. w. II, 1, 10; VI, 2, 9. Davon die adverb. Formen *Ἀθηνηθεύ* IV, 8, 24; V, 4, 66; VI, 5, 33; VII, 3, 4. *Ἀθηνησται* III, 1, 1; V, 1, 35; 4, 22. *Ἀθηναίης* V, 1, 28; 4, 2; VII, 1, 1; 5, 3.
- Ἀθηναῖοι* die Bürger von Athen II, 2, 1. Verfahren derselben gegen die Feldherrn, welche bei den Arginusen gekämpft I, 7, 1—35. Sie werden bei Aigospotamoi geschlagen II, 1, 21—29; von den Spartanern belagert 2, 3—23; unter der Herrschaft der Dreißig 3, 11—56; 4, 1—24; ihre Verfassung durch Thrasybulos wiederhergestellt 4, 24—43. Sie nehmen an Kriegszügen der Spartaner teil III, 1, 4 u. 2, 25; ziehen 395 v. Chr. den Thebanern zu Hilfe 5, 16 ff.; nehmen am korinthischen Kriege teil IV, 2, 17; 3, 15; 4, 1; ihr Anteil am Seekriege 8, 20; 25—39; beim antalkidischen Frieden V, 1, 31 u. 35. Sie schliessen sich 378 v. Chr. den Thebanern an V, 4, 34; gründen eine neue Bundesgenossenschaft ebend. Anm.; schliessen mit den Spartanern Frieden (374 v. Chr.) VI, 2, 1; Krieg bei Kerkyra 2, 2—39; ihre Teilnahme an dem Friedenskongress (371 v. Chr.) 3, 1—20. Sie trennen die spartanische Bundesgenossenschaft 5, 1—3; ziehen (370 v. Chr.) den Spartanern zu Hilfe 5, 33—49; unterhandeln mit Sparta um ein Bündnis VII, 1, 1—14; schliessen mit den Arkadern ein Bündnis 4, 2 f.; suchen sich Korinths zu bemächtigen 4, 4—6; schicken den Arkadern Reiterei 5, 6 f. u. 15 f.
- Αἶγαι* Stadt in Aeolis IV, 8, 5.
- Αἶγυα* Insel im saronischen Mb. II, 2, 9; V, 1, 1 ff.; 4, 61; VI, 2, 1. Die Einwohner *Αιγυηταί* von den Athenern vertrieben II, 2, 3 Anm.; vom Lysandros zurückgeführt 2, 9. *Αιγυαῖος τριώβολος* V, 2, 21.
- Αἰγυόθενα* Stadt in Megaris V, 4, 18; VI, 4, 26.
- Αἰγύς ποταμοί* Ort auf dem thrak. Chersonnes II, 1, 21.
- Αἰγυπτία Λαόισα* Stadt in Aeolis III, 1, 7.
- Αἰνέας* Stymphalier, Feldherr der Arkader VII, 3, 1.
- Αἰνησίας* Ephoros in Sparta 431 v. Chr. II, 3, 9.
- Αἰνιάνες* Völkerschaft im südlichen Thessalien III, 5, 6; IV, 3, 15.
- Αἰζωνεῖς* Bewohner des attischen Demos *Αἰζωνή* II, 4, 26.
- Αἰολίς* Landschaft an der Westküste von Kleinasien III, 1, 10 u. 17; 2, 1 u. 13. Die Bewohner *Αἰολεῖς* III, 4, 11; IV, 3, 17. *Αἰολίδες πόλεις* III, 1, 16; IV, 8, 33.
- Αἰσχίνης* einer der Dreißig in Athen II, 3, 2 u. 13.
- Αἰτωλία* Landschaft in Mittelgriechenl. IV, 6, 1. Die Einw. *Αἰτωλοὶ* IV, 6, 14.
- Ἀκαδήμεια* Gymnasium bei Athen II, 2, 8; VI, 5, 49.
- Ἀκανθός* Stadt auf Chalkidike V, 2, 11; 3, 6. Die Einw. *Ἀκάνθιοι* V, 2, 12 u. 23.
- Ἀκαρνανία* Landschaft in Mittelgriechenl. VI, 2, 37. Die Einw. *Ἀκαρνανες* IV, 2, 17; 6, 1 ff.; 7, 1; VI, 5, 23.
- Ἀκράγας* sicilische Stadt, von den Karthagern erobert I, 5, 21; II, 2, 24.
- Ἀκρίσιος* Sikyonier VII, 1, 45.
- Ἀκροκόρινθος* Burg von Korinth IV, 4, 4.
- Ἀκρόραιοι* Stadt in Triphylien III, 2, 30. Die Einwohner heißen ebenso IV, 2, 16; VII, 4, 14.
- Ἀλαί* attischer Demos II, 4, 34.
- Ἀλέα* Beiname der Athene VI, 5, 27.
- Ἀλέξανδρος* Tagos in Thessalien VI, 4, 35 f. VII, 5, 4.
- Ἀλεξίας* Archont in Athen 405 v. Chr. II, 1, 10.
- Ἀλεξίπιδας* Ephoros in Sparta 411 v. Chr. II, 3, 10.
- Ἀλιαρτος* Stadt in Bötien III, 5, 6; 17; 25. Die Einw. *Ἀλιαρτιοὶ* III, 5, 18 f.
- Ἀλιεῖς* Stadt in Argolis VI, 2, 3; die Einw. ebenso IV, 2, 16; VII, 2, 2.
- Ἀλιπεδον* Ebene in der Nähe des Peiräeus II, 4, 30.
- Ἀλίσαρνα* Stadt in Troas III, 1, 6.
- Ἀλκείτας* Spartaner V, 4, 56. —

Herrscher in
2, 10.
Ἀλκιβιάδης A
Strategen er
nach Athen a
läßt das H
seinem Sch
nes 5, 17;
Aigospotamo
II, 3, 42. —
Vetter desse
Ἀλκιμένης K
Ἄλκις heilige
VII, 4, 29.
Ἀλκίξια Stadt
65 f.
Ἀλκίππος Sp
Ἀλφειός Fluß
VI, 2, 31; V
Ἀμαζιός Sta
13; 16.
Ἀμφοξία Sta
2, 3. *Ἀμφο*
4, 65 f.
Ἀνκλία Iako
Sparta VI, 5
Einw. *Ἀνκ*
Ἀνυλαίης
Ἀνύτας Kōe
2, 12 f.; 38
Ἀμφίον Heil
in Theben V
Ἀμφίπολι Sta
2, 30; auch d
IV, 2, 16.
Ἀμφίπολις g
Makedonien
Ἀναίτιος ein
Athen II, 3,
Ἀναξίβιος Sp
Harmost in
Ἀναξικράτης
Ἀναξίλαος
Ἀνδοκλείδης
4; flüchtet
31; 36.
Ἀνδομάχος
VII, 4, 19.
Ἄνδοος eine d
5, 18; V, 4,
1, 4, 22. Die
22; II, 1, 32
1, 31.
Ἄνριβας Kar
Giskon I, 1,
Ἀνταλκίδης
unterhandelt
16; Nauarch

- Herrscher in Epirus VI, 1, 7; 2, 10.
- Ἀλκιβιάδης** Athener I, 1, 5 ff.; zum Strategen erwählt 4, 10; kehrt nach Athen zurück 4, 11—23; verläßt das Heer und geht nach seinem Schloß auf dem Chersonnes 5, 17; warnt die Athener bei Aigospotamoi II, 1, 25. Vgl. noch II, 3, 42. — Ein gleichnamiger Vetter desselben I, 2, 13.
- Ἀλκιμένης** Korinther IV, 4, 7.
- Ἄλις** heiliger Bezirk in Olympia VII, 4, 29.
- Ἄλυσία** Stadt in Akarnanien V, 4, 65 f.
- Ἀλύπητος** Spartaner V, 4, 52.
- Ἀλφειός** Fluß in Elis III, 2, 29; VI, 2, 31; VII, 4, 29.
- Ἀμαξιτός** Stadt in Troas III, 1, 13; 16.
- Ἀμβρακία** Stadt in Akarnanien VI, 2, 3. **Ἀμβρακιωτίδες νῆες** V, 4, 65 f.
- Ἀμύκλαι** lakonische Stadt unweit Sparta VI, 5, 30; VII, 2, 3. Die Einw. **Ἀμυκλαῖοι** IV, 5, 11 oder **Ἀμυκλαιεῖς** IV, 5, 11 f.
- Ἀμύντας** König von Makedonien V, 2, 12 f.; 38; 3, 9.
- Ἀμφειὸν** Heiligtum des Amphion in Theben V, 4, 8.
- Ἀμφιδολοί** Stadt in Triphylien III, 2, 30; auch die Einw. III, 2, 25; IV, 2, 16.
- Ἀμφίπολις** griechische Kolonie in Makedonien IV, 3, 1.
- Ἀναΐτιος** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Ἀναξίβιος** Spartaner IV, 8, 32. Harmost in Abydos 33—39.
- Ἀναξικράτης** Byzantier I, 3, 18.
- Ἀναξίλαος** Byzantier I, 3, 18 f.
- Ἀνδροκλείδας** Thebaner III, 5, 1; 4; flüchtet nach Athen V, 2, 31; 36.
- Ἀνδρόμαχος** Hipparch der Eleer VII, 4, 19.
- Ἄνδρος** eine der Kykladen I, 4, 21; 5, 18; V, 4, 61. **Ἄνδρῖα χώρα** I, 4, 22. Die Einw. **Ἄνδρῖοι** I, 4, 22; II, 1, 32. **Ἄνδρῖα νῆες** II, 1, 31.
- Ἀννίβας** Karthager, Sohn des Giskon I, 1, 37.
- Ἀνταλκίδας** Spartaner IV, 8, 12; unterhandelt mit Tiribazos 8, 14—16; Nauarch V, 1, 6; VI, 3, 12.
- Der nach ihm benannte Friede V, 1, 31; vgl. 25; 36.
- Ἀντιάνδρος** Stadt in Troas am Ida I, 1, 25; 3, 17; II, 1, 10; IV, 8, 35. Die Einw. **Ἀντιάνδρῖοι** I, 1, 26.
- Ἀντιγένης** Archont in Athen 407 v. Chr. I, 3, 1.
- Ἀντίοχος** Athener, Steuermann des Alkibiades I, 5, 11; vom Lysandros bei Ephesos geschlagen 5, 12 f. — Ein Arkader VII, 1, 33; 38.
- Ἀντισθένης** Spartaner III, 2, 6.
- Ἀντιφῶν** Athener II, 3, 40 Anm.
- Ἄντρος** Athener II, 3, 42; 44.
- Ἀπατούρια** Fest der Athener I, 7, 8 Anm.
- Ἀπολλοφάνης** Kyzikener IV, 1, 29.
- Ἀπόλλων** III, 5, 5; Heiligtümer desselben VI, 4, 2; 5, 27; in Delphi IV, 7, 2; Orakel III, 3, 3.
- Ἀπολλωνία** Stadt in Makedonien V, 2, 11; 3, 1 u. 6. Die Einw. **Ἀπολλωνιάται** V, 2, 13.
- Ἀρακος** Spartaner, Nauarch. II, 1, 7; Ephoros 408 v. Chr. II, 3, 10; an den Derkylidas geschickt III, 2, 8; als Gesandter in Athen VI, 5, 33.
- Ἀργεῖος** Eleer VII, 1, 33 Anm.; 4, 15 f.
- Ἀργινοῦσαι** Inseln zwischen Lesbos u. dem Festlande I, 6, 27; Schlacht bei denselben 28—34.
- Ἄργος** III, 5, 1; IV, 4, 6; 7, 2; VII, 1, 41; das Land **Ἀργεῖα** IV, 7, 4; die Einw. **Ἀργεῖοι** I, 3, 13; II, 2, 7; waren immer den Spartanern feindlich III, 5, 11; Teilnahme derselben am korinthischen Kriege IV, 2, 17; 3, 15 f.; 4, 1; 7, 2; bemächtigen sich Korinths 4, 2 ff.; 8, 34; müssen es aufgeben V, 1, 34; mit den Arkadern verbündet VI, 5, 16; 23; VII, 1, 25; 28; 2, 1 ff.
- Ἀρεσίας** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Ἀρῖαιος** Perser IV, 1, 27.
- Ἀριοβαρζάνης** persischer Satrap in Kleinasien I, 4, 7; V, 1, 28; VII, 1, 27.
- Ἀρίσταρχος** Athener I, 7, 28; zu den Vierhundertgehörend II, 3, 46.
- Ἀριστογένης** Athener, Stratege I, 5, 16; 6, 30; 7, 1. — Syrakuser I, 2, 8.
- Ἀριστόδημος** Spartaner, Vormund des Agesipolis IV, 2, 9.
- Ἀριστοκλῆς** Athener VI, 3, 2.

- Ἀριστοκράτης** Athener I, 4, 21; Stratege 5, 16; 6, 29; angeklagt 7, 2.
- Ἀριστόλοχος** Spartaner V, 4, 22.
- Ἀριστοτέλης** Athener II, 2, 18; zu den Vierhundert gehörend 3, 46; zu den Dreißig gehörend II, 3, 2 u. 13.
- Ἀριστοφῶν** Athener VI, 3, 2.
- Ἀρίστων** Byzantier I, 3, 18.
- Ἀρκαδία** Landschaft des Peloponnes IV, 4, 16; VI, 5, 12; VII, 4, 35 u. 40. Die Einw. **Ἀρκάδες** III, 2, 26; 5, 12; IV, 4, 16; V, 2, 19; bilden einen Bund VI, 5, 11; 15 f. vereinigen sich mit den Thebanern 5, 23; VII, 1, 18; bekriegen die Eleer VII, 4, 13—32; schliessen mit denselben Frieden 4, 35; Uneinigkeit unter einander 4, 33 ff. Der Bund heisst **τὸ Ἀρκαδικόν** VI, 5, 11; 22; VII, 4, 33. — **Ἀρκαδικαὶ πόλεις** VII, 4, 38.
- Ἀρσάνης** Perser I, 3, 12.
- Ἀρταξέρξης** König der Perser V, 1, 31.
- Ἄρτεμις** VI, 5, 9; VII, 1, 34. **Ἄρροτέρα** IV, 2, 20; **Ἄστρονηή** IV, 1, 41; von **Ἀεὺκοφους** III, 2, 19; von **Ἐφεσος** I, 2, 6; III, 4, 18; **Μουνηλία** II, 4, 11.
- Ἀρχέδημος** Athener I, 7, 2.
- Ἀρχέστρατος** Athener II, 2, 15; Stratege I, 5, 16.
- Ἀρχίας** Polemarch in Theben V, 4, 2 u. 6; VII, 3, 7.
- Ἀρχίδαμος** Spartaner. 1) Vater des Agesilaos V, 3, 13. 2) Sohn des Agesilaos V, 4, 25 ff.; zieht gegen die Thebaner (371 v. Chr.) VI, 4, 18; 26; 5, 1; gegen die Arkader (368 v. Chr.) VII, 1, 28; den Eleern zu Hilfe (364 v. Chr.) 4, 20—24; verteidigt Sparta gegen Epameinondas (362 v. Chr.) 5, 12 f. — Ein Eleer des Namens VII, 1, 33 u. 38.
- Ἀρχύτας** Ephoros der Spartaner 404 v. Chr. II, 1, 10; 3, 10.
- Ἀσέα** Flecken im südlichen Arkadien VI, 5, 11; 15. Die Einw. **Ἀσεᾶται** VII, 5, 5.
- Ἀσία** hauptsächlich Kleinasien II, 1, 8; III, 1, 5; IV, 2, 4; V, 1, 31; VII, 1, 34 und öfter. Als Perserreich III, 5, 13; IV, 8, 5.
- Ἄσινη** Stadt in Lakedämon VII, 1, 25. Die Einw. **Ἀσινάοι** ebend.
- Ἄσπενδος** Stadt in Pamphylien IV, 8, 30. Die Einw. **Ἀσπένδοι** ebend.
- Ἄστυχοχος** Spartaner I, 1, 31.
- Ἄστρονηή Ἄρτεμις**, nach der mythischen Stadt **Ἄστρα** genannt IV, 1, 41.
- Ἄταρνεύς** Stadt in Aeolis III, 2, 11.
- Ἄττικὴ** Landschaft in Mittelgriechenland I, 7, 22; V, 1, 1; 9; 4, 19 f.; VI, 2, 14. **Ἄττικὴ ὄραχυή** I, 5, 4. **Ἄττικά νῆες** V, 1, 26.
- Ἄυλις** böotische Stadt am Euripos III, 4, 3; 5, 5; VII, 1, 34.
- Ἄυλων** Stadt auf der Grenze von Messenien und Elis III, 2, 25; 3, 8. Die Einw. **Ἄυλωνῖται** III, 3, 8.
- Ἄυτοβοισάκης** Perser II, 1, 8.
- Ἄυτοκλήης** Athener, Sohn des Strombichides VI, 3, 2. Rede desselben in Sparta 3, 7 ff.
- Ἄφροδῖα** Fest der Aphrodite V, 4, 4; s. d. Anm. **Ἄφροδῖσιον** Tempel der Aphrod. in Megara V, 4, 58.
- Ἄφρυντις** Stadt auf Pallene V, 3, 19.
- Ἀχαΐα** Landschaft des Peloponnes III, 2, 23; IV, 8, 10; VI, 2, 3; VII, 1, 41. Die Bewohner **Ἀχαιοί** III, 2, 26; im Besitz von Kalydon IV, 6, 1; führen Krieg gegen die Akarnanen 6, 3—7, 1; auf Seiten der Spartaner (371 v. Chr.) VI, 4, 18; schliessen sich den Thebanern an (367 v. Chr.) VII, 1, 41 f.; helfen den Eleern gegen die Arkader VII, 4, 17 u. 28. — **Ἀχαιοί** in Phthiotis I, 2, 18. Zweifelhaft welche von beiden Völkerschaften IV, 2, 18. — **Ἀχαϊκὰ ὄρη τῆς Φθίας** IV, 3, 9.
- Ἀχιλλεῖον** Stadt in Kleinasien, wahrscheinlich nahe bei Priene III, 2, 17; IV, 8, 17.
- Βαγάτος** Perser III, 4, 13.
- Βενδίδειον** Tempel der **Ἄρτεμις Βένδης** im Peiräeus II, 4, 11.
- Βιθωνίς Ὀράκη** Landschaft im nördl. Kleinasien III, 2, 2. Die Bewohner **Βιθνοὶ Ὀράκες** I, 3, 2; III, 2, 2 ff.
- Βοιωτία** Landschaft in Mittelgriechenland III, 5, 17; 24; V, 2, 16; 34; VI, 4, 3. Die Bewohner **Βοιωτοί** I, 3, 15; II, 1, 30; III, 2, 25;

führen den ko
2, 17; 3, 35.
5, 23. **Βοιω
15; V, 1, 36.
Βοιωτικός Lak
Βροσίδας Fo
v. Chr. II,
Βρόστιον
1, 35 f.; 3, 10
V, 8, 27 u. 31
τιοί I, 3, 16**

Γαύοχος Bei
5, 30.

Γαλαξίδορος

Γαμβόριον St
Γαργειον fest

I, 4, 22.

Γέλα sicilische
thagern erob

Γερασιός V
spitze von I

4, 61.

Γεράνωσ Pole
II, 1, 25.

Γέρυς Stadt
s. d. Anm.;

Γεργίδοι

Γλαύκων Ath
Γνώσις Syrak

Γοργύλος Ere
Γοργίων Bru

1, 6.

Γοργώπας L
5—12.

Γορδῖσιον Sta
Γραός στηθα

V, 4, 50. 8.

Γρυνειον Sta
Γυθειον Hafe

Lakonien I,
Γύλις Polema

3, 21 u. 22.

Δαρδανεύς E
δενος in T

Femin. **Δαρ**
Δαρείος Kön

II, 1, 8; das
S. d. Anm.

Δασκλείον

bazos III, 4,
Δείγμα Plata

Δεινον Pole
V, 4, 33; V

Δεκέλεια Fle
den Spartan

I, 1, 33 u.

führen den korinthischen Krieg IV, 2, 17; 3, 3 ff.; 4, 1; V, 1, 32; VI, 5, 23. **Βοιωτίδες πόλεις** IV, 8, 15; V, 1, 36.
Βοιωτίας Lakedämonier I, 4, 2.
Βρασιδάς Ephoros in Sparta 430 v. Chr. II, 3, 10.
Βυζάντιον Stadt am Bosporos I, 1, 35 f.; 3, 10 ff.; 4, 1; II, 2, 1 f.; V, 8, 27 u. 31. Die Einw. **Βυζάντιοι** I, 3, 16; IV, 8, 27.

Γαϊόχοχος Beiname des Poseidon VI, 5, 30.
Γαλαξίδωρος Thebaner III, 5, 1.
Γάμβροιον Stadt in Ionien III, 1, 6.
Γαυρόιον fester Platz auf Andros I, 4, 22.
Γέλα sicilische Stadt, von den Karthagern erobert II, 3, 5.
Γεραιστός Vorgeb. an der Südspitze von Euböa III, 4, 4; V, 4, 61.

Γεράνωρ Polemarch der Spartaner VII, 1, 25.
Γέρις Stadt in Troas III, 1, 15, s. d. Anm.; 19 u. 21. Die Einw. **Γεργίθιοι** III, 1, 22.

Γλαύκων Athener II, 4, 19.
Γνώσις Syrakuser I, 1, 29.
Γογγύλος Eretrier III, 1, 6.
Γοργίων Bruder des vorigen III, 1, 6.
Γοργόπας Lakedämonier V, 1, 5—12.

Γορδίειον Stadt in Phrygien I, 4, 1.
Γουός στήθος Hügel bei Theben V, 4, 50. S. d. Anm.

Γρύνειον Stadt in Aeolis III, 1, 6.
Γύθειον Hafen an der Südküste von Lakonien I, 4, 11; VI, 5, 32.

Γύλις Polemarch der Spartaner IV, 3, 21 u. 23.

Δαρδανεύς Einw. der Stadt **Δάρδανος** in Troas III, 1, 10. Das Femin. **Δαρδανίς** ebend.

Δαρείος König der Perser I, 2, 19; II, 1, 8; dafür **Δαρειαίος** II, 1, 8. S. d. Anm.

Δασκυλείον Residenz des Pharnabazos III, 4, 13; IV, 1, 15.

Δείγμα Platz im Peiräeus V, 1, 21.

Δείνων Polemarch der Spartaner V, 4, 33; VI, 4, 14.

Δεκέλεια Flecken in Attika, von den Spartanern besetzt Einl. S. 1; I, 1, 33 u. 35; 2, 14; 3, 22; II,

2, 7; III, 5, 5; von denselben verlassen II, 3, 3.

Δελφίνιον Kastell auf Chios I, 5, 15. S. d. Anm.

Δελφίων Phliasier V, 3, 22; 24.

Δελφοί Stadt in Phokis III, 3, 1; IV, 3, 21; 7, 2; VII, 1, 27. Die Einw. gleichnamig VI, 4, 30.

Δέρας Kastell in Sikyonia VII, 1, 22.

Δέρδας Herrscher von Elimia V, 2, 38 ff.; 3, 1 f.; 9.

Δερκυλίδας Spartaner, Harmost in Abydos 407 v. Chr. III, 1, 9; führt den Krieg in Asien 399—397 v. Chr. III, 1, 8—23; 2, 1—20; 4, 6; bringt dem Agesilaos in Amphipolis die Nachricht von dem Siege bei Korinth IV, 3, 1; wird vom Agesilaos nach dem Hellespont geschickt 3, 2 f.; erhält nach der Schlacht bei Knidos den Lakedämoniern Abydos 8, 3—5; ist dort bis 389 v. Chr. 8, 32.

Δημαίνετος Athener V, 1, 10 u. 26.

Δημαράτος König von Sparta III, 1, 6.

Δήμαρχος Sohn des Eudokos, Feldherr der Syrakuser I, 1, 29.

Δημήτηρ VI, 3, 6.

Δημόστρατος Athener, Sohn des Aristophon VI, 3, 2.

Δημοτέλης Lakedämonier VII, 1, 32.

Δημοτίων Athener VII, 4, 4.

Διοκλής einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.

Διομέδων Stratege der Athener I, 5, 16; kommt dem Konon in Mytilene zu Hilfe 6, 22 f.; bei den Arginusen 6, 29; in Athen angeklagt 7, 2; 16; 29.

Διονύσιος 1) Athener V, 1, 26. 2) Sohn des Hermokrates, Tyrann von Syrakus II, 2, 24; 3, 5; VI, 2, 4 u. 33; VII, 1, 20 ff. 3) Sohn des vorigen VII, 4, 12.

Διόνυσος — Tempel desselben in Aphytis V, 3, 19.

Διοπέθης Lakedämonier III, 3, 3.

Διόσκοροι Kastor und Polydeukes VI, 3, 6.

Διότιμος Athener I, 3, 12; V, 1, 25.

Διφρίδας Lakedämonier IV, 8, 21.

Δίων Athener IV, 8, 13

Δόλοπες Völkerschaft in Epirus VI, 1, 7.

Δρακοντίδης einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.

Δράκων Pelleneer III, 2, 11.

- Ἀωριεύς** Rhodier I, 1, 2ff., 5, 19.
Ἀωρόθεος Athener I, 3, 13.
- Ἐκδιος** Nauarch der Spartaner IV, 8, 20ff.
- Ἐλαιούς** Stadt auf dem thrakischen Chersonnes II, 1, 20.
- Ἐλευθεραὶ** Stadt am Südbhange des Kithäron V, 4, 14.
- Ἐλευσίς** Stadt in Attika, von den Dreißig zum Zufluchtsort bestimmt II, 4, 8ff.; von denselben besetzt 4, 24; 28; 43; V, 5, 15. Die Einw. **Ἐλευσίνιοι** II, 4, 8.
- Ἐλικῶν** böotisches Gebirge IV, 3, 16 f.
- Ἐλιμία** südwestl. Landschaft von Makedonien V, 2, 38.
- Ἐλιξος** Megareer I, 3, 15ff.; 21.
- Ἐλλάς** II, 2, 6; 20ff.; III, 1, 3 u. oft.
- Ἐλληνες** I, 5, 9 und oft; in Asien III, 1, 3; im Heere des jüngeren Kyros III, 1, 1; in persischen Diensten I, 13 u. 16. — **Ἐλληνίδες πόλεις** II, 2, 20; III, 1, 5 u. öfter. **Ἐλληνικὸν στρατεῦμα** III, 2, 15. IV, 3, 11.
- Ἐλλησποντος** I, 1, 2 und oft. Breite desselben II, 1, 21. Die Anwohner **Ἐλλησπόντιοι** III, 4, 11; IV, 3, 17. **Ἐλλησπόντια πόλεις** IV, 8, 31.
- Ἐλος** Ort am lakonischen Mb. VI, 5, 32.
- Ἐλυμία** Gegend in Arkadien VI, 5, 13.
- Ἐνδιος** Ephoros in Sparta 403 v. Chr. II, 3, 1 u. 10.
- Ἐννάλιος** Beiname des Kriegsgottes II, 4, 17.
- Ἐξαρχος** Ephoros in Sparta 427 v. Chr. II, 3, 10.
- Ἐπαμεινώνδας** Thebaner VII, 4, 39; zieht nach dem Peloponnes 1, 41; in Achaia 1, 42; zieht abermals nach dem Peloponnes 5, 4f.; in Nemea 5, 6; in Tegea 7; sein Zug nach Sparta 9—14; er beschließt eine Schlacht zu liefern 18; fällt bei Mantinea 25.
- Ἐπαῖοι** Elitecorps der Arkader VII, 4, 22; 33; 36; 5, 3.
- Ἐπήρατος** Ephoros in Sparta 413 v. Chr. II, 3, 10.
- Ἐπίδαυρος** Stadt in Argolis VI, 2, 3; VII, 1, 18 u. 25. Die Einw. **Ἐπίδαυριοί** IV, 2, 16; VI, 5, 29; VII, 2, 2.
- Ἐπίδοκος** Syrakuser I, 1, 29.
- Ἐπιεικία** Örtlichkeit (nicht näher bekannt) bei Sikyon IV, 2, 14; 4, 13.
- Ἐπικυδίδας** Spartaner IV, 2, 2; V, 4, 39.
- Ἐπιτάλιον** Stadt in Triphylien III, 2, 29 f. Die Einw. **Ἐπιταλιεῖς** 2, 25.
- Ἐρασινίδης** Stratege der Athener I, 5, 16; 6, 16 u. 29; 7, 2 u. 29.
- Ἐρασίστρατος** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Ἐρατοσθένης** desgl. II, 3, 2.
- Ἐρετριεῖς** Bewohner der euböischen Stadt **Ἐρέτρια** III, 1, 6.
- Ἐρμιῶν** Seestadt in Argolis, sonst **Ἐρμιόνη** VI, 2, 3. Die Einw. **Ἐρμιονεῖς** IV, 2, 16; VII, 2, 2.
- Ἐρμογένης** Athener IV, 8, 13.
- Ἐρμοκοράτης** Syrakuser 1) Vater des Tyrannen Dionysios II, 2, 24. 2) Feldherr der Syrakuser, verbannt I, 1, 27—31; geht nach Persien 3, 13.
- Ἐρμων** Megareer I, 6, 32.
- Ἐρυθραὶ** böotische Stadt am Kithäron V, 4, 49.
- Ἐστία** — Altar ders. im Rathause zu Athen II, 3, 52; in Olympia VII, 4, 31.
- Ἐτεόνιος** Lakedämonier; Harmost in Thasos I, 1, 32; beim Kallikratidas vor Mytilene 6, 26; 35; zieht sich nach Methymna zurück 6, 38; in Chios II, 1, 1ff.; vom Lysandros nach Ephesos gerufen 1, 10; nach Thrakien geschickt 2, 5; in Aegina V, 1, 1; 13.
- Ἐννοκλῆς** Lakedämonier V, 4, 22; 32; VI, 5, 33.
- Ἐυάγορας** 1) Eleer, Sieger in Olympia I, 2, 1. 2) Fürst von Salamis auf Kypros II, 1, 29; IV, 8, 24; V, 1, 10.
- Ἐυάλλης** Athener IV, 1, 40.
- Ἐυάρχιππος** Ephoros in Sparta 407 v. Chr. I, 2, 1; II, 3, 10.
- Ἐύβοια** IV, 2, 17; von den Athenern 446 v. Chr. erobert II, 3, 9. Die Einw. **Ἐύβοεῖς** IV, 3, 15; VI, 5, 23; VII, 5, 4.
- Ἐυβώτας** Kyrenäer, Sieger in Olympia I, 2, 1. Vgl. die Anm.
- Ἐυδαμίδας** Lakedämonier V, 2, 24 f.
- Ἐυδίκος** Lakedämonier V, 4, 39.

Ἐυδοκλῆς La
 Ἐυζαία Fest
 rinth IV, 4,
 Ἐυζαίος e
 Athen II, 3,
 Ἐυζαίης Syr
 I, 2, 8.
 Ἐυκλήμων
 v. Chr. I, 2,
 Ἐυμάθης eu
 Athen II, 3,
 Ἐυμάχος Str
 1, 22.
 Ἐυνομος Na
 1, 5 ff.
 Ἐυξενος Lak
 Ἐυκράδων
 IV, 8, 30.
 Ἐυκράτορα
 Sohn des Pe
 kibiades 4, 1
 herrn, welch
 gekämpft, g
 12; 16—34.
 Ἐυροσθένης
 nigs Demar
 Ἐυροσθένης
 Ἐυρόπη III,
 8, 5.
 Ἐυρώτας P
 28; VI, 5, 2
 Ἐύταια arka
 Nähe von I
 20 f.
 Ἐυτράσιοι B
 dischen Lan
 Ἐυφρων Siky
 Strategen e
 Macht in Si
 flüchtet 3, 2
 in Theben
 Ἐφεσος ion
 asien I, 2, 4
 II, 1, 6; III
 8, 3; V, 1, 6
 III, 2, 14.
 I, 2, 10; 5,
 Ἐφιάλης A
 Ζάνυθος in
 VI, 2, 3. D
 θιοι ebend
 Ζεύςῆπος E
 v. Chr. II,
 Ζεύς in Olym
 IV, 7, 2; V
 Ζήνιος Darda
 in Aeolien

Ἐϋθυκλής Lakedämonier VII, 1, 33.

Ἐυκλεία Fest der Artemis in Korinth IV, 4, 2.

Ἐυκλείδης einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.

Ἐυκλής Syrakuser, Sohn des Hippon I, 2, 8.

Ἐυκτιμων Archont in Athen 408 v. Chr. I, 2, 1.

Ἐυμάθης einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.

Ἐυμαχος Stratege der Athener I, 1, 22.

Ἐυνομος Nauarch der Athener V, 1, 5 ff.

Ἐυξενος Lakedämonier IV, 2, 5.

Ἐυρυνείδων Fluß in Pamphylien IV, 8, 30.

Ἐυρυντόλεμος Athener I, 3, 12 f. Sohn des Peisianax, Vetter des Alkibiades 4, 19; verteidigt die Feldherrn, welche bei den Arginusen gekämpft, gegen die Anklage 7, 12; 16—34.

Ἐυρυσθένης Nachkomme des Königs Demaratos III, 1, 6.

Ἐυρυσθεύς VI, 5, 47.

Ἐυρώπη III, 2, 9; IV, 2, 6, 3; 15; 8, 5.

Ἐυρώτας Fluß in Lakonien V, 4, 28; VI, 5, 27; 30.

Ἐύταια arkadische Stadt in der Nähe von Mantinea VI, 5, 12; 20 f.

Ἐυτρώσιοι Bewohner einer arkadischen Landschaft VII, 1, 29.

Ἐυφρων Sikyonier VII, 1, 44; zum Strategen ernannt 1, 45; seine Macht in Sikyon I, 46; 2, 11—15; flüchtet 3, 2; kehrt zurück 3, 4; in Theben ermordet 3, 5.

Ἐφεσος ionische Stadt in Kleinasien I, 2, 6 f.; 5, 1; 10 ff.; 6, 2; II, 1, 6; III, 1, 8; 2, 9; 4, 4; IV, 8, 3; V, 1, 6. Das Gebiet **Ἐφεσία** III, 2, 14. Die Einw. **Ἐφεῖοι** I, 2, 10; 5, 12.

Ἐφιάλτης Athener IV, 8, 24.

Ζάκυνθος Insel im ionischen Meere VI, 2, 3. Die Bewohner **Ζακύνθιοι** ebend.

Ζεύξιππος Ephoros in Sparta 423 v. Chr. II, 3, 10.

Ζεύς in Olympia III, 2, 22; 26; 31; IV, 7, 2; VII, 4, 35.

Ζήνρις Dardanier, persischer Satrap in Aeolien III, 1, 10.

Ζωστήρ Vorgeb. an der Westküste von Attika V, 1, 9.

Ἴλιών Stadt am Ausfluß des Strymon in Thrakien I, 5, 16. Vgl. d. Anm.

Ἴλις Stadt im nordwestl. Peloponnes III, 2, 23; IV, 7, 4; VI, 2, 3; VII, 1, 38. Das Gebiet

Ἴλεια III, 2, 23; VI, 2, 31; VII, 4, 17. Die Einw. **Ἰλίοι**, Feinde der Lakedämonier III, 2, 21; von denselben bekriegt 2, 21—31; nehmen am korinthischen Kriege teil 5, 12; IV, 2, 16; schließen sich von dem 370 v. Chr. geschlossenen Frieden aus VI, 5, 2; mit den Mantineern verbündet VI, 5, 5; 19 ff.: trennen sich von den Arkadern VII, 1, 26; im Kampf mit denselben 4, 12 f.; 15—35; verbinden sich mit andern Peloponnesiern gegen die Thebaner 5, 1; 18.

Ἰλίων Stadt in Triphylien III, 2, 30.

Ἰπειρος Landschaft in Nordgriechenland VI, 1, 7; 2, 9.

Ἰραία Stadt im westlichen Arkadien am Alpheios III, 2, 30; 3, 1; VI, 5, 22. Die Einw. **Ἰραεῖς** VI, 5, 11; 22.

Ἰραίων Heiligtum der Hera am Isthmos IV, 5, 5 ff.; in Phliasia VII, 2, 1; 6 ff.

Ἰρακλεία Τραχηνία Stadt in Phthiotis I, 2, 18; VI, 4, 27. Die Einw. **Ἰρακλειῶται** III, 5, 6; VI, 4, 9 u. 27; 5, 23.

Ἰρακλείδης Sohn des Aristogenes, Syrakuser I, 2, 8.

Ἰρακλῆς VI, 3, 6; 4, 7; VII, 1, 31. Nachkommen dess. III, 3, 3; VI, 5, 47. Ein Heiligtum dess. **Ἰρακλειον** in Aegina V, 1, 10; bei Kalchedon I, 3, 7; in Theben VI, 4, 7.

Ἰρμιπίδας Spartiat, mit Agesilaos in Asien III, 4, 6; 20; IV, 1, 11 ff.; 20 ff.; 2, 8; 3, 15 ff.; bei der Flotte IV, 8, 11.

Ἰρώδας Syrakuser III, 4, 1.

Θαλάμαι fester Platz in Elis VII, 4, 26.

Θαμνήρια Ort in Medien II, 1, 13.

Θάσος Insel der thrakischen Küste gegenüber I, 1, 12; 32; 4, 9; V, 1, 7.

- Θεμιστογένης** Syrakuser III, 1, 2.
Θεογένης Athener I, 3, 13; zu den Dreißig gehörend II, 3, 2.
Θεόγυις einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
Θεόποπος Milesier II, 1, 30.
Θεοροπύλαι Pafs am Oeta-Geb. VI, 5, 43.
Θεόσανδρος Flötenspieler beim Thibron IV, 8, 18 f.
Θεσπιά böotische Stadt am Helikon V, 4, 15; 20; 38 ff. Das Gebiet **Θεσπική** VI, 4, 4; die Einw. **Θεσπικεῖς** IV, 2, 20; V, 4, 42 ff.; VI, 3, 1; 4, 10.
Θετταλία Landschaft in Nordgriechenland II, 3, 4; 36; IV, 3, 3; VI, 1, 2 ff.; 4, 28; 5, 23. Die Bewohner **Θετταλοί** II, 3, 4; IV, 3, 3; V, 3, 9; VI, 1, 8 ff.; 4, 28; VII, 5, 4.
Θήβαι II, 4, 1; III, 5, 1; V, 2, 25; 4, 19; VI, 3, 2; VII, 4, 34. Die Einw. **Θηβαῖοι** I, 7, 28; II, 2, 19; III, 2, 21; erregen Krieg gegen die Lakedämonier 5, 3 ff.; siegen bei Haliartos 395 v. Chr. 5, 18 ff.; liefern die Schlacht bei Koroneia IV, 3, 15 ff.; Teilnahme am korinthischen Kriege 5, 10; müssen den antalkidischen Frieden annehmen V, 1, 32 ff.; kommen in die Gewalt der Spartaner 384 v. Chr. 2, 25 ff.; 37 ff.; befreien sich 4, 2—10; unterwerfen sich die böotischen Städte VI, 1, 1; 3, 1; kriegen gegen Phokis 2, 1; 3, 1; vom Frieden 371 v. Chr. ausgeschlossen 3, 10; siegen bei Leuktra 4, 13—15; ihr erster Zug in den Peloponnes 5, 22 ff.; zweiter Zug VII, 1, 15 ff.; 2, 5; dritter Zug 1, 41; schicken Harmosten in die achäischen Städte II, 43; vierter Zug 5, 4 ff.
Θήβη in Troas IV, 1, 41.
Θηραμένης Athener, Sohn des Hagnon II, 3, 30; hat den Spottnamen **Κόθορνος** 3, 31; als Feldherr am Hellespont I, 1, 12 ff.; Trierarch bei den Arginusen I, 6, 35; 7, 17 u. 31; klagt in Athen die Feldherrn an 7, 4 ff.; sucht den belagerten Athenern den Frieden zu vermitteln 405 v. Chr. II, 2, 16—22; unter die Dreißig gewählt 3, 2; mit Kritias verfeindet 3, 15 ff.; von demselben angeklagt 3, 24; seine Verteidigung 3, 35—49; seine Verurteilung und Hinrichtung 3, 51—56.
Θηρίμαχος spartanischer Harmost in Methymna IV, 8, 29.
Θιβραχος Lakedämonier II, 4, 33.
Θίβρων Spartaner, führt den Krieg in Asien 400 v. Chr. III, 1, 4—7; wird verbannt I, 8; von den Spartanern gegen Struthas geschickt 392 v. Chr. IV, 8, 17; fällt 8, 19, vgl. auch 22.
Θίσβαι Stadt in Böotien VI, 4, 3.
Θορικός Städtchen im südl. Attika I, 2, 1.
Θούριαι τρήρεις aus **Θούριοι** in Italien I, 5, 19.
Θράκη I, 3, 10 u. 17; 4, 9; II, 2, 5; III, 2, 9; IV, 8, 26; V, 1, 26; 2, 12 u. 24. Die Bewohner **Θράκες** III, 2, 8 u. 10; **ἀβασιλευτοί** V, 2, 17; **Ὀδρῦσαι** III, 2, 5; **Βιδυνοί** s. dort.
Θράκιον Platz in Byzantion I, 3, 20. S. d. Anm.
Θρασύβουλος Athener 1) ὁ **Στειρευῆς** s. zu IV, 8, 25. — I, 1, 12; 4, 9; zum Strategen erwählt 4, 10; bei Phokäa 5, 11; Trierarch bei den Arginusen 6, 35; 7, 5; 17 u. 31; von den Dreißig verbannt II, 3, 42; besetzt Phyle 4, 2—7; bekämpft die Dreißig vom Peiräeus aus 4, 10—34; seine Rede an die Athener 4, 40 ff. — III, 5, 16. Er wird mit einer Flotte gegen Teleutias geschickt 390 v. Chr. IV, 8, 25; von den Aspendiern getötet 8, 30. 2) ὁ **Κολυττεύς** V, 1, 26.
Θρασυδαῖος Eleer in Kyllene III, 2, 27 ff.
Θράσυλλος Athener I, 1, 8; wehrt einen Angriff des Agis auf Athen ab 1, 33; seine Kriegführung an den kleinasiatischen Küsten I, 2, 1 ff.; 3; 6; kehrt nach Athen zurück 4, 10; Stratege 5, 16; bei den Arginusen 6, 30; in Athen angeklagt 7, 2 u. 29.
Θρασωνίδας Eleer VII, 4, 15.
Θραῦστος Ort in Elis VII, 4, 14.
Θριάσι in **Θρία**, einem attischen Demos V, 4, 21.
Θναμία Kastell zwischen Phlius und Sikyon VII, 2, 1 u. 23; 4, 1 u. 11.
Θυμοχάρης Athener I, 1, 1.

Θυρεῖς Bew.
Akarnanien
Θυρεῖς Spart.

Ἰάσων Thessa
4 ff.; 14;
lien 1, 18
Schlacht be
Thebanern
4, 20—25; er
Herakleia 4,
4, 31. Seine

Ἰβηρος im
VII, 1, 20.

Ἰδαίος Schrei
1, 39.

Ἰδὴ Geb. in

Ἰραμένης Pe

Ἰεραῖς Nauarch
V, 1, 3—6.

Ἰέπων 1) ein
Athen II, 3,
VI, 4, 9.

Ἰλαρχος Eph
v. Chr. II, 3,

Ἰλιον Stadt i
Einw. Ἰλιεῖς

Ἰλιβρος Insel
Meere IV, 8,

Ἰμέρα sicilisc
Karthagern

Ἰλπεύς Anfüh
den Arginusen

Ἰπλίας Eleer

Ἰπποδάμιος
II, 4, 11.

Ἰπποδάμος S

Ἰπποζατης
Mindaros I,
Kalchedon 3,

Ἰππόλοχος ei
Athen II, 3,

Ἰππομαχος
3, 2. — Phli

Ἰπποτικός A

Ἰππων Syrak
Chr. II, 3, 10

Ἰσθμός von
8; VII, 5, 15

15; thrakisch

μα Spiele
5, 1 f.

Ἰσθίας Ephoro
Chr. II, 3, 10

Ἰσμηρίας The
25; verhaftet

2, 30—36.

Θυριείς Bewohner von **Θύριον** in Akarnanien VI, 2, 37.

Θώραξ Spartaner II, 1, 18 u. 28.

Ιάσων Thessaler aus Pherä VI, 1, 4 ff.; 14; wird Tagos von Thessalien 1, 18; vermittelt nach der Schlacht bei Leuktra zwischen Thebanern und Lakedämoniern 4, 20—25; erobert Hyampolis und Herakleia 4, 27; wird ermordet 4, 31. Seine Gemahlin 4, 37.

Ίβηρος im syrakusischen Heere VII, 1, 20.

Ίδαίος Schreiber des Agesilaos IV, 1, 39.

Ίδη Geb. in Troas I, 1, 25.

Ίεραμένης Perser II, 1, 9.

Ίέραξ Nauarch der Lakedämonier V, 1, 3—6.

Ίέρων 1) einer der Dreißig in Athen II, 3, 2. 2) Lakedämonier VII, 4, 9.

Ίλαρχος Ephoros in Sparta 419 v. Chr. II, 3, 10.

Ίλιον Stadt in Troas I, 1, 4. Die Einw. **Ίλιείς** III, 1, 16.

Ίμβρος Insel im nördl. ägäischen Meere IV, 8, 15; V, 1, 31.

Ίμέρα sicilische Stadt, von den Karthagern erobert I, 1, 37.

Ίππεύς Anführer der Samier bei den Arginusen I, 6, 29.

Ίππίας Eleer VII, 4, 15.

Ίπποδάμειος ἀγορά im Peiräeus II, 4, 11.

Ίπποδάμος Sikyonier VII, 1, 45.

Ίπποκράτης Unterfeldherr des Mindaros I, 1, 23; Harmost in Kalchedon 3, 5 f.

Ίππόλοχος einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.

Ίππόμαχος desgl. II, 3, 2; 4, 19.

Ίππόνικος Athener IV, 5, 13; VI, 3, 2. — Phliasier V, 3, 13.

Ίππων Syrakuser I, 2, 8.

Ίσάνω Ephoros in Sparta 429 v. Chr. II, 3, 10.

Ίσθμός von Korinth IV, 5, 1; 8, 8; VII, 5, 15; von Pallene V, 2, 15; thrakischer III, 2, 10. **Ίσθμια** Spiele auf dem ersten IV, 5, 1 f.

Ίσίας Ephoros in Sparta 409 v. Chr. II, 3, 10.

Ίσμηρίας Thebaner III, 5, 1; V, 2, 25; verhaftet, zum Tode verurteilt 2, 30—36.

Ίστιαίεις Bewohner der euböischen Stadt **Ίστιαία** II, 2, 3.

Ίσχόλαος Lakedämonier VI, 5, 24 u. 26.

Ίταλία V, 1, 26.

Ίφικράτης Athener, Anführer der Söldner in Korinth IV, 4, 9; fällt in Phlasis ein 4, 15; in Arkadien 4, 16; 5, 3; vernichtet bei Lechäon eine spartanische Mora 5, 13—17; geht nach dem Hellespont 8, 34—39; belagert Abydos V, 1, 25; Stratege der Athener VI, 2, 13; 24; Expedition nach dem Peloponnes 2, 27 ff.; nach Kerkyra 2, 33; 36; vgl. 3, 3; er wird zurückgerufen 4, 1; als Stratege nach dem Peloponnes geschickt 370 v. Chr. 5, 49.

Ίχθός Vorgeb. in Elis VI, 2, 31.

Ίωνία Küstenlandschaft in Kleinasien II, 1, 17; III, 2, 11 u. 14; V, 1, 28. Die Bewohner **Ίωνες** III, 4, 11; IV, 3, 17. **Ίωνίδες πόλεις** III, 2, 12; **Ίωνικαί πόλεις** III, 1, 3; 2, 17.

Καδμεία Burg von Theben, vom Spartaner Phöibidas besetzt V, 2, 29 u. 31; VI, 3, 9 u. 11; 5, 46.

Καδούσιοι Völkerschaft am kaspischen Meere II, 1, 13.

Καλλίας 1) Archont in Athen 406 v. Chr. I, 6, 1. — 2) Sohn des Hipponikos, Anführer der Athener im korinthischen Kriege IV, 5, 13 f.; VI, 3, 2; Daduchos 3, 3; seine Rede in Sparta auf dem Friedenskongress 3, 4 ff.; Proxenos der Spartaner in Athen V, 4, 22. — 3) Spartaner IV, 1, 15.

Καλλίβιος 1) spartanischer Harmost in Athen II, 3, 14. — 2) Tegeat VI, 5, 6 f.

Καλλικρατίδας Nauarch der Lakedämonier I, 6, 1 f., belagert den Konon in Mytilene 6, 16 ff.; kämpft bei den Arginusen 6, 31; ertrinkt 6, 33.

Καλλιμέδων Athener IV, 8, 13.

Καλλίξενος Athener I, 7, 8 f.; 15; 26; 35.

Καλλιθρόνης Athener IV, 8, 13.

Καλλιστρατος Athener II, 4, 27; Redner VI, 2, 39; 3, 3; Rede dess. in Sparta auf dem Friedenskongress 3, 10 ff.

Καλυδών Stadt in Ätolien IV, 6,

- 1; 14. Die Einw. *Καλυδώνιοι* IV, 6, 1.
- Καλχηδών* Stadt in Kleinasien am Bosphoros I, 1, 26 u. 35; 3, 2 ff.; II, 2, 1 f.; IV, 8, 31. Das Gebiet *Καλχηδονία* I, 1, 22; die Einw. *Καλχηδόνιοι* I, 3, 2 ff.; IV, 8, 28; V, 1, 25.
- Καμάρινα* sicilische Stadt von den Karthagern erobert II, 3, 5.
- Καννωνός* Athener, dessen *ψήφισμα* I, 7, 20 u. 34.
- Καρδία* Stadt auf dem thrakischen Chersonnes I, 1, 11.
- Καρία* Landschaft im südl. Kleinasien I, 1, 10; 4, 8; II, 1, 15; III, 1, 7 f.; 2, 15 f.; 4, 11; *ἄφιππος* 4, 12. Die Bewohner *Κάρεις* III, 2, 15.
- Καρύαι* Ort in Lakonien VI, 5, 25 u. 27; VII, 1, 28.
- Καρχηδόνιοι* Karthager I, 1, 37; 5, 21; II, 2, 24; 3, 5.
- Καστωλός* Stadt in Lydien; Ebene daselbst I, 4, 3.
- Κατάνη* sicilische Stadt II, 3, 5.
- Κανή* Flecken in Phrygien IV, 1, 20.
- Κεβρην* Stadt in Troas III, 1, 17.
- Κεγχρειαί* Hafen von Korinth am saronischen Mb. IV, 5, 2; VI, 5, 51; VII, 1, 17; 41; 4, 5.
- Κεδρειαί* Stadt in Karien II, 1, 15.
- Κελτοί* im syrakusischen Heere VII, 1, 20 u. 31.
- Κεραμεικός* Stadtteil von Athen II, 4, 33.
- Κεράμειος κόλπος* in Karien II, 1, 15; auch *Κεραμεικός κόλπος* I, 4, 8.
- Κέρκυρα* Insel im ionischen Meere V, 4, 64; 66; VI, 2, 4; 9 u. 33. Die Bewohner *Κερκυραῖοι* VI, 2, 7 f.; 15; 24; 36 ff.
- Κεφαλληνία* Insel im ionischen Meere VI, 2, 31 u. 33.
- Κέως* eine der Kykladen V, 4, 61.
- Κηλοῦσα* Berg in der Nähe von Phlius IV, 7, 7.
- Κηφισόδοτος* Stratege der Athener II, 1, 16. — VI, 3, 2; VII, 1, 12 u. 14.
- Κηφισός* Flufs 1) bei Athen II, 4, 19. — 2) in Böotien IV, 3, 16.
- Κηφισοφών* Athener II, 4, 36.
- Κιθαίων* Geb. auf der Grenze von Attika u. Böotien V, 4, 36 ff.; 47; 55; 59; VI, 4, 5.
- Κιλικία* Landschaft im südl. Kleinasien III 1, 1.
- Κινάδων* Spartaner, Verschwörung dess. III, 3, 5—11.
- Κίος* Ort in Mysien I, 4, 7.
- Κισσίδας* Syrakuser VII, 1, 28.
- Κλάσος* Nebenflufs des Alpheios bei Olympia VII, 4, 29.
- Κλαζομεναί* ionische Stadt in Kleinasien I, 1, 10; V, 1, 31.
- Κλέανδρος* Sikyonier VII, 1, 45.
- Κλέαρχος* Spartaner, Sohn des Ramphias I, 1, 35; Harmost in Byzantion 3, 15 ff.
- Κλέας* Spartaner V, 4, 39.
- Κλειγένης* Akanthier V, 2, 12.
- Κλεινόμαχος* Ephoros in Sparta 420 v. Chr. II, 3, 10.
- Κλειτέλης* Korinther VI, 5, 37.
- Κλειτόριοι* Bewohner der arkadischen Stadt *Κλείτωρ* V, 4, 36 f.
- Κλεόκριτος* Athener II, 4, 20.
- Κλεόμβροτος* König von Sparta gegen Theben geschickt 378 v. Chr. V, 4, 14—16; wieder im J. 376 v. Chr. 4, 59; nach Phokis 374 v. Chr. VI, 1, 1; noch dort im J. 371 v. Chr. 4, 2; geht nach Böotien 4, 3 f.; fällt bei Leuktra 4, 13.
- Κλεομήδης* einer der Dreissig in Athen II, 3, 2.
- Κλεοσθένης* Ephoros in Sparta 415 v. Chr. II, 3, 10.
- Κλεόστρατος* Argiver I, 3, 13.
- Κλεοφών* Athener I, 7, 35; s. die Anm.
- Κλεωναί* Stadt in Argolis VII, 5, 15.
- Κλεώνυμος* Spartaner, Sohn des Sphodrias V, 4, 25; fällt bei Leuktra VI, 4, 14.
- Κνίδος* Stadt in Karien, Seeschlacht daselbst IV, 3, 11 f.; 8, 22.
- Κοιρατάδας* Böotier I, 3, 15 ff.
- Κοκυλίται* Einw. einer Stadt in Aeolis III, 1, 16.
- Κολλυτεύς* zum attischen Demos *Κολλυτός* gehörig V, 1, 26.
- Κολοφών* ionische Stadt in Kleinasien I, 2, 4; die Einw. *Κολοφώνιοι* ebend.
- Κολωναί* Stadt in Troas III, 1, 13 u. 16.
- Κόνων* Athener, Stratege 407 v. Chr. I, 4, 10; abermals 406 v. Chr. 5, 16 ff.; in Mytilene blockiert 6, 15 ff.; 38; bleibt Stratege 7, 1; bei Aigospotamoi II, 1, 28; flüchtet zum Eua-goras 1, 29; besiegt die Spartaner bei Knidos IV, 3, 11; vertreibt die

spartanischen Heer die Küsten stellt die Mauer 9; wird von dem Tiribazos gesch. demselben verbr. Kōn Persepho. Κορησός Berg 7 u. Anm.; 9 f. Kōρνθος III, 5, aus IV, 4, 1; mit 6 u. 14; 5, 1; 11 — VI, 2, 3; 5, 11. Das Gebiet Kōρνθία Die Einw. Κορησῶν 19; 4, 30; III, 2, verweigern den Heeresfolge 5, demselben die Sp. IV, 2, 14; 17—3, 15; räumen d. aus dem Wege 3, 27; auf Seite 371 v. Chr. VI, 4, setzen sich 367 eines Friedens VI, 366 mit den Th. 4, 6 E. Κορυνη VI, 2, 9. Κορυφασίων V. Messenien I, 2. Κοροῖνεα Stadt 16 ff. Κράνειον Gymn. IV, 4, 4. Κρανώνιοι Βεργίσιαν Stadt Α. Κρατησιπίδας taner I, 1, 32; Κρεμαστή Ort 8, 37. Κρεσίδας böotische rinthischen Mb. 16 f.; 60; VI, 1. Κρηός Bewohner VII, 5, 10; Κρηός 7, 6. Κρήπιπος Syrakuser Κριτίας Athenes Thessalien II, 3, gehörend 3, 2; verfeindet 3, 1 gegen denselben 34; verurteilt de 3, 51 ff.; sein Ver 4, 8; er fällt 4, Κορινθίνας Thess. Olympia II, 3,

- spartanischen Harmosten 8, 1; verheert die Küsten von Lakonien 8, 7; stellt die Mauern von Athen her 8, 9; wird von den Athenern an den Tiribazos geschickt 8, 13; von demselben verhaftet 8, 16.
- Κόρη** Persephone VI, 3, 6.
- Κορησσός** Berg bei Ephesos I, 2, 7 u. Anm.; 9 f.
- Κορινθος** III, 5, 1; Krieg von dort aus IV, 4, 1; mit Argos vereint 4, 6 u. 14; 5, 1; wieder frei V, 1, 34. — VI, 2, 3; 5, 11 u. 49; VII, 5, 16. Das Gebiet **Κορινθία** IV, 4, 5. Die Einw. **Κορινθίοι** II, 1, 32; 2, 19; 4, 30; III, 2, 25; 5, 5 u. 12; verweigern den Spartanern die Heeresfolge 5, 17 u. 23; liefern denselben die Schlacht bei Nemea IV, 2, 14; 17—23; bei Koroneia 3, 15; räumen die Friedenspartei aus dem Wege 4, 2. — 5, 4; V, 3, 27; auf Seiten der Spartaner 371 v. Chr. VI, 4, 18; 5, 29; widersetzen sich 367 dem Abschluss eines Friedens VII, 1, 40; schließen 366 mit den Thebanern Frieden 4, 6 ff. **Κορινθιακός κόλπος** VI, 2, 9.
- Κορυφάσιον** Vorgeb. bei Pylos in Messenien I, 2, 18.
- Κοροῖνεια** Stadt in Böotien IV, 3, 16 ff.
- Κορώνειον** Gymnasium bei Korinth IV, 4, 4.
- Κορυνῶνιοι** Bewohner der thessalischen Stadt **Κορυνών** IV, 3, 3.
- Κρατησιππίδας** Nauarch der Spartaner I, 1, 32; 5, 1.
- Κρεμαστή** Ort bei Abydos IV, 8, 37.
- Κρεῦσις** böotischer Hafen am korinthischen Mb. IV, 5, 10; V, 4, 16 f.; 60; VI, 4, 3 u. 25.
- Κρής** Bewohner der Insel Kreta VII, 5, 10; **Κρήτες** IV, 2, 16; 7, 6.
- Κρένικος** Syrakuser VI, 2, 36.
- Κρινίας** Athener; 411 v. Chr. in Thessalien II, 3, 36; zu den Dreißig gehörend 3, 2; mit Theramenes verfeindet 3, 15 ff.; seine Rede gegen denselben im Rat 3, 24—34; verurteilt denselben zum Tode 3, 51 ff.; sein Verfahren in Eleusis 4, 8; er fällt 4, 19.
- Κροκίνας** Thessaler, Sieger in Olympia II, 3, 1.
- Κρομμυών** Stadt auf dem Isthmos am saronischen Mb. IV, 4, 13; 5, 19.
- Κρόνιον** Hügel in Olympia VII, 4, 14.
- Κρώμνος** Stadt in Arkadien VII, 4, 20 ff.
- Κύδων** Byzantier I, 3, 18.
- Κύζικος** Seestadt in Mysien I, 1, 11; 16 u. 19; 3, 13; III, 4, 10. Die Einw. **Κυζικηνοί** I, 1, 19; IV, 1, 29.
- Κύθηρα** Insel an der Südspitze des Peloponnes IV, 8, 8. Das Gebiet derselben **Κυθηρία** 8, 7. Die Einw. **Κυθηῆσιοι** 8, 8.
- Κυλλήνη** Hafenstadt in Elis III, 2, 27 u. 30; VII, 4, 19.
- Κύλων** Argiver III, 5, 1.
- Κύμη** Stadt in Aeolis III, 4, 27.
- Κυνός κεφαλαί** Ort in Böotien V, 4, 15; VI, 4, 5.
- Κύπρος** IV, 8, 24; V, 1, 10 u. 31.
- Κύρος** Perser, Sohn des Dareios, kommt als Statthalter nach Lydien I, 4, 3 ff.; in Sardes 5, 1 ff.; Verbindung mit Lysandros 5, 5 ff.; mit Kallikratidas 6, 6; 10; 18; tötet zwei vornehme Perser II, 1, 8; unterstützt den Lysandros 1, 11 u. 13; 3, 8; geht nach Persien zurück 1, 14 f.; Zug gegen den Artaxerxes III, 1, 1 f. **Κυρῆοι** griechische Söldner in dessen Diensten III, 2, 7 u. 18; 4, 2 u. 20.
- Κώς** Insel an der karischen Küste I, 5, 1.
- Λαβώτας** spartanischer Harmost in Herakleia I, 2, 18.
- Λάκαινα** = **Λακωνική** VII, 1, 25 u. 29.
- Λακεδαιμών** Landschaft des Peloponnes I, 2, 18; 3, 19; 5, 2; 6, 8 f.; II, 1, 6 u. 30; 2, 7; 4, 28; V, 3, 11. Die Hauptstadt des Landes I, 1, 31. Die Bewohner **Λακεδαιμόνιοι** I, 2, 18 und oft; erobern Delphinion und Eion (?) 5, 15; bei den Arginusen besiegt 6, 31; wollen Athen nicht vernichten II, 2, 20; **προστάται τῆς Ἑλλάδος** III, 1, 3; beginnen den Krieg gegen die Perser I, 4; gegen Elis 2, 21—31; schicken den Lysandros nach Phokis 5, 6; siegen bei Korinth IV, 2, 15 ff.; bei Kni-

- dos besiegt 3, 10; beginnen Krieg mit Mantinea V, 2, 1; gegen Olynth 2, 23; machen Frieden 371 v. Chr. VI, 3, 19; bei Leuktra geschlagen 4, 13; bei Mantinea VII, 5, 21 ff.
- Λακωνία** Lakedämonien II, 4, 33.
- Λάκωνες** = Λακεδαιμόνιοι I, 4, 22; V, 2, 40f.; ihr Land **Λακωνική** II, 2, 13; IV, 7, 6; 8, 8; VI, 2, 9; 31; 5, 21; **δυσεμβολοτάτη** 5, 24.
- Λακωνικοί** IV, 8, 35 u. 37. **Λακωνικάι νῆες** I, 6, 34.
- Λάμνακος** Stadt in Kleinasien am Hellespont I, 2, 15; II, 1, 18 ff.; 29; 2, 1; III, 2, 6.
- Λάρισα** Stadt in Thessalien VI, 4, 34; Stadt in Troas III, 1, 13 u. 16; **Αλυπτία** Stadt in Aeolis III, 1, 7. Die Einw. **Λαρισαῖοι** II, 3, 4; IV, 3, 3.
- Λάρισος** Flufs in Elis III, 2, 23.
- Λασιών** Stadt auf der Grenze von Elis und Arkadien III, 2, 30; VII, 4, 12. Die Einw. **Λασιώνιοι** IV, 2, 16.
- Λεοντιάδης** Thebaner, tritt mit dem Spartaner Phoebidas in Verbindung V, 2, 25 ff.; überliefert demselben die Kadmeia 2, 29; klagt in Sparta den Ismenias an 2, 32 ff.; getötet 4, 7.
- Λεοντίνοι** Bewohner der gleichnamigen sicilischen Stadt II, 3, 5.
- Λεοντίς** Phyle der Athener II, 4, 27.
- Λεόντιχος** Athener V, 1, 26.
- Λεπρεάται** Bewohner der triphylischen Stadt **Λεπρέον** III, 2, 25; VI, 5, 11.
- Λέσβος** Insel vor der Küste von Aeolis I, 2, 11; 6, 12; 16; 27; II, 2, 5; 3, 32; 35; IV, 8, 28.
- Λεσθῖνοι** Stadt in Elis III, 2, 30. Die Einw. ebenso III, 2, 25; IV, 2, 16.
- Λευκάς** Insel an der Küste von Akarnanien VI, 2, 3 u. 26.
- Λευκολαφίδης** Athener I, 4, 21.
- Λεύκοφρος** Stadt in Ionien III, 2, 19; IV, 8, 17.
- Λεῦκτρα** 1) Stadt in Böotien V, 4, 33; VI, 4, 4 u. 9 ff.; 5, 1 u. 23; VII, 1, 35; 2, 2. 2) Stadt in Arkadien VI, 5, 24.
- Λέχαιον** Hafen von Korinth am korinthischen Mb. IV, 4, 7; durch Mauerschinkel mit Korinth verbunden 4, 9; 17; 5, 7; 11 ff.; 8, 10; V, 1, 29.
- Λέων** 1) Athener, Stratege I, 5, 16; 6, 16. — VII, 1, 33 ff. 2) Ephoros in Sparta 418 v. Chr. II, 3, 10. 3) Salaminier II, 3, 39.
- Λεωνυχίδης** Sohn des spartanischen Königs Agis III, 3, 1 ff.
- Λήμιος** Insel im nördl. ägäischen Meere IV, 8, 15; V, 1, 31.
- Λίβυς** Nauarch der Spartaner II, 4, 28.
- Λίχας** Spartaner III, 2, 21.
- Λοκρίς** Landschaft in Mittelgriechenland III, 5, 3 f.; IV, 3, 21. Die Bewohner **Λοκροί** IV, 3, 22; und zwar **᾽Οπώντιοι** am euböischen Meere III, 5, 3 f.; IV, 2, 17; und **᾽Οζόλοι** am korinthischen Mb. IV, 2, 17; **ἀμφοτέροι** IV, 3, 15; VI, 5, 23.
- Λυδία** Landschaft im westl. Kleinasien I, 2, 4.
- Λύκαιθος** Athener VI, 3, 2.
- Λυκάριος** Ephoros in Sparta 414 v. Chr. II, 3, 10.
- Λύκειον** Gymnasium bei Athen I, 1, 33; II, 4, 27.
- Λυκίσκος** Athener I, 7, 13.
- Λυκομήδης** Mantineer VII, 1, 23 f.; 39; 4, 2.
- Λυκοῦργος** Byzantier I, 3, 18.
- Λυκόφρων** von Pherae, Herrscher in Thessalien II, 3, 4.
- Λύσανδρος** 1) Spartaner, Nauarch 407 v. Chr. I, 5, 1—6, 2, vgl. III, 1, 9; II, 1, 6; wird von den asiatischen Bundesgenossen als Befehlshaber verlangt II, 1, 6; erhält den Befehl unter dem Arakos 1, 7; seine Kriegführung 405 v. Chr. I, 10 ff.; er vernichtet die athenische Flotte bei Aigospotamoi I, 22—32; nächstfolgende Einrichtungen in den Seestaaten 2, 1 f.; 5—8; er belagert Athen 2, 9 ff.; schleift die Mauern 2, 23; erobert Samos 3, 3 u. 6; kehrt nach Hause zurück 3, 8; wird 403 v. Chr. nach Attika geschickt 4, 28. Er unterstützt die Ansprüche des Agesilaos auf die Königswürde III, 3, 3; beredet denselben zu dem Zuge nach Asien 4, 2; sein Verfahren in Asien 4, 7—20; er wird 395 nach Phokis geschickt 5, 6; rückt in Böotien ein 5, 17; fällt bei Haliartos 5, 18 f. — Seine Dekarchien

III, 5, 13. —
1, 45.
Ἀστιάς Stratege
30; in Athen an
Ἀστίμαχος Ath
unter den Dreißig
Ἀσπίμένης Sik
Ἀσπίπος spart
in Epitalion III,

Μάδτιος Stadt
Chersonnes I, 1,
Μαίανθος Flufs
Karien III, 2, 14
IV, 8, 17.

Μακεδονία I, 1,
12 f.; 38; 3, 18;
Bewohner **Μακεδ**
u. 40. **Μακεδο**
V, 2, 43.

Μάκιστος Stadt
2, 30. Die Einw.
Μαλία Ort in La
das Gebiet dess.

5, 24. S. d. Ann
Μαλία ἄκρα auf
Mavria aus Dardan

in Aeolis III, 1,
Μαριθεός Athen

Μαριτεια Stadt
5, 18; V, 2, 2; 1
gellist 2, 7; wie
5, 3 f.; VII, 5,
daselbst VII, 5, 1

Das Gebiet **Μα**
15; 17. Die Ein
III, 2, 21; IV, 2,
den Lakedämonen

386 v. Chr. V,
denselben Heere
wieder selbständ

gegen Orchomen
teil an den Hali
15 ff.; Zwist
VII, 4, 33; geg
5, 1.

Μαροζοι Völker
VI, 1, 7.

Μαργαρεῖς Einw
Stadt **Μαργαρε**
2, 16; VI, 5, 2

Μεγαβάνης Per
thridates IV, 1,
neu gegründete

in Arkadien VI,
Μέγαρα Stadt an
2, 14; II, 4, 1;

XENOPH. GRIEC

- III, 5, 13. — 2) Sikyonier VII, 1, 45.
- Ανοσίας** Stratege der Athener I, 6, 30; in Athen angeklagt 7, 2.
- Ανοσίμαχος** Athener, Hipparch unter den Dreißig II, 4, 8 u. 26.
- Ανοσιμένης** Sikyonier VII, 1, 45.
- Ανοσιππος** spartanischer Harmost in Epitalion III, 2, 29 f.
- Μάδντος** Stadt im thrakischen Chersonnes I, 1, 3.
- Μαίανδρος** Fluß in Phrygien und Karien III, 2, 14 u. 17; 4, 12 u. 21; IV, 8, 17.
- Μακεδονία** I, 1, 12; IV, 3, 3; V, 2, 12 f.; 38; 3, 18; VI, 1, 11. Die Bewohner **Μακεδόνες** V, 2, 12 u. 40. **Μακεδονικὸν στρατεύμα** V, 2, 43.
- Μάκιστος** Stadt in Triphylien III, 2, 30. Die Einw. **Μακιστιοί** 2, 25.
- Μαλέα** Ort in Lakonien I, 2, 18; das Gebiet dess. **Μαλεάτις** VI, 5, 24. S. d. Anm.
- Μαλέα ἄκρα** auf Lesbos I, 6, 26.
- Μανία** aus Dardanos, Statthalterin in Aeolis III, 1, 10—14.
- Μαντιθεος** Athener I, 1, 10; 3, 13.
- Μαντινεία** Stadt in Arkadien IV, 5, 18; V, 2, 2; in vier Orte aufgelöst 2, 7; wieder vereinigt VI, 5, 3 ff.; VII, 5, 9; Reitertreffen daselbst VII, 5, 16; Schlacht 20 ff. Das Gebiet **Μαντινική** VI, 5, 15; 17. Die Einw. **Μαντινεῖς** III, 2, 21; IV, 2, 13; 4, 17; von den Lakedämoniern angegriffen 386 v. Chr. V, 2, 1 ff.; leisten denselben Heeresfolge VI, 4, 18; wieder selbständig 5, 3 ff.; ziehen gegen Orchomenos 5, 13 f.; nehmen teil an den Händeln in Tegea 5, 15 ff.; Zwist mit den Arkadern VII, 4, 33; gegen die Thebaner 5, 1.
- Μαρακοί** Völkerschaft in Ätolien VI, 1, 7.
- Μαργανεῖς** Einw. der triphylichen Stadt **Μαργανα** III, 2, 25; 30; IV, 2, 16; VI, 5, 2; VII, 4, 14; 26.
- Μεγαβάτης** Perser, Sohn des Spithridates IV, 1, 28.
- Μεγαλοπολίται** Bewohner der neu gegründeten **Μεγάλη πόλις** in Arkadien VII, 5, 5.
- Μέγαρα** Stadt am Isthmos I, 1, 36; 2, 14; II, 4, 1; IV, 4, 13; V, 4, 41; 55; 58. Das Gebiet **Μεγαροική** V, 4, 18; VI, 4, 26. Die Einw. **Μεγαροεῖς** I, 3, 15.
- Μέγυλλος** Spartaner III, 4, 6.
- Μειδίας** Schwiegersonn der Mania III, 1, 14—28.
- Μελάνθιος** Athener II, 3, 46.
- Μελάνιππος** Rhodier VI, 2, 35.
- Μελάνωπος** Athener VI, 3, 2.
- Μέλητος** Athener II, 4, 36.
- Μέλων** Thebaner V, 4, 2 ff.; 19.
- Μένανδρος** Athener I, 2, 16; Stratege II, 1, 16 u. 26.
- Μένασκος** Spartaner IV, 2, 8.
- Μενεκλής** Athener I, 7, 34.
- Μενεκραίτης** Syrakuser I, 1, 29.
- Μένων** Thespier V, 4, 55.
- Μεσσήνη** Hauptstadt von Messenien VII, 1, 27 u. 36. Die Bewohner **Μεσσήνιοι** VI, 5, 33; VII, 1, 29; 5, 5.
- Μηδέα** Ort in Argolis VII, 1, 28; 29.
- Μηδία** Land in Vorderasien II, 1, 13. Die Bewohner **Μήδοι** I, 2, 19.
- Μήδοκος** König der Odrysen IV, 8, 26.
- Μήθυμνα** Stadt auf Lesbos I, 2, 11; 6, 12 u. 38; IV, 8, 28. Die Einw. **Μηθυμναῖοι** I, 6, 13 f. 18; VI, 8, 29.
- Μηλιεῖς** Völkerschaft im nördl. Mittelgriechenl. III, 5, 6; IV, 2, 17; VI, 5, 23.
- Μηλόβιος** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Μήλος** eine der Kykladen IV, 8, 7. Die Bewohner **Μήλιοι** II, 2, 3 u. 9.
- Μίγδων** Spartaner III, 4, 20.
- Μίλητος** ionische Stadt in Kleinasien I, 1, 31; 2, 2 f.; 5, 1; 6, 2 u. 7. Die Einw. **Μιλήσιοι** I, 6, 8; II, 1, 30.
- Μίνδαρος** Spartaner I, 1, 4 ff.; fällt bei Kyzikos I, 1, 18; 3, 17.
- Μισογλαῖδος** Ephoros in Sparta 410 v. Chr. II, 3, 10.
- Μιτραῖος** Perser II, 1, 8.
- Μιτροβάτης** Perser I, 3, 12.
- Μνάσιππος** Nauarch der Spartaner VI, 2, 4—23.
- Μνησιθείδης** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Μνησιλοχος** desgl.
- Μοννηχία** Hafen von Athen II, 4, 11 u. 37. S. auch **Ἀρτεμῖς**.
- Μύρινα** Stadt in Aeolis III, 1, 6.
- Μυσία** Landschaft in Kleinasien I,

- 4, 7. Die Bewohner *Μυσοί* III, 1, 13; IV, 1, 24.
Μύσων Syrakuser, Sohn des Menekrates I, 1, 29.
Μυτιλήνη Stadt auf Lesbos I, 6, 16; 26 ff.; 7, 29; II, 2, 5; IV, 8, 28. Die Einw. *Μυτιληναῖοι* I, 6, 22; IV, 8, 28.
Ναρθάκιον Berg in Thessalien IV, 3, 8 f.
Ναυβάτης Spartaner III, 2, 6.
Ναυκλείδας Ephoros in Sparta II, 4, 36.
Ναυκλής Söldneranführer der Spartaner VII, 1, 41.
Ναύπακτος Stadt in Ätolien am korinth. Mb. IV, 6, 14.
Ναυπλία Hafenstadt in Argolis IV, 7, 6.
Νεανδρείς Einw. der äolischen Stadt *Νεανδρία* III, 1, 16.
Νεμέα Stadt in Argolis IV, 2, 14; 7, 3; VII, 2, 5; 5, 6.
Νικήρατος Athener, Sohn des Nikias II, 3, 39.
Νικίας Athener II, 3, 39.
Νικόλοχος Spartaner V, 1, 6 f.; 25; Nauarch 4, 65.
Νικόστρατος Athener II, 4, 6.
Νικόφημος Athener IV, 8, 8.
Νότιον Hafen von Kolophon I, 2, 4 u. 11; 5, 12 ff.; II, 1, 6.
Ξενίας Eleer III, 2, 27.
Ξενοκλής Spartaner III, 4, 20.
Ξέρξης König der Perser II, 1, 8.
Ὀδρύσαι thrakische Völkerschaft III, 2, 2; 5; IV, 8, 26.
Οἰνιάδαι Stadt in Akarnanien IV, 6, 14.
Οἰνὼν 1) attische Grenzstadt I, 7, 28. — 2) Kastell im Peiräon IV, 5, 5 u. 19.
Οἰόν Ort in Skiritis VI, 5, 24 f. Die Einw. *Οἰάται* 5, 26.
Οἰταῖοι Völkerschaft am Oeta Geb. I, 2, 18; III, 5, 6.
Ὄζόλαι s. *Λοκροί*.
Ὀλονθεύς Spartaner VI, 5, 33.
Ὀλουρος Feste in Achaia VII, 4, 17 f.
Ὀλυμπία Stadt in Elis III, 2, 26; IV, 1, 40; 7, 2; VII, 4, 14; 29 ff. Die dort gefeierten Spiele τὰ Ὀλύμπια VII, 4, 28. Ὀλυμπιακὸν ἔτος ebend. Ὀλυμπιακῆ

- ὀδός ebend. Ὀλυμπιακὸν ὄρος 4, 14.
Ὀλυνθος Stadt auf Chalkidike V, 2, 11 f.; 27; 3, 4; 3, 9. Die Einw. Ὀλυνθιοὶ V, 2, 13 ff.; 27; 38; 3, 1 ff.; 26; 4, 54.
Ὀνειον Geb. auf dem Isthmos VI, 5, 51 f.; VII, 1, 15; 41 f.; 2, 5.
Ὀνομακλής 1) einer der Dreifsig in Athen II, 3, 2. — 2) Ephoros in Sparta 424 v. Chr. II, 3, 10.
Ὀνομάντιος Ephoros in Sparta 412 v. Chr. II, 3, 10.
Ὀπούντιοι s. *Λοκροί*.
Ὀρσιππος Spartaner IV, 2, 8.
Ὀρχομενός 1) Stadt in Böotien III, 5, 17; IV, 3, 15. Die Einw. Ὀρχομενιοὶ III, 5, 6; IV, 2, 17; 3, 15 f.; V, 4, 36 f.; VI, 4, 10. — 2) Stadt in Arkadien IV, 5, 18; V, 1, 29; VI, 5, 15; 17; 29. Die Einw. VI, 5, 11 u. 13.
Ὀτυς König der Paphlagonier IV, 1, 3 ff.
Παγασαί Hafenstadt von Pherae in Thessalien V, 4, 56.
Παγγαῖον Geb. in Makedonien V, 2, 17.
Πακτωλός Fluß in Lydien III, 4, 22 ff.
Παλαιγάμβρειον Stadt in Aeolis III, 1, 6.
Παλλάντιον Stadt in Arkadien VI, 5, 9. Die Einw. *Παλλαντιεῖς* VII, 5, 5.
Παλλήνη Halbinsel von Chalkidike V, 2, 15.
Πάμφιλος Stratege der Athener V, 1, 2.
Παντακλής Ephoros in Sparta 406 v. Chr. I, 3, 1; II, 3, 10.
Πάραλος Schiff der Athener II, 1, 28, s. d. Anm.; 2, 3; VI, 2, 14.
Παραπίτα Gattin des Pharnabazos IV, 1, 39 f.
Πάριον Stadt am Hellespont I, 1, 13.
Πάρως eine der Kykladen I, 4, 11.
Παρράσιοι Bewohner der arkadischen Stadt *Παρρασία* VII, 1, 28.
Πασίμαχος Spartaner IV, 4, 10.
Πασίμηλος Korinther IV, 4, 4 u. 7; VII, 3, 2.
Πασιππίδας Spartaner I, 1, 32; 3, 13 u. 17.
Παιτησιάδης Ephoros in Sparta 416 v. Chr. II, 3, 10.
Πανσανίας König von Sparta II,

- 2, 7; zieht gegen Athen 4, 29—39; gegen die Thebaner III, 5, 17—24; geht nach Tegea in die Verbannung 5, 25; Freund der Mantineer V, 2, 3.
- Παφλαγονία** Landschaft in Kleinasien IV, 1, 2 f. Die Bewohner **Παφλαγόνες** IV, 1, 2; 21 ff.
- Πειραιεύς** Hafen von Athen I, 1, 35; 3, 22; 4, 12 f.; II, 2, 2 ff.; 3, 10; 4, 1; III, 5, 5; V, 1, 9; 2, 33; die Befestigungen geschleift II, 2, 23; **ἀτειχιστος** III, 5, 16; vom Konon neu befestigt IV, 8, 9 f.; **ἀπόλωτος** V, 4, 20; mit Thoren versehen 4, 34; Theater daselbst II, 4, 32; Steinbrüche I, 2, 14; **οἱ δέκα ἐν Πειραιεῖ ἄρχοντες** II, 4, 19; Lokativform **Πειραιοῖ** II, 4, 32.
- Πεῖραιον** am Isthmos IV, 5, 1, s. d. Anm.; 3; 5; 19.
- Πείσανδρος** Spartaner, Nauarch III, 4, 29; fällt bei Knidos IV, 3, 10; 12.
- Πεισιανᾶς** Athener I, 4, 19; 7, 12.
- Πεισίας** Stratege der Argiver VII, 1, 41.
- Πείσων** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Πέλλα** Hauptstadt in Makedonien V, 2, 13.
- Πελλήνη** 1) Stadt in Achaia VII, 1, 18; 2, 18 u. 20. Die Einw. **Πελληνεῖς** IV, 2, 20; VI, 5, 29; VII, 1, 15 f.; 2, 2; 4, 17. — 2) Stadt in Lakonien VII, 5, 9. **Πελληνεὺς** III, 2, 11.
- Πελλῆς** Spartaner IV, 3, 23.
- Πελοπίδας** Thebaner, als Gesandter in Persien VII, 1, 33—40.
- Πελοπόννησος** III, 2, 17; 5, 17; IV, 6, 14; VI, 2, 9 u. öfter. Die Bewohner **Πελοποννησίοι** I, 1, 19; 6, 33; II, 2, 7; 4, 21; III, 5, 14; VI, 5, 1 u. öfter.
- Πέργαμος** Stadt in Aeolis III, 1, 6.
- Περικλῆς** Stratege der Athener I, 5, 16; 6, 29; angeklagt 7, 2; 16; 21.
- Περίνθος** thrakische Stadt an der Propontis I, 1, 21.
- Περώπτη** Stadt in Troas V, 1, 25.
- Πέρσαι** I, 2, 19; III, 4, 14; 23 ff.; IV, 1, 5 u. 30; V, 2, 35; VI, 1, 12.
- Περσικὸν στρατεῖα** III, 2, 15.
- Πισάται** Einw. der eleischen Stadt **Πίσα** VII, 4, 28 f.
- Πισοδαί** Völkerschaft in Kleinasien III, 1, 13.
- Πιτύας** Ephoros in Sparta 422 u. 405 v. Chr. I, 6, 1; II, 3, 10.
- Πλαταιαί** Stadt in Böotien V, 4, 10 ff.; 48. Die Einw. **Πλαταιεῖς** V, 4, 10; VI, 3, 1 u. 5.
- Πλειστόλας** Ephoros in Sparta 421 v. Chr. II, 3, 10.
- Πλυντήρια** Fest der Athene in Athen I, 4, 12 u. d. Anm.
- Ποδάνεμος** 1) Spartaner IV, 8, 11. — 2) Phliasier V, 3, 13.
- Πόλλις** Spartaner IV, 8, 11. Nauarch V, 4, 61.
- Πολυανίδας** Spartaner VII, 4, 23.
- Πολυάνθης** Korinther III, 5, 1.
- Πολυβιάδης** Spartaner gegen Olynth geschickt V, 3, 20 u. 26.
- Πολύδαμας** Pharsalier VI, 1, 2 ff.; 4, 34.
- Πολύδωρος** Thessaler VI, 4, 33.
- Πολύξενος** Syrakuser V, 1, 26.
- Πολύτροπος** Söldnerführer im Peloponnes VI, 5, 11 ff.
- Πολύφρων** Thessaler VI, 4, 33; 35.
- Πολυχάρης** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Πολύχαμος** 1) Spartaner V, 2, 41. — 2) Pharsalier IV, 3, 8.
- Πόντος** das schwarze Meer I, 1, 22; II, 2, 1; IV, 8, 27; 31; V, 1, 28.
- Ποσειδῶν** IV, 5, 1 u. 4; 7, 4 u. 5. **Γαῖόχοος** VI, 5, 30.
- Πόταμις** Sohn des Gnosis, Feldherr der Syrakuser I, 1, 29.
- Ποτειδᾶν** dorisch für **Ποσειδῶν** III, 3, 2.
- Ποτίδαια** Stadt auf Pallene V, 2, 15; 24; 39; 3, 6.
- Ποτνιαί** Stadt in Böotien V, 4, 41.
- Πραξίτας** Polemarch der Lakedämonier IV, 4, 7 ff.; 5, 19.
- Πράς** Stadt in Thessalien IV, 3, 9, s. d. Anm.
- Πρασιαί** Stadt in Lakonien VII, 2, 2 f.
- Πρήνη** ionische Stadt in Kleinasien III, 2, 17; IV, 8, 17.
- Πρόαινος** Korinther IV, 8, 11.
- Πρόθρος** Spartaner VI, 4, 2.
- Προικόννησος** Insel in der Propontis I, 1, 13; 18; 3, 1; IV, 8, 36; V, 1, 26.
- Προκλής** 1) Nachkomme des Königs Demaratos III, 1, 6. — 2) Phliasier V, 3, 13; VI, 5, 38; VII, 1, 1.
- Προμηθεὺς** Thessaler II, 3, 36.
- Πρόξενος** 1) Pellener VII, 2, 16. — 2) Syrakuser I, 3, 13. — 3) Tegeat VI, 5, 6 f.; 36.

- Πρωτόμαχος** Stratege der Athener I, 5, 16; 6, 30 u. 33; 7, 1.
- Πύγεια** Hafen in Ionien I, 2, 2. Die Bewohner **Πυγελείς** ebend.
- Πύθια** Spiele in Delphi VI, 4, 29 f.
- Πυθόδωρος** Archont in Athen 404 v. Chr. II, 3, 1.
- Πύλος** Stadt in Elis VII, 4, 16 u. 26. Die Einw. **Πύλιοι** 4, 26.
- Πυρρόλοχος** Argiver I, 3, 13.
- Ραδίνης** Perser III, 4, 13.
- Ραμφίας** Spartaner I, 1, 35.
- Ρίον** Vorgeb. in Ätolien IV, 6, 14; 8, 11.
- Ρόδος** Insel im karpathischen Meere I, 5, 1; 19; 6, 3; II, 1, 15; 17; IV, 8, 20; V, 1, 5. Die Bewohner **Ρόδιοι** I, 5, 19; IV, 8, 20.
- Ροίτειον** Stadt in Troas I, 1, 2.
- Σάλαμις** Insel Athen gegenüber II, 2, 9. — **Σαλαμινία** Schiff der Athener VI, 2, 14.
- Σάμιος** Nauarch der Spartaner III, 1, 1.
- Σαμοθράκη** Insel an der thrakischen Küste V, 1, 7.
- Σάμος** Insel an der ionischen Küste I, 2, 1; 4, 8; 5, 14 ff.; 6, 2; 15; 25 ff.; II, 1, 12; 3, 3 u. 6; IV, 8, 24. Die Einw. **Σάμιοι** I, 6, 29; II, 2, 6. **Σάμια νῆες** I, 6, 25; 7, 30.
- Σάρδεεις** Hauptstadt von Lydien I, 1, 9; 5, 1; III, 2, 11; IV, 1, 27; 8, 21.
- Σαρδιανός τόπος** III, 4, 21.
- Σάτυρος** Gehilfe der Dreifsig in Athen II, 3, 54.
- Σελινοῦς** Stadt in Sicilien I, 1, 37. Die Einw. **Σελινοῦσται** I, 2, 10. **Σελινοῦσαι νῆες** I, 2, 8.
- Σελλασία** Stadt in Lakonien II, 2, 13; 19; VI, 5, 27; VII, 4, 12.
- Σεύθης** König der Odrysen III, 2, 2; 9; IV, 8, 26.
- Σηλυβρία** Stadt in Thrakien an der Propontis I, 1, 21; 3, 10. Die Einw. **Σηλυβριανοί** I, 1, 21.
- Σηστός** Stadt auf dem thrakischen Chersonnes am Hellespont I, 1, 7; 11; 36; 2, 13; II, 1, 20; 25; IV, 8, 3 u. 5.
- Σθενέλαος** spartanischer Harmost in Byzantion II, 2, 2.
- Σιδούς** Ort auf dem Isthmos am saronischen Mb. IV, 4, 13; 5, 19.
- Σικελία** I, 1, 37; 5, 21; VI, 2, 9. Die Bewohner **Σικελιώται** II, 2, 24.
- Σικωνόν** Stadt im nördl. Peloponnes IV, 2, 14; 4, 1 ff.; 5, 12; VII, 1, 17 ff.; 44 ff. Die Einw. **Σικωνοί** IV, 2, 16; 4, 8 ff.; VI, 4, 18; VII, 2, 2.
- Σίσυφος** Beiname des Derkylidas III, 1, 8.
- Σκήψις** Stadt in Troas III, 1, 15 ff. Die Einw. **Σκήψιοι** III, 1, 21.
- Σκιλλούντιοι** Einw. der triphyli-schen Stadt **Σκιλλοῦς** VI, 5, 2.
- Σκιρτίτις** Landschaft an der Grenze von Lakonien und Arkadien VI, 5, 24 f. Die Bewohner **Σκιρτίται** V, 2, 24; 4, 52 f.
- Σκιωναίοι** Einw. der Stadt **Σκιδώνη** auf Pallene II, 2, 3.
- Σκόπας** Thessaler VI, 1, 19.
- Σκοινοῦσσαίοι** Bewohner der thes-salischen Stadt **Σκοινοῦσσα** IV, 3, 3.
- Σκύνθης** Spartaner III, 4, 20.
- Σκύρος** eine der Sporaden IV, 8, 15; V, 1, 31.
- Σκόλος** Ort in Böotien V, 4, 49.
- Σούνιον** Vorgeb. an der Südspitze von Attika V, 1, 23.
- Σοφοκλῆς** einer der Dreifsig in Athen II, 3, 2.
- Σπάρτη** Hauptstadt von Lakonien I, 1, 32; 6, 32; II, 3, 1; V, 3, 10; VII, 1, 29; 33; 2, 3; 5, 9 ff. Die dorische Bevölkerung **Σπαρτιῶται** III, 3, 5 f.; 4, 2; IV, 3, 23; V, 1, 11; 3, 8 f.; 4, 39; VI, 5, 21; VII, 5, 9.
- Σπάρτωλος** Stadt in Makedonien V, 3, 6.
- Σπιδριδάτης** Perser, verbündet sich mit Agesilaos III, 4, 10; IV, 1, 2 ff.; 20; 27.
- Στάγης** Perser II, 2, 5.
- Στάλκας** Eleer VII, 4, 15.
- Στάσιππος** Tegeat VI, 4, 18; 5, 6 ff.; 36.
- Στειριεύς** zum attischen Demos **Στειριά** gehörend IV, 8, 25.
- Στησικλῆς** Stratege der Athener VI, 2, 10.
- Στρατόλας** Eleer VII, 4, 15; 31.
- Στρατός** Hauptstadt der Akarnanen IV, 6, 4.
- Στρομβιχίδης** Athener VI, 3, 2.
- Στρούθας** persischer Satrap in Kleinasien IV, 8, 17 ff.
- Στυμφάλιος** Einw. der arkadischen Stadt **Στύμφαλος** VII, 3, 1.
- Στέννεσις** Fürst in Kilikien III, 1, 1.
- Συρακωνοῖα** Stadt in Sicilien V, 1, 26; 28; VI, 2, 35; VII, 1, 22. Die Einw. **Συρακόσιοι** I, 1, 18; 26;

2, 8 ff.
V, 4.
Σπαρτιά
Küste
Σποδο
The
fall i
Spart
sproch
Leuk
Σουλι
Σουρα
phron
Σωστό
428 v
Σωφο
Τάναγ
Die E
Τεγέα
25; V
4, 36;
VI, 5,
IV, 2,
24; VI
Τελινο
Ageil
in Aeg
dringt
gegen
41 ff.;
Τενέα
Τενέδο
Küste
1, 7.
Τευθο
Τήμων
Τυραν
Τισσα
Tissap
Τιμαγ
35; 35
Τιμόθ
63; ge
rückig
Strate
Τιμο
2) Lak
3) Rh
VII, 4
Τιμόλ
2, 11.
Τιμόμ
Τιρίβα
lonien
delt
verha
den
kann

- 2, 8ff.; II, 2, 24; 3, 5; III, 5, 14; V, 4, 58.
- Σφαγίαι** Inseln an der messenischen Küste VI, 2, 31.
- Σφοδρίας** Spartaner, Harmost in Thespieae V, 4, 15; macht einen Einfall in Attika 4, 20; deshalb in Sparta angeklagt 4, 24; freigesprochen 4, 33 f.; 63; fällt bei Leuktra VI, 4, 14.
- Σωκλείδης** Spartiat VII, 4, 19.
- Σωκράτης** Athener, Sohn des Sophroniskos I, 7, 15.
- Σωστρατίδας** Ephoros in Sparta 428 v. Chr. II, 3, 10.
- Σωφρονίσκος** Athener 1, 7, 15.
- Τάναγρα** Stadt in Böotien V, 4, 49. Die Einw. *Ταναγραῖοι* ebend.
- Τεγέα** Stadt in Arkadien III, 5, 7; 25; V, 1, 33; VI, 5, 6 ff.; 36; VII, 4, 36; 5, 7. Das Gebiet *Τεγεαίτις* VI, 5, 15. Die Einw. *Τεγεαῖται* IV, 2, 13 ff.; VI, 4, 18; 5, 6; 10; 24; VII, 4, 36; 5, 8.
- Τελευτίας** Spartaner, Bruder des Agesilaos IV, 4, 19; 8, 11; 23 ff.; in Aegina V, 1, 2 ff.; Nauarch 1, 13; dringt in den Peiräeus 1, 19—24 ff.; gegen Olynth geschickt 2, 37; 41 ff.; 3, 3; fällt dort 3, 6.
- Τενέα** Flecken bei Korinth IV, 4, 19.
- Τένεδος** Insel an der äolischen Küste V, 1, 6. Die Einw. *Τενέδιοι* 1, 7.
- Τενθρακία** Stadt in Mysien III, 1, 6.
- Τήνος** Stadt in Aeolis IV, 8, 5.
- Τιγράνης** Perser IV, 8, 21.
- Τιθρανόσσης** Perser, Statthalter an Tissaphernes Stelle III, 4, 25 f.; 5, 1.
- Τιμαγόρας** Athener VII, 1, 33; 35; 38.
- Τιμόθεος** Athener, Stratege V, 4, 63; geht nach Kerkyra 64 ff.; zurückgerufen VI, 2, 2 f.; wieder Stratege 2, 11; abgesetzt 2, 13.
- Τιμοχράτης** 1) Athener I, 7, 3. — 2) Lakedämonier VII, 1, 13. — 3) Rhodier III, 5, 1. — 4) Syrakuser VII, 4, 12.
- Τιμόλαος** Korinther III, 5, 1; IV, 2, 11.
- Τιμόμαχος** Athener VII, 1, 41.
- Τιριβάζος** persischer Statthalter in Ionien IV, 8, 12; V, 1, 28; verhandelt mit Antalkidas IV, 8, 14 ff.; verhaftet den Konon 8, 16; macht den antalkidischen Frieden bekannt V, 1, 30.
- Τισαμενός** Lakedämonier III, 3, 11.
- Τισίφονος** Thessaler VI, 4, 37; 5, 1.
- Τισσαφέρνης** persischer Statthalter in Kleinasien III, 1, 3; Feind des Pharnabazos 1, 9; seine Teilnahme am peloponnesischen Kriege Einl. S. 1; I, 1, 9; 2, 6 ff.; 5, 2 ff.; Oberfeldherr des persischen Heeres in Kleinasien III, 2, 13; Krieg gegen Derkyllidas 2, 14 ff.; Rüstungen dess. 4, 1; Krieg gegen Agesilaos 4, 5 ff.; hingerichtet 4, 25.
- Τλημονίδας** Spartaner V, 3, 3 f.
- Τορώνη** Stadt in Chalkidike V, 3, 18. Die Einw. *Τορωναῖοι* II, 2, 3.
- Τράλλεις** Stadt in Karien III, 2, 19.
- Τραχινία** s. *Ἡράκλεια*.
- Τροικάρανον** Berg und Kastell in Phlissia VII, 2, 1; 5; 13; 4, 11.
- Τριπτόλεμος** attischer Heros VI, 3, 6.
- Τριπυργία** Ort in Aegina V, 1, 10.
- Τριφυλίοι** Völkerschaft in Elis IV, 2, 16; VI, 5, 2; VII, 1, 26. *Τριφυλίδες πόλεις* III, 2, 30.
- Τροίη** III, 4, 3; VII, 1, 34.
- Τροϊζήν** Stadt in Argolis VI, 2, 3. Die Einw. *Τροϊζήνιοι* IV, 2, 16; VII, 2, 2.
- Τυδεύς** Stratege der Athener II, 1, 16; 26.
- Τυνδαρίδαι** die Dioskuren VI, 5, 31.
- Υακινθία** Fest der Spartaner IV, 5, 11. S. d. Anm.
- Υαυπολίται** Einw. der phokischen Stadt *Υάυπολις* VI, 4, 27.
- Υπάτης** Thebaner VII, 3, 7.
- Υπατόδορος** Tanagräer V, 4, 49.
- Υπερένης** Spartaner VI, 2, 25.
- Φαιδρίας** einer der Dreifsig in Athen II, 3, 2.
- Φανίας** Athener V, 1, 26.
- Φανοσθένης** Stratege der Athener in Andros 1, 5, 18.
- Φάραξ** Spartaner, Nauarch III, 2, 12; 14; Proxenos der Böoter IV, 5, 6; VI, 5, 33.
- Φαράναζος** Perser, Teilnahme dess. am peloponnesischen Kriege I, 1, 6; 19; 24; 2, 16; 3, 5 ff.; 4, 1; 5 f.; Feind des Tissaphernes III, 1, 9; mit demselben vereint 2, 13; schließt Verträge mit Derkyllidas 2, 1 u. 9; Feldzüge gegen Agesilaos 4, 13 ff.; IV, 1, 1; 17 ff.;

- Unterhandlung mit demselben 1, 29ff.; nimmt teil an der Seeschlacht bei Knidos 3, 11; vertriebt die spartanischen Harmosten 8, 1; verheert die Umgegend von Abydos 8, 6; die lakonischen Küsten 8, 7; am Hofe des Königs V, 1, 28.
- Φάρσαλος** Stadt in Thessalien VI, 1, 8; 4, 34. Die Einw. **Φαρσάλιοι** IV, 3, 3; VI, 1, 2; 7; 13.
- Φέα** Stadt in Elis III, 2, 30.
- Φειδων** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Φεραί** Stadt in Thessalien IV, 8, 7. Die Einw. **Φεραῖοι** II, 3, 4; VI, 4, 31.
- Φθία** Landschaft im südlichen Thessalien IV, 3, 9.
- Φίλιππος** Thebaner V, 4, 2.
- Φιλίσκος** Abydener VII, 1, 27.
- Φιλοδίκη** Athener I, 3, 13. Vgl. die Anm.
- Φιλοκλής** Stratege der Athener I, 7, 1; II, 1, 30ff.
- Φιλοκράτης** Athener, Sohn des Ephialtes IV, 8, 24.
- Φλιοῦς** Stadt im nördl. Peloponnes IV, 4, 15; 7, 3; V, 2, 8; VII, 1, 18; 2, 1. Die Einw. **Φλιάσιοι** IV, 2, 16; nehmen die Lakedämonier in ihre Stadt auf 4, 15; müssen ihre Verbannten wieder aufnehmen V, 2, 9; Zwistigkeiten mit diesen 3, 10; sie werden vom Agesilaos bekriegt 3, 13—17; unterwerfen sich demselben 3, 25; bei Leuktra VI, 4, 9; 18; sie helfen den Orchomeniern 5, 14; 17; 29; ihre Treue und Tapferkeit VII, 2, 2ff.; sie machen Frieden mit den Thebanern 4, 10.
- Φοιβιδας** Spartaner V, 2, 24; tritt mit Thebanern in Verbindung 2, 25ff.; besetzt die Kadmeia 2, 29; Harmost in Thespieae 4, 41f.; fällt 4, 45.
- Φωνία** Land an der Ostküste des Mittelmeeres III, 4, 1. **Φοινίσσαι τριήρεις** III, 4, 1; IV, 3, 11.
- Φοῖζα** Stadt in Triphylien III, 2, 30.
- Φρυγία** Landschaft in Kleinasien I, 4, 1; III, 2, 1; 4, 12; 26; IV, 1, 1.
- Φύλη** Kastell im nördl. Attika II, 4, 2f.; 10f.
- Φυλλίδας** Thebaner V, 4, 2ff.
- Φωκαία** Stadt in Ionien I, 3, 1; 5, 11; 6, 33.
- Φωκίς** Landschaft in Mittelgriechenland III, 5, 4; VI, 1, 1; 4, 27. Die Bewohner **Φωκείς** III, 5, 3ff.; IV, 3, 15; 21; V, 2, 33; 4, 60; VI, 1, 1; 2, 1; 3, 1; 4, 2 u. 9; 5, 23.
- Χαβρίας** Athener, geht zum Euagoras V, 1, 10; in Aegina 1, 10—12; bewacht den Pafs von Eleutheræ 4, 14; 54; besiegt den Spartaner Pollis 4, 61; im Heere des Iphikrates in Kerkyra VI, 2, 39; mit Söldnern im Peloponnes VII, 1, 25.
- Χαιρέλεως** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Χαιρίλας** Ephoros in Sparta 417 v. Chr. II, 3, 10.
- Χαίρων** Spartaner II, 4, 33.
- Χαλκιδείς** Einw. der euböischen Stadt **Χαλκίς** IV, 2, 17.
- Χάρης** Athener, hilft den Phliasiern VII, 2, 18ff.; 4, 1; Anführer einer Flotte 4, 5.
- Χαρικλής** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Χαρμίδης** Athener II, 4, 19.
- Χάρπος** Eleer VII, 4, 15f.
- Χάρων** Thebaner V, 4, 3.
- Χερρόνησος** Halbinsel am Hellespont I, 3, 8; 5, 17; II, 1, 20; 27; IV, 2, 6; 8, 5; 35; V, 1, 7; Beschaffenheit III, 2, 8; durch eine Mauer gegen die Thraker geschützt 2, 9f. Die Bewohner **Χερρόνησῖται** I, 3, 10.
- Χίλων** Spartaner VII, 4, 23.
- Χίος** Insel an der ionischen Küste I, 1, 32; 6, 3ff.; II, 1, 1; 10ff. Die Bewohner **Χῖοι** II, 1, 5f.; III, 2, 11.
- Χρέμων** einer der Dreißig in Athen II, 3, 2.
- Χρυσόπολις** Stadt in Bithynien am Bosphoros I, 1, 22; 3, 12.
- Ψιδεῖον** in Athen II, 4, 9f.; 24.
- Ψυλλος** Spartaner V, 4, 22; VI, 5, 33.
- Ψρεός** Stadt auf Euböa V, 4, 56. Die Einw. **Ψρεῖται** 4, 57.
- Ψρωπός** Stadt am euböischen Meere auf der Grenze von Attika und Bōotien VII, 4, 1.

Anhang.

Fünftes Buch.

- 1, 2. Die Worte *περὶ τοῦ ἐπιτελισμοῦ* tilgen Hertlein, Cobet, Dindorf in der Ausg. Leipzig 1866. Vielleicht ist zu schreiben *ἀκούσας τὰ περὶ τοῦ ἐπιτελισμοῦ*.
- 1, 4. *ἀξιολογώτατον* — Dindorfs Vorschlag *ἀξιολογότερον* hat Sauppe aufgenommen.
- 1, 13. *ἐπὶ ταύτῃ* tilgt Sauppe mit Leunklau; Cobet schreibt *ἐπὶ τὰς ταύτῃ ναῦς*.
- 1, 18. *ἄπερ καὶ ὡς* — Stephan. Sauppe; *ὡσπερ καὶ* Dindorf, Cobet; *ἄπερ καὶ ὡς* die Hdschr.
- 1, 19. *προσκομιζόμενος* — Madvig Advers. I S. 341 *προκομιζόμενος*.
- 1, 27. Cobet *πρὸς τῶν βραδυτέρων*. Liebhold in Jahrb. f. Phil. CXVII S. 593 *ὕπ' ἀδυναμίας αὐτῶν καὶ βραδυτήτος ἤλ.*
- 1, 32. *αὐτονόμους ἐσεσθαι* — Sauppe mit der Hdschr. D. Vgl. Hertlein in Jahrb. f. Philol. XCV S. 466.
- 2, 5. *διοικιοῦντο* — Cobet, Dindorf, Sauppe; *διοικιοῦντο* die Hdschr.
- 2, 6. *ἀργολιζόντων* — Stephan., *ἀργυρολογιζόντων* die Hdschr.
- 2, 12. *τῶν πόλεων πολλὰς* — Sauppe mit der Hdschr. D.
- 2, 16. *γιγνομένης* — Hertlein a. a. O. vermutet *ἂν γενομένης*, Weiske *γενησομένης*.
- 2, 35. *συνεκαθέζετο* — Sauppe mit der Hdschr. D; die übrigen Hdschr. *συνεκαθίζετο τὸ δικαστήριον, συνεκάθιζε* oder *συνεκαθίζον πρὸς δικ., συνεκάθησαν εἰς τὸ δικαστήριον*. Vgl. Hertlein a. a. O.
- 2, 37. *ἅπαντες* — Vgl. Herbst in Jahrb. f. Philol. LXXVII S. 711. *Morus* strich *ἅπαντες*, Weiske schrieb *ἅπαντας*, C. Sintenis *ἄλλοιαντες*.
- 3, 1. *ἐπεσνεασμένοις* — Cobet, Dindorf, Hertlein a. a. O. *ἐπεσνεασμένοις*; ebenso auch VII, 2, 18. Vgl. Pollux X, 14 *ἐπεσνεασμένα ἦν τὰ ὑποζύγια, οἷον ἐστρωματισμένα*.
- 3, 5. *τοῦ τείχους* — Sauppe *τείχους*.
- 3, 10. *τίς ἂν αὐτῇ δίκη εἶη* Cobet, Hertlein Jahrb. f. Philol. LXXV S. 710; in den Hdschr. fehlt *ἂν*. — *οὐδὲν εἰσήκονον* — Dindorf, *οὐδὲν εἰσήκονον* Hertlein, *οὐδένης ἦκονον* die Hdschr.
- 3, 12. *σφᾶς αὐτούς* — *σφᾶς τοῦς* Cobet, Sauppe.
- 3, 17. *καὶ εἰς τὰ ἐπιτήδεια* — *καὶ ὅσον εἰς τὰ ἐπ.* Leunklau, *καὶ ἀργύριον εἰς τὰ ἐπ.* Fr. Portus, Stephan.; Dindorf in der ed. Oxon. vermutete *τὰ ἐπιτήδεια εἰς ἱκανόν*.
- 3, 23. *πρεσβεία* — *λύση* — Fr. Portus, Dindorf, Cobet; *πρεσβείαν* — *λύση* die Hdschr., Sauppe, Lobeck zu Sophokl. Aias V. 290.
- 3, 26. *ταύταις* — Leunkl., *τούτοις* Stephan.; *ἐμμενεῖν* Schneider; *ταῦτα ἐμμενεῖν* die Hdschr.
- 4, 1. *αὐτῶν μόνων* — Dindorf, Cobet, Sauppe; *αὐτῶν μόνον* die Hdschr. — *πρώτον* — Wolf *πρότερον*, wofür Hertlein auch *πρὸ τοῦ* vorschlug.

- 4, 8. ἀναγκαῖον — Dindorf in der ed. III. ἀνάγκειον, worüber derselbe genauer in der Anab. ed. Oxon. praef. S. XI f. spricht.
- 4, 9. Die Lücke wollte Leuncl. durch ἄγοντο, Schäfer durch ἦσαν, Weiske durch δρόμα αὐτοῖς ἀπήντων, Dobree durch ἐβοήθουν ausfüllen. Doch genügt dies alles nicht, um dem Satz ἐφ' ὃ ἐπιστάλλεσαν genügenden Sinn zu geben. Auch der Vorschlag von Voigtländer δού στρατηγούς εἰδοτας τὸ πρᾶγμα reicht nicht aus.
- 4, 13. λέξοιεν — Schäfer, λέξειαν ἄν Matthiae, λέξειαν die Hdschr.
- 4, 17. ἐξέπνευσεν — Dindorf nach den bessern Hdschr., welche ἐξέπλευσεν haben. Ihm stimmt Hertlein Jahrb. f. Philol. XCV S. 472 bei. Die Vulgata ἐξέπεσεν haben auch Cobet, Sauppe.
- 4, 21. οὐδὲν ἐντεῦθεν — Dindorf, οὐδὲν τότε oder οὐδὲν ἐνταῦθα Voigtländer, οὐδ' αὐτὸς Liebhold in N. Jahrb. CXVII S. 595, οὐδὲ πάντ' Madvig Advers. I S. 341, οὐδὲ τὰτα die Hdschr.
- 4, 39. Θηβαίων — Dindorf, Ἀθηναίων die Hdschr.
- 4, 42. οὐδαμοῦ — οὐδαμῶς Sauppe mit der Hdschr. D, οὐδαμοῖ Cobet, Dindorf ed. III.
- 4, 43. τροπήν — Fr. Portus; die Hdschr. πρὸς τήν oder πρὸ τήν.
- 4, 62. νομίσαντες — ἔσεσθαι — Die Hdschr. ἔσοιτο; Castalio ὅτι ἔσοιτο und nach ihm alle Ausgaben gegen den Sprachgebrauch, der ὅτι nach νομίζειν nicht kennt. Vgl. die Varianten Anab. VI, 1, 29.

Sechstes Buch.

- 1, 3. ἐνδεής εἶη — ἐνδεήσεις Dindorf, Cobet, Sauppe.
- 1, 5. πόλιν — Schäfer; πόλιν Φάρασαλον die Hdschr.
- 1, 7. δύναισθε — Castalio; δύνασθε die Hdschr.
- 1, 11. εἰκὸς εἶναι — Schäfer; εἰκὸς ἐστὶ die Hdschr.
- 1, 13. ἀφήκε — ἐφήκε Cobet, Sauppe, Hertlein. — σοί — θεοὶ δῶσι Dobree; σοὶ — οἱ θεοὶ διδώσι Voigtländer; θεοὶ — δῶσι Cobet in Mnemos. I S. 322, der aber in der Ausg. die Vulgata hat.
- 1, 13. εἰ τῇ πατρίδι — Madvig Advers. I S. 341; die Hdschr. ἐν τῇ πατρίδι.
- 1, 14. δοκοῦσαν — Stephan; δοκεῖν die Hdschr.; ὡς ἐμοὶ — δοκεῖν Hertlein.
- 1, 15. ὅτι — hinter εὐ γὰρ ἴστε haben Dindorf, Sauppe mit der Hdschr. B fortgelassen. — νυκτὶ ὄσαπερ — Dindorf, Cobet; νυκτὸς ἄπερ die Hdschr.; νυκτὶ ἄπερ Stephan., Sauppe.
- 1, 17. ἔξω — ἐξήκοντα Pluygers.
- 2, 10. στρατηγόν — jetzt auch Dindorf, Cobet; ταγόν die Hdschr.; B aber τήν; danach vermutet Nitzsche κατὰ γήν.
- 2, 22. πολῖται — Dindorf, ὀπλίται die Hdschr.
- 2, 28. ὅπον — Dindorf, ὀπη Sauppe mit D, die übrigen Hdschr. ὀποι.
- 2, 36. ἐκίστω — ἐκαστον van den Es, Cobet, Dindorf, Hertlein.
- 2, 39. οὕτω θρασέως μήτε — οὕτω θρασέως ὡς μήτε Morus; οὕτως ἐθάρσει ὡς μήτε Wytttenbach Bibl. crit. II S. 103; οὕτως ἐθάρσει μήτε — φανείσθαι Jacobs Additam. S. 29; οὕτως ἐθάρσει ὡς μήτε Hertlein.
- 3, 3. ἐπει — συμμάχους — ist Wiederholung aus dem Folgenden.
- 3, 4. οὐκ ἐγὼ — οὐκ ἐγὼ Fritzsche Quaestt. Luc. S. 175; οὐκ ἐγὼ μόρος ἔγω Hirschig.
- 3, 11. ὡς — τὰς πόλεις — ὅσας — πόλεις Kurz; ἄς — πόλεις Breitenb.
- 3, 13. εἰ τῶν συμμάχων — Liebhold in N. Jahrb. CXVII S. 595 ἐνιοι τῶν συμμ.
- 3, 16. ἐπιτύχωσι — der Rand der ed. Leuncl., ἀποτύχωσι die Hdschr., das Hirschig behalten will.
- 3, 17. ὥστ' ἢ — Dindorf, ὥστε die Hdschr.
- 4, 3. πρὸς αὐτόν — Brodaeus, πρὸς αὐτοῦς die Hdschr., Sauppe.

4, 11. δὸθ
4, 14. οἱ μ
huy An
4, 16. οὐτ
4, 17. ἐστ
4, 23. ἐκ
4, 24. ἐπ
Madvig
ναγείθ
4, 25. καὶ
Dindorf
4, 27. εἰ πο
4, 29. ἐκα
5, 6. συνη
stimmt.
5, 7. θαρ
5, 9. ἀναρ
5, 20. ἐνθ
Cobet;
5, 23. συνη
V ουοι
Quaestt
5, 24. καὶ
Wolf;
5, 34. συμ
μίαν
5, 35. σφ
5, 37. δὸθ
5, 39. οἱ
μαγοῖ
Cobet
5, 41. οὐ
5, 43. πο
ἐπει
Hdschr
5, 46. ἐκ
1, 15. ἀλ
ἄλλοι
S. 473
1, 23. ἐ
τῶν α
1, 25. Σ
τὸν Σ
ἀνδρα
1, 28. αὐ
ἄν
1, 38. οὐ
1, 41. ἐγ
1, 45. ἐπ
1, 46. μέ
2, 1. τῶ
2, 3. τὸρ
Madvig
2, 4. λόγ
2, 6. ὄρα
XENOPH.

- 4, 11. *δοθείη* — Dobree, *ἂν δοθῆ* Schneider, *δοίη* die Hdschr.
 4, 14. *οἱ μὲν ἴπποι* — *οἱ μὲν ἵπποις* Stephan.; *οἱ ἄμιπποι* Hemsterhuys Aneid. I S. 226, *οἱ μένιπποι* conl. Madvig Advers. I S. 341.
 4, 16. *οὔσης* — Gesner zu Lukian de salt. 12; *οὐσῶν* die Hdschr.
 4, 17. *ἔστρατευντο* — Dindorf; *ἔστρατεύοντο* die Hdschr.
 4, 23. *ἐκγενέσθαι* streicht Madvig Advers. I S. 342.
 4, 24. *ἐπιλαθέσθαι* — Dindorf ed. III praef. S. XIII will *ἀναμάρχεσθαι*, Madvig Advers. I S. 342 *ἐξιάσασθαι*, Liebhold a. a. O. S. 595 *ἐπανάγεσθαι* = wiederherstellen.
 4, 25. *καὶ οὗτοι* — *καὶ οὕτως* Dobree, *ἀεὶ οὗτοι* Hertlein, *ἐνἄτεροι* Dindorf a. a. O.
 4, 27. *εἴ ποι* — Bothe; *εἴ πον* die Hdschr.
 4, 29. *ἐπαγγελλομένων* — Schneider, *ἐπαγγελλόμενα* die Hdschr.
 5, 6. *συνῆγον* — *ἐνήγον* Cobet, dem Hertlein Jahrb. XCV S. 473 zustimmt. Vgl. Krüger zu Thukyd. I, 67, 2.
 5, 7. *θεαροῖς* — Dobree; *θεατροῖς* die Hdschr.
 5, 9. *ἀναβαλόντες* — Dindorf, *ἀναλαβόντες* die Hdschr.
 5, 20. *ἐνθαπερ* — *ἐξωρμήσατο* — *ἐνθαπερ* — *ἐξώρητο* Dindorf, Cobet; *ἐνθενπερ* — *ἐξώρητο* Sauppe.
 5, 23. *συνειδόμενοι* — Die Hdschr. B, C, D, E haben *συνηδόμενοι*, V *σνοιδόμενοι*. Voigtländer *ταῦτα οὖν διηγούμενοι*; R. Schneider Quaestt. Xenoph. Thes. 7 *ἐννοούμενοι*.
 5, 24. *καθεστάναι* — Schäfer; *καθιστάναι* die Hdschr. — *Λεύκτω* — *Wolf*; *Λεύκτων* die Hdschr.
 5, 34. *συμβουλομένων* — an beiden Stellen Dindorf, *συμβουλομένων* die Hdschr.
 5, 35. *σφίσι* — Dobree *σφείς*, ebenso Cobet, Dindorf, Sauppe.
 5, 37. *διοριζομένων* — Liebhold a. a. O. S. 596 *διαλογοζομένων*.
 5, 39. *οὐ συμμαχοῖεν ἂν* — Dindorf; *οὐ συμμαχοῖεν* Stephan.; *οὐ συμμαχοῖ εἶεν ἂν* der Rand der ed. Leuncl.; *οἱ συμμαχοῖ ἂν* die Hdschr. Cobet in seiner Ausgabe: *ἐν ᾧ σὺ ζῆι εἶσιν οἱ συμμαχοῖ*.
 5, 41. *οὐδενί* — Dobree. *οὐδέν* die Hdschr.
 5, 43. *ποιήσατε* — Schneider, *ποιήσους* und *ποιήσῃτε* die Hdschr. — *ἐπισφρέσθαι* — Cobet, Dindorf, Sauppe; *ἐπισφρέσθαι* die Hdschr.
 5, 46. *ἔάσαιτε* Schneider; *ἔάσους* und *ἔάσῃτε* die Hdschr.

Siebentes Buch.

- 1, 15. *ἄλλοι ἄλλοθι* — Halbertsma, Dindorf; *ἄλλος ἄλλοθι* Sauppe; *ἄλλοι ἄλλοθεν* Cobet; *ἄλλος ἄλλοθεν* die Hdschr. Hertlein a. a. O. S. 473 hält *ἄλλος* für falsch. Man vgl. III, 3, 8.
 1, 23. *ἐνδεής* — Cobet *δεύτερος*; Kyprian. *γένος τε οὐδενὸς ἦσσαν καὶ τῶν ἄλλων τῶν καλῶν οὖν ἐνδεής*.
 1, 25. *Σπαρτιάτην γεγενημένον* — Dindorf ed. III. praef. S. XI *τὸν Σπαρτιάτην, πολέμαρχον γεγενημένον*; Kyprian. *Σπαρτιάτην καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν γεγ.*
 1, 28. *αὐτοὺς ἰέναι κτλ.* — Madvig Advers. I S. 342 *αὐτοὺς εἰς Θετταλίαν ἀπαντᾶν Θηβαίους*.
 1, 38. *οὐκ ἔφη* — Dindorf; *οὐκ ἂν ἔφη* die Hdschr.
 1, 41. *ἔγνω ἐκστρατευτέον* — Hertlein; *ἔγνωκε στρατ.* die Hdschr.
 1, 45. *ἐπὶ τοῖς ἴσοις* — Weiske, *ἐν τοῖς ἴσοις* die Hdschr.
 1, 46. *μέν τι* — Schäfer; *μέντοι* die Hdschr.
 2, 1. *τῷ Φλιοῦντι* — Dindorf; *ἐν τῷ Φλιοῦντι* die Hdschr., Hertlein.
 2, 3. *τότε* — Hertlein; *ποτε* die Hdschr. *οὐχ ὅπως ἀπέστησαν* Madvig Advers. I S. 343.
 2, 4. *λόγων* — Stephan.; *λόγους* die Hdschr.
 2, 6. *ὄρῶντος* — Dindorf; *ὄρῶντων* die Hdschr., welches Bake streicht.

- 2, 7. πολῖται — Dindorf; ὀπλίται die Hdschr.
- 2, 8. οἱ μὲν — ἔπαιον — der Rand der ed. Leuncl. hat: οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, Dobree strich οἱ δέ, Schneider wollte lesen: οἱ δὲ τοὺς ἔξωθεν ἀναβαίνοντας καὶ ἐπὶ ταῖς κλιμαξίν ὄντας, Hertlein οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, οἱ δὲ τοὺς ἔξωθεν ἐπαναβαίνοντας, ἐπὶ ἐπὶ ταῖς κλιμαξίν ὄντας ἔπαιον, Cobet οἱ μὲν τοὺς ἐπὶ — ἐν ταῖς κλιμαξίν u. s. w., Tillmanns S. 13 τῶν δὲ ἐνδοθεν οἱ μὲν τοὺς ἐπαναβαρητότας αὐτῶν ἐπὶ τὸ τείχος, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν ἐπὶ ἐπαναβαίνοντας ἐπὶ ταῖς κλιμαξίν ὄντας ἔπαιον, οἱ δὲ πρὸς τοὺς ἐπὶ τῶν πύργων ἐμάχοντο. Madvig Advers. I S. 343. οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ τείχους, οἱ δὲ καὶ ἔξωθεν ἐπὶ ἀναβαίνοντας τοὺς ἐπὶ ταῖς κλιμαξίν ὄντας.
- 2, 15. Θηβαίος — Morus; Θηβαίους die Hdschr.
- 2, 15. περιδεδραμηγότες — παραδεδρ. Morus, Dindorf, Cobet, Sauppe.
- 2, 20. ὀπιτιῶν — Schäfer; πολιτῶν die Hdschr.
- 2, 22. αὐτῶ — Castalio; αὐτοῦ die Hdschr.
- 2, 23. ἕως ἔπειρα εἰτελιχίζετο — Dindorf; ἕως περιετειχίζετο die Hdschr.
- 3, 6. πείσεται — Schäfer; εἴσεται die Hdschr.
- 3, 11. ἐν πάντων τῶν συμμαχῶν — ἐν πάντων τῶν συμμαχίδων die besseren Hdschr., ἐν πασῶν τῶν συμμαχίδων Cobet, Sauppe.
- 4, 7. ἔσομένης — Leunklau; ἔσομένων die Hdschr.
- 4, 8. οὐδὲ μετ' οὐδένων — οὐδὲ μεθ' ἔνων Dobree, Cobet, Dindorf.
- 4, 11. ἔχοντας — οἰκοῦντας Madvig Advers. I S. 343.
- 4, 16. ἔχοντας — Morus; ἔχοντες die Hdschr.
- 4, 20. ἀπολαβεῖν — Jacob, ἀπαγαγεῖν Hertlein, ἀποκαμεῖν Madvig S. 344, ἀποβαλεῖν die Hdschr.
- 4, 22. τοῦτον — zweimal Leunklau; τοῦτο die Hdschr. — ἄγων — ἔχων — Schäfer; ἔχων — ἄγων — die Hdschr.
- 4, 27. κατὰ τοὺς Ἀργείους — Palmer; τοῦ κατὰ τοὺς Ἀργ. Schneider; καὶ τοὺς Ἀργείους die Hdschr.
- 4, 34. κινδυνεύοισιν — στρατεύοισιν — Dindorf; κινδυνεύοισιν — στρατεύοισιν die Hdschr.
- 4, 38. ἐπαγγέλλοντες — Dindorf; ἀπαγγέλλοντες die Hdschr.
- 5, 2. Madvig will βούλονται; ἢ ἴνα.
- 5, 10. ἀπῆσαν Schneider; ἀπῆσαν die Hdschr.
- 5, 11. μηδὲν πλείονες — Die Hdschr. μηδὲν πλείονες oder μηδὲν πλείονες. Voigtländ. μηδὲν πλέον ἔχοντες, O. Schneider μηδὲν πλέον μάχη οἴσεσθαι.
- 5, 14. βοηθήσοισιν — Schneider, βοηθήσοισιν die Hdschr.
- 5, 18. καταλείψοι — Budaeus; καταλήψοι die Hdschr.; καταλείψει Leunkl.
- 5, 19. τὸ στρατεύμα — Dindorf; in den Hdschr. fehlt der Artikel.
- 5, 23. ἀντιπαρετάξαντο — Dindorf; αὐτοὶ παρετάξαντο die Hdschr.
- 5, 24. βοηθήσοισιν — Dindorf; die Hdschr. βοηθήσοισιν, welches Pfudel Die indirekte Rede bei Xenophon S. 23 verteidigt.

... hat: si als ...
... wille ...
... Herin ...
... in ...
... ist ...
... in ...
... in ...
... in ...
... in ...
... in ...
... in ...

... Cobet, Sapp.

... die Häch.

... in ...
Cobet, Sapp.

... Cobet, Dindl.

... 342.

... Maig

... - äya - 1ja

... Schaid:

... ; ...

... die Häch.

... oder ...

... Häch.

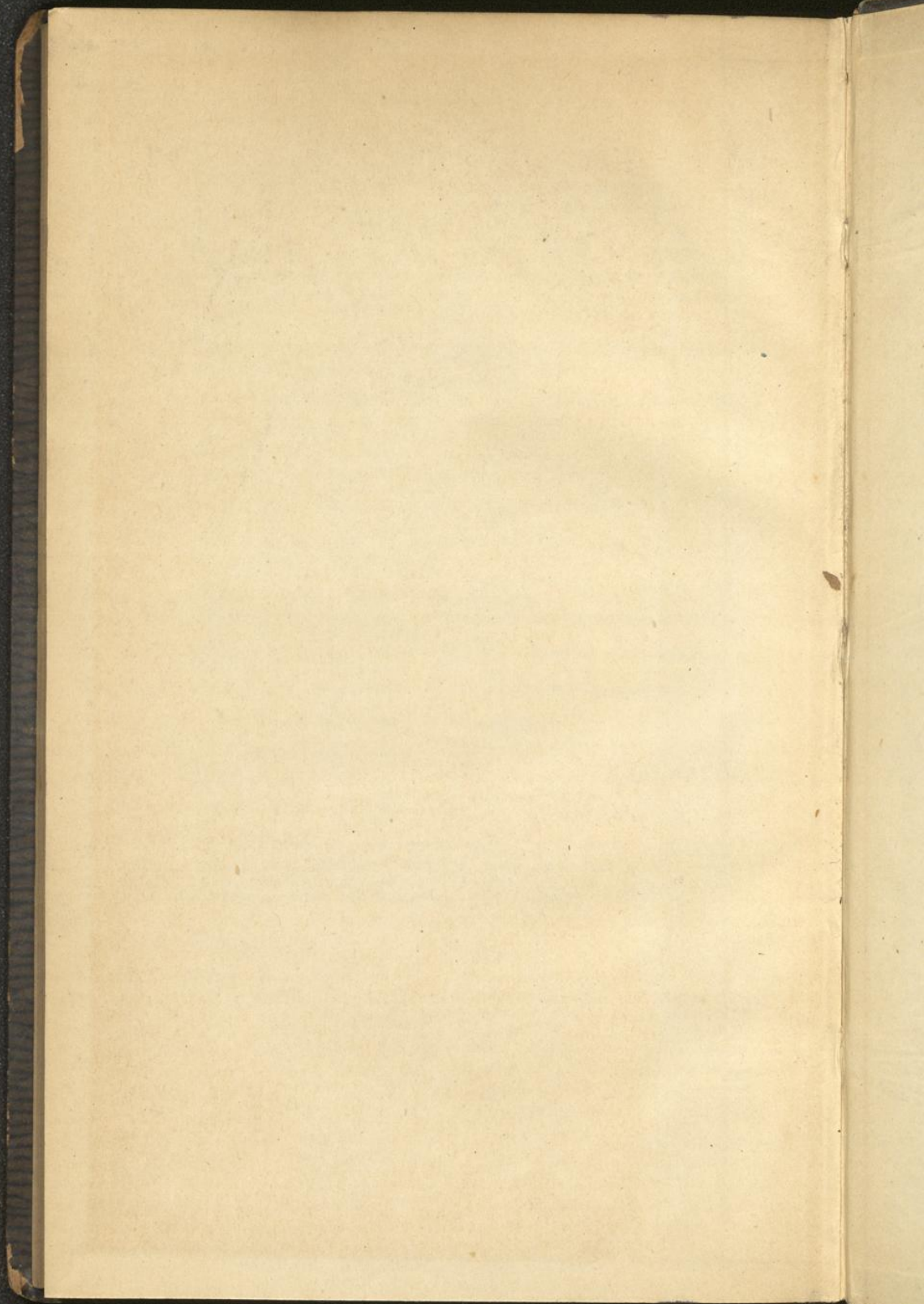
... ; ...

... Artid.

... die Häch.

... , welches ...

...

Grayskala #13

B.I.G.

- A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Inches 1 2 3 4 5 6 7

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

Farbkarte #13

B.I.G.

